

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 464
Παρασκευή
19 Απριλίου 1991
Δρχ. 250

Η ΕΝΔΕΚΑΤΗ ΕΝΤΟΛΗ «Ου σκυλεύσεις»

ΔΗΛΩΣΗ

Υ.τ. ΠΡΟΕΔΡΟΥ
Σ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΧΡ.

ΡΤΖΕΤΑΚΗ:

«απειλή για την
προ όχι απλώς
ετή, αλλά και
κείμενη...»

21η ΑΠΡΙΛΙΟΥ:

ταράνοια

λογοκρισίας

Λογοκρίνοντας

ιστορία

Κούρδοι και

ρχία

Τα Βαλκάνια

; αναταραχής

Συνέντευξη

προέδρου

; Λιθουανίας

νταμπεργκίς

Με αφορμή,
λοιπόν, την τραγική
στιγμή που έφερε
τον κ.

Κουτσόγιωργα
αντιμέτωπο με το
θάνατο, όλοι
σχεδόν άρχισαν να
...κλαίνε· ήταν
εξοργιστική και
ταυτόχρονα
υβριστική για τους
πολίτες αυτής της
χώρας η
«συμπονετική»

εικόνα που παρουσίαζε όλος ο Τύπος την
επομένη του τραγικού συμβάντος.

Ίσως, η τραγική αυτή στιγμή στην ιστορία του
«σκανδάλου Κοσκωτά», να εξυπηρετεί όλους
τους πολιτικούς πρωταγωνιστές, αφού όλοι τους
έχουν προ πολλού κρίνει πως «ό,τι είχε να δώσει
το σκάνδαλο τό 'δωσε»:

Ο ΕΛΑΙΩΝΑΣ
ΝΗΚΕΙ ΣΕ ΟΛΗ
ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

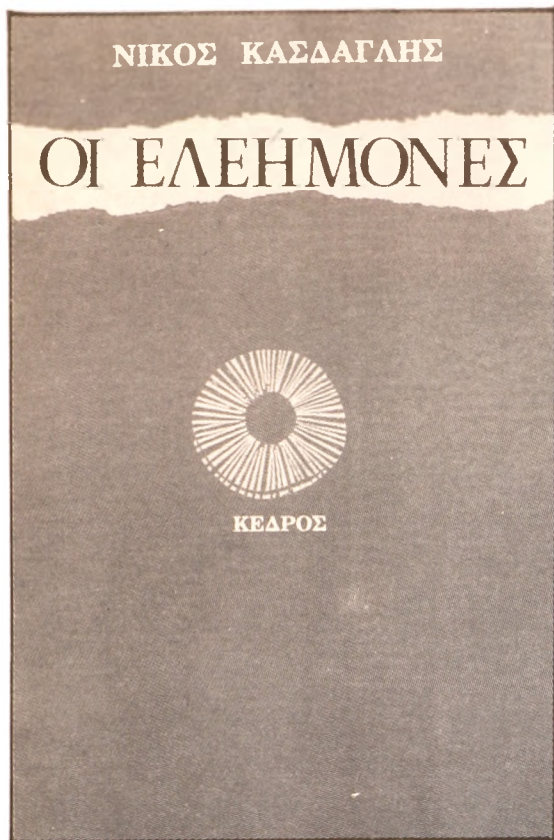

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΝΙΚΟΣ ΚΑΣΔΑΓΛΗΣ ΟΙ ΕΛΕΗΜΟΝΕΣ

Η Μακρόνησος είναι ένας έρημος βράχος σιμά στο Σούνιο.
Το στρατόπεδο άνοιξε στα '47, με μικρές ομάδες εξόριστους στρατιώτες, μα γρήγορα μεγάλωσε μ' αποστολές κληρωτών που τους υποψιάζονταν για την αφοσίωσή τους στο καθεστώς της εποχής.
Αρχές του '48 έστειλαν και πολιτικούς εξόριστους, αργότερα γυναίκες, και παιδιά ακόμα. Λένε πως 70.000 άνθρωποι πέρασαν απ' το νησί, κι ο πληθυσμός του έφτασε τις 28.000. Μα δεν έχω τρόπο να ελέγξω αυτούς τους αριθμούς.
Τον Ιούλιο, στα 1951, όταν η Κυβέρνηση άλλαξε μ' εκλογές, η διαβίωση καλυτέρεψε αξιόλογα. Οι πολιτικοί εξόριστοι έφυγαν, κι ο αριθμός των έγκλειστων λιγόστεψε προοδευτικά, ωσότου το στρατόπεδο έκλεισε στα '56.
Η Μακρόνησος είναι πάλι ένας έρημος βράχος σιμά στο Σούνιο. Από το στρατόπεδο, απομένουν κάτι ερείπια – και η απαίσια φήμη του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ

ΖΑΝ ΑΜΠΥΡΖΕ ΤΟ ΜΕΛΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΩΝΕΙΟ

Ξέρω μια κοινωνία, εξηγεί ο Jean Hamburger, όπου πάνω από πενήντα δισεκατομμύρια έμβια όντα σχηματίζουν μια αρμονικότατη και ισορροπημένη κοινότητα. Και ξέρω και μια άλλη κοινότητα έμβιων όντων, δέκα φορές μικρότερη αριθμητικά που δεν τα καταφέρνει να βρει την ισορροπία της, αλληλοσπαράζεται, αλληλοεξοντώνεται, ανακατεύει απερίσκεπτα, σε μια τρομερή αταξία, τη συνεργασία και τη διχόνοια, την πραότητα και το μίσος. Η πρώτη είναι η κοινωνία των έμβιων κυττάρων που αποτελούν έναν άνθρωπο. Η άλλη είναι η κοινότητα των ανθρώπων που ζούνε

πάνω στην ίδια γη. Πρέπει να αναρωτηθούμε, μήπως η ολοένα αυξανόμενη γνώση μας για τους κρυφούς μηχανισμούς στους οποίους βασίζεται η αρμονία της μιας θα μπορούσε ίσως να χρησιμεύσει και στην άλλη. Οι πρόοδοι της βιολογίας μπορούν, μήπως, να αποτελέσουν την πηγή πληροφόρησης για την αναζήτηση μιας ηθικής; Τόσα ερωτήματα και τόσα δεδομένα, όπου ο καθένας θα μπορεί να βρει υλικό για μελέτη της δικής του φιλοσοφίας. Το *Μέλι και το Κώνειο* εκθέτει, πριν απ' όλα, τα γεγονότα. Αλλά, σχολιάζοντάς τα, ο συγγραφέας εμβαθύνει στα ζητήματα του ανθρώπου, που έχει ήδη αναπτύξει στα προηγούμενα έργα του και που θέτουν σε αμφισβήτηση πολλές προκαταλήψεις.

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ ΣΥΜΒΑΝΤΑ

«Μπαίνω στη θέση εκείνου που κάνει κάτι, και όχι σ' εκείνου που μιλάει για κάτι: δεν μελετάω ένα προϊόν, αναλαμβάνω μια παραγωγή. Καταργώ τον λόγο περί του λόγου. Ο κόσμος δεν έρχεται πια προς εμένα με τη μορφή ενός αντικειμένου, αλλά με τη μορφή γραφής, δηλαδή μιας πρακτικής. Περνάω σ' έναν άλλον τύπο γνώσης (σ' εκείνον του Ερασιτέχνη)...»

R. B.

Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα
πλάγιαζα νωρίς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΙΚΗ ΚΟΣΚΩΤΑ

16

Με αφορμή τη στιγμή που έφερε τον Αγ. Κουτσόγιωργα αντιμέτωπο με το θάνατο όλοι άρχισαν να ...κλαίνε. Ήταν εξοργιστική και υβριστική για τους πολίτες αυτή η «συμπονετική» εικόνα πολιτικών και Τύπου.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

22

Στον ΣΥΝ προβληματίζονται (και διαφωνούν) για τον επανακαθορισμό του. Και ο Γ. Ράλλης ...αποσταθεροποιεί (γενικώς).

Το δράμα των Κούρδων

34

Οι Κούρδοι σφαγιαζονται ενώ ο Μπους συναινεί στην τουρκική θέση («να μην ιδρυθεί ανεξάρτητο κουρδικό κράτος») και, ουσιαστικά, αφήνει ανεξέλεγκτο τον έως χτες «χασάπη της Βαγδάτης». Μιλά στο ANTI ο *Αμπού Ναντέρ*, του Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος του Ιράκ.

Γράφουν ακόμη:

Ο *Κ. Βασιλείου* για τη νέα τροπή του Κυπριακού, ο *Π. Κλαυδιανός* για την εξαγγελθείσα οικονομική ανάκαμψη που δεν έρχεται, ο *Ν. Χίος* συγκεφαλαιώνει την κατάσταση στη Βαλκανική και ο *Αντ. Σολάρο* παρακολουθεί τα βήματα του Οχέτο (ένα βήμα μπρος...).

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

Επέτειος
«Εθνοσωτή» Ένα
αποκαλυπτικό
της χούντας. Τι
«σάρωσε» η λογοκρασία;
ΣΕΛ. 28

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ 5

Στάθης
ΠΟΛΙΤΙΚΟ
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6
Ράλλης, Κυπριακό και η
ζωή συνεχίζεται
ΑΝΤΗΝΩΡ

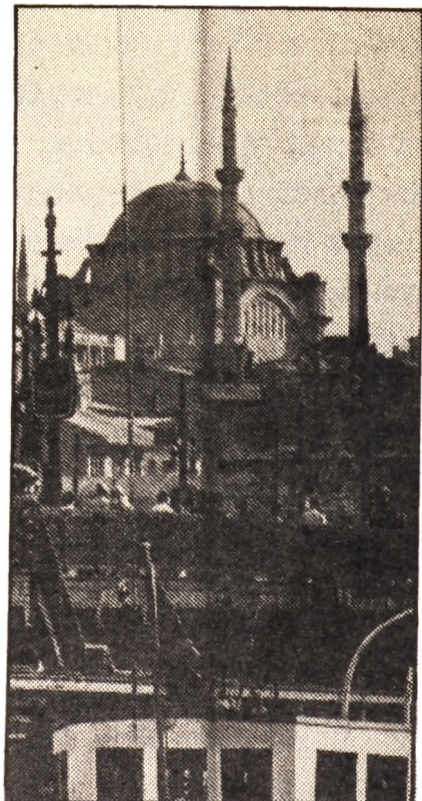
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8

ΘΕΣΕΙΣ 9

Ο *Μιχ. Δούντας* κρούει τον
κώδωνα του κινδύνου σχετικά
με τις εξελίξεις στο Κυπριακό.
ΔΙΑΛΟΓΟΣ 48

Στη στήλη «Υγείαν Έχομεν»
η βουλευτής των Οικολόγων
Αναστασία Ανδρεαδάκη κάνει
κριτική στο δασοκτόνο νόμο
του *Στ. Μάνου*, και στις
συντεχνίες που, σιωπηρά, τον
στηρίζουν.

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 51

Στην Τουρκία ο
αντιπνευματικός περίγυρος και
το πολιτικό κλίμα κάνουν την
τέχνη να ...το βάζει στα
πόδια. Και στην Ελλάδα, το
υπουργείο Παιδείας, ως
σύγχρονος Προκρούστης, κόβει
και ράβει την Ιστορία στα
μέτρα του.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΙΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα

● Διαφημίσεις:
ΠΟΛΥΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

● Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ

● Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

● Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δημοχάρους 60
Τηλ. 72.49.300

● Εκτύπωση:
Νέος Παρνασσός Α.Ε.
Παλλήνη Αττικής 15 344
160 Χιλ. Λεωφ. Μαραθώνος
Τηλ. 66.65.081

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο
εκφράζει τις απόψεις του
συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν
επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

σωτερικού
ξ.μ. 2.700 δρχ.
τήσια 5.400
τήσια Οργανισμών,
ραπεζών, κτλ.: 20.000 δρχ.
οιητική ετήσια: 4.800

ξωτερικού
υρώπη - Μεσογ. χώρες:
— άμνη: δολ. 27
ήσια: δολ. 54
— Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία -
— Αυστραλία - Ωκεανία:
— άμνη: δολ. 30
ήσια: δολ. 60

Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 250
ΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 350

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:

Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240

● Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σια Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
546 22 Θεσσαλονίκη

Μετέωρη Νέμεσις

Η ΔΙΚΗ στο Ειδικό Δικαστήριο για το σκάνδαλο Κοσκωτά με κατηγορούμενους πρώην υπουργούς του ΠΑΣΟΚ και τον ίδιο τον κ. Παπανδρέου πήρε δραματικές διαστάσεις με την κατάρρευση του Μένιου Κουτσόγιωργα μπροστά στα μάτια των τηλεθεατών. Ο Κουτσόγιωργας λύγισε κάτω από το βάρος των βαρύτατων κατηγοριών που είχε να αντιμετωπίσει, της απόφασής του να επωμιστεί απρόσκλητος την υπεράσπιση των πεπραγμένων του ΠΑΣΟΚ εφ' όλης της ύλης και της εγκατάλειψής του από τους συνυπεύθυνους πολιτικά «συντρόφους» του. ΕΙΝΑΙ πραγματικά θλιβερό το γεγονός ότι αυτήν την ανθρώπινη πλευρά οι πάντες την αγνόησαν και την διέσυραν με τον πιο επαίσχυντο τρόπο. Τύπος και πολιτικά κόμματα. Η καταισχύνη αυτή θα συνοδεύει τη «μεγάλη δίκη», όποια κι αν είναι η κατάληξή της, και θα παραμείνει ανεξίτηλο στίγμα η προσπάθεια όλων για πολιτική εκμετάλλευση του τραγικού αυτού γεγονότος.

Ο ΚΟΥΤΣΟΓΙΩΡΓΑΣ δεν μπορεί πια να μιλήσει. Η υπόθεση ως προς αυτόν κλείνει. Κι από δικαστική άποψη δεν είναι ούτε αθώος ούτε ένοχος. Θα αποτελεί μια περίπτωση αιώνιας εκκρεμοδικίας και το μόνο που θα μείνει θα είναι η κοινή συνείδηση περί της ενοχής του ή όχι, πέραν των πολιτικών ευθυνών και των πεπραγμένων του. Αλλά επερίσσευσαν τα κροκοδείλια δάκρυα όλων, των δικών του «φίλων» και των αμείλικτων «διωκτών» του.

ΟΙ ΠΡΟΦΑΝΕΙΣ εμπλοκές, επιπλοκές και παρενέργειες του γεγονότος αυτού δεν θα είχαν προκύψει αν η όλη διαδικασία της κάθαρσης δεν είχε γίνει αντικείμενο πολιτικών σκοπιμοτήτων, που μεταβάλλονται ανάλογα με τη συγκυρία.

ΕΜΕΙΣ εξακολουθούμε να πιστεύουμε ότι η κάθαρση του δημοσίου βίου, μέρος μόνο της οποίας ήταν και η παραπομπή των πιθανών ενόχων από τη Βουλή στο Ειδικό Δικαστήριο, αποτελούσε και θα πρέπει να αποτελεί καθολικό αίτημα. Η ηθική εξαχρείωση, η σήψη και διάλυση του κοινωνικού και πολιτικού σώματος ήταν σχεδόν πλήρεις κατά την τελευταία διετία της διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Κι έπρεπε να επέλθει η κάθαρση, για να αποκατασταθούν στοιχειωδώς ορισμένοι βασικοί κανόνες συμπεριφοράς των κυβερνώντων, η αξιοπιστία της πολιτικής και η εμπιστοσύνη των πολιτών στους θεσμούς. Και η διαδικασία ξεκίνησε με βάση την κείμενη νομοθεσία, όσο ατελής κι αν ήταν. Γιατί δεν είναι νοητό να επιτρέπεται στους πολιτικούς να είναι υπεράνω νόμων και θεσμών. Και αποτέλεσε φυσικά πολιτική απόφαση που δεν πρέπει να ταυτίζεται με την πολιτική δίωξη. Δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά. Αλλά κι εκεί έπρεπε να σταματήσει.

ΣΗΜΕΡΑ όμως η όλη διαδικασία έχει νοθευτεί και η αξιοπιστία της τρωθεί από τις απροκάλυπτες και υπόγειες πολιτικές κινήσεις όλων των κομμάτων, τόσο των «αρχαγγέλων» της κάθαρσης όσο κι αυτών που παριστάνουν την «αθώα Μαγδαληνή» και που εξακολουθούν να περιφρονούν βαθύτατα τους θεσμούς επιζητώντας εκλογές για να «κρίνει ο λαός» —ο μόνος «θεσμός» που αναγνωρίζει ο κ. Παπανδρέου.

ΤΟ ΗΘΙΚΟ φωτοστέφανο της κάθαρσης έχει χαθεί. Όχι γιατί όσοι κίνησαν τη διαδικασία ήταν πολιτικά αναμάρτητοι αλλά γιατί όλα τα κόμματα, τα οποία θα έπρεπε τίμια να την επιδιώξουν προς το καλό του δημοσίου βίου, την υπονόμευσαν και την κατέστησαν αντικείμενο πολιτικής διαμάχης και εκμετάλλευσης. Διαβρώθηκε έτσι η εμπιστοσύνη των πολιτών σε διαδικασίες και θεσμούς. Και αναδύονται στην επιφάνεια ηθικοί συμψηφισμοί καθώς η κυβέρνηση της ΝΔ αρχίζει κι αυτή να βυθίζεται σε μικρο-σκάνδαλα. Αντιλαμβάνεται κανείς το ηθικό συμπέρασμα και την κατάληξη στη συνείδηση του λαού: παραδοχή του αναπόφευκτου της πολιτικής διαφθοράς. Γι' αυτό η Νέμεσις παραμένει, φευ, μετέωρη.

...ΠΩΣ,
ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ
ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ!...

ΤΟ ΞΕΡΩ ΣΙΣΥΦΕ!
'ΤΟΙΜΑΣΟΥ ΤΩΡΑ ΝΑ
ΚΟΥΒΑΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ
ΤΟΝ ΕΒΕΡΤ...

ΣΤΑΘΗΣ
ΙΧ 91.

Ράλλης, Κυπριακό και η ζωή συνεχίζεται...

ΗΡΕΜΑ —χωρίς πανηγυρισμούς, χωρίς «ανούσιες χειραψίες και περιττές», όπως λέει ο ποιητής— η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας «γιόρτασε» τα πρώτα γενέθλιά της. Το «γιόρτασε» είναι, βέβαια, τρόπος του λέγειν. Πώς και τι να γιορτάσεις όταν, προχθές ακόμα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή της Κοινότητας μας διαμήνυσε ότι η ελληνική οικονομία πάει από το κακό στο χειρότερο, όταν η ανεργία άρχισε να παίρνει εκρηκτικές διαστάσεις (τον Φεβρουάριο έφθασε το 17,9%) και όταν ο κλινικά νεκρός Μ. Κουτσόγιωργας απειλεί ν' ανατινάξει στον αέρα όλη τη διαδικασία της κάθαρσης;

ΚΑΙ ΣΑΝ να μην έφταναν τα παραπάνω αυτά —μαζί με πολλά αρνητικά άλλα: έξαρση της τρομοκρατίας, «έξαρση» (διάβαζε αυξήσεις) των τιμολογίων των ΔΕΚΟ, παραλυτικές ισορροπίες στους κόλπους του υπουργικού συμβουλίου, απουσία προγράμματος, συνεχιζόμενος πληθωρισμός, κίνδυνος αποκλεισμού μας από την επιταχυνόμενη ευρωπαϊκή ενοποίηση, κλπ.— ήρθε και ένας «δικός τους», ο πρώην πρωθυπουργός κ. Γ. Ράλλης, για να εισηγηθεί, ως μόνη διέξοδο, τον σχηματισμό συμμαχικής κυβέρνησης Νέας Δημοκρατίας / ΠΑΣΟΚ! Είναι πράγματα αυτά;

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, η πρόταση Ράλλη έπεσε στο κενό. Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, που έχει αποκηρύξει, «μετά βδελυγμίας», όλα τα κεντροδεξιά σενάρια, δεν ήταν δυνατό παρά να αντιπαρέλθει προτάσεις του είδους αυτού. «Το ΠΑΣΟΚ —έγραψε η «Αυριανή» που, ως γνωστό, δεν εκφράζει μόνο τους αυριανιστές...— δεν έχει ανάγκη να συνεργασθεί ούτε με τη Νέα Δημοκρατία, ούτε με τον Συνασπισμό... Το ΠΑΣΟΚ μόνο του μπορεί τώρα να πάρει άνε-

τα αυτοδυναμία και να μας σώσει από τον Μητσοτάκη και τους Κυρκο-Φλωράκηδες»... Την άποψη της «Αυριανής» συμμερίζεται και ο ίδιος ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, κ. Α. Παπανδρέου, ο οποίος διακατέχεται από το «άγχος της επανόδου» —έστω και αν η «επάνοδος αυτή κρατήσει ένα εξάμηνο»! Εξού και το σύνθημα «εδώ και τώρα εκλογές»!

ΦΥΣΙΚΑ, με την πρόταση Ράλλη δεν ήταν δυνατόν να συμφωνήσει η σημερινή κυβέρνηση. Και ο μεν πρωθυπουργός κ. Κ. Μητσοτάκης αρκέσθηκε σε ένα «ουδέν σχόλιον» και πέραν ου! Ανάμεσα στα στελέχη, όμως, της Νέας Δημοκρατίας (υπουργούς, βουλευτές, κυβερνητικά επιτελεία, κλπ.), η οργή ήταν ασυγκράτητη: «Ε, όχι και να μοιρασθούμε τώρα την εξουσία με τους Πασόκους!». Όσο για την Αριστερά (ΣΥΝ, ΚΚΕ, ΕΑΡ), η αντίδρασή της ήταν η αναμενόμενη: Η διέξοδος από τη σημερινή κρίση δεν βρίσκεται στη συμπόρευση των

δύο αυτών κομμάτων, που ευθύνονται το ίδιο για την κρίση, αλλά στη ριζική αλλαγή πολιτικής. Ωστόσο, και τη φορά αυτή, δεν έλειψαν οι «αποχρώσεις» —παρά τα κοινά σημεία— ανάμεσα στις ανακοινώσεις του ΚΚΕ και της ΕΑΡ.

ΓΙΑ ΤΟ ΚΚΕ λ.χ., η λύση βρίσκεται στην «προβολή και εκλαΐκευση της εναλλακτικής προοδευτικής διεξόδου, υπό όρους και προϋποθέσεις», ενώ για την ΕΑΡ στην «αναζήτηση ευρύτερων συναινέσεων σε συγκεκριμένα θέματα, με τον παράλληλο εκσυγχρονισμό όλων των πολιτικών χώρων». Στις δύο αυτές εκτιμήσεις, μπορεί να προστεθεί και μία τρίτη —του Ν. Κωνσταντόπουλου— που πιστεύει ότι η πρόταση Ράλλη «εξυπηρετεί μονάχα την ανίχνευση διαθέσεων ή την προώθηση διεργασιών, για την τεχνική που θα περισώσει τον χρεωκοπημένο διχομματισμό». Και, σύμφωνα με αρκετές ενδείξεις, αυτή η «ανίχνευση διαθέσεων» δεν είναι σχηματική, εφόσον οι

εραστές των «κεντροδεξιών σχημάτων» δεν λείπουν ούτε από τη Νέα Δημοκρατία, ούτε από το ΠΑΣΟΚ.

Η ΠΡΟΤΑΣΗ Ράλλη διατυπώθηκε ενώ η κατάσταση της χώρας χαρακτηρίζεται «ζοφερή» και η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, με ανάλγητη υποκρισία, προσπαθεί να εκμεταλλευθεί την αναπόδραστη πορεία του Μ. Κουτσόγιωργα προς το «μοιραίο». Η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ επιχειρεί να φορτώσει το «εγκεφαλικό» του τέως αντιπροέδρου στην «επάρατη συγκυβέρνηση», και πιο συγκεκριμένα στη Νέα Δημοκρατία και τον Συνασπισμό, «ξεχνώντας» ότι ο Μ. Κουτσόγιωργας παραπέμφθηκε με την ψήφο και των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ και ότι, τελικά, για τον «μεγάλο», ο Μ. Κουτσόγιωργας ήταν ένας καλόβολος «αποδιοπομπαίος τράγος» που, μέχρι τέλους, κράτησε το στόμα του κλειστό! (Φορές - φορές, βέβαια, ο Μ. Κουτσόγιωργας έλεγε ότι «όλες οι αποφάσεις παίρνονταν συλλογικά», αλλά ο υπαινιγμός ποτέ δεν εξειδικεύθηκε).

ΒΕΒΑΙΟ, ΠΑΝΤΩΣ, είναι ότι, πέρα από την καπηλεία αυτή του ΠΑΣΟΚ, η «φυσική» απουσία του Μ. Κουτσόγιωργα από τη δίκη δημιουργεί μια νέα κατάσταση, με πολλά ερωτήματα: θα αναβληθεί «επ' αόριστον» η δίκη; Θα συνεχισθεί; Βαίνουμε προς συμβιβασμό; Προς αναμέτρηση, μήπως; Και αν επιχειρηθεί η αναζήτηση «πολιτικών λύσεων», τότε, τι γίνεται με τη νομική διάσταση του προβλήματος, με το «κέρος της δικαιοσύνης»;

★ ★ ★

ΜΕΣΑ ΣΤΟ δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, συνεχίστηκε η «κινητικότητα» γύρω από το Κυπριακό, με τελευταία έκφανση τη συνάντηση Μπέηκερ - Ντενκτάς, στην Ουάσιγκτον. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε παρά τις ενστάσεις της Αθήνας και της Λευκωσίας («επράξαμε —δήλωσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος κ. Β. Πολύδωρας— ό,τι επεβάλλετο να πράξουμε») και παρά το ειδικό ψήφισμα της κυπριακής βουλής. Η περιφρόνηση αυτή που έδειξε το αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών απέναντι στο «νόμιμο αίτημα» δύο «νομίμων κυβερνήσεων» (και η αναφορά στη «νομιμότητα» γίνεται κατ' αντιδιαστολή προς τον «μη νόμιμο» Ντενκτάς) αποτελεί ένδειξη για το πώς η αμερικανική κυβέρνηση αντιλαμβάνεται τη «λύση» του Κυπριακού. Και θα πρέπει να προσγειώσει όλους μας ανάλογα.

Η ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ έχει, βέβαια, τα δικά της επιχειρήματα: Τι θέλατε, επιτέλους,

ω, ρομαντικοί Έλληνες, να πράξουμε; Δεν κατανοείτε ότι λύση του Κυπριακού δεν νοείται χωρίς τη συναίνεση των Τουρκοκυπρίων; Και μεις δεχθήκαμε τον Ντενκτάς όχι ως «πρόεδρο» ενός κρατιδίου, που δεν αναγνωρίζουμε, αλλά ως «ηγέτη των Τουρκοκυπρίων». Προς τι, λοιπόν, οι επιφυλάξεις, οι ενστάσεις και οι διαφωνίες σας; Σωστά! Μόνο που το Κυπριακό —μετά το 1974— είναι θέμα εισβολής και κατοχής ενός ανεξάρτητου κράτους, μέλους του ΟΗΕ, από ένα άλλο, μεγαλύτερο κράτος, μέλος επίσης του ΟΗΕ που έχει περιφρονήσει όλα τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας. Το όποιο ενδιαφέρον, συνεπώς, των Αμερικανών για λύση του Κυπριακού, θα έπρεπε να αρχίσει από το «μείζον» —διάβαζε από την αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων από το νησί— για να φθάσουμε στα «επί μέρους» θέματα, τη δομή του νέου ομόσπονδου κυπριακού κράτους, τις εξουσίες λ.χ. της κεντρικής κυβέρνησης, τις αρμοδιότητες των τοπικών κοινοβουλίων, την ελεύθερη εγκατάσταση και διακίνηση, κ.ά.

ΘΑ ΑΝΤΙΛΕΧΘΕΙ, ίσως, ότι εμείς (ως «ρομαντικοί Έλληνες») αναπτύσσουμε επιχειρήματα «ηθικής τάξεως», ενώ οι Αμερικανοί επιχειρήματα «ουσίας», δηλαδή συμφερόντων, συσχετισμού δυνάμεων και εκτιμήσεων ως προς τον ρόλο μιας στρατηγικά αναβαθμισμένης Τουρκίας, ιδιαίτερα μετά τον τερματισμό του πολέμου στον Κόλπο. Υποτίθεται, βέβαια, ότι ο πόλεμος αυτός έγινε με επιχειρήματα επίσης «ηθικής τάξεως». (Άλλο αν τα B-52 ισοπέδωσαν ανθρώπους και τοπία και ένας υπερήφανος και γενναίος λαός —οι Κούρδοι— σφαγίστηκε μπροστά στα μάτια μιας πανίσχυρης πολυεθνικής δύναμης...). Όμως, τελικά, φαίνεται ότι η «διεθνής νομιμότητα», η «ηθική τάξη» δεν είναι έννοιες αδιαίρετες.

ΩΣΤΟΣΟ, το ερώτημα που τίθεται σήμερα είναι: Εμείς τι κάνουμε; Και αν η σημερινή «κινητικότητα» γύρω από το Κυπριακό είναι η «τελευταία ευκαιρία επίλυσής του», όπως φαίνεται να πιστεύουν ορισμένοι παράγοντες και εδώ, και στην Κύπρο.

ΑΣΦΑΛΩΣ «τελευταίες» ή «προτελευταίες» ευκαιρίες σε έναν πολύχρονο αγώνα —όπως είναι το Κυπριακό— δεν υπάρχουν. Και μια τέτοια φιλοσοφία δεν είναι ο καλύτερος τρόπος προσέγγισης προβλημάτων. «Ευκαιρίες» στο παρελθόν —από το σχέδιο Ράντκλιφ, ως το σχέδιο Άτσεσον, ναι, ναι, σχέδιο Άτσεσον, κάτω από το φως των όσων επακολούθησαν...— μπορεί, πράγματι, να χάθηκαν! Αλλά αυτό δεν σημαίνει

κατ' ανάγκη ότι η σημερινή ευκαιρία είναι η «τελευταία». Οι Κινέζοι λένε ότι η «επαναστατική υπομονή» είναι ασύνορη. Όμως και αν δεχθούμε ότι, πράγματι, η ευκαιρία αυτή είναι η «τελευταία», εξυπακούεται ότι οι κινήσεις μας, οι διαπραγματευτικοί ελιγμοί μας, η αντοχή μας, η ευψυχία μας, δεν πρέπει, σε καμιά περίπτωση, να διαποτισθούν από μια τέτοια ψυχολογία. Διαφορετικά, όλοι τους —Ουάσιγκτον, Οζάλ, Ντενκτάς— θα μας πάρουν φαλάγγι! Πάντως όλες οι ενδείξεις πείθουν ότι η παρουσία (από την περασμένη Τετάρτη) του προέδρου Βασιλείου στην Αθήνα και οι διαβουλεύσεις που έχει με την εδώ πολιτική ηγεσία, είναι εξαιρετικά κρίσιμες για το μέλλον του νησιού.

ΟΙ ΠΡΟΦΗΤΕΣ δεινών δεν λείπουν, βέβαια. «Πάσα ελπίς απώλετο» —μας λέγουν. Ενώ άλλοι, ώριμοι και καλόπιστοι, επιμένουν ότι η καλύτερη λύση του Κυπριακού είναι το «καμιά λύση». Ωστόσο, πέρα από τις κραυγές των λογής αυριανιστών —πρόθυμων πάντοτε να χαρακτηρίσουν κάθε πράξη της Νέας Δημοκρατίας ως «εθνική μειοδοσία» και κάθε πράξη του ΠΑΣΟΚ ως «εθνικό θρίαμβο»...— κάποιες αποφάσεις θα πρέπει να ληφθούν. Με όσο γίνεται ευρύτερη συναίνεση. Και εδώ, και στη Λευκωσία. Και αποκείται σε όλους εμάς —πολιτικές ηγεσίες, απλά μέλη κομμάτων, διανοούμενους, συνδικαλιστές, δημάρχους, σχολόγους, εκπαιδευτικούς, δημοσιογράφους— να σταθμίσουμε, με αθόλωτο νου, τα «συν» και «πλην» της προτεινόμενης λύσης. Αν, φυσικά, φθάσουμε σε κάποια πρόταση...

★ ★ ★

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η ζωή συνεχίζεται. Στο «Μέγαρο Μουσικής» έγινε, χθες, η απονομή των βραβείων Ωνάση, η κυβέρνηση εξακολουθεί —και μετά το δάνειο της ΕΟΚ— να προσλαμβάνει «ημετέρους» στο δημόσιο, ο ωκεανολόγος Κουστώ χρούει τον κώδωνα του κινδύνου για τη Μεσόγειο (ιδιαίτερα μετά τη βύθιση του κυπριακού δεξαμενόπλοιου «Χείβεν»), ενώ τα ενοίκια ανεβαίνουν από τον ερχόμενο Ιούλιο. Όσο για τους Κούρδους συνεχίζεται αμείωτη η τραγωδία τους, με το «ΑΝΤΙ» να αφιερώνει, στο τεύχος αυτό, αρκετές από τις σελίδες του στη μοίρα αυτού του γενναίου και δυσμοιρου λαού —μικρό και μακρινό μήνυμα αλληλεγγύης...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΟΝ ΙΡΑΚΙΝΟ ΛΑΟ

«Κάνουμε την έκκληση αυτή στο όνομα του ιρακινού λαού που βρίσκεται αποκομμένος από τον υπόλοιπο κόσμο και σφαγιάζεται συστηματικά από τον Σαντάμ».

Έτσι αρχίζει η έκκληση που απευθύνει η «Φωνή της Ιρακινής Αντιπολίτευσης» προς τον ελληνικό λαό. Και συνεχίζει:

«Η κλίμακα και η ταχύτητα εφαρμογής αυτής της γενοκτονίας θα προκαλέσει αναστάτωση στην παγκόσμια κοινή γνώμη όταν γίνει γνωστή σε όλη της την έκταση. Ο ιρακινός λαός θυσιάζεται σήμερα κατά δεκάδες χιλιάδες και πολλά από τα θύματα είναι αθώα παιδιά και γυναίκες. Όλες αυτές οι θυσίες γίνονται για να συναντήσει στο μονοπάτι της ελευθερίας και τα άλλα ελεύθερα έθνη του κόσμου. Στον αγώνα για ελευθερία κάνουμε έκκληση σε όλο τον κόσμο να μας βοηθήσει με όλα τα μέσα για να νικήσουμε την δικτατορία.

Ο ιρακινός λαός θα θυμάται για πάντα τον ευγενικό λαό που στάθηκε στο πλευρό του, τις δύσκολες αυτές ημέρες».

Το κείμενο αυτό αποτελεί απάντηση στην έκκληση για συμπαράσταση στον ιρακινό λαό που απηύθυναν 15 Έλληνες πολίτες προς την ελληνική κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα στις 28/3/91 και δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τχ. του ΑΝΤΙ (σ. 8).

Την έκκληση εκείνη υπέγραψαν στο μεταξύ και οι:

Στάθης Γιώτας, πρώην υπουργός
Νίκος Κωνσταντόπουλος, βουλευτής
Στέλιος Παπαθεμελής, βουλευτής
Δημήτρης Ραυτόπουλος, συγγραφέας
Κώστας Σημίτης, βουλευτής
Βιργινία Τσουδερού, βουλευτής, και
Σοφιανός Χρυσοστομίδης, δημοσιογράφος.

Η εξαφάνιση των εσίων αντίστασης στο νότο και η συστηματική γενοκτονία των Κούρδων στο βορρά από τις δυνάμεις που εξακολουθούν να στηρίζουν τον Σαντάμ Χουσεϊν δεν έχει προηγούμενο στις ημέρες μας. Είναι άμεση η ανάγκη παροχής κάθε βοήθειας και η συμπαράσταση προς το χειμαζόμενο ιρακινό λαό. Και φυσικά η πολιτική στήριξη του απέναντι στον εξολοθρευτή του.

ναι δικαιωμένο. Και ο λαός του Ιράκ θα αισθανθεί ότι έχει ένα πραγματικό φίλο, τον ελληνικό λαό. Και η ελληνική κυβέρνηση θα μπορέσει μελλοντικά να χτίσει γερές σχέσεις με τη νέα δημοκρατική τάξη —την μετασανταμική τελοσπάντων τάξη του Ιράκ. Ας το σκεφτούν οι αρμόδιοι.

Να απομονωθεί

Τις ώρες αυτές πρέπει να βοηθήσει κάθε έθνος που «συλλογάζεται ελεύθερα» τον λαό του Ιράκ. Κατά την άποψή μας υπάρχει μια ρεαλιστική πρόταση την οποία η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να υιοθετήσει με στήριξη και των κομμάτων της αντιπολίτευσης.

Να αποσυρθεί η διπλωματική αναγνώριση. Ο πρέσβυς μας είναι υποτίθεται διαπιστευμένος στον αρχηγό του ιρακινού κράτους που συμβολίζει και εκπροσωπεί τον λαό του! Αλλά ο Σαντάμ Χουσεϊν δεν εκπροσωπεί τίποτε άλλο εκτός από έναν καταπιεστικό μηχανισμό. Εξολοθρεύει όλες τις εθνότητες του Ιράκ, Άραβες και Κούρδους αδιάκριτα όπως δεν σέβεται καμιά θρησκευτική ομάδα: σουνίτες, σιίτες ή χριστιανούς. Είναι ψευδές και υποκριτικό να έχουμε διαπιστεύσει διπλωματική αντιπροσωπεία στον Σαντάμ. Κι αν άλλες χώρες είτε λόγω γειτονίας, είτε λόγω συμφερόντων κρίνουν ότι πρέπει να διατηρήσουν τις σχέσεις με το σανταμικό καθεστώς, η Ελλάδα —στο όνομα των αρχών του δικαίου— ας υπηρετήσει ό,τι μια μικρή χώρα μπορεί: την ηθική τάξη.

Δεν είναι πρώτη φορά που θα έχει γίνει αυτό. Αλλά τώρα θα εί-

Κοινοβούλιο από χαρτί

Σε έναν πολιτικό βίο και έναν δημόσιο χώρο βαθύτατα νοσηρούς, οι πολιτικοί θεσμοί δύσκολα θα μπορούσαν να αποτελέσουν εξαίρεση. Ο λόγος για την κορωνίδα των θεσμών του δημοκρατικού πολιτεύματος, το όργανο της λαϊκής κυριαρχίας (και τα τοιαύτα), το Κοινοβούλιο. Γι' άλλη μια φορά, την προηγούμενη Τρίτη, η αντιπολίτευση αποχώρησε σύσσωμη, σε αντίδραση της πρακτικής της κυβέρνησης να ασκεί το συνταγματικό της δικαίωμα στη νομοθετική πρωτοβουλία με τη μορφή των δεκάδων «τροπολο-

γιών» σε νόμιμα νομοσχέδια και την συζήτηση και ψήφιση των τελευταίων με τη διαδικασία του «επείγοντος».

Όπως η αποχώρηση της αντιπολίτευσης σημαίνει ουσιαστικά την εκκένωση του Κοινοβουλίου, όχι ως χώρου αλλά ως θεσμού, έτσι και η πρακτική της κυβέρνησης να θεσμοθετεί μεταχειριζόμενη απλώς ως πρόσχημα και όχημα του κρατικισμού της το Κοινοβούλιο σημαίνει υποβάθμιση και έσχατο εξευτελισμό του θεσμού των «αντιπροσώπων του Έθνους». Και οι δυο πρακτικές —όσο και αν η αντιπολίτευση επικαλείται τις κατά τα άλλα πρωταρχικές ευθύνες της κυβέρνησης— μετα-

τρέπουν τη βουλή σε ευθεία προέκταση κομματικών ή κρατικών μηχανισμών καταργώντας ντε φάκτο την αυτόνομη διαμεσολαβητική λειτουργία της. Και δεν έχει νόημα να υπενθυμισθεί στον κ. Παπανδρέου, π.χ., ότι η «καλλοίωση του πολιτεύματος» με την οποία η αντικοινοβουλευτική συμπεριφορά της σήμερινης εκτελεστικής εξουσίας, αποτελούσε επίσης τον κανόνα της δικής του οχταετίας...

Αν σε αυτά προστεθούν και τα συμπτώματα κορπορατισμού που διακρίνουν το ίδιο το «βουλευτικόν» (άλλοτε με την αύξηση κυβισμού στα αδασμολόγητα αυτοκίνητα των βουλευτών, και άλλοτε με το διορισμό των συγγενών συνεργατών των γραφείων των βουλευτών στο Δημόσιο), τότε δεν είναι παράλογο το να αναρωτηθεί κανείς αν το μέγαρο του βουλευτηρίου είναι κατασκευασμένο από χαρτόνι.

Τ.Κ.

Εθνικές ευαισθησίες

Και ξαφνικά το Πανελλήνιο αναρρίγησε πατριωτικά. «Παλιολαός σου λέει ο Τούρκος».

Η κατοχή της μισής Κύπρου, η πανστρατιά του Αιγαίου, η επεκτατικές πονηριές της Άγκυρας προς Αιγαίο και Θράκη. Ο αφανισμός από Ίμβρο, Τένεδο, Κωνσταντινούπολη του γηγενούς ελληνισμού. Οι θρασυτατες δηλώσεις της ημέρας της επετείου επανένωσης Ελλάδας-Δωδεκανήσου, πως ούτε λίγο ούτε πολύ θα ήταν τουρκική σήμερα η Δωδεκάνησος αν δεν είχε σταθεί άτολμος ο Ινονού, δεν ήταν ικανά στοιχεία να σηματοδοτήσουν τον πατριωτισμό μας. Η να ανακόψουν την τουριστοκαταναλωτική μας απληστία περί των δερματινών, χρυσαφικών και μεταξωτών Πόλης και Προύσας.

Χρειάζονταν για να θυμηθούμε ότι έχουμε ελληνοτουρκικές διαφορές, το πολύνεκρο δυστύχημα από το νέφτι ενός παρανοϊκού θύτη μαζί και αυτόχειρα.

Αλ. Τσ.

Ε Σ Ε Ι Σ

Πολιτική ψευδαισθήσεων στο Κυπριακό*

Το σχέδιο λύσης του Κυπριακού που τις τελευταίες εβδομάδες έχει αρχίσει να αποκρυσταλλώνεται με την αποφασιστική παρέμβαση των Ηνωμένων Πολιτειών έχει δομηθεί επάνω στη βάση του μετακατοχικού *status quo*. Με άλλα λόγια νομιμοποιεί την τουρκοκυπριακή πραγματικότητα που δημιουργήθηκε μετά την εισβολή και μορφοποιήθηκε βαθμιαίως μέσω των απολύτως επιζημιών για την ελληνική πλευρά διακοινοτικών διαλόγων και των πολιτικών υπέρ των Τούρκων κεκτημένων που απέδωσαν οι διάλογοι αυτοί. Κρίσιμος και αποφασιστικός σταθμός στην εξέλιξη του Κυπριακού απέβη η απόφαση 649 του 1990 του Συμβουλίου Ασφαλείας. Λίγοι τότε αμέσως την επισημάνανε και την αποδοκίμασαν. Οι πλείστοι πανηγύρισαν. Άλλοι, ακόμα και αρμόδιοι, διότι ουδέν είχαν καταλάβει. Και άλλοι διότι επιβεβαίωσε την ανομολόγητη ενδόφυχη πολιτική τους. Μεταξύ αυτών ο πρόεδρος Βασιλείου και κόμματα που τον υποστηρίζουν. Και βεβαίως η ελληνική κυβέρνηση.

Η ζοφερή εικόνα γίνεται ζοφερότερη αν το ψήφισμα διαβαστεί παράλληλα με τη δήλωση του προέδρου του Σ.Α. της 15/7/90 και ιδίως με την πραγματικά εξοργιστική τελευταία έκθεση του Ντε Κουεγιάρ της 27/3/91.

Ήδη αυτό που άλλοτε ψιθυριζόταν με ενοχή λέγεται τώρα καθαρά. Μιλάμε για την ένωση δυο ισότιμων κρατών.

Εκείνο που απλώς είναι αυτή τη στιγμή υπό διαπραγμάτευση είναι ο εξωραϊσμός του σχεδίου ώστε να εμφανιστεί κάπως παρουσιάσιμο στον κυπριακό ελληνισμό σε μια προσπάθεια για να αποσπαστεί η συγκατάθεσή του στο σχέδιο αυτό.

Ο κ. Βασιλείου έχοντας απογοητευθεί από το πολύχρονο κυπριακό αδιέξοδο και τις αδυναμίες της ελληνικής πλευράς θέλησε να αντιμετωπίσει το θέμα με την τεχνοκρατική νοοτροπία που ανέπτυξε τόσα χρόνια λόγω επαγγέλματος. Πίστεψε δηλαδή ότι πρώτη προτεραιότητα είχε η λύση του Κυπριακού. Διότι η λύση θα αποκαθιστούσε την ομαλότητα του καθημερινού δικαιοδικού βίου, θα οδηγούσε σε εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη, που με τη σειρά της θα επενεργούσε ως συγκολλητικός ιστός Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Δεδηλωμένο, μάλιστα κατ' επανάληψη, όνειρό του είναι να μεταβάλει την Κύπρο σε Σιγκαπούρη ή Λιχτενστάιν της Μεσογείου. Τη θεωρία αυτή της δυνατότητας δηλ. υπέρβασης του Κυπριακού δια της οικονομικής ευημερίας των κοινοτήτων του καλλιέργησαν και οι κομματικοί υποστηρικτές του καθώς και η Ουάσιγκτον και το Λονδίνο.

Ο κ. Βασιλείου παρέβλεψε ή έστω υποτίμησε τον παράγοντα του τουρκικού επεκτατισμού τους πάγιους γεωστρατηγικούς στόχους της Τουρκίας.

Είδε το Κυπριακό ως κυρίως δικαιοδικό πρό-

βλημα και στη χίμαιρα, το όνειρο του συμβιβασμού, έκαμε μοιραίες παραχωρήσεις, από τις οποίες είναι δυσχερέστατο —ελπίζω όχι αδύνατο— να απεμπλαχεί η Ελληνική πλευρά.

Η Αθήνα, εξάλλου, υπό καθεστώς υπερτίμησης αδυναμιών μειωμένης αγωνιστικότητας ως εκ του συνδρόμου ήττας έναντι της Τουρκίας, και λόγω βαριάς κόπωσης από τα γενικότερα προβλήματα της χώρας, ανυπομονούσε να δει οποιαδήποτε στοιχειωδώς εύσχημη λύση του Κυπριακού.

Αλλά και η Αθήνα σφάλει στις εκτιμήσεις. Και η Αθήνα αποκαλύπτει έλλειψη διορατικότητας ως προς τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, και προσφεύγει σε ψευδαισθήσεις από αδυναμία να δει την πραγματικότητα κατάματα και κυρίως να αναλάβει τις συνακόλουθες θυσίες. Διότι αν λυθεί το Κυπριακό σύμφωνα με την αμερικανική συνταγή, που εμφανίζεται υπό επωνυμία Ηνωμένων Εθνών, και τυγχάνει της ανοχής της Σοβιετικής Ένωσης και άλλων δυνάμεων, η Τουρκία δεν θα χορευθεί. Αντιθέτως θα ενδυναμώσει την πίεση, στα άλλα σημεία της ιστορικής γραμμής ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσης, δηλαδή στο Αιγαίο και τη Θράκη, όπου μάλιστα, θα μεταχειριστεί ως πρότυπα ενδεχόμενη κυπριακή συμφωνία, προς προώθηση του στόχου αυτονομίας της εκεί μουσουλμανικής μειονότητας. Η Αθήνα δεν αντιλαμβάνεται ότι η τουρκική θέαση των ελληνοτουρκικών πραγμάτων είναι σοφότερη και ιστορικότερη από την δική της. Η Άγκυρα βλέπει τον Ελληνισμό ενιαίο από την Θράκη μέχρι το Αιγαίο και πέρα έως την Κύπρο. Και ενιαίο τον απειλεί. Ακολουθεί έναντι του μια πολιτική τρίαινας. Η μια περόνη, έπληξε ήδη την Κύπρο, η άλλη περόνη απειλεί το Αιγαίο και η τρίτη την Θράκη. Είναι πάγια πολιτική και πράττουν πελώριο σφάλμα όσοι την παραβλέπουν.

Ευθύνες

Όσον αφορά τις δυνατότητες άρσης του αδιέξοδου από τις κυβερνήσεις Αθηνών και Λευκωσίας, δυστυχώς, ουδέν αναμένω, εκτός από περαιτέρω σφάλματα και επιδείνωση.

Κατά συνέπεια, ευθύνη, πελώρια εθνική ευθύνη, βαρύνει πλέον την αντιπολίτευση, στη Λευκωσία και την Αθήνα.

Πραγματικά πιστεύω ότι το Κυπριακό βρίσκεται στην κόψη του ξυραφιού. Και η ευθύνη πλέον δεν βαρύνει μόνο την ηγεσία. Η ευθύνη βαρύνει και το λαό: Δεν μπορούμε να λέμε ότι φταίνε οι ξένοι. Φταίμε και εμείς και φταίει και ο λαός. Ο λαός ο οποίος μπορεί με την ψήφο του, να δώσει τα σωστά μηνύματα και να διαμορφώσει διά της εκλογής των κατάλληλων ηγετών μια σωτήρια εθνική πολιτική.

Μιχάλης Δούντας

* Αποσπάσματα από τη συνέντευξη του κ. Μιχάλη Δούντα προς την κυπριακή εφημερίδα Ο ΑΓΩΝ (16/4/91). Ο κ. Δούντας έχει διατελέσει πρεσβευτής της Ελλάδος στην Λευκωσία.

Μνήμη δύο άξιων δασκάλων

Θετική και αξιέπαινη η πρωτοβουλία του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας. Ίδρυσε και προκήρυξε το Βραβείο Ξανθόπουλου - Πνευματικού για Εξαιρετη Πανεπιστημιακή Διδασκαλία προς τιμήν των δυο καθηγητών.

Ο Βασίλης Ξανθόπουλος και ο Στέφανος Πνευματικός ήταν καθηγητές Φυσικής του Πανεπιστημίου Κρήτης και μέλη του Ιδρύματος Τεχνολογίας Έρευνας. Οι δυο άτυχοι καθηγητές δολοφονήθηκαν, όπως θα θυμούνται οι αναγνώστες μας, το βράδυ της 27ης Νοεμβρίου 1990 την ώρα που έκαναν μάθημα σε μεταπτυχιακό σεμινάριο.

Συνάδελφοι και φίλοι των δυο καθηγητών, για να τιμήσουν τη μνήμη τους, συγκέντρωσαν ένα χρηματικό ποσό από τους τόκους του οποίου θα απονέμεται κάθε χρόνο το βραβείο που προαναφέραμε.

Είναι μια πρωτοβουλία που πρέπει να ενισχυθεί με κάθε τρόπο όχι μόνο από την πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά και από άλλους φορείς. Είναι ελάχιστος φόρος τιμής στους δύο νεκρούς καθηγητές, άξιους δασκάλους και ανθρώπους.

Συνέδριο από το «Ίδρυμα Καράγεωργα»

Το τρίτο Επιστημονικό Συνεδριό του διοργανώνει το «Ίδρυμα Σάκη Καράγεωργα». Θέμα του συνεδρίου είναι «Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής» και θα γίνει το τριήμερο 27 έως 29 Νοεμβρίου 1991 στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Το Δ.Σ. του Ιδρύματος με σχετική ανακοίνωσή του καλεί τους ενδιαφερόμενους επιστήμονες και ερευνητές να πάρουν μέρος με εισήγησή τους στις εργασίες του Συνεδρίου. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να απευθυνθούν για περισσότερες πληροφορίες στα Γραφεία του Ιδρύματος (Μαραθωνοδρόμων και Χατζοπούλου 16, Καλλιθέα) και στο τηλέφωνο 92.19.712 καθημερινά από τις 9π.μ. ως τις 2μ.μ.

Κατάντια

Περίσσευαν φαίνεται τα κέντρα ερευνών στην Ελλάδα ώστε το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών που επιτελεί αξιόλογο ερευνητικό έργο να απειλείται με κλείσιμο. Οι πιστώσεις δεν φτάνουν ούτε για τη μισθοδοσία του προσωπικού χώρια που κινδυνεύει να

χαθεί και το 1 δισ. δραχμές, χρήματα που έχουν εγκριθεί από τα Σχέδια Περιφερειακής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Και να φανταστεί κανείς ότι το Ίδρυμα χρειάζεται μόνο 1,2 δισ. δραχμές να λειτουργήσει σε κάποιο ικανοποιητικό βαθμό, εκ των οποίων 950 εκ. για μισθοδοσία. Η Πολιτεία όμως, βαδίζουσα σταθερά στο δρόμο του εκσυγχρονισμού και προσέχοντας πάντα την έρευνα για το μέλλον της έχει εγκρίνει πιστώσεις για όλο το έτος 665 εκ. δρχ. Μόνο το LOTTO μας σώζει. LOTTO και ξερό ψωμί.

K.B.

ΕΑΣ: όπως πατίνι

Κοντά δυο μήνες έσπασαν τα πόδια, η ραχοκοκαλιά και τα νεύρα όσων έλαχε να μην κατέχουν άλλο μεταφορικό μέσο από τα οχήματα μαζικής συμφοράς, όπως ταξί, ΡΕΟ, πούλμαν, λεωφορεία, τρόλλεϋ. Και αυτοί είναι κάμποσες εκατοντάδες χιλιάδες. Λίγο πριν το Πάσχα, λοιπόν, η κυβέρνηση, επιδεικνύοντας την ίδια αναισθησία, ανοησία και κοινωνική «ανοσία» που είχε επιδείξει και με τους μαθητές, είπε «να συζητήσουμε από την αρχή» το πρόβλημα με την ΕΑΣ.

Βοήθησε και ο κ. Τρίτσης

(με εκείνο το σχέδιο για δημοτικό-ιδιωτικό-συνεταιριστικό-κρατική συγκοινωνία), σταμάτησε να μιλάει πολύ ο κ. Γκελεστάθης (που όλο «ιδιωτικοποίηση» έλεγε αλλά πάντα το κράτος έμπλεκε), μπήκε στη μέση και ο αντιπρόσωπος του ΣΕΒ στη ...ΓΣΕΕ (κάπως έτσι είπε ο Α. Παπανδρέου τον Α. Κανελλόπουλο), και κάναμε Μεγάλη Εβδομάδα με λεωφορεία —όσοι μείναμε στην πρωτεύουσα.

Τώρα, προβλέπεται νέος κύκλος πατινοδρομίας για όσους

έχουν μόνο δύο πόδια. Ο λόγος; Η διοίκηση της ΕΑΣ αποφάσισε να επαναπρολάβει μόνο τον ένα από τους έξι απολυμένους απεργούς. Αυτό είναι δυναμισμός! Αλλά, τέτοια η κατάντια στην ΕΑΣ, τέτοιες και οι «πολιτικές» των διαφόρων πλευρών.

Ετοιμαζόμαστε λοιπόν για άλλο έναν αγώνα με πατίνι. Στο μεταξύ τα «σχέδια» για τον εκσυγχρονισμό της συγκοινωνίας μπορεί να συζητούνται, με άνεση, αλλά και κρετινισμό.

T.K.

«Είναι το κράτος...»

Βασανισμένοι στη Θήβα, καταγγελίες για παροχή «προστασίας» με την καταβολή του ανάλογου τιμήματος στην αγορά του Ρέντη.

Δυο χρούσματα με δράστες αστυνομικούς, από τα πλέον κραυγαλέα των τελευταίων μηνών. Είχαν προηγηθεί η υπόθεση της λαθρεμπορίας όπλων, με αναμειγμένους επιλεκτικούς «φρουρούς» της προσωπικής ασφάλειας του Πρωθυπουργού, υποθέσεις διαρρήξεων αυτοκινήτων, προστασίας μπαρ, νυχτερινών κέντρων κλπ.

Δείγματα της διαφθοράς που υπάρχει στα Σώματα Ασφαλείας και της αναβίωσης πρακτικών επικίνδυνων για τα ατομικά δικαιώματα. Είχαν, λέει στην ανακοίνωσή της η Αστυνομία, για τους τρεις πολίτες που συνελήφθησαν στην Θήβα επειδή πυροβόλησαν εναντίον αστυνομικών, ποινικό μητρώο. Συνεπώς έπρεπε να βασανισθούν. Η Αστυνομία «είναι το κράτος» όπως είχε πει και ο πρωθυπουργός και ανέλαβε δράση υπέρ των νόμων, Συντάγματος και δικονομικών διαδικασιών.

Ποιος νόμος λέει όμως ότι όποιος έχει ποινικό μητρώο βασανίζεται; Ποιος νόμος επιτρέπει το βασανισμό κρατουμένων για την απόσπαση ομολογιών για πράξεις που κατηγορούνται; Τέτοια μόνο επί Χούντας γίνονταν. Τώρα τα καψίματα με τσιγάρα ξαναγύρισαν. Μέθοδοι της Χούντας ξανάζησαν σε αστυνομικό τμήμα, και απλώς διατάσσεται ΕΔΕ!...

Και δεν είναι μόνον αυτό. Τα χρούσματα των εκβιασμών, των «νονών», της εμπλοκής αστυνομικών σε λαθρεμπόριο όπλων, σε υποθέσεις ναρκωτικών κλπ., πληθαίνουν. Και οι περιπτώσεις που δημοσιοποιούνται δείχνουν ότι η διαφθορά απλώνεται και ο αυταρχισμός επανέρχεται. Όχι μόνο με τη συνήθη βία, αλλά και με πρακτικές που υποτίθεται ότι είχαν καταδικασθεί και είχαν «ταφεί». Να όμως που στη Θήβα το παρελθόν βρυκολάκισε. Να που οι μηχανισμοί παραμένουν αλώβητοι και μπορούν να λειτουργούν υπέρ των Συντάγματος και νόμων.

Οι πολιτικές ευθύνες τόσο του πρωθυπουργού που «εχώρησε» το κράτος στους αστυνομικούς, όσο και του πολιτικού προϊστάμενου των Σωμάτων Ασφαλείας Ι. Βασιλειάδη είναι τεράστιες. Οι ένορκες διοικητικές ανακρίσεις δεν οδηγούν πουθενά. Όταν οι φύλακες του νόμου παρανομούν, ούτε οι πολίτες μπορούν να αισθάνονται ήσυχoi, ούτε η Αστυνομία να λειτουργεί για εκείνα που η Πολιτεία της εμπιστεύθηκε.

Το «μίγμα» γίνεται, πλέον, εκρηκτικό. Ακόμα και η παραίτηση αργότερα δεν θα έχει καμιά αξία....

Γ.Φ.

ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΤΙΜΟΛΟΓΙΩΝ ΤΗΣ ΔΕΗ ΓΙΑ ΤΟ 1991:
ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΛΑΤΗ ΜΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

1. Τι υποσχέθήκαμε στους φίλους και πελάτες μας καταναλωτές:

Κατά την εξαγγελία του νέου 10ετούς Προγράμματος Ανάπτυξης της Επιχείρησης, στις 28.1.91, είχαμε αναφέρει ενώπιον του κ. Πρωθυπουργού ότι η κάλυψη των δαπανών για τα νέα μεγάλα έργα του Προγράμματος, ύψους 1.239 δισεκατομμυρίων δρχ., κατά την επόμενη 5ετία, απαιτούσε:

- ένα πρόγραμμα δραστηκής περιστολής των δαπανών στα πλαίσια μιας συνεπούς και συνετής πολιτικής προσωπικού, εναρμονισμένης με την εισοδηματική πολιτική και

- μια συγκρατημένη ετήσια αναπροσαρμογή των τιμολογίων ηλεκτρικού ρεύματος, από 1ης Ιανουαρίου κάθε έτους, η οποία θα παρέμενε μικρότερη κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες του τρέχοντος πληθωρισμού.

2. Τι χρηματοοικονομικά προβλήματα αντιμετωπίζουμε για το 1991.

Το 1991 ξεκίνησε δύσκολα και για τη ΔΕΗ: Ο σκληρός χειμώνας αύξησε τη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας, μειώνοντας παράλληλα την απόδοση των λιγνιτικών μας Κέντρων, ενώ ο πόλεμος του Κόλπου επιβάρυνε το ισοζύγιο των αγορών μας για τις πετρελαϊκές μονάδες. Παράλληλα οι τρέχουσες λειτουργικές μας δαπάνες επιδεινώνονται:

- από την αύξηση των τόκων των δανείων της Επιχείρησης, κατά 9 περίπου ποσοστιαίες μονάδες, για το 1991, με προϋπολογιζόμενη αύξηση, κατά 8,7 δισ. δρχ. για το 1991 έναντι του 1990

- από την ετήσια αύξηση ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας, κατά 4,2%, που συνεπάγεται αύξηση της δαπάνης καυσίμων κατά 9,8 δισ. δρχ. για το 1991,

- από την παραληφθείσα κατάσταση ενεργειακών ελλειμμάτων, που υποχρεώνει σε αγορές ηλεκτρικής ενέργειας από το εξωτερικό.

Τέλος, η πρόσφατη κατακόρυφη άνοδος του δολλαρίου πλήττει άμεσα τόσο τις επενδύσεις σε εισαγόμενα είδη, όσο και τις προγραμματισμένες εξοφλήσεις των δανείων μας σε ξένο συνάλλαγμα.

3. Τι νοικοκυρέψαμε κατά το 1990-1991.

Η Διοίκηση της ΔΕΗ, με την βοήθεια όλων των εργαζομένων, πέτυχε εντυπωσιακά αποτελέσματα στην περιστολή δαπανών, παρά το γεγονός ότι οι περισσότερες από τις τρέχουσες λειτουργικές δαπάνες είναι ανελαστικές.

Συγκεκριμένα:

- Παρά τη θέση σε λειτουργία νέων παραγωγικών μονάδων (Σταθμοί Παραγωγής, Λιγνιτωρυχεία κλπ.) η δύναμη τακτικού προσωπικού κατά το 1990 μειώθηκε κατά 1.813 άτομα (μείωση 6% περίπου) και κατά το 1991 προβλέπεται να μειωθεί κατά 400 ακόμη άτομα, ανεβάζοντας το ποσοστό μείωσης σε 7,4% περίπου, κατά την 2ετία 1990-1991, έναντι αυξήσεων της τάξεως του 15% κατά το πρόσφατο παρελθόν.

- Οι ημερομίσθιοι εποχιακοί, οι οποίοι κατά το παρελθόν ανέρχονταν, κατά μέσο όρο, σε 3.822 άτομα ανά έτος, έχουν περιοριστεί για το 1990-1991 σε 1.900 εργατοτεχνίτες περίπου, για τις ανάγκες κυρίως των λιγνιτωρυχείων και των σταθμών παραγωγής, δηλαδή έγινε περικοπή κατά 50%.

- Ο όγκος υπερωριακής απασχόλησης περιορίζεται δραστικά και κατά το 1991 προβλέπεται μείωση έναντι του 1990, κατά 35% περίπου.

- Συμπερασματικά, με υπόθεση προϋπολογισμού 17% για το 1991 και με αύξηση ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας κατά 4,2%, επιτυγχάνεται μείωση των δαπανών εκμετάλλευσης, σε σταθερές τιμές, κατά 8,1%.

4. Πού επενδύουμε τα χρήματά σας.

Ξεκινήσαμε με ταχείς ρυθμούς την υλοποίηση του νέου 10ετούς Προγράμματος Ανάπτυξης της Επιχείρησης: Οι μελέτες και κατασκευές των νέων έργων επιβαρύνουν ήδη τον προϋπολογισμό του 1991. Συγκεκριμένα:

- Τελείωσε η μελέτη και εντός του 1991 αναθέτουμε την κατασκευή της 5ης Λιγνιτικής Μονάδας του Αγ. Δημητρίου στην Πτολεμαίδα, ισχύος 300 MW.

- Ολοκληρώνονται οι μελέτες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φυσικό αέριο στο Λαύριο και από λιθάνθρακα στο Αλιβέρι και αναμένονται σύντομα οι Διακηρύξεις των διεθνών διαγωνισμών για την ανάθεση της κατασκευής τους.

- Ανατέθηκαν ήδη οι κατασκευές των νέων Ηλεκτροστατικών Φίλτρων και των Συστημάτων Αποκομιδής Ιπτάμενης Τέφρας στις περιοχές Πτολεμαίδας - Κοζάνης - Αμυνταίου.

- Αναθέτουμε εντός των ημερών την κατασκευή των νέων μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ισχύος 120 MW, στην Κρήτη και πολλών άλλων μικρότερων μονάδων στα άλλα νησιά μας.

- Προχωρούν ταχύρρυθμα οι μελέτες και οι διακηρύξεις για τα υπόλοιπα έργα του 10ετούς Προγράμματος Ανάπτυξης της Επιχείρησης, όπως είναι η κατασκευή νέων αιολικών πάρκων και η ολοκλήρωση των μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων στο Νέστο και τον Αχελώο.

- Ολοκληρώθηκε η προμελέτη και αρχίζει η ουσιαστική φάση της υποθαλάσσιας διασύνδεσης των ηλεκτρικών δικτύων Ελλάδας - Ιταλίας.

- Ξεκίνησε, με τη συνεργασία της Γαλλικής Κρατικής Εταιρείας Ηλεκτρισμού και Γερμανών Συμβούλων, η μελέτη αναδιοργάνωσης και εκσυγχρονισμού της Επιχείρησης και αναμένεται η ολοκλήρωση του πρώτου μέρους της εντός του 1991.

5. Τι ζητάμε από σας, φίλοι καταναλωτές.

Αναγνωρίζοντας ότι κάτω από τις παρούσες οικονομικές συγκυρίες η αύξηση των τιμολογίων κατά 15% είναι δυσβάσταχτη, ζητάμε την κατανόησή σας. Με τις αυξήσεις αυτές η Επιχείρηση θα καλύψει, χωρίς πρόσθετο δανεισμό, ένα σημαντικό τμήμα των επενδύσεων που προαναφέραμε.

Κύριοι στόχοι μας είναι να εξασφαλίσουμε την εθνική μας αυτάρκεια σε ηλεκτρική ενέργεια, με το μικρότερο δυνατό κόστος και να βελτιώσουμε την ποιότητα των υπηρεσιών που σας προσφέρουμε.

Η Διοίκηση της ΔΕΗ αναλαμβάνει την υποχρέωση να σας παρουσιάσει, φίλοι καταναλωτές, στο τέλος του 1991, τον απολογισμό του έργου της, αναγνωρίζοντας ότι δεν μπορεί να επιβάλλει θυσίες χωρίς τον ουσιαστικό έλεγχο και την αυστηρή κριτική σας.

Ο Ελαιώνας ανήκει σε όλη την Αθήνα

ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ

Την Τετάρτη έγινε η συζήτηση στη Βουλή μετά την παρέμβαση της προέδρου του Συνασπισμού Μαρίας Δαμανάκη. Όχι πως περιμέναμε και μεγάλα πράγματα από τον πρωθυπουργό! Ίσως όμως να πιστεύαμε πως θα μπορούσε να αφήσει ανοιχτή κάποια πόρτα. Και δεν εννοούμε την πόρτα του να σπρώχνουμε λίγο παραπέρα την οικοδομική γραμμή, ώστε ανά πέντε να γίνουν επτά τα τετραγωνικά μέτρα πράσινου!

Δυστυχώς όμως όπως ο ίδιος δήλωσε «έχασε την ευκαιρία να γίνει ευεργέτης της Αθήνας» γιατί μας λείπουν χρήματα! Φυσικά όσο εντάσσουμε τον Ελαιώνα στο Σχέδιο και του δίνουμε και υψηλούς συντελεστές δομήσεως, τόσο θα ακριβαίνει η γη και τόσο περισσότερα χρήματα θα θέλουμε! Γι' αυτό πολίτες γρηγορείτε. Όλοι στη συγκέντρωση της Πρωτομαγιάς στον Ελαιώνα, για να αποδείξουμε ότι μας ενδιαφέρει η δυνατότητα να επιβιώσουμε σε αυτήν την πόλη.

Η εβδομάδα που πέρασε —αν δεν συνέβαιναν σειρά τραγικών γεγονότων— θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως «εβδομάδα του Ελαιώνα». Η υπόθεση της ανάπλασης συζητήθηκε. Σειρά πρωτοβουλιών από τους δημάρχους της περιοχής, την Πρόεδρο του Συνασπισμού, τον δήμαρχο Αθηναίων, οικολογικές οργανώσεις, φορείς και πολίτες που είναι δημότες στους δήμους της περιοχής έδωσαν μια νέα δυναμική στην αντιμετώπιση ενός προβλήματος που ορθά χαρακτηρίστηκε από τη Μαρία Δαμανάκη, ως το «μείζον πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή το Λεκανοπέδιο».

Κατατέθηκε ήδη σειρά προσφυγών στο Συμβούλιο Επικρατείας, και άλλες ετοιμάζονται να κατατεθούν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, που ζητούν την ακύρωση και αναστολή του Προεδρικού Διατάγματος που εκδόθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ το Δεκέμβριο του 1990 και το οποίο αφορά στο γνωστό «σχέδιο Μάνου». Τις σχετικές προσφυγές κατέθεσαν ο Συνασπισμός της Αριστεράς, οι Δήμοι Αθήνας, Ταύρου, Περιστερίου, Αιγάλεω και Μοσχάτου και 12 πολίτες, δημότες των δήμων στους οποίους ανήκει ο Ελαιώνας. Παράλληλα, η Πρόεδρος του Συ-

νασπισμού Μ. Δαμανάκη κατέθεσε σχετική ερώτηση στη Βουλή για την ώρα του πρωθυπουργού, που συζητήθηκε την Τετάρτη.

Πρόκειται ασφαλώς για πρωτοβουλίες που δημιουργούν μια νέα κινητικότητα για την ανάπλαση του Ελαιώνα και επιτρέπουν να αναπτυχθούν και άλλες πριν να είναι αργά για την Αθήνα και το Λεκανοπέδιο. Η σχετική πρόταση που είχε καταθέσει το ΑΝΤΙ με τοπικούς φορείς και δημάρχους για μετατροπή του Ελαιώνα σε πνεύμονα πρασίνου εδώ και τρία χρόνια φαίνεται τώρα ότι δεν είναι ούτε ουτοπική ούτε μη ρεαλιστική, όπως είχαν σπεύσει τότε να την χαρακτηρίσουν ορισμένοι δήθεν «πράσινοι» αναβαθμιστές του Ελαιώνα.

Υποχείρια διαφόρων συμφερόντων ή οπαδοί του ρυμοτομημένου τσιμέντου έσπευσαν να υπονομεύσουν από την αρχή τη μόνη ρεαλιστική και κοινωνικά δυναμική λύση για το μέλλον της Αθήνας. Κατόρθωσαν να δημιουργήσουν σειρά αναστολών και νομοθέτησαν στο όνομα του δικού τους ρεαλισμού —ευτυχώς δίχως ακόμα να τον επιβάλουν— τη λύση του Βιομηχανικού Πάρκου. Λύση καταστροφική για το περιβάλλον και υπονομευτική για τη ζωή της Αθήνας.

Με τη νοοτροπία της δεκαετίας του '60 το ΥΠΕΧΩΔΕ προχώρησε στην ένταξη της περιοχής στο σχέδιο πόλεως. Τα 9.000 στρέμματα του Ελαιώνα αντιμετωπίστηκαν δίχως να ληφθούν υπόψη οι μελλοντικές αλλά ούτε και οι σημερινές ανάγκες της πόλης, δίχως να υπάρξουν ενδοιασμοί σχετικά με την κατάσταση του οικοσυστήματος του Λεκανοπεδίου και με την υγεία των κατοίκων του. Η αντίληψη της δεκαετίας του '60, δίχως καμιά δόση εκσυγχρονισμού, επανήλθε.

Ο μέγας «εργολάβος του κράτους» ο κ. Στ. Μάνος προσφέρει στη θέση της «χαβούζας» που είναι σήμερα ο Ελαιώνας την «ρεαλιστική αναβάθμιση» της περιοχής με τη μέθοδο της αντιπαροχής. Δηλαδή με την μέθοδο με την οποία αναπτύχθηκε όλη η Αθήνα μετά τον πόλεμο και που απέδωσε τα γνωστά ...ευεργετικά αποτελέσματα. Η

Πολιτεία αντί να παρέμβει αποφασιστικά δημιουργώντας στο κέντρο, στην καρδιά της Αθήνας ένα Μητροπολιτικό Πάρκο, φιλοξεί να μετατρέψει, με την «αρωγή» της ι-ιωτικής πρωτοβουλίας, μια «χαβούζα» σε «τακτοποιημένα» τσιμεντοποιημένη περιοχή. Ιδού λοιπόν το όραμα των εργολάβων, του ανέλαβε να το προασπίσει το ΥΠΕΧΩΔΕ: βιομηχανικό πάρκο, διανθισμένο με τολυκατοικίες για χρήση κατοικίας και με διάσπαρτα εμπορικά καταστήματα. Ό,τι συμφέρει και ό,τι πουλιέται σε κάθε περιοχή! Όλα αυτά σε μια πόλη σαν την Αθήνα όπου το συνολικό πράσινο είναι οκτώ φορές μικρότερο σε επιφάνεια από τους υπάρχοντες δρόμους της και έχει σχεδόν ίδια έκταση με τον Ελαιώνα.

Απέναντι σ' αυτή την αντίληψη, όπως τονίστηκε σε όλες τις εκδηλώσεις που έγιναν με πρωτοβουλία φορέων και δημάρχων της περιοχής και τη συμβολή του ΑΝΤΙ και της

Εναλλακτικής Κοινότητας Παρέμβασης, η λύση για την ανάπλαση του Ελαιώνα είναι η μετατροπή του σε πράσινο.

Οι νέες πρωτοβουλίες με πρώτη την προσφυγή στο Σ.τ.Ε., που αναφέραμε πριν, αποτελούν οπωσδήποτε θετικό βήμα. Εάν όμως δεν συνοδευθούν από ευρύτατη κινητοποίηση φοβούμεστε ότι δεν πρόκειται να αποδώσουν καρπούς. Το ΥΠΕΧΩΔΕ όπως όλα δείχνουν δεν φαίνεται να αλλάζει τα σχέδιά του. Επιμένει σε μια λύση που οδηγεί στο να γεμίσουν εκατομμύρια τετραγωνικά μέτρα με μπετόν.

Είναι μια πολιτική επιλογή που αν δεν ανατραπεί θα προκαλέσει μιαν ακόμα «συμφόρηση» στο Λεκανοπέδιο και την οποία θα πληρώσει η πόλη και οι άνθρωποι που ζουν σ' αυτή.

Απ' αυτή την άποψη οι πρωτοβουλίες των δημάρχων, του Συνασπισμού, φορέων και οικολογικών οργανώσεων είναι καθορι-

στικές για τη μάχη της ανατροπής αυτής της πολιτικής. Μόνο που στην περίπτωση του Ελαιώνα η «πολιτική αντιπολίτευση» στα σχέδια του ΥΠΕΧΩΔΕ δεν μπορεί να εγκλωβισθεί σε μια παραδοσιακή και «καθεστηκυία» πρακτική χωρίς να συνοδεύεται και από αλλαγή αντιλήψεων.

Αν η μάχη για τον Ελαιώνα είναι μάχη για τη ζωή των ανθρώπων της πόλης, και είναι τέτοια, η «πολιτική» οφείλει να ανατρέψει και αντιλήψεις. Να μιλήσει για τον Ελαιώνα ως πρόβλημα ζωής και επιβίωσης. Μόνον έτσι θα αποφευχθούν παλινωδίες και μόνο έτσι θα μιλήσουμε επί της ουσίας με τους εκτός και εκτός των τειχών οπαδούς των «ρεαλιστικών λύσεων». Διαφορετικά ο κ. Μάνος ή ο αντικαταστάτης του μπορούν να βρουν πολλές λύσεις. Βιομηχανικών και άλλων πάρκων. Ο Ελαιώνας όμως τόπος πράσινου και ανάσα ζωής για την Αθήνα θα έχει χαθεί οριστικά.

ΚΑΛΕΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Ας αρχίσουμε μόνοι μας να τον πρασι-νίζουμε, στην αρχή συμβολικά, σε διά-φορα σημεία.

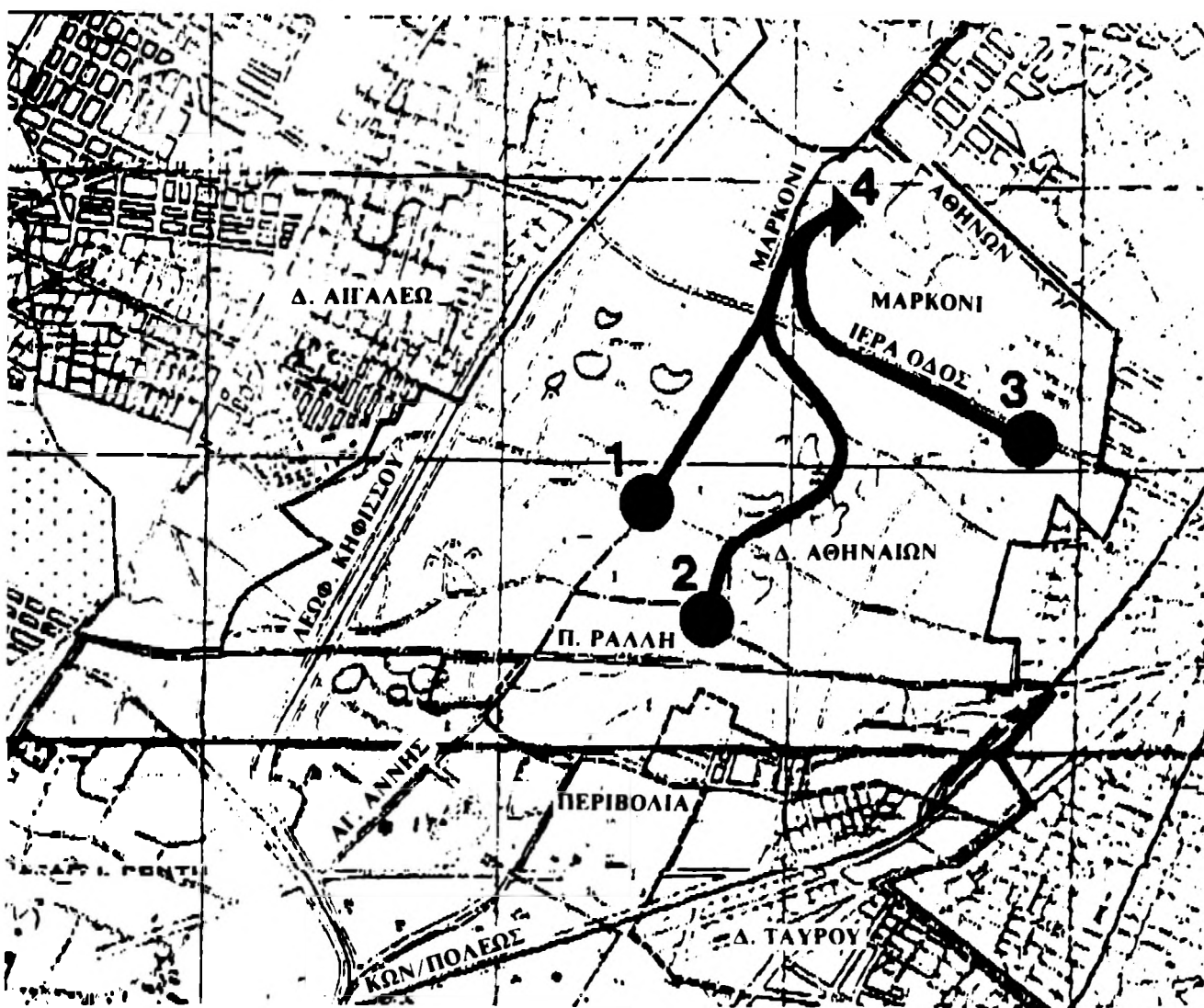
Όπως προαναγγείλαμε, το «ΑΝΤΙ», η εναλλακτική κοινότητα ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ, φοιτητές και διδάσκοντες της Γεωπονικής Σχολής, οικολογικές ομάδες, οργανώσεις και πολίτες θα προβούν την πρωτομαγιά σε συμβολική εκδήλωση στην περιοχή του Ελαιώνα.

Σας καλούμε στις 13.30' μετά τη λή-ξη της πρωτομαγιάτικης εργατικής συ-γκέντρωσης:

- στην είσοδο της Γεωπονικής Σχο-λής, στον Βοτανικό, στην Ιερά Οδό·
- ή στην οδό Αγίας Άννης και Ορ-φέως
- ή στο ρέμα του προφήτη Δανιήλ, και οδό Σαλαμίνας στον Ταύρο για να δεν-δροφυτεύσουμε μαζί συμβολικά σε αυτά τα τρία σημεία στον Ελαιώνα.

Αργότερα στις 17.30, μετά την δεν-δροφύτευση, θα ξεκινήσει πορεία για να δενδροφυτευθούν και άλλα σημεία. Θα φτιάξουμε στεφάνια για τον Μάη από τα αγριολούλουδα του Ελαιώνα. Και τέ-λος, θα συναντηθούμε στην πλατεία Μαρκόνι. Σας περιμένουμε όλους. Να μην λείψει κανείς από την «άνοιξη του Ελαιώνα». Η φετινή Πρωτομαγιά ας αποτελέσει την αρχή για να αποκτήσει η Αθήνα και το Λεκανοπέδιο μιαν ανάσα ζωής. Οι πολίτες μπορούν να κάνουν την υπόθεση του Ελαιώνα, υπόθεση ζωής και ελπίδας...

● Πορεία δενδροφύτευσης στον Ελαιώνα και στεφάνια για τον Μάη...

ΣΗΜΕΙΑ ΕΚΚΙΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΦΥΤΕΥΣΗ

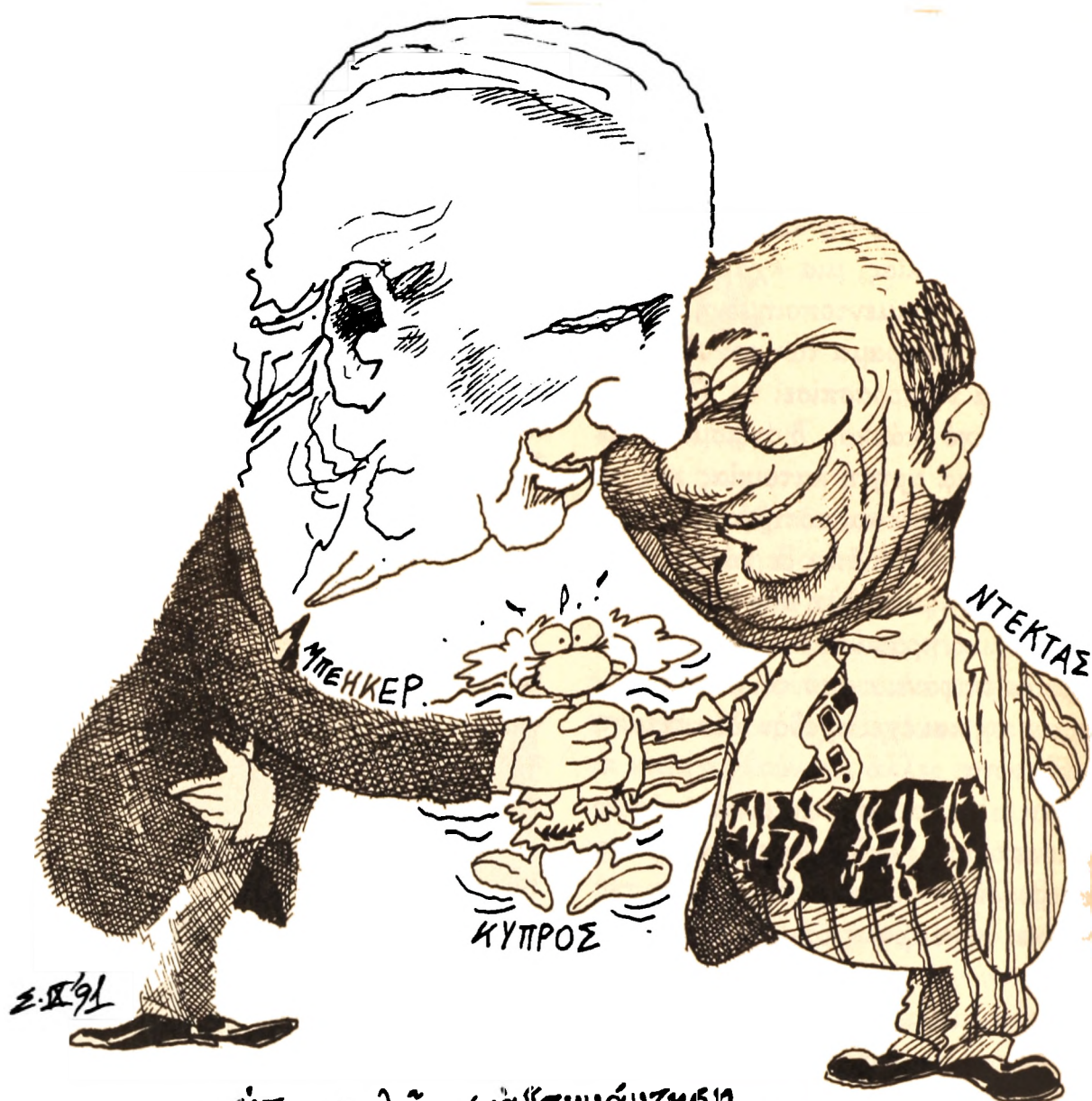
1. Διασταύρωση οδών Αγίας Άννης και Ορφέως
2. Διασταύρωση οδών Ρέμα Προφήτη Δανιήλ και Σαλαμίνας.
3. Είσοδος Γεωπονικής Σχολής στην Ιερά Οδό (Βοτανικός)

ΣΗΜΕΙΟ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ

4. Πλατεία Μαρκόνι

Επικίνδυνη κινητικότητα

του Κ. Βασιλείου

...ήταν, απλώς, μια "συνάντηση
χειραψίας"...

Η κινητικότητα που παρατηρείται στο Κυπριακό και η ασυνήθιστη διπλωματική δραστηριότητα δείχνουν ότι πράγματι καταβάλλονται συντονισμένες προσπάθειες για την εξεύρεση ενός πλαισίου που θα επιτρέψει στον γενικό γραμματέα των Ην. Εθνών κ. Ντε Κουεγιάρ να φέρει ξανά στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων «τις δύο κοινότητες».

Προοιωνίζονται μήπως οι κινήσεις αυτές βελτίωση της διαπραγματευτικής θέσης της ελληνικής πλευράς και εξεύρεση μιας «τελικής» λύσης ή αντίθετα αποτελούν προμήνυμα ακόμα χειρότερων «λύσεων» για τον κυπριακό λαό και τον ελληνισμό;

Ακόμα και μια απλή επιλεκτική απαρίθμηση των συναντήσεων και επαφών για το Κυπριακό αρκεί για να δείξει την έκταση της κινητικότητας αλλά και το ειδικό βάρος των κινουμένων: η ηγεσία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας συζητά στη Νέα Υόρκη το θέμα με τον κ. Ντε Κουεγιάρ και θα ξανασυζητήσει μαζί του σύντομα στην Ευρώπη. Ο κ. Οζάλ συζήτησε το θέμα με τους κ.κ. Μπους και Μπαϊνγκερ· ο δεύτερος παραχώρησε 5λεπτη «χειραψία» στον Τουρκοκύπριο ηγέτη κ. Ντενκτάς. Ο Πρόεδρος της Κύπρου κ. Βασιλείου συζήτησε το θέμα με τον βρετανό πρωθυπουργό κ. Μέητσορ όπως και ο κ. Μητσοτάκης. Ο κ. Βασιλείου ήρθε χθες και προχθές στην Αθήνα για διαβουλεύσεις. Ο κ. Λέτσι του Στάιητ Ντηπάρτμεντ και ο αξιωματούχος του ΟΗΕ Φεϊσέλ κινούνται δραστήρια. Ο γερμανός ΥΠΕΞ κ. Γκένσερ «συνοδευόμενος από υπηρεσιακούς παράγοντες» του υπουργείου του ήρθε προχθές για να παραλάβει το βραβείο Ωνάση και συζήτησε κι αυτός το θέμα. Ο σοβιετικός ΥΠΕΞ πρόσφατα επίσης συζήτησε κι αυτός το Κυπριακό με την ελληνική πολιτική ηγεσία.

Ο καγκελάριος Κολ αναμένεται να έρθει για τις εκδηλώσεις της μάχης της Κρήτης ως «προσωπικός καλεσμένος του κ. Μητσοτάκη» καθώς και ο κ. Μέητσορ. Θα κλείσει άραγε τότε ο πρώτος κύκλος;

Συνοπτικά, όλα αυτά δείχνουν ότι πολλοί ενδιαφέρονται να κλείσει το θέμα. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση αξιωματούχου του γερμανικού ΥΠΕΞ: «το Κυπριακό δεν μπορεί να αποτελεί το τελευταίο εμπόδιο για την προσέγγιση Τουρκίας - Ευρώπης. Ελλάδα και Τουρκία πρέπει να συζητήσουν». Ας μην ξεχνάμε ότι επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι ότι «το Κυπριακό επηρεάζει τις σχέσεις της Κοινότητας με την Τουρκία». Πρέπει λοιπόν το «αγκάθι» στις σχέσεις των δύο μερών να εκλείψει. Την ίδια άποψη συμμερίζεται και ο αμερικανικός παράγοντας και είναι νωπή η δήλωση του Προέδρου Μπους ότι η Τουρκία πρέπει να ενταχθεί στην ΕΟΚ. Οι συνθήκες λοιπόν είναι ευνοϊκές για την επίλυση μιας μικρής «περιφερειακής εκκρεμότητας», ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο του Περσικού. «Παρενοχλεί πολλούς», όπως ορισμένες πηγές αναφέρουν ότι τόνισε ο κ. Μπαϊνγκερ προς τον κ. Ντενκτάς. Αλλά ευνοϊκές συνθήκες για ποια πλευρά;

Ο κ. Βασιλείου φαίνεται να πιστεύει ότι το κλειδί βρίσκεται στα χέρια της Τουρκίας. Εφόσον θέλει να ακολουθήσει τον ευρωπαϊκό δρόμο θα πρέπει να πάρει την απόφαση να λύσει το Κυπριακό. Ο δρόμος γι' αυτήν μετά θα είναι ανοιχτός. Αυτή είναι η ουσία της τοποθέτησης του κ. Βασιλείου, παρά τις επίσημες διαφεύσεις στην

συνέντευξή του στο «ΒΗΜΑ της Κυριακής» (31/3). Ο ίδιος φαίνεται να πιστεύει ότι η έσχατη υποχώρηση και η χειρότερη λύση είναι η συνέχιση του σημερινού *status quo* με τις 35.000 τουρκικών στρατευμάτων, τις 60-80.000 εποίκων, τις 200.000 προσφύγων και τους 1.615 αγνοούμενους, όπως δήλωσε την περασμένη Δευτέρα στον ελληνικό ραδιοσταθμό του Λονδίνου *LONDON GREEK RADIO (LGR)*. Άλλη εναλλακτική πολιτική γι' αυτόν δεν υπάρχει.

Είναι, όμως, πράγματι ευνοϊκές οι συνθήκες για την ελληνική πλευρά; Ακριβώς το αντίθετο συμβαίνει. Θα ήταν παράλογο να υποθέσει κανείς, μέχρις αποδείξεως του εναντίου στην πράξη, ότι τη στιγμή που όλοι υπογράφουν λευκές επιταγές στο όνομα της Τουρκίας, τη στιγμή που ο Οζάλ περιφέρει με αλαζονεία την αναβαθμισμένη θέση της χώρας του, Άγγλοι και Αμερικανοί που κινούν τα βασικά νήματα, η Σοβιετική Ένωση, καθώς και οι εταίροι μας στην Κοινό-

τητα θα έριχναν το βάρος τους υπέρ της Ελλάδας. Αλλά η ελληνική πλευρά έχει υπονομεύσει ακόμα περισσότερο τις θέσεις της με την αποδοχή του ψηφίσματος 649/90 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ην. Εθνών (συνεχής και τεκμηριωμένη αρθρογραφία στο ΑΝΤΙ έχει εξηγήσει με επάρκεια το γιατί), ψήφισμα που παρά τις αναφορές του σε προγενέστερα, ευνοϊκότερα για την ελληνική πλευρά ψηφίσματα, αντανακλά στην ουσία τις «ιδέες του Κουεγιάρ» που υποβλήθηκαν στις 27/7/89 και που συνιστούν σοβαρή οπισθοχώρηση σε σχέση με τις ελληνικές επιδιώξεις. Γιατί στην ουσία η εφαρμογή τους θα καθιστούσε δέσμιο των τουρκικών ορέξεων και το κομμάτι της Κύπρου που έχει απομείνει ελεύθερο, οιώνει προτεκτοράτο της. Είναι τυχαίο που ο Οζάλ δέχεται το ψήφισμα αυτό και που η Τουρκία, για πρώτη φορά, συνδιαλέγεται με τον γεν. γραμματέα, ο οποίος δημοσίως επαινεί την στάση της;

Τα δεδομένα, λοιπόν, προαγγέλουν δυσμενείς εξελίξεις και χωρίς να θέλει κανείς να γίνει μάντης κακών, μπορούν να οδηγήσουν σε μια συμφωνία που δεν πρόκειται να διασφαλίσει «διαρκή και δίκαιη λύση». Είναι θλιβερή η διαπίστωση ότι η ελληνική πλευρά θα κληθεί τώρα να προσφέρει πάρα πολλά για να «κλείσει» το ενοχλητικό αυτό θέμα.

- Όταν 17 χρόνια μετά την τουρκική εισβολή τίποτα το σημαντικό δεν έπραξε για να βελτιώσει την ισορροπία δυνάμεων με την Τουρκία υπέρ της, αντίθετα η ισορροπία επιδεινώθηκε.

- Όταν πολιτικά κόμματα και κοινή γνώμη στην Κύπρο και στην Ελλάδα έχουν κουραστεί κι έχουν βάλει το θέμα «στο ράφι».

- Όταν το εθνικό φρόνημα είναι σχεδόν ανύπαρκτο.

- Όταν καμιά μαγική φωνή διαμαρτυρίας, διαθέσιμη υπέρ του Σαντάμ αλλά όχι υπέρ της Κύπρου, δεν ακούγεται, πράγμα που ίσως υποχρέωνε την ελληνική κυβέρνηση σε μια πιο σκληρή στάση ή τουλάχιστον θα της έδινε το άλλοθι να αρνηθεί να υπογράψει δυσμενή συμφωνία.

- Όταν λαλίστατα άλλοτε πολιτικά κόμματα φελλίζουν σήμερα μισόλογα για τις εξελίξεις στο Κυπριακό, το οποίο κι αυτά επιθυμούν διακαώς να κλείσει.

Με όλες αυτές τις αποσκευές είναι δυνατόν να περιμένει κανείς θετικές εξελίξεις για το εθνικό θέμα; □

ΧΡ. ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ

Επικείμενοι κίνδυνοι για τον Ελληνισμό

Στις ημέρες του Πάσχα, ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Χρήστος Σαρτζετάκης βρέθηκε στο Καρπενήσι και παρακλήθηκε από τους υπεύθυνους των τοπικών μέσων ενημέρωσης να προβεί σε δηλώσεις. Ο κ. Σαρτζετάκης πράγματι, ανταποκρίθηκε στο αίτημα αυτό με δηλώσεις του στις 6 Απριλίου, τις οποίες μεταφέρουμε εδώ και λόγω του ότι δεν έτυχαν ευρύτερης δημοσιότητας αλλά και λόγω των αναφορών που περιέχουν στον Ελληνισμό και στις επικείμενες ζοφερές προοπτικές του κυπριακού.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε εμείς οι Έλληνες, ότι η Ανάστασι είναι κατ' αρχήν, στην πρωταρχική της σημασία της θρησκευτικής εορτής, μεγάλη εορτή της Χριστιανοσύνης. Αλλά έχει, είχε, για μας τους Έλληνες, και μια ιδιαίτερη εθνική σημασία. Η εθνική σημασία συνίσταται εις το ότι κατά τους ατέλειωτους χρόνους της δουλείας το Πάσχα εσυμβόλιζε συγχρόνως και την ελπίδα της αναστάσεως του Γένους. Και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο στον ελληνικό χώρο, στον ορθόδοξο χώρο, πρώτη εορτή της Χριστιανοσύνης ήταν ανέκαθεν το Πάσχα, και όχι τα Χριστούγεννα, όπως, αντιθέτως, συμβαίνει στον κόσμο της Λατινικής Δύσεως. Αυτό είναι άλλη μια, από τις πολλές, ενδείξεις, ότι ο Ελληνισμός και η Ορθοδοξία είναι αρρήκτως συνδεδεμένοι.

Ανάστασι, λοιπόν, του Χριστού και Ανάστασι του Γένους των Ελλήνων.

Και ήρθε η Ανάστασις αυτή. Εδημιουργήσαμε το νεοελληνικό μας Κράτος, καταφέραμε πολλά, παραλείψαμε άλλα πάρα πολλά, κάναμε βήματα εμπρός, κάναμε βήματα πίσω, και βρισκόμαστε τώρα σε μια περίοδο, σε χρόνους, οι οποίοι, κατά κοινή ομολογία, δεν είναι χαρωποί.

Και δεν είναι χαρωποί, γιατί οι κίνδυνοι, οι οποίοι μας περιβάλλουν ως εθνότητα, δεν είναι απλώς ορατοί, είναι και επικείμενοι. Είναι πλέον ολοφάνερο, ότι ο Ελληνισμός δέχεται πιέσεις από πολλές πλευρές, με άμεση αιχμή στο εθνικό μας θέμα της Κύπρου. Φαίνεται πλέον, ότι εις τα σκοτεινά παρασκήνια των ισχυρών της γης ετοιμάζονται για το Κυπριακό λύσεις, οι οποίες είναι όχι μόνον ανιστόρητες. Αλλά λύσεις, που με την ιταμότητά τους θα παραβιάζουν ευθέως τις στοιχειώδεις αρχές όχι απλώς του Διεθνούς Δικαίου, όχι απλώς της οικουμενικής διαπολιτευτικής ηθικής, αλλά θα πλήττουν και την στοιχειωδέστερη λογική. Όπως είναι η αυθάδης αξίωση το 17% του πληθυσμού της Κύπρου να θεωρείται ως ισοδύναμο προς το 83%. Ενός μάλιστα νησιού, το οποίο από τα πανάρχαια χρόνια, ήδη 4.000 χρόνια, ήταν και παρέμεινε ελληνικό. Και αυτή η τουρκική μειονότητα, η οποία υπάρχει στο νησί, και η οποία θα πρέπει να αποκαλείται, όπως και είναι, τουρκική μειονότητα και τίποτε περισσότερο, είναι αποτέλεσμα απλώς κατακτήσεως, να μην πω και εξισλαμισμού ωρισμένων κατοίκων του νησιού.

Αυτές τις στοιχειώδεις αλήθειες θα πρέπει εμείς οι Έλληνες να μην τις ξεχνάμε. Και είναι καιρός, νομίζω, για μια πανεθνική συσπείρωση και πανεθνική εγρήγορση προς αποτροπή λύσεων απαράδεκτων, οι οποίες δυστυχώς εγχυμονούνται.

Επομένως, εφέτος μαζί με την Ανάστασι θα πρέπει να συνδυάσουμε και την αποφασιστικότητά μας και την διατράνωσή της σε πανεθνική κλίμακα. Δηλαδή όλος ο Ελληνισμός, όπου της γης, θα πρέπει να διατράνώσει την απόφασί του, ότι δεν θα υποκύψει και δεν θα αποδεχθεί λύσεις, οι οποίες από κάθε άποψη είναι απαράδεκτες.

Αρκετά σφάλματα εκάναμε στο παρελθόν, αρκετές ταπεινώσεις δεχθήκαμε, είναι καιρός να βγούμε από τον λήθαργο, στον οποίο επί δεκαετίες τώρα βρισκόμαστε. Και επομένως, να εγερθούμε ως ένας άνθρωπος προς απόκρουσι όλων των απαράδεκτων λύσεων, οι οποίες τεκταινούνται και οι οποίες επιχειρούνται με ομολογουμένως συνδυασμένες βολές ολοκλήρου του φάσματος του επιβούλου ανθελληνικού σχεδιασμού. Βολές, οι οποίες στρέφονται εις βάρος αυτής της εθνικής μας ακεραιότητας.

Η αβάσταχτη ελαφρότητα μιας δίκης

Κανείς δεν μπορούσε να διανοηθεί αυτή την εξέλιξη. Γιατί αν η ζωή και η δράση ενός πολιτικού καθορίζουν το πολιτικό σκηνικό και τώρα, μετά το τραγικό που συνέβη στον Μένιο Κουτσόγιωργα, βρισκόμαστε σε μια καινούρια πραγματικότητα. Η πορεία της εξέλιξης της προσωπικής τραγωδίας του πρώην αντιπροέδρου των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ θα επηρεάσει σημαντικά την διαδικασία της δικαστικής εκκαθάρισης του σκανδάλου Κοσκωτά με όλες τις παρενέργειες που αναγκαίως θα έχει στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού της χώρας.

Ο κάποτε πανίσχυρος Αχαιός ίσως τώρα, απών από τη δίκη και ενδεχομένως και από τη ζωή, να παίζει τον μεγαλύτερο ρόλο στην πολύχρονη και πολυτάραχη πολιτική του διαδρομή. Η απουσία του αναδεικνύεται σε κυρίαρχο στοιχείο και συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των πολιτικών κομμάτων αλλά και του Ειδικού Δικαστηρίου.

του Ρεπόρτερ

Η τραγική κατάληξη του Μένιου Κουτσόγιωργα αναπόδραστα δρομολογεί εξελίξεις απρόβλεπτες αλλά πάντως σημαντικές και καθοριστικές για την ολοκλήρωση του αιτήματος της δικαστικής εκκαθάρισης του μεγαλύτερου οικονομικοπολιτικού σκανδάλου, που κυριάρχησε και καθόρισε την πολιτική ζωή του τόπου επί μία τουλάχιστον τριετία.

Ουδείς μπορεί με βεβαιότητα να προβλέψει την απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου, το οποίο, μετά από ολιγοήμερη διακοπή, συνεδριάζει εκ νέου τη Δευτέρα 22 Απριλίου, προκειμένου να αποφανθεί «τι μέλλει γένεσθαι» σχετικά με την πολύχροτη δίκη.

Η οριστική απόφαση για το μέλλον της δίκης για το σκάνδαλο Κοσκωτά, ανήκει

βεβαίως στο Ειδικό Δικαστήριο, που κυριαρχικά κρίνει επί του θέματος. Όμως, στη συγκεκριμένη δίκη, με τις δεδομένες πολιτικές της προεκτάσεις, οι θέσεις, οι επιθυμίες, ομολογημένες ή ανομολόγητες, των πολιτικών κομμάτων, η διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού και η συναισθηματική φόρτιση της κοινής γνώμης που παρακολουθήσε συγκλονισμένη από τις τηλεοράσεις την πτώση Κουτσόγιωργα, είναι σχεδόν αδύνατο να μην επηρεάσουν την τελική κρίση των δεκατριών μελών του Ειδικού Δικαστηρίου.

Η παρατήρηση του βουλευτή κατήγορου της Νέας Δημοκρατίας Κων. Κωνσταντινίδη την περασμένη Παρασκευή «ότι ο δικαστής οφείλει να αποφαινεται χωρίς

την επιρροή συναισθηματικών φορτίσεων» μπορεί γενικά και θεωρητικά να ισχύει εν προκειμένω όμως δεν φαίνεται ότι μπορεί να εφαρμοστεί πιστά.

Το Ειδικό Δικαστήριο καλείται να δώσει λύση και μάλιστα λύση σωστή από νομικής, πολιτικής και ανθρωπίνης πλευράς σε ένα πρόβλημα, το οποίο ούτως ή άλλως είναι δισεπίλυτο και αφορά εν τέλει την πολιτική μας ζωή και τον δημόσιο βίο της χώρας.

Έτσι η όποια απόφασή του, θα συνεκτιμήσει και τους παράγοντες που προαναφέραμε και δεν θα στηριχθεί αυστηρά και μόνο σε δικαστικά κριτήρια.

Οι προβληματισμοί

Το τραγικό που συνέβη στον Μένιο Κουτσόγιωργα την περασμένη Πέμπτη, μέσα στην αίθουσα του Ειδικού Δικαστηρίου, προκάλεσε αμέσως αλυσσιδωτές αντιδράσεις και προβληματισμούς στα πολιτικά κόμματα.

Το κυβερνών κόμμα, συζήτησε το ζήτημα που δημιουργείται σχετικά με την εξέλιξη της δίκης, σε δυο κυβερνητικές επιτροπές και σε ένα υπουργικό συμβούλιο.

Οι προτάσεις και οι απόψεις κυβερνητικών στελεχών, πολλές και ποικίλες. Η άποψη όμως που τελικά υιοθετήθηκε είναι η συνέχιση της δίκης για το σκάνδαλο Κοσκωτά. Το επιχείρημα που προβλήθηκε υπέρ της συνέχισής της, έστω και υπό τις δυσμενείς αυτές συνθήκες, είναι ότι με δεδομένη την απουσία του πρώην αντιπροέδρου από το Ειδικό Δικαστήριο, η δίκη θα προχωρήσει και η σχετική δικαστική διαδικασία θα ολοκληρωθεί σύντομα.

Κυβερνητικά στελέχη δεν αποκλείαν και την λύση μιας δεύτερης ολιγοήμερης διακοπής πριν την συνέχιση της δικαστικής διαδικασίας.

Πολλοί ήταν και εκείνοι που θεωρούσαν ως ενδεδειγμένη λύση την αναβολή αλλά

για ορισμένη ημερομηνία, ενώ από κάποιους προκρίθηκε ως εφαρμοστέα και η επιλογή της αναβολής προκειμένου να συνεχιστούν οι εναπομείναντες κατηγορούμενοι με τον Παν. Ρουμελιώτη, ευρωβουλευτή του ΠΑΣΟΚ, για τον οποίο, όπως είναι γνωστό, η υπόθεση έχει διαχωριστεί.

Η λύση αυτή προτάθηκε, καθώς εκτιμάται, από στελέχη του κυβερνώντος κόμματος, διότι χωρίς τον πρώην πρωθυπουργό και τον πρώην αντιπρόεδρο η δίκη θα είναι εκ των πραγμάτων υποβαθμισμένη και η διεξαγωγή της δεν θα προσφέρει τα αναμενόμενα πολιτικά οφέλη για το κυβερνών κόμμα.

ΣΥΝ: Τελικά υπέρ της αναβολής

Ο Συνασπισμός, από την πλευρά του, υπό το φως των νέων δεδομένων που διαμόρφωσε η απροσδόκητη εξέλιξη θα επιμείνει τελικά και στις 22 Απριλίου ότι η δίκη δεν μπορεί και δεν πρέπει να συνεχιστεί.

Θα ταχθεί δηλαδή υπέρ της αναβολής της, θέση την οποία υποστήριξε ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου και την περασμένη Παρασκευή ο βουλευτής - κατηγορός του

ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλος.

Η αναβολή της δίκης μπορεί να βρίσκει σύμφωνους σχεδόν τους πάντες μέσα στον Συνασπισμό, διατυπώνονται όμως διαφορετικές απόψεις για την συγκεκριμένη πρόταση των κατηγορών του ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου: Αν δηλαδή θα προτείνουν αναβολή της δίκης επ' αόριστον ή αν θα ζητήσουν αναβολή της δίκης για ορισμένο χρόνο.

Η Νέα Πορεία, της οποίας ηγείται ο βουλευτής - κατηγορός του ΣΥΝ Ν. Κωνσταντόπουλος, δημοσίως έχει ταχθεί υπέρ αναβολής της δίκης για ορισμένο χρόνο. Η τελική πρόταση του ΣΥΝ στη δίκη θα εξαρτηθεί εν πολλοίς από το αν τη Δευτέρα ο Μένιος Κουτσόγιωργας θα συνεχίζει τον αγώνα του με τον θάνατο ή όχι.

Αντιπολιτευτική Καπηλεία

Στο κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αυτό που συνέβη στον πρώην αντιπρόεδρό του αρχικά προκάλεσε αμηχανία σχετικά με τον χειρισμό του όλου θέματος. Στη συνέχεια, στελέχη του ΠΑΣΟΚ και οι εφημερίδες του γνωστού εκδοτικού συγκροτήματος, προσπάθησαν να οξύνουν το πολι-

τικό κλίμα με δηλώσεις που δεν αρμόζουν σε τέτοιες στιγμές και προδίδουν προθέσεις καπηλείας και υποκρισίας. Προσπάθησαν να εκμεταλλευθούν το δραματικό γεγονός με σκοπό να αποκομίσουν πολιτικά οφέλη.

Ακόμα και ο γενικός γραμματέας του κόμματος Άκης Τσοχατζόπουλος, με δηλώσεις του την μέρα που ο Μένιος Κουτσόγιωργας υπέστη βαρύτατο εγκεφαλικό μέσα στο δικαστήριο, έκανέ λόγο για «εγκληματικές ενέργειες εκείνων που αγνόησαν τα σοβαρά προβλήματα υγείας του Μ. Κουτσόγιωργα».

Στελέχη του ΠΑΣΟΚ και μερίδα του φιλικώς προσκείμενου προς το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης Τύπου, ξαφνικά θυμήθηκαν τον πρώην αντιπρόεδρο και λησμόνησαν ότι και με ψήφους δικές τους, παραπέμφθηκε ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου. Λωτοφάγοι για άλλη μια φορά, αγνόησαν το γεγονός ότι ο Μ. Κουτσόγιωργας παραπέμφθηκε με 282 ψήφους από την Βουλή, εξοστραχίστηκε από τον κοινοτικό χώρο και εγκαταλείφθηκε στην τύχη του.

Η ευθύνη

Την τεράστια ευθύνη όμως της διαλεύκανσης των υποθέσεων των σκανδάλων, ανεξάρτητα από τις πολιτικές στοχεύσεις των κομμάτων, έχει επιφορτισθεί το Ειδικό Δικαστήριο, το οποίο καλείται την Δευτέρα να αποφανθεί αν η δίκη είναι «κλινικά νεκρή» ή αν μπορεί να συνεχίσει να ζει έστω και με προβλήματα.

Οι δεκατρείς δικαστές του Ειδικού Δικαστηρίου, καλούνται να δώσουν λύση στο αδιέξοδο που έχει δημιουργηθεί και να σηματοδοτήσουν την ολοκλήρωση της δικαστικής εκκαθάρισης του σκανδάλου Κοσκωτά ή να την παραπέμψουν σε χρόνο ευθετότερο ή στις καλές νύχτες.

Οι δυνατότητες που παρέχει ο νόμος στο Ειδικό Δικαστήριο είναι πολλές:

- Να συνεχιστεί η δίκη με απόντα τον Μένιο Κουτσόγιωργα ή με διαχωρισμό της υπόθεσης σε ό,τι τον αφορά.
- Να αναβληθεί η δίκη για συγκεκριμένη ημερομηνία ή επ' αόριστον.
- Να διακοπεί η εξέλιξη της για ορισμένο χρονικό διάστημα.

Σύμφωνα με πληροφορίες από δικαστικούς κύκλους το Ειδικό Δικαστήριο προσανατολίζεται προς τη συνέχιση της δίκης. Ενδέχεται να αποφασίσει τη συνέχιση της διαδικασίας με απόντα τον πρώην αντιπρόεδρο της κυβέρνησης ή με απόφαση περί διαχωρισμού της υπόθεσης σε ό,τι τον αφορά. □

Να θυμόμαστε, μέρες που 'ρχονται...

του Ρεπόρτερ

Και φθάσαμε στο σημείο να λέγεται δημοσίως, ανωνύμως και επωνύμως, σχεδόν πανταχόθεν, ότι «ουσιαστικά η δίκη για το σκάνδαλο Κοσκωτά έχει πλέον τελειώσει».

Αυτή τουλάχιστον την άποψη παραθέτει η «Ελευθεροτυπία» (φ. 13/4/1991) πρωτοσέλιδα, χωρίς σχόλιο, χωρίς τοποθέτηση, χωρίς κρίση· έτσι, απλά και «ρεαλιστικά», ενώ μάταια θα αναζητήσει κανείς στο κύριο άρθρο της εφημερίδας κάτι που να θυμίζει την εποχή όπου στη θέση του κύριου άρθρου υπήρχαν μαθήματα ήθους και αξιοπρέπειας εναντίον μιας «διεφθαρμένης κυβέρνησης»: ήταν η εποχή 1988-1989, οπότε το «σκάνδαλο Κοσκωτά» συνόψιζε κατά τρόπο κυριολεκτικά παραδειγματικό, πώς λειτουργούν στη χώρα αυτοί καθαυτοί οι μηχανισμοί του καθεστώτος της. Η πορεία που ακολούθησε η κάθαρση δεν έδειξε άλλο από τους τρόπους που το ίδιο αυτό καθεστώς διαθέτει προκειμένου να απορροφά μια σημαντικότερη και δημοσιοποιημένη κρίση του· δηλαδή, τους τρόπους με τους οποίους δεν μπορεί να γίνει «κάθαρση», παρά μόνο δια μέσου μιας ...καθεστωτικής ανατροπής.

Τα έχει όλα και συμφέρει όλους

Με αφορμή, λοιπόν, την τραγική στιγμή που έφερε τον κ. Κουτσόγιωργα αντιμέτωπο με το θάνατο, όλοι σχεδόν άρχισαν να ...κλαίνε· ήταν εξοργιστική και ταυτόχρονα υβριστική για τους πολίτες αυτής της χώρας η «συμπονετική» εικόνα που παρουσίαζε όλος ο Τύπος την επομένη του τραγικού συμβάντος στο Ειδικό Δικαστήριο: όλοι μαζί,

οι συνειδητά σκυλεύοντες και οι υποκριτικά ανθρωπιστές, οι κυνικοί καιροσκόποι της «δημοκρατικής παράταξης» και οι πολιτικά ασπόνδυλοι άλλοτε τροπαιοφόροι της κάθαρσης, χωρίς διόλου να σέβονται τον κατηγορούμενο κ. Κουτσόγιωργα ως άνθρωπο, «συμπαραστάθηκαν» στην οδύνη και ενίσχυσαν όσο μπορούσαν το φυσιολογικό συναίσθημα του ανθρώπινου οίκτου στο ήδη φορτισμένο κοινό, αποβλέποντας, κατά τρόπο στυγνά υπολογιστικό και κτηνώδη, στην πολιτική σπέκουλα.

Ίσως, η τραγική αυτή στιγμή στην ιστορία του «σκανδάλου Κοσκωτά», να εξυπηρετεί όλους τους πολιτικούς πρωταγωνιστές, αφού όλοι τους έχουν προ πολλού κρίνει πως «ό,τι είχε να δώσει το σκάνδαλο τό 'δωσε»: η ΝΔ ήρθε στην εξουσία και τα προβλήματα μαζί με την ολοκληρωτική της ανικανότητα κάθε άλλο παρά χρειάζονται «οξύνσεις» (σαν αυτές που εμπερικλείει η δίκη...)· το ΠΑΣΟΚ χρειάζεται το ισχυρό αλλά εξωδικαστικό άλλοθι που θα του επιτρέψει να βγει κατά το δυνατόν άθικτο από την ηθική κρίση· και ο ΣΥΝ έχει από καιρό δείξει ότι «δεν του βγήκε καλά το χαρτί της κάθαρσης».

Όλοι, λοιπόν έκριναν ότι είναι κατάλληλη η στιγμή, δια του ανθρωπισμού να αναθεωρήσουν τη στάση τους —άλλοι με τρόπο κόσμιο και άλλοι τελείως ωμά. Ο κ. Μητσοτάκης, π.χ., εντάσσεται στην πρώτη κατηγορία: έστειλε προσωπικό ταχυδρόμο για την διακοίνωση της λύπης του τον γ. γραμματέα του υπ. Υγείας κ. Πιερρουτσάκο και έβαλε τον υφυπουργό κ. Σουφλιά να στείλει

στο προσκέφαλο του κ. Κουτσόγιωργα τον γνωστό και από την ασθένεια του κ. Παπανδρέου καρδιοχειρουργό κ. Θεοδωρόπουλο. Ο κ. Τσοχατζόπουλος ανήκει στην δεύτερη κατηγορία: δεν είχε προλάβει σχεδόν να εισαχθεί ο κ. Κουτσόγιωργας στο Κρατικό και κατά τρόπο χονδροειδή ενοχοποίησε τους κατηγορούς για την οδυνηρή περίπτωση του τέως αντιπροέδρου του ΠΑΣΟΚ, κάνοντας έτσι τον αρχισυντάκτη για τα φύλλα της επόμενης ημέρας που θα εξέδιδε το συγκρότημα του Ταύρου· κάπου ενδιάμεσα, ο ΣΥΝ έσπευσε να επικρίνει σφοδρά την πολιτική εκμετάλλευση που επιχειρήσει το ΠΑΣΟΚ, και να το εγκαλέσει για υποκρισία, όμως το επίλεκτο στέλεχός του κ. Γαλανός —ο οποίος, με την πρόοδο της δίκης, συνίχει ολοένα και περισσότερο το ρόλο του κατηγορού με εκείνον του συνηγόρου των κατηγορουμένων— έκρινε ότι ήταν κατάλληλη η στιγμή για να ζητήσει την «επ' αορίστου αναβολή της δίκης, ούτως ώστε να συνεκτιμηθούν νηφάλια όλοι οι παράγοντες» (και όποιος κατάλαβε τι εννοεί, με τη δεύτερη φράση της πρότασής του, κατάλαβε...).

Ανεξάρτητα από την εφεξής έκβαση της δίκης, ίσως θα πρέπει κανείς να δοκιμάσει να σταθεί πράγματι νηφάλιος και σε εγρήγορση, μήπως και αποφύγει την εμπλοκή του σε πολιτικά παιχνίδια που ήσαν εξαρχής ριζικά διαζευγμένα από επιταγές περί δημοσίου ήθους και μήπως μπορέσει να κρατήσει όση αξιοπρέπεια και ορθοκρίσια του χρειάζεται για να μην προσυπογράψει τους παραλογισμούς που συνεπάγονται τα αδιέξοδα

Τώρα, μέσω του «Μίνιου»,
πάνε «όλοι μαζί» για την
κολυμβήθρα...

ρυξη για Κοσκωτά
ΕΝΔΕΙΚΝΥΕΤΑΙ ΚΑΙ ΚΟΣΚΩΤΑ ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΣΕΛ. 16

ΙΟΣ- ΡΕΑΣ ΙΑΝΤΑ!

● Δυο
ΤΕΤ Α ΤΕΤ
ΧΤΕΣ -
ΑΠΟΘΨΩΣΗ
ΤΟΥ
ΘΕΑΤΡΟΥ
ΤΗΣ
ΠΑΡΑΙΤΗΣΗΣ
● Του δίνει
άλλο
υπουργείο

...τα οποία με την λογική τους έχουν περιέλ-
... οι τρεις παρατάξεις.

Από αυτή την άποψη, μια υπενθύμιση
... μπορεί να κατηγορηθεί ως φυγή προς τα
... ή ως παρελθοντολογία. Αν μη τι άλ-
... ο, περισσότερο από αλλού, η Ιστορία, το
... αρελθόν σ' αυτόν τον τόπο είναι ο ενεργό-
... ερος παράγων και ο πλέον άφυστος μάρ-
... υρας του παρόντος· κι αν οι Έλληνες «λη-
... μονούν γρήγορα» ίσως είναι γιατί τίποτα
... εν γίνεται σωστά στην ώρα του, γι' αυτό
... κι γίνεται μια διαρκής πηγή απώθησης έ-
... π, όπως κακομορφισμένα μεταφέρεται στο
... άστοτε παρόν.

Αναγιώτης Ρουμελιώτης

Ας υπενθυμίσουμε, λοιπόν, ότι οι κατη-
... ρούμενοι σ' αυτή τη δίκη είναι πέντε, αλ-
... η περίπτωση του κ. Ρουμελιώτη «δια-
... ρρίστηκε», λόγω του ότι ο τ. υπουργός Ε-
... ικής Οικονομίας κατάφερε να αποπληρω-
... ι για τις υπηρεσίες του από τον κ. Παπαν-
... έου με μια έδρα στο Ευρωκοινοβούλιο, ό-
... ου οι διαδικασίες για την άρση της ασυλίας
... ου προκειμένου να δικαστεί, είναι εξαιρετι-
... χρονοβόρες. Έτσι, κάπου έχει «ξεχα-
... ει» ο κ. Ρουμελιώτης. Κατηγορείται για
... άβη των συμφερόντων του δημοσίου από
... όθεση σύμφωνα με το αρ. 2 του ν.
... 12/70 περί ευθύνης υπουργών, και παρα-
... μφθηκε στο Ειδικό Δικαστήριο με ψήφους
... 0 υπέρ και 118 κατά. Η παραπομπή του
... ηρίχθηκε μεταξύ άλλων στις καταθέσεις
... κ.κ. Χαλιχιά, Τεγόπουλου και Φιλίπ-
... πούλου (τότε διευθυντή της εφημερίδας
... «Εθνος») και σχετίζεται με την παράλειψη

ενεργειών τις οποίες όφειλε να κάνει προκει-
... μένου να αλλάξει η νομοθεσία και να πραγ-
... ματοποιηθεί ο έλεγχος στην Τράπεζα Κρή-
... της, κυρίως κατά το κρίσιμο διάστημα του
... καλοκαιριού του 1988. Το μόνο που έκανε ο
... κ. Ρουμελιώτης ήταν να στείλει ένα 7σέλιδο
... υπόμνημα στον Πρόεδρο της Βουλής, την
... 25η Σεπτεμβρίου 1989, όπου, μεταξύ άλ-
... λων, «αναφέρει ότι είναι αυταπόδεικτη και
... κοινώς παραδεκτή η απουσία του από όλες
... τις φάσεις για την άρση του τραπεζικού α-
... πορρήτου» (ΝΕΑ, φ. 26/9/89). Φαίνεται
... πως ο κ. Ρουμελιώτης έχει την άποψη ότι ο
... υπ. Εθνικής Οικονομίας δεν έχει σχέση με
... τις τράπεζες και τη νομοθεσία τους και πρέ-
... πει να ασχολείται μόνο με τις τιμές που έ-
... χουν τα αγγουράκια. Αυτή την άποψη, ό-
... μως, δεν την είχε ο διαφυγών ευρωβουλευ-
... τής την 1η Νοεμβρίου 1988, όταν έγινε ε-
... κείνη η αλησμόνητη συζήτηση στη Βουλή
... για σύσταση Εξεταστικής Επιτροπής για
... την Τράπεζα Κρήτης· ο κ. Ρουμελιώτης μι-
... λησε τότε και επί της ουσίας ορισμένων πτυ-
... χών της υπόθεσης και συγκάλυψε περίπου
... ως φυσιολογικό και νόμιμο το γεγονός της
... αιμοδοσίας της Τ.Κ. από τις ΔΕΚΟ στο
... κρίσιμο διάστημα Ιουλίου - Σεπτεμβρίου ε-
... κείνου του χρόνου: «... οι τρεις μεγαλύτερες
... δημόσιες επιχειρήσεις έχουν σχετικά μικρά
... ποσά (σ.σ. εννοεί στην Τρ. Κρήτης).

Παραδείγματος χάριν, η Ολυμπιακή, σε
... σύνολο 86,3 δισ. δρχ. καταθέσεων, έχει
... στην Τράπεζα Κρήτης 6,1 δισ.». Δεν έχει
... γίνει ακόμα η δίκη για τον κ. Ακριβάκη.
... Σίγουρα, όμως, ο «πονηρός» κ. Ρουμελιώ-
... της γνωρίζει καλύτερα από όλους ότι το ζή-
... τημα είναι ποια είναι η αύξηση των καταθέ-
... σεων της οποίας Ολυμπιακής στην Τ.Κ. το
... κρίσιμο καλοκαίρι του '88. Ασφαλώς δεν ή-
... ταν κάποιος που «πέρναγε και έτυχε να μπει
... μέσα»... Εκτός και αν έχει τη γνωστή κου-
... τοπονηριά και νομίζει πως απευθύνεται σε
... κάφρους.

Γεώργιος Πέτσος

Ύστερα, στη δίκη αυτή υπάρχει ένας κα-
... τηγορούμενος εξαιρετικά σιωπηλός, ωσει α-
... πών, ο Γ. Πέτσος. Βρήκε ευκαιρία και, στη
... δεύτερη επίσκεψή του στο Γενικό Κρατικό,
... την Παρασκευή 12 Απριλίου, επέστρεψε
... στους συντρόφους του, θυμήθηκε την αλλη-
... λεγγύη της «δημοκρατικής παράταξης»:
... «όλοι μαζί να αγωνισθούμε για τη δικαίωσή
... μας». Πώς είναι δυνατόν να το λέει αυτό ο
... κ. Πέτσος; Πώς είναι δυνατόν να ισχυρίζε-
... ται ότι «όλοι μαζί» θα δικαιωθούν; Κατη-
... γορείται για παθητική δωροδοκία και ηθική
... αυτουργία σε απιστία, σε βαθμό κακουργή-

ματος και στα δύο, και παραπέμφθηκε για
... το πρώτο αδίκημα με 222 ψήφους και για
... το δεύτερο με 204, δηλαδή με ψήφους της
... ΝΔ του Συνασπισμού και... του ΠΑΣΟΚ.
... Και επειδή ήξερε ότι οι σύντροφοί του (που
... επεχείρησαν κιόλας να τον «σκοτώσουν»
... δια της... 17 Νοέμβρη...) τον είχαν «απο-
... φασίσει» έκανε την περιφημη δήλωση κατά
... την ομιλία επί της παραπομπής του στη
... Βουλή, στις 26 Σεπτεμβρίου 1989: «ο Αντ.
... Λιβάνης μου έδωσε την εντολή να μην προ-
... χωρήσω στον έλεγχο ορκωτών λογιστών
... για τις καταθέσεις των ΕΛΤΑ στην Τράπεζα
... Κρήτης. Πώς λοιπόν δεν είναι ένοχος ο τέ-
... ως πρωθυπουργός και είναι ένοχος ο Πέ-
... τσος; Πού είχε ο Πέτσος συμμετοχή στην η-
... θική αυτουργία; Όταν μου έδωσε την εντο-
... λή ο πρωθυπουργός»; Να θυμίσουμε ότι ο
... Γ. Πέτσος αντικατέστησε τον Α. Σεχιώτη
... στο υπουργείο Δημόσιας Τάξης όταν ο τε-
... λευταίος παραιτήθηκε λόγω της φυγάδευ-
... σης Κοσκωτά, στα πλαίσια εκείνου του ανα-
... σχηματισμού - φιάσκο της 16ης Νοεμβρίου
... 1988. Με την ίδια ευκολία που άλλαζε τόσο
... εύκολα καρέκλα στο υπουργικό συμβούλιο,
... μπορούσε άνετα να περάσει από την «αλλη-
... λεγγύη» στο «ο σώζων εαυτόν σωθήτω»
... και στο «αποθανέτω η ψυχή μου μετά των
... αλλοφύλων». Εξάλλου μέχρι και λίγες ημέ-
... ρες πριν αρχίσει και πάλι η δίκη, μετά την
... πασχαλινή της διακοπή, ο κ. Πέτσος δεν δι-
... σταζε να μιλάει για τους τέως «συντρόφους»
... του και τον τέως αρχηγό του με τρόπο τέ-
... τοιο που κάθε άλλο παρά θύμιζε ότι κάποτε
... ανήκε στο ΠΑΣΟΚ.

Σήμερα, ακόμα και στην περίπτωση που
... τον επέλεξαν ως εξιλαστήριο θύμα (κατά τα
... λεγόμενά του), με ποια αξιοπιστία άραγε
... μπορεί να χαράξει την υπερασπιστική του
... τακτική, χωρίς να προκαλεί ανά πάσα στιγ-
... μή τη συνείδηση των παραγόντων της δι-
... κης; Και πώς είναι ακόμα δυνατόν το ΠΑ-
... ΣΟΚ, σπεκουλάροντας στη ζωή του κ. Κου-
... τσόγιωργα, να περάσει από την κολυμβή-
... θρα του και τον κ. Πέτσο, «να αγωνιστεί
... μαζί του για την αθώωση», που λέει και ο
... υπόδικος τ. υπουργός, τη στιγμή που οι ι-
... διοι οι «σύντροφοί» του βουλευτές που απο-
... τελούσαν τη μειοψηφία της Προανακριτικής
... Επιτροπής η οποία συνέταξε το πόρισμα της
... παραπομπής, δήλωναν, στις 14 Σεπτεμ-
... βρίου 1989 ότι ειδικά για τους Κουτσό-
... γιωργα - Πέτσο «οι αρχικές σε βάρος
... τους ενδείξεις που περιέχονται στα πο-
... ρίσματα των δυο εφετών ανακριτών...
... δεν έχουν ολοσχερώς εξουδετερωθεί έ-
... τσι ώστε... να είναι αναγκαίο να υπάρ-
... ξει πιο πέρα δικαστική διερεύνηση»;

ΡΕΚΟΡ 58

Γενική απογοήτευση • Αντιδράσεις στο ΠΑΣΟΚ και ...νέος ανασχηματισμός!

ΣΟΥΠΑ ΜΕΝΙΟΥ

Από τον Γ. Μένιο Κουτσόγιωργα και στη νέα «υδρόληψη» παρά το σκανδαλώδες Κασσωτό, στο οποίο έχει μείνει η ευθύνη και επιπλέον «ράτησε» η επέμβαση δικούς του ανθρώπους

Αυτό στην απλοελληνική σημαίνει ότι, σύμφωνα και με το ΠΑΣΟΚ, ο Γ. Πέτσος πρέπει να περάσει από το εδώλιο του Ειδικού Δικαστηρίου και να κριθεί, και όχι βέβαια να «λησμονηθεί» με κάποιο κουκούλωμα χάρη σε κάποια «επ' αόριστον αναβολή» της δίχης. Αυτά έχει ο «νόμος περί ευθύνης υπουργών»· με την υπαγωγή των δημοσίων ανδρών στο κοινό ποινικό δίκαιο δεν θα ταιριάζουμε τώρα με ερωτήματα του είδους, «σε ποια λίστα θα συμπεριληφθεί ο κ. Πέτσος στις επόμενες εκλογές»; Άσε που η «17η Νοέμβρη» δεν θα είχε προλάβει «να του βάλει» το παγιδευμένο αυτοκίνητο...

Δημήτρης Τσοβόλας

Ο τρίτος κατηγορούμενος, ο κ. «δώστα όλα» κατά πως τον αποκάλεσε ο ωσει χορεύων σε πίστα σκυλάδικου Α. Παπανδρέου, κατηγορείται για απιστία σχετικά με την υπηρεσία και παραβίαση από πρόθεση των νόμων και του Συντάγματος (αρ. 1 του ν. 802/70), με αντικείμενο τη ρύθμιση των χρεών του ξενοδόχου Καλχάνη. Σε αντίθεση με τους Κουτσόγιωργα - Πέτσο, ο Δ. Τσοβόλας δεν άφησε ποτέ να εννοηθεί ότι φταίει ο «μεγάλος» για τις πράξεις για τις οποίες κατηγορείται· συνεπής αυριανιστής εμβαπτισμένος στη λαϊκή ψήφο της «λαϊκής» Β' Αθηνών με τις υψηλότερες επιδόσεις στις εκλογές του Νοεμ. '89 και Απρ. '90, ο επί σειρά ετών αμετακίνητος υπ. Οικονομικών υπερασπίζεται ως έντιμο και συμφέροντα το «συμβιβασμό» που έκανε με το ξενοδόχο φίλο του τ. πρωθυπουργού και τον υπερασπίζεται όπως αυτός νομίζει σωστό: με επεισοδιακές εμφανίσεις στο Ειδικό Δικαστήριο, όπου συμπεριφέρεται σα να βρισκόταν στο καφενείο της Βουλής, με κορώνας του στυλ «εδώ είναι στρατοδικείο», και «α-

ποκαλύψεις» περί παρακολούθησης των τηλεφώνων του Δικαστηρίου, «συναντήσεις» του Β. Κόκκινου με τον Μητσοτάκη, «συμβιβασμούς» των φαρμακοβιομήχανων με σημερινό υπουργό και τα τοιαύτα.

Ο προνομιούχος αυτός πελάτης του Ταύρου υπάρχει κίνδυνος με την τακτική του αυτή να συμπαρασύρει το ΠΑΣΟΚ σε ασύμφορους δρόμους, όπως π.χ. το να γίνει τελικά η δίχη, αφού, π.χ., μόνος αυτός ζήτησε την «επί της ουσίας» κρίση του Δικαστηρίου μετά το τραγικό συμβάν Κουτσόγιωργα.

Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας

Η μεγαλύτερη υποκρισία και εκμετάλλευση της δίχης, όμως, γίνεται ακριβώς με τον κ. Κουτσόγιωργα. Ο κ. Κουτσόγιωργας είναι ίσως ο μόνος από τους πρωταγωνιστές —και μάλιστα κεντρικός— του σκανδαλώδους που δεν του έπρεπε τέτοια τύχη: δεν είναι μόνον ο Α. Τσοχατζόπουλος που έσπευσε στο προσκήφαλό του με απόφαση του Ε.Γ. του «Κινήματος», όταν, τόσο καιρό τώρα, ο «Μένιος» ήταν πεταγμένος στα αζήτητα των αρχείων τους, κατά τρόπο χαρακτηριστικότατο του τυχάρπαστου και ανερμάτιστου ήθους των «μικρομεσαίων» της πολιτικής.

Εκτός του επίσημου ΠΑΣΟΚ, ήσαν και οι εφημερίδες που ανέκραζαν «Δεν άντεξε ο Μένιος», «Τον σκότωσε η δίχη» και άλλα τοιαύτα· οι ίδιες οι εφημερίδες που κάποτε τον ονόμαζαν «πατριάρχη της οικογένειας των Ρώσων» (σ.σ. κατά τον «κωδικό» που χρησιμοποιούσε η Κάθυ Κοσχωτά στις συνδιαλέξεις της με τον γραμματοκομιστή Ματζουράνη), ή διαλαλούσαν ότι «απαραίτητος όρος για να προχωρήσει η κάθαρση είναι να εκδιωχθεί εδώ και τώρα, αμέσως,

ΟΧΙ από Ανδρέα ΓΥΜΝΟΣ έμεινε ο Μένιος

Νοέμβριος 1988, αριστερά, Μάρτιος 1989, δεξιά: τότε ουδείς «συμπονούσε» τον Α. Κουτσόγιωργα —είχε αρχίσει η επιχείρηση της πολιτικής του εξόντωσης.

αύριο ο Εντιμότητος» (η υπογράμμιση δική μας)· είναι τα ίδια φύλλα που λυιδωρούσαν τον άλλοτε υπ' αριθμ. 2 ισχυρό του ΠΑΣΟΚ, ακόμα και όταν ζητούσε πρόσφατα την αποφυλάκισή του για λόγους υγείας, χωρίς να σέβονται στο ελάχιστο τον κανόνα «δεν βρίζεις αυτόν που άλλοτε προσκύναγες». Πόσες και πόσες φορές δεν φιλοξενηθηκαν στα πρωτοσέλιδα του «δημοκρατικού τύπου» οκτάστηλα του στυλ «Γυμνός έμεινε ο Μένιος», προκειμένου να μείνει στο απυρόβλητο ο άλλος «Ηγέτης»; Ο Τύπος δεν έκανε τίποτε άλλο στη διαδρομή της πορείας Κουτσόγιωργα μεσουήντος του «σκανδαλώδους» από το να ακολουθεί τις διακυμάνσεις διγλωσσίας και στρουθοκαμηλισμού του ΠΑΣΟΚ, αναιρώντας κατά ένα κρίσιμο σκέλος της την θρυλούμενη ανεξαρτησία του από τα κομματικά σχήματα και τις λογικές των συμφερόντων που διέπουν τους μηχανισμούς τους.

Στην περίπτωση του «Μένιου» οι λογής-λογής Παγορόπουλοι τελούν κατ' ανάγκην σε κατάσταση αφασίας· ο τ. αντιπρόεδρος των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ ουδέποτε διεγράφη, ούτε πως απολογήθηκε σε κάποιο κομματικό σώμα, προκειμένου να αποφασιστεί αυτό που αποφασίστηκε με βυζαντινές ίντριγκες: η «αναστολή» των ιδιοτήτων του ως μέλους και στελέχους του ΠΑΣΟΚ. Όμως και αυτή η αναστολή του ήλθε πολύ αργά, μόλις δυο μήνες πριν την παραπομπή του από τη Βουλή, υπέρ της οποίας ψήφισε η μέγιστη πλειονότητα των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, ενώ τώρα συνδράμουν την γυναίκα του στους διαδρόμους του Γενικού Κρατικού οδυρόμενοι επειδή «τον είχαν ξεχάσει»· μα, δεν τον είχαν ξεχάσει οι άνθρωποι, απλώς ακολουθούσαν κατά τρόπο δουλικό την τροχιά που διέγραφε σε κάθε

φάση η σχέση Κουτσόγιωργα - Παπανδρέου.

Ανδρέας Γ. Παπανδρέου

Ο τελευταίος αποτελεί και το αποκορύφωμα της περίπτωσης ενός κατά σύστημα και κατά συρροή καιροσκόπου και στερούμενου στοιχειώδους ήθους πολιτικού. Δεν πείθει καθόλου ο Α. Παπανδρέου ότι ο ανθρωπισμός τον οδήγησε το βράδυ της Πέμπτης στο θάλαμο της εντατικής, όπου νοσηλευόταν ο κ. Κουτσόγιωργας, και στην αίθουσα σύσκεψης των θεραπόντων ιατρών του. Αρκεί να θυμίσουμε μόνο τρία περιστατικά χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ, και τα τρία από τη θερμή περίοδο του «σκάνδαλου Κοσκωτά», μετά την επιστροφή του από το Χέρφελντ. Στον χνασχηματισμό - φιάσκο της 16ης Νοεμβρίου 1988 ο κ. Κουτσόγιωργας συγκεντρώνει στα χέρια του εκτεταμένες εξουσίες ως Αντιπρόεδρος της κυβέρνησης, στην οποία έχει «παραχωρήσει» το κρίσιμο υπ. Δικαιοσύνης που κατείχε μέχρι τότε στον Β. Ρώτη, ενώ έχει επιτύχει να συμπεριληφθούν υπό τον κ. Παπανδρέου και άλλα άτομα της πειροχής του στο νέο κυβερνητικό σχήμα. Αν απλώς διαβάσει κανείς τα γεγονότα της ποχής στις εφημερίδες θα κατανοήσει πολύ καλά τι σήμαινε τόσο η αντιπροεδρία Κουτσόγιωργα σ' εκείνη την κυβέρνηση, όσο και η στελέχωσή της από «ανθρώπους του».

Το δεύτερο περιστατικό έγινε τον Μάρτιο του 1989: στις 19 Μαρτίου, ημέρα Κυριακή, ο Μαντζουράνης δίνει στη δημοσιότητα τοιχεία για το λογαριασμό Κουτσόγιωργα στην Ελβετία και τα ίδια καταθέτει και στο πόμπνημά του την Τρίτη 21 Μαρτίου. Ο Α. Κουτσόγιωργας παραιτείται και ζητά δημοίως από τον πρωθυπουργό προσωπικά να ινήσει τη διαδικασία του νόμου περί ευθύνης υπουργών, ενώ είχε ήδη επιληφθεί της πρόθεσης η τακτική δικαιοσύνη. Ο κ. Παπανδρέου «δεν απαντά» στις επανειλημμένες απόπειρες τηλεφωνικές επικοινωνίας του αντιπροέδρου του και δηλώνει στη Βουλή την Τρίτη 21 Μαρτίου απορρίπτοντας το αίτημα του στενού του φίλου και συνεργάτη: «επιθυμούμε η ανεξάρτητη δικαιοσύνη να συνεχίσει το έργο της προς κάθε κατεύθυνση (...) έως ότου εκείνοι οι οποίοι είναι υπεύθυνοι όπου και όσο ψηλά και αν βρίσκονται, να πληρώσουν το τίμημα που τους αξίζει». Ο τότε πρωθυπουργός εννοούσε απλούστατα το τίμημα που πρέπει να πληρώσει ο «Μένιος» προκειμένου να διασφαλιστούν κάποιες ισορροπίες υπέρ του

ιδιου στο τρίμηνο που έμενε μέχρι τις εκλογές του Ιουνίου. Αυτό, όμως, δεν εμπόδισε τον Α. Παπανδρέου να πει, δια στόματος κυβερνητικού εκπροσώπου Σ. Κωστόπουλου, την προηγούμενη μόλις ημέρα από εκείνη που «άδειασε» τον κ. Κουτσόγιωργα, Δευτέρα 20 Μαρτίου 1989: «ο κ. Πρωθυπουργός περιβάλλει με εμπιστοσύνη τον κ. Κουτσόγιωργα».

Αφήσαμε τελευταίο, μολονότι προηγείται χρονολογικά των άλλων δύο, το τρίτο περιστατικό (ημέρες που έρχονται έχει την σημασία του...). Την Τρίτη, 1η Νοεμβρίου 1988, λίγες ώρες πριν την αλησμόνητη εκείνη συνεδρίαση της Βουλής, με θέμα τη σύσταση Εξεταστικής Επιτροπής για το «σκάνδαλο Κοσκωτά», και ενώ μόλις 3 ημέρες πριν, Παρασκευή, ανήμερα 28ης Οκτωβρίου 1988, ο γιός του πρωθυπουργού Γ. Παπανδρέου αποκάλυψε το περίφημο έγγραφο Μέριλ Λυντς που είχαν δώσει στο «Μένιο» οι γραμματοκομιστές Μεταξάς - Μαντζουράνης με ενοχοποιητικά στοιχεία «λογαριασμών» του Γ. Παπανδρέου και κυβερνητικών στελεχών, ο Α. Παπανδρέου δήλωνε:

«Ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Δικαιοσύνης Αγαμέμνων Κουτσόγιωργας, στενός συνεργάτης μου επί 25 χρόνια, απολαμβάνει της απόλυτης εμπιστοσύνης μου. Ασκέι με επιτυχία και αποτελεσματικότητα την εποπτεία του εσωτερικού τομέα της κυβέρνησης και οι χειρισμοί του, καθώς και των συναρμοδίων υπουργών, για την υπόθεση της Τράπεζας Κρήτης - Κοσκωτά... έγιναν πάντοτε με προηγούμενη ενημέρωσή μου».

«Πάντοτε με προηγούμενη ενημέρωση», λοιπόν, του κ. Παπανδρέου, έπραξαν όσα έπραξαν, ή δεν έπραξαν στο «σκάνδαλο Κοσκωτά» και για τα οποία κατηγορούνται σήμερα, οι υπουργοί του ΠΑΣΟΚ. Μέρες που 'ρχονται να το θυμόμαστε. Όχι για τίποτε άλλο, απλώς και μόνο επειδή στο Ποινικό Δίκαιο όσα εμπίπτουν στην «πολιτική ευθύνη» πρωθυπουργού για πράξεις ή παραλείψεις των υπουργών του, έχει ονομασία, λέγεται «ηθική αυτουργία». Ε! Πώς θα κριθεί αν υπάρχει ή όχι αυτή, στην περίπτωση που δεν γίνει η δίκη; Όπως έλεγε και ο Στ. Νέστωρ, όταν επέστρεψε από την εξέταση του απατεώνα στο Σάλεμ: «Όλοι οι δρόμοι οδηγούσαν στον Παπανδρέου. Πρέπει να διερευνηθεί αυτή η υπόθεση, πρέπει να περάσει στο δικαστήριο, οι ενδείξεις ήταν πολύ περισσότερο από αποχρώσεις και από έντονες.

Σύγχρονη λογοτεχνία για παιδιά και νέους

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη
Ο μικρός μπουρλοτιέρης

Λίτσα Ψαραύτη
Το αίνιγμα της πέτρινης γενειάδας

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ**

Σύγχρονα βιβλία

με σφραγισμό στην υπεύθυνη γνώση
ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 36.38.362

ΣΥΝ: Δοκιμασία επανίδρυσης...

Μπορεί μέσα σε ένα δίμηνο να κερδίσει το χαμένο δεύτερο χρόνο ο Συνασπισμός; Το ερώτημα αυτό στελέχους του Συνασπισμού εκφράζει την αγωνία, αλλά και το σκεπτικισμό που επικρατεί σε ένα μεγάλο μέρος του για την προοπτική ενός πολιτικού οργανισμού που δεν είναι ούτε κόμμα, ούτε ομοσπονδία, ούτε μέτωπο, ούτε συμμαχικό σχήμα πολιτικών δυνάμεων.

Η αλλαγή στην κορυφή της ηγεσίας του Συνασπισμού και οι πρόσφατες πρωτοβουλίες της Μαρίας Δαμανάκη ασφαλώς και ενισχύουν την πολιτική «προσωπικότητα» του Συνασπισμού.

Δεν ανατρέπουν όμως την κρίση.

του Αρ. Ψάλτη

Στο Συνασπισμό έχει ήδη ξεκινήσει ένας διάλογος για την εσωτερική ανασυγκρότηση και την εναλλακτική πολιτική πρόταση που αναμένεται να κορυφωθεί στο 1ο πανελλαδικό Σώμα που θα γίνει τον Ιούνιο.

Πρόκειται για συζήτηση που αφορά μια δέσμη προβλημάτων «οργανωτικού» και πολιτικού χαρακτήρα η έκβαση της οποίας θα καθορίσει το «στίγμα» του Συνασπισμού.

Ουσιαστικά το δίμηνο μέχρι το Πανελλαδικό Σώμα του Ιουνίου θα διαμορφώσει τη νέα φυσιογνωμία και τις πολιτικές συνθέσεις εκείνες που θα αποτελέσουν την βάση για την όποια πορεία των δυνάμεων της Αριστεράς μέχρι και την επόμενη εκλογική αναμέτρηση.

Δυο στοιχεία είναι αυτά που δημιουργούν το νέο κλίμα στο Συνασπισμό. Το πρώτο έχει να κάνει με την πολιτική συμμαχιών και τις διαφορετικές εκτιμήσεις που υπάρχουν και το δεύτερο με την ανασυγκρότηση του Συνασπισμού που συνδέεται άμεσα με τη μετασυνεδριακή κατάσταση στο ΚΚΕ.

Η πολιτική των συμμαχιών έχει κεντρικό άξονα την διαμόρφωση εναλλακτικής προοδευτικής λύσης και τις σχέσεις με το ΠΑΣΟΚ. Το θέμα αυτό που διχάζει το Συνα-

σπισμό, αλλά και τις συνιστώσες του από την περίοδο ακόμα της συγκρότησής του, παρουσιάζεται τώρα πλέον οξυμένο. Αν αφαιρέσει κανείς την «έκρηξη» Ανδρουλάκη για κοινό πόρισμα ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ, που όμως απηχεί μια σαφέστατη τελικά προβληματική ανεξάρτητα με το πώς εκφράσθηκε και πώς τοποθετείται τώρα ο ίδιος, η πολιτική συμμαχιών αντιμετωπίζεται μέσα από διαφορετικό πρίσμα από τις δυνάμεις που συγκροτούν το Συνασπισμό.

«Η κυβέρνηση της ΝΔ απέτυχε και φθερίεται γρήγορα. Η αντιπολίτευση συνολικά είναι γερασμένη και αδυνατεί να ξεπεράσει τον παλιό κακό εαυτό της», τονίζει στο ANTI ο Δ. Παπαδημούλης μέλος του Ε.Γ. της ΕΑΡ και της Ε.Ε. του ΣΥΝ.

«Όσοι αντιτίθεται έμπρακτα στον νεοσυντηρητισμό, με τις όποιες παραλλαγές του και παράλληλα δεν επιθυμούν την επανάληψη της αυτοδύναμης οκταετίας του ΠΑΣΟΚ καλούνται να υποδείξουν τις δικές τους εναλλακτικές λύσεις και αυτό επιχειρεί και ο ΣΥΝ εν μέσω δυσκολιών», τονίζει, για να καταλήξει:

Εναλλακτική λύση

«Για να διαμορφωθεί όμως μια εναλλα-

κτική λύση έναντι της ΝΔ, ικανή να πείσει και να εμπνεύσει εκ νέου εμπιστοσύνη, πρέπει να αλλάξουν πολλά και στον ΣΥΝ και στο ΠΑΣΟΚ. Δεν αρκεί ένα απλό βιαστικό άθροισμά τους, ως έχουν σήμερα. Χρειάζεται ένας παράλληλος εκσυγχρονισμός ικανός να διαμορφώσει μια συνεκτική και πειστική προγραμματική βάση και ένα κλίμα ικανό να στηρίξει ακόμη ευρύτερες συναινέσεις σε συγκεκριμένα θέματα».

Διαφορετική είναι η προσέγγιση του Σπ. Χαλβατζή, μέλους του Π.Γ. του ΚΚΕ, αν και «παράλληλη».

«Διαμορφώνεται», τονίζει, «η εναλλακτική προοδευτική πρόταση στη νεοσυντηρητική πολιτική της ΝΔ και σε κάθε παραλλαγή της. Το ΚΚΕ κατέθεσε την πρότασή του. Ο ΣΥΝ θα συζητήσει τις επόμενες μέρες. Υπάρχουν σε αυτόν διαφορετικές προσεγγίσεις για το θέμα».

Αυτό είναι θεμιτό και αναγκαίο. Έχει αξία στην πορεία διαμόρφωσης αυτής της πρότασης να πάρουν μέρος ευρύτερες δυνάμεις και μάζες της Αριστεράς. Πρέπει να έχει αντανάκλαση και να στηρίζεται στο λαϊκό κίνημα».

Και καταλήγει επισημαίνοντας. «Ωστόσο για να είναι ρεαλιστική θα πρέπει να α-

πευθύνεται και στο ΠΑΣΟΚ. Στη διαδικασία αυτή πρέπει να εξακριβωθούν οι όροι, οι προϋποθέσεις και κυρίως οι δυνατότητες προγραμματικής σύγκλισης. Χωρίς να αγνοείται το παρελθόν θα πρέπει να συζητήσουμε για το μέλλον. Ανοιχτά, καθαρά, μπροστά στον κόσμο της Αριστεράς και παίρνοντας την γνώμη τους».

«Η πρότασή μας αυτή», υπογραμμίζει, «αποκτά ιδιαίτερη σημασία σήμερα, που με την πρόταση Ράλλη αποκαλύπτεται από τη μια μεριά η ανησυχία της αστικής τάξης για το σήμερα και από την άλλη οι προσανατολισμοί της δράσης της για τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων μέσα και από ευρύτερες συμμαχίες για την εξασφάλιση και μακρόχρονη διατήρηση του συστήματος».

«Όχι στην Συμπαράταξη»

Μια διαφορετική προβληματική για τις συμμαχίες θεωρεί αναγκαία ο Λ. Βάσσης, μέλος της Ε.Ε. του Συνασπισμού και της «Νέας Πορείας», για να ξεφύγει ο ΣΥΝ από τη μετέωρη θέση που βρίσκεται σήμερα. Απορρίπτοντας το «αγκαζάρισμα» στη λογική των προοδευτικών δυνάμεων που αναπαράγει την αντίληψη του «ΠΑΣΟΚ και των λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων» της μεταπολιτευτικής περιόδου, υπογραμμίζει ότι ο Συνασπισμός «πρέπει να βρει το κουράγιο να κινηθεί σε δυναμική τροχιά αναπροσδιορισμού του πλασματικού και παγιδευτικού πολιτικού χάρτη της χώρας, ως αιχμή των δυνάμεων του προοδευτικού εκσυγχρονισμού της ελληνικής κοινωνίας. Αλλιώς», τονίζει, «του μένει η λογική... της Συμπαράταξης».

Η προβληματική για τις συμμαχίες που αναπτύσσεται εκ των πραγμάτων, όμως, θα πρέπει να συνυπολογίσει και τη θέση του ΠΑΣΟΚ που, όπως όλα δείχνουν, επανέρχεται σε μια λογική αυτοδυναμίας βοηθώντας και του εκλογικού συστήματος και αμφίπλευρης διεύρυνσης, ανεξάρτητα από τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν.

Με ανοιχτό το θέμα των συμμαχιών για το οποίο ένα μέτωπο δυνάμεων της ΕΑΡ και του ΚΚΕ θεωρεί ότι «σήμερα δεν υπάρχουν οι προϋποθέσεις για συνεργασία» και ένα άλλο που θεωρεί ότι προϋπόθεση για να έχει πολιτική συμμαχιών ο ΣΥΝ είναι ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση του προγράμματός του, αναπτύσσονται μια σειρά διαφορετικών προσεγγίσεων που, απ' ό,τι φαίνεται, θα συγκλίνουν σε μια συμβιβαστική λύση ισορροπη με τις απόψεις που εκφράζονται.

Πολυφωνία

Εξίσου «πολυφωνική» είναι και η στάση των δυνάμεων του ΣΥΝ στο θέμα της ανασυγκρότησης.

«Η λογική των συναντήσεων και συμπτώσεων στα ελάχιστα απονεύρωσε και ακύρωσε το δυναμικό ρόλο του ΣΥΝ» υπογραμμίζει ο Λ. Βάσσης. Η βασική σύγκρουση, τονίζει, είναι μεταξύ των δυνάμεων που κινούνται στη λογική των αθροίσεων, στη λογική της ομοσπονδίας (ή μιας αναβάθμισης της λογικής: ΚΚΕ και συνεργαζόμενοι), των δυνάμεων που κινούνται στη λογική της προωθητικής σύνθεσης, των κομματικών αυτοτελειών και της αυτονομίας του ΣΥΝ (όχι οι βιαστικές δυνάμεις που θέλουν εδώ και τώρα ενιαίο οργανισμό τον ΣΥΝ).

Τα βασικά θέματα που διχάζουν το Συνασπισμό για τα οργανωτικά, τα οποία όμως κάθε άλλο παρά έχουν «οργανωτική» σημασία, είναι η εκλογή των οργάνων, η δυνατότητα ή όχι αυτονομίας των μελών των κομμάτων και η ανακλητότητα των στελεχών από τους φορείς στους οποίους ανήκουν.

Στην τελευταία απόφαση της ΚΕ του ΚΚΕ η συντηρητική πλειοψηφία απέρριψε την περίπτωση να μπορούν τα μέλη του ΚΚΕ να διαφοροποιούνται στα όργανα του ΣΥΝ από αποφάσεις του κόμματος, ενώ για τον τρόπο εκλογής υπήρξαν διαφορετικές απόψεις. Άλλοι υποστηρίζουν το μεικτό σύστημα (εκλογή - διορισμός) και άλλοι το διορισμό. Διχασμένοι είναι και οι «ανανεωτικοί» μεταξύ της καθαρής εκλογής και του μεικτού συστήματος. Η ΚΕ του ΚΚΕ δεν κατέληξε οριστικά στο ζήτημα. Θα οριστικοποιήσει την άποψή της αφού γίνει σχετική συζήτηση στο κόμμα.

«Ας αποδραματοποιήσουμε τα πράγματα» λέει ο Σπ. Χαλβατζής για τη συζήτηση των «οργανωτικών» του ΣΥΝ. «Το κύριο είναι», τονίζει, «να καταβληθεί και για τα οργανωτικά θέματα κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να βρεθεί η καλύτερη δυνατή λύση. Αν υπάρχει πολιτική βούληση, ρεαλισμός και επίγνωση της πραγματικότητας από κάθε συνιστώσα μπορεί να λύνονται τα προβλήματα προς το συμφέρον της Αριστεράς. Άλλωστε, από το χαρακτήρα του ΣΥΝ αναγνωρίζονται από όλους οι προγραμματικές και ιδεολογικές διαφορές. Μέχρι το πανελλαδικό σώμα του ΣΥΝ θα κατατεθούν χιλιάδες προτάσεις. Οι αριστεροί, οι αγωνιστές έχουν πλούσια εμπειρία από τις ταξικές και πολιτικές μάχες που έδωσαν και δίνουν. Ας έχουμε περισ-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΒΡΑΒΕΙΟ FEMINA 1988

ΑΜΟΖ ΟΖ

Μετάφραση: Μαρία Χωρεάνθη

ΜΙΧΑΕΛ ΕΝΤΕ

Μετάφραση: Μαρία Αγγελίδου

Από το συγγραφέα

των

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΧΩΡΙΣ ΤΕΛΟΣ»

«ΜΟΜΟ»

και

«Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ

ΜΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ»

τώρα

«ΤΟ ΜΑΓΙΚΟ ΦΙΛΤΡΟ»

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ
ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 1

ΤΗΛ.: 3602535 - 3618654

σότερη εμπιστοσύνη στην κρίση τους, ας ανταποκριθούμε στη θέλησή τους», καταλήγει ο Σπ. Χαλβατζής.

Για τις κομματικές δεσμεύσεις των μελών του ΣΥΝ ο Λ. Βάσσης είναι κατηγορηματικός: «Είναι προφανές», τονίζει, «ότι η εμμονή κομμάτων στην αρχή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού στο πλαίσιο του ΣΥΝ δεν συμβιβάζεται με τον χαρακτήρα του ως ενιαίου πολυκομματικού σχηματισμού. Είναι αδιανόητο επί συμφωνημένου προγράμματος να υπάρχουν κομματικές δεσμεύσεις των μελών του ΣΥΝ».

«Ένας ΣΥΝ των μελών του

Αναφερόμενος στο πανελλαδικό σώμα ο Δ. Παπαδημούλης υπογραμμίζει ότι «πρέπει, πριν απ' όλα να γίνει και να μην... ετεροχρονισθεί» εκφράζοντας με αυτό τον τρόπο και μια ανησυχία για το αν τελικά πραγματοποιηθεί. Επί της ουσίας υπογραμμίζει ότι μέσα από αυτό το σώμα πρέπει «να βγει ένας Συνασπισμός των μελών του με δημοκρατικές, αποκεντρωτικές λειτουργίες και εκλεγμένη ηγεσία. Με σύγχρονο προγραμματικό λόγο και πρόσωπο. Με κοινωνικό δυναμισμό και ευαισθησίες. Με αυτόνομη υπόσταση, αλλά με ενωτικές πρωτοβουλίες».

Η πολυφωνία αυτή, αν δούμε και την άποψη των 38 της ΕΑΡ, τις διαφορετικές προσεγγίσεις των «ανανεωτικών» του ΚΚΕ (αξίζει να επισημανθεί ότι στελέχη όπως οι Γ. Δραγασάκης και Αλ. Αλαβάνος αυτή την περίοδο «αδρανούν») των «συντηρητικών» του ΚΚΕ και των υπόλοιπων δυνάμεων του Συνασπισμού δεν έχει προς το παρόν δείξει ότι είναι ικανή να προχωρήσει στην υπέρβαση της κρίσης.

Κρίση που γίνεται πλέον πολύπλοκη εάν συνυπολογισθεί ότι η τωρινή διαμάχη στο Συνασπισμό είναι συνέχεια των συνεδριακών συγκρούσεων στο ΚΚΕ, αλλά και των αντιφατικών απόψεων που υπάρχουν στην ΕΑΡ. Όσο και εάν φαίνεται υπερβολικό, το 13ο συνέδριο του ΚΚΕ έχει συνέχεια στο 1ο πανελλαδικό σώμα του Συνασπισμού και οι απόψεις που συγκρούστηκαν με διάφορες εκδοχές στο διάστημα της τελευταίας τριετίας στο χώρο της Αριστεράς για το δρόμο υπέρβασης της κρίσης της με δεδομένες τις εμπειρίες αυτών των χρόνων θα διαμορφώσουν από μια άποψη και το πλαίσιο των σημερινών αναζητήσεων της Αριστεράς. Από αυτή την άποψη, ο Συνασπισμός, στο 1ο πανελλαδικό σώμα με εκλεγμένους εκπροσώπους, επανιδρύεται...

Όλοι ενοχλήθηκαν από τις δύο συνεντεύξεις του τ. πρωθυπουργού Γ. Ράλλη στην «Ελευθεροτυπία» και στο «Βήμα» της Κυριακής 14 Απριλίου: η ΝΔ, το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝ συνέπεσαν οικουμενικά στη συλλήβδην και ασυζητητί απόρριψη των κεντροδεξιών απόψεων και προτάσεων του βουλευτή της Κέρκυρας και μόνον κάποιες εφημερίδες της αντιπολίτευσης χώρου τις χρησιμοποίησαν σαν πρώτη ύλη για άσκηση αντιπολίτευσης στην κυβέρνηση της ΝΔ.

Και στις δυο συνεντεύξεις του, ο κ. Ράλλης διατύπωσε θέσεις που μπορεί να πει κανείς ότι συναιρούνται σε ένα ανέφικτο, για σήμερα, «στοίχημα»: να ξεπεραστεί ή να αναιρεθεί το σύστημα που η πολιτική ανάλυση έχει ονομάσει *πολωμένον αλλά περιορισμένο πολυκομματισμό*, ή *τριομματισμό σε διπολική βάση*. Το «στοίχημα» αυτό είναι ανέφικτο σήμερα, όχι διότι υπάρχει «προσωπική απέχθεια» μεταξύ των αρχηγών των δυο μεγάλων κομμάτων, ούτε διότι έχει μεσολαβήσει η πόλωση λόγω της παραπομπής του Α. Παπανδρέου σε δική

Ο Γ. Ράλλ

για το «σκάνδαλο Κοσκωτά»: διαφορετικά διατυπωμένο: η «έχθρα» και η «πόλωση» πράγματι υπάρχουν και είναι εμπόδια στην προτεινόμενη από τον κ. Ράλλη, κυβερνητική σύγκλιση των δυο κομμάτων, αλλά αυτά τα δύο στοιχεία δεν μπορούν να εξηγηθούν από μόνα τους το ανέφικτο της σύγκλισης ΠΑΣΟΚ - ΝΔ, αφού τα ίδια είναι παράγωγα και όχι πρωτογενείς αιτίες της απόστασης που χωρίζει τις δυο μεγάλες πολιτικές οικογένειες.

Η αφετηρία της πρότασης του κ. Ράλλη για συγκυβέρνηση των δυο κομμάτων είναι πολύ απλή: χρειάζονται σκληρά μέτρα και αποφάσεις για την ανασυγκρότηση της χώρας και τη χάραξη μιας πολιτικής για την επίλυση των εξωτερικών και εσωτερικών προβλημάτων, και αυτά δεν μπορούν να γίνουν από κυβέρνηση μόνο της ΝΔ ή μόνον του ΠΑΣΟΚ, διότι υπάρχει μια μείζων αντιπολίτευση που «ξεσηκώνει» τους οπαδούς της, ενώ η κυβέρνηση «ακόμα και αν επιθυμεί τη συναίνεση δεν καταβάλλει προσπάθεια να την επιτύχει». Κατά τρόπο εμπειρικό, έστω, ο τ. πρωθυπουργός σχιαγραφεί εξαιρετικά εύγλωττα την κατάσταση πόλωσης που διατρέχει το πολιτικό μας σύστημα.

Κυβέρνηση: σφυρίζουμε «αδιάφορα

Και γι' αυτόν το λόγο, ήταν αναμενόμενες οι αντιδράσεις. Η κυβέρνηση του κ. Μητσοτάκη, από τη μία πλευρά, δεν ανέχεται το αυτονόητο δικαίωμα ενός ιστορικού στελέχους της παράταξης να ασκεί οξύτατη κριτική κι αυτό γιατί το σημερινό «Υπουργείον» της ΝΔ αντιμετωπίζει με ολοένα και πιο έκδηλο τρόπο μια προϊούσα επιδείνωση της κρίσης από κοινού με μια αυξανόμενη ανικανότητα διαχείρισής της. Έτσι, ο σημερινός πρωθυπουργός επιδεικνύει τα ίδια ακριβώς σύνδρομα που χαρακτήριζαν τον τ. πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου όταν νοιώθει «απειλούμενος», και καταφεύγει στο γνώριμο αυταρχισμό του «ουδέν σχόλιον» όταν του ζητείται να σχολιάσει όσα, εντελώς σωστά, είπε ο κ. Ράλλης για λανθασμένους χειρισμούς της κυβέρνησης που προκάλεσαν πολώσεις (εκλογικός νόμος, αντιαπεργιακός νόμος, νομοσχέδιο για την Παιδεία), ή

... αποσταθεροποιεί

του Δ. Ψάλτη

για τον «παπανδρεϊκό» τρόπο αντιμετώπισης του ανασχηματισμού από τη σημερινή ηγεσία της κυβέρνησης —ενός ανασχηματισμού ο οποίος δεν πρόκειται να λύσει τίποτα, αφού «δεν θα μπορέσει να αποκαταστήσει την αναγκαία ψυχολογία» στην κυβέρνηση για να ξεπεράσει την κρίση της. Γενικότερα ο κ. Ράλλης έθεσε υπό ριζική αμφισβήτηση το συνολικό σύστημα διακυβέρνησης και λήψης ή μη λήψης αποφάσεων, μιλώντας με τρόπο που εκπροσωπεί τους «ανά τους καφενέδες» Ρωμιούς —όπως θα έλεγε ο πάλαι ποτέ αρθρογράφος του «Βήματος» Χ. Μπουσμπουρέλης. Και οι πρόσφατες πληροφορίες περί ανησυχιών του κ. Μητσοτάκη για το τέλμα στο οποίο έχει πέσει η κυβέρνηση δεν διασκεδάζονται με κωμικές χειρονομίες όπως, π.χ., ο διορισμός του κ. Θεοδωράκη στη θέση κάποιου... «υπουργού Επικρατείας»!

ΠΑΣΟΚ «ο κόσμος του ήλιου»

Στις προτάσεις του κ. Ράλλη, όμως, υπάρχει, έστω και άρρητα, η ιδέα ότι σύγκλιση κυβερνητική της ΝΔ, με το ΠΑΣΟΚ, μπορεί να γίνει διότι το ΠΑΣΟΚ συγκαταλέγεται στις «καθεστωτικές» δυνάμεις· ο τ. πρωθυπουργός θεωρεί ότι αν «παραμεριζθούν οι έχθρες» των δύο αρχηγών —τους οποίους και εκάλεσε, εκτός των άλλων, να «ορίσουν τους διαδόχους τους»— μπορεί να υπάρξει κάποια προγραμματική συναίνεση των δυο παρατάξεων. Αυτό ήταν αναμενόμενο να προκαλέσει απορριπτικές αντιδρά-

σεις από την πλευρά της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η οποία διακηρύσσει, δεκαπέντε χρόνια τώρα, ότι αποτελεί «άλλον κόσμο» από τον «κόσμο του σκότους». Ή, αλλιώς, για να θυμηθούμε τον Μ. Κουτσόγιωργα προ των εκλογών του 1985, στην Ελλάδα η αντιπαράθεση δεν μπορεί να γίνεται «για τις ντομάτες και τα πορτοκάλια».

Βεβαίως, η αξιωματική αντιπολίτευση περιορίστηκε στις αντιδράσεις επιπέδου Γεννηματά - Κακλαμάνη, ενώ έλαμψε δια της απουσίας του ο κατά παράδοση ηγέτης της αντιδεξιάς εκστρατείας και δημοκρατικής «καθαρότητας» του Κινήματος Α. Παπανδρέου· ο ηγέτης του ΠΑΣΟΚ δεν έχει πολλούς μήνες που επιτέθηκε κατά των «αχυρανθρώπων» που προωθούν οι θιασώτες των κεντροδεξιών σεναρίων (σ.σ. όπως αυτό του κ. Ράλλη...), προκαλώντας τριγμούς στο ΠΑΣΟΚ με τις αντιδράσεις που σημειώθηκαν στον κύκλο του κ. Σημίτη. Όσοι ανέλαβαν να απαντήσουν στον κ. Ράλλη από πλευράς ΠΑΣΟΚ επανέλαβαν ότι «η λύση είναι εκλογές εδώ και τώρα» και ότι «το ΠΑΣΟΚ έχει Πρόεδρο πρόσφατα εκλεγμένο». Με τον τρόπο αυτό, επιλέγοντας δηλαδή την γραμμή της «κάθετης» απόστασης από τη ΝΔ, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης περιχαρακώθηκε και έτσι στερήθηκε της δυνατότητας να αξιοποιήσει, κατά το συμφέρον του, τα όσα είπε ο κ. Ράλλης για το λάθος της παραπομπής του Α. Παπανδρέου στο Ειδικό Δικαστήριο, αλλά και αυτά τα οποία καταλόγισε στην

σημερινή κυβέρνηση, κατηγορώντας την ουσιαστικά για ανικανότητα και σώρευση κρίσεων η οποία απορρέει από την έλλειψη συγκεκριμένης πολιτικής και στόχων.

Οι «μικροί» αυτοαναιρούνται

Όσο για την Αριστερά —με εξαίρεση δηλώσεις τύπου Κωστόπουλου, ο οποίος είδε κεντροδεξιοαριστερά (!) σενάρια στις συνεντεύξεις Ράλλη— η μόνη επιλογή της ήταν να επικυρώσει τον αποκλεισμό της, τον οποίον ο ίδιος ο τ. πρωθυπουργός είχε ρητά εκφράσει μιλώντας για κυβέρνηση μόνον από το ΠΑΣΟΚ και τη ΝΔ. Ο ΣΥΝ και οι επιμέρους δυνάμεις του, απέρριψαν τα «κεντροδεξιά σενάρια» στη βάση της «ιδεολογικής» τους αντιπολίτευσης προς αυτά, προτείνοντας όμως τη λύση μιας κυβέρνησης «προοδευτικών - δημοκρατικών» δυνάμεων, δηλαδή μια λύση που και πάλι κάθε άλλο παρά έρχεται να αμφισβητήσει τον «τριτοκομματισμό σε διπολική βάση».

Για να υπάρξει μια τέτοια αμφισβήτηση του κομματικού συστήματος σε πλουραλιστική κατεύθυνση θα πρέπει να επέλθουν ανακατατάξεις στις παραδοσιακές πολιτικές παρατάξεις, ικανές να αλλάξουν τον εκλογικό και πολιτικό συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στα κόμματα. Μέχρι να γίνει (αν ποτέ γίνει) κάτι τέτοιο, απόψεις τύπου Ράλλη θα αποτελούν ένα ατελέσφορο εγχείρημα... αποσταθεροποίησης του πολιτικού συστήματος, που θα διακωμωδείται ή θα κατηγορείται ως «αιθεροβάμον».

Όταν η πραγματικότητα αντιστρατεύεται τα επιχειρήματα της ΝΔ

του Παύλου Κλαυδιανού

Πρόκειται για τον τομέα εκείνο για τον οποίο ισχυρίστηκε ότι διαθέτει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα άρτιο, άμεσο, στην καρδιά των οικονομικών πολιτικών τις οποίες εφαρμόζουν οι χώρες-εταίροι (δηλαδή η ΕΟΚ) και μέσα στο ιδεολογικό ρεύμα (το νεοφιλελευθερισμό) το οποίο ήταν ο σίγουρος νικητής σε Ανατολή και Δύση. Μόνο και μόνο γι' αυτό η ΝΔ και οι προπαγανδιστές της, υποστήριξαν τότε ότι άξιζε τον κόπο να ψηφιστεί. Έτσι κι αλλιώς, έλεγαν, την ντροπαλή εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής την είχαν υποστεί οι πολίτες ήδη από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, αλλά αποτέλεσμά υπήρξαν μόνο οι «θυσίες της λιτότητας και όχι τα καλά». Ενώ με τη ΝΔ όμως...

Η κυβέρνηση τώρα απέφυγε εντελώς τους εορταστικούς τόνους. Απεναντίας, όταν απαιτήθηκε να γίνει ένας απολογισμός, προέκυψε ένας πεσιμισμός επί της ουσίας. Χαρακτηριστικές είναι δυο παρεμβάσεις του πρωθυπουργού: μια λίγο πριν από το Πάσχα στη Θεσσαλονίκη και μια προχθές, στο υπουργικό Συμβούλιο. Η σημερινή συζήτηση σε επίπεδο αρχηγών στη Βουλή ίσως απαιτήσει την επιστράτευση κάποιων προπαγανδιστικών ισχυρισμών, αλλά δεν θα προστεθεί τίποτε το ουσιαστικό. Στη συμπρωτεύουσα είπε ότι τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης θα φανούν στο τέλος του 1982 ενώ ό,τι καθυστέρηση υπάρξει στο ενδιάμεσο θα κληθούν ξανά οι πολίτες να την καλύψουν. Στο υπουργικό συμβούλιο υπενθύμισε μόνο την ως τώρα «ανάγκη να ληφθούν και α-

ποφάσεις δυσάρεστες, μη δημοφιλείς» οι οποίες όμως συμβάλλουν «στη δημιουργία υποδομής», ότι «διαμορφώνονται προϋποθέσεις για ανόρθωση, ανάπτυξη, εκσυγχρονισμό». Από κει και πέρα υπήρξαν «γκρίνιες και προειδοποιήσεις» για τον προϋπολογισμό, τους μισθούς, τις προβληματικές, τις αποκρατικοποιήσεις...

Ό,τι ρίχτηκε στην αγορά ως έμμεση προπαγάνδα στα κυβερνητικά γενέθλια, ήταν η προέκθεση του ΟΟΣΑ και ένα σημείωμα της ΕΟΚ. Η σκόπιμη διαρροή ήταν φανερή (ιδίως της προέκθεσης του ΟΟΣΑ): αμέσως τη σχολίασε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, έβγαλε ανακοίνωση το υπ. Εθνικής Οικονομίας όπου, ενώ σημειώνει ότι ο ΟΟΣΑ επικροτεί την οικονομική πολιτική που εφαρμόζεται, σημειώνεται και η υπερβολική αισιοδοξία του διεθνούς οργανισμού (!), ενώ ο πρωθυπουργός σημείωνε ότι «είναι ικανοποιητική και δικαιώνει την κυβερνητική πολιτική».

Ποια όμως είναι η πραγματικότητα; Και δεν θα ήταν σωστότερο να δοθεί στην δημοσιότητα ολόκληρο το προσχέδιο της έκθεσης του ΟΟΣΑ για να ελεγχθεί αν επιλέχθηκαν μόνο ορισμένα θετικά σημεία από αυτή και αποσιωπήθηκαν τα επικριτικά; Ούτως ή άλλως, αυτό δεν θα αργήσει να φανεί με τη δημοσίευση της οριστικής έκθεσης το Μάιο.

Ως τώρα η κυβέρνηση, ξεκινώντας κυρίως από την πορεία του πληθωρισμού, ο οποίος στο τέλος του Μαρτίου έτρεχε με 19,5% έναντι 22,8% στο τέλος Δεκεμ-

Στον ένα χρόνο διακυβέρνησης της χώρας, η ΝΔ έχει, γενικότερα, εξαιρετική δυσκολία να προβεί σε απολογισμό του έργου της, ειδικότερα σε έναν απολογισμό ο οποίος θα μπορούσε να εμπνεύσει τους οπαδούς της και να στερήσει τους αντιπάλους της από επιχειρήματα. Αλλά αν αυτό λίγο ως πολύ ισχύει για όλα σχεδόν τα πεδία της κυβερνητικής δραστηριότητας, στα θέματα της οικονομίας η δυσκολία είναι καταλυτική.

βρίου 1990, ισχυρίζεται ότι η αναστροφή των αρνητικών τάσεων της οικονομίας έχει ήδη αρχίσει και είναι μάλιστα και σταθερή αναστροφή. Δεν είναι αλήθεια αυτό, αλλά και αν ήταν θα άφηνε άθικτα σχεδόν δυο μεγάλης σημασίας προβλήματα: αν αυτό προλέγει κάποια βαθύτερη θετική αναστροφή της πραγματικής οικονομίας, του σώματος δηλαδή που νοσεί και το ποιος φέρει το βάρος αυτής της —ταξικής— πολιτικής προσαρμογής της οικονομίας. Ας δούμε αυτά τα θέματα ξεχωριστά:

α. Δεν είναι αλήθεια κατ' αρχήν ότι η οικονομική αυτή πολιτική εφαρμόζεται ένα μόνο χρόνο. Ιδιαίτερα το εισπρακτικό —αύξηση φόρων και τιμών ΔΕΚΟ— σχέλος της και το εισοδηματικό της —μείωση μισθών— λειτούργησαν και επί οικουμενικής κυβερνήσεως, άρα η πολιτική λιτότητας της ΝΔ είχε μια σοβαρή προίκα. Επομένως υπάρχει ο χρόνος για να κριθεί κατ' αρχήν.

Και η πιο σπουδαία παρατήρηση, είναι ότι αν κανείς κάνει τη σύγκριση των μεγεθών αυτή τη στιγμή με αυτά του προηγούμενου έτους, οι βελτιώσεις είναι πολύ μικρότερες όχι μόνο από αυτές που απαιτούνταν, αλλά απ' αυτές που δικαιολογούν οι διαφορετικές πολιτικές. Αυτό ισχύει ακόμη και για τον πληθωρισμό, αλλά και για τα ελλείμματα του ισοζυγίου και πολύ περισσότερο για το έλλειμμα του Δημοσίου. Μικρές λοιπόν βελτιώσεις, οι οποίες απαιτήσαν μια τόσο σκληρή πολιτική που έκανε ως και την αντι-

κωπεία του Δ.Ν.Τ. να πει «αρκετά πια, ιμύστε τα τώρα».

Ειδικότερα, το έλλειμμα του Δημοσίου νεται ότι παρουσιάζει μεγάλη ακαμψία. άρχει σοβαρή υστέρηση στα έσοδα του ύτου τριμήνου, ενώ αργότερα προβλέπε- να χειροτερέψουν οι τάσεις. Ήδη προε- μάζονται νέα εισπρακτικά μέτρα και πε- σπές —για μια ακόμη φορά— του προ- ιμματος επενδύσεων, ενώ υπάρχει κίνδυ- να βγει στο σφυρί οτιδήποτε μπορεί να σει κάποια χρήματα! Όμως, παρά το α- ητο αυτό στρίμωγμα, τα κοινωνικά ώματα τα οποία ψηφίζουν την κυβέρνη- δεν θίγονται αλλά όλο και πιο πολύ φο- ιαφεύγουν.

β. Η πραγματική οικονομία, εξακολου- να επιδεινώνεται. Οι διαρθρώσεις της γί- ται όλο και περισσότερο προβληματικές, ο συνολικά υποβαθμίζεται ολόκληρο το αγωγικό δυναμικό της χώρας. Αυτή εί- και η βαθύτερη ουσία του σημειώματος ΕΟΚ που μας συγκρίνει με τις πιο αδύ- ες χώρες - μέλη της και προκύπτει πως η οικονομία μένει πίσω. Ήδη καταγρά- αι το ανησυχητικό φαινόμενο η βιομηχα-

νική παραγωγή να μειώνεται (- 2,6% μό- νο το 1990, έτος δηλαδή όχι πλήρους λιτό- τητας), το ΑΕΠ να μειώνεται και παρ' όλα αυτά ο πληθωρισμός και το εξωτερικό έλ- λειμμα να παρουσιάζει σχετική ακαμψία. Φυσικά η ανεργία μεγαλώνει και τα ελλείμ- ματα του Δημοσίου δεν μπορούν να μειω- θούν.

Είμαστε ακόμη στην αρχή, αλλά στο τέ- λος του τριχρονου προγράμματος λιτότητας ενδέχεται να έχουν χειροτερεύσει αυτές οι τάσεις καταλείποντας μια πραγματική οι- κονομία ουσιαστικά έξω από την Κοινότη- τα. Αυτό φαίνεται ότι δεν απασχολεί ακόμη την κυβέρνηση, μέσα στο νεοφιλελεύθερο δογματισμό και ενθουσιασμό της.

γ. Η ταξική στόχευση ως τώρα της οι- κονομικής πολιτικής είναι τόσο φανερή που —προς «τιμήν» της— δεν την απέκρυψε ού- τε η ΝΔ. Όλο το πολιτικό «θάρρος» της η κυβέρνηση το εξάντλησε σε λήψη μέτρων που έθιγαν ευθέως μισθωτούς - συνταξιού- χους, αγρότες (λιγότερο) και κυρίως τον κοινωνικό μισθό (των ιδίων κατά βάση στρωμάτων) και την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Καθώς όμως τώρα οι δυσκολίες της οικο- νομίας επιβάλλουν και νέα μέτρα, και αυτό συμπίπτει με την εμφάνιση μιας πιο επικίν- δυνης και ανασυντασσόμενης αντιπολι- τευσης, η ΝΔ οδηγείται σε μέτρα τα οποία θα θίγουν τα ίδια πάλι στρώματα. Δεν έ- χει το περιθώριο να αποκαρδιώσει και δικά της τώρα στρώματα —μεσαία στρώματα, αστική τάξη «παραγωγική» και μη. Όλα όσα λέγονται περί «βαρών» που «πρέπει να πληρώσουν όλοι» κ.τ.λ. είτε προέρχονται από τη φαντασία της Αριστεράς που νανου- ρίζεται στα σχήματα της «αναλογικής λιτό- τητας» ή της «εθνικής συμφωνίας» είτε προ- έρχονται από τους πατέρες της ΝΔ είναι καταδικασμένα να μην έχουν αντίκρισμα.

Το τι θα υπάρχει στο τέλος της τριετούς λιτότητας στο υπόβαθρο της οικονομίας της χώρας, ποια θέση θα έχει μέσα στην πραγ- ματική οικονομία και κοινωνία κάθε κοινω- νικό στρώμα είναι ένα θέμα που μένει επι- κίνδυνα έξω από τη συζήτηση τον πρώτο χρόνο της κυβέρνησης της ΝΔ. Αυτό λίγο ως πολύ θα καθορίζει και το τι θα ισχύει ο- λόκληρη τη δεκαετία του 1990.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ

Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

13ο Συνέδριο
Μετά
τον πόλεμο
Οικονομία

Η σοσιαλδημοκρατία σήμερα

ΜΑΡΤΗΣ - ΑΠΡΙΛΗΣ 1991

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Α. ΜΠΡΑΟΥΝ - Κ. ΦΛΑΒΙΝ - Σ. ΠΟΣΤΕΛ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»
Οικολογική Σκέψη 4

Η πρώτη απόφαση λ

Ε.Γ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ Ἑθν. Παιδείας
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Γραμμάτων-Θεάτρου

Ἀθήναι τῇ 25/5/1967

Πρὸς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην

Ἀριθ. Πρωτ. 70152/1062

Εἰς ..

ΘΕΜΑ: Περί ἀποσυρθέντων ἐκ τῆς κυκλοφορίας βιβλίων.

Ἀποστέλλομεν ὑμῖν συνημμένως ἀντίγραφον τῆς ὑπ' ἀριθ., 21301/Δ/15.5.67 Ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως μετὰ τοῦ προσηρτημένου καταλόγου βιβλίων, τῶν ὁποίων ἀπηγορεύθη ἡ κυκλοφορία καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπως μερίμνη καὶ εὐθύνη τοῦ προϊσταμένου τῆς βιβλιοθήκης ἀποσυρθῶσι τὰ ἐκ τούτων τυχόν ὑπάρχοντα εἰς τὴν Βιβλιοθήκην.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Α. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Κοινοποιήσεις

1. Γραφεῖον κ. Ὑπουργοῦ
2. Δ/νον Γραμμάτων
3. Κινητὴν Βιβλιοθήκην Ὑπουργείου Παιδείας διὰ τὰ κατ' αὐτήν.

Ἀντιβιβλ. Ἀντίγραφον
Ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης

Γ.

Ποια
βιβλία,
συγγραφείς,
εφημερίδες
και
περιοδικά
απαγορεύθηκαν
το
Μάιο
του
1967

Ἡ ἐπέτειος τῆς 21ης Ἀπριλίου συνήθως συνοδεύεται ἀπὸ ἄρθρα καὶ ἐρευνες που περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τὰ αἷτια τοῦ πραξικοπήματος, τὶς σχέσεις χούντας καὶ ἀμερικανονατοϊκῶν παραγόντων, τὴν ἀντίσταση τοῦ λαοῦ, τὶς ἐξορίες, τὶς φυλαχίσεις καὶ τὰ βασανιστήρια. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παραπάνω ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλες πτυχές που εἶναι ἐξίσου σημαντικές καὶ που ἀφοροῦν τὸ πνευματικὸ σκοτάδι που προσπάθησαν νὰ ἐπιβάλουν οἱ συνταγματάρχες με τοὺς λογῆς -λογῆς συνεργάτες τοὺς. Μία τέτοια πτυχή φέρνει στὴν ἐπιφάνεια τὸ ἔγγραφο τῆς χούντας που ἀποκαλύπτει σήμε-
ρα τὸ ANTI.

Τὸ ἔγγραφο τὸ υπογράφει ὁ «γενικὸς γραμματέας» τοῦ ὑπουργείου Παιδείας —στὶς 25 Μαΐου 1967— Α. Παπακων-
σταντίνου. Ἐχει ἀριθμ. πρωτοκ. 70152, τὴν ἐνδειξὴ ΕΠΕΙΓΟΝ καὶ θέμα «περί απο-

συρθέντων ἐκ τῆς κυκλοφορίας βιβλίων». Με βάση αὐτὸ ἀποστέλλεται σχετικὸς κα-
τάλογος σε ὅλες τὶς δημόσιες βιβλιοθήκες τῆς χώρας που συντάχτηκε στὶς 12/5/67.

Στὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἀπόφασης αὐτῆς ανα-
φέρεται:

«1. Απαγορεύομεν προσωρινῶς τὴν κυ-
κλοφορίαν, ἐμπορίαν, λιανικὴν ἢ χονδρικὴν ἀγοροπωλησίαν, ἐν κρυπτῷ ἢ δια πρακτό-
ρων διάθεσιν πάντων τῶν ἐν τῇ συνημμένῃ καταστάσει ἀναγραφόμενων βιβλίων, συγ-
γραμμάτων καὶ ἐντύπων.

2. Ἐκδίδεται, βιβλιοπώλαι, πλανόδιοι πράκτορες ὡς καὶ πας μετ' αὐτῶν συναλ-
λασσόμενος ιδιώτης ἐπὶ σκοπῷ ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως τῶν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ καταστάσει βιβλίων, τιμωρεῖται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις...

3. Τὰ ἤδη κυκλοφοροῦντα βιβλία, ἐκ

κρίσις της χούντας

του Νίκου Μολυβιάτη

των εν τη συνημμένη καταστάσει αναφερομένων, υπό αποκλειστικήν ευθύνην των εκδοτών και βιβλιοπωλών θα αποσυρθούν πάραυτα και θα εναποθετούν εις τας αποθήκας των».

Το κατάπτυστο αυτό έγγραφο των 40 σελίδων είχε συνταχθεί από τη Γενική Δ/ση Τύπου - Δ/ση Μορφωτικών Σχέσεων του υπουργείου Προεδρίας και κοινοποιήθηκε εκτός από τις βιβλιοθήκες στα υπουργεία Δημόσιας Τάξης και Παιδείας, στη Γ.Δ.Ε.Α., το Αρχηγείο Χωροφυλακής, τη Δ/ση Αστυνομίας Πόλεων και την Ομοσπονδία Εκδοτών - Βιβλιοπωλών.

Η κατάσταση των απαγορευμένων βιβλίων φέρει την προμετωπίδα «Κατάστασις εμφανίσεως τα κομμουνιστικά και φιλοκομμουνιστικά εφημερίδας, βιβλία και περιοδικά, εκδιδόμενα και κυκλοφορούντα εν Ελλάδι, μετά το έτος 1950».

Ο συγκεκριμένος πίνακας είναι χωρισμένος σε τρία μέρη. Το Α' περιλαμβάνει τα βιβλία, το Β' τα περιοδικά και το Γ' τις εφημερίδες.

Βιβλία

Ας ξεκινήσουμε με το Α' μέρος στο οποίο συμπεριλαμβάνονται 647 τίτλοι βιβλίων, ελλήνων και ξένων συγγραφέων (οι οποίοι «εμπλουτίστηκαν» με νέους μετέπειτα) και που είναι ταξινομημένοι σε 12 κατηγορίες:

α) Μαρξιστικά 62.

β) Ιστορικά 113, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και μεταφράσεις των (σ.σ. «κομμουνιστών») ... Αριστοφάνη, Αισχύλου, Επικούρου και ο Γεωγραφικός Άτλας!

γ) Εγκυκλοπαίδειες 6.

δ) Γλωσσικά 2, Μέθοδος Ρωσικής.

ε) Λογοτεχνικά 184 όπου για λόγους ιστορικούς πρέπει να αναφέρουμε τους 48 Έλληνες Συγγραφείς που είχαν την τιμή να πρωταπαγορευτούν και είναι οι Μ. Αξιώτη, Μ. Αργυράκης, Έ. Αλεξίου, Τ. Αδάμος, Β. Βασιλικός, Γ. Βούλτεφης, Κ. Βάρναλης, Τ. Βουρνάς, Τ. Δήμου, Α. Δικταίος, Δ. Γλυνός, Ι. Ιμβριώτης, Γ. Καζαντζάκη, Κ. Κοτζιάς, Θ. Κορνάρος, Ν. Κατηφόρης, Κορφιάτης, Μ. Λουντέμης, Τ. Λειβαδίτης, Σ. Μαυροειδή, Κ. Μπίρκας, Ρ. Παπά, Κ. Πορφύρας, Μ. Παπαϊωάννου, Γ. Ρίτσος, Δ. Σωτηρίου, Σ. Τσίρκας, Ζ. Σκάρος, Δ. Χατζής, Δ. Φωτιάδης όπως και οι Γ. Γρηγόρης, Δίπλας, Παπαευστα-

θίου, Μενεδάκης, Σπυρόπουλος, Φραγκισκάτος, Μπενέκος, Πρωταίος, Παπαπερλικής, Παπαμαύρου, Δημητρίου, Αγγελούση, Πέλλος, Μπάνης, Πιερίδης και Σιβετιδής.

στ) Κομματικά 36.

ζ) Πολιτικά 12.

η) Φιλοσοφικά 24, μεταξύ των οποίων και η «Φιλοσοφία» του Ηράκλειτου (σ.σ. που προφανώς κρίθηκε επικίνδυνη).

θ) ΕΔΑ - Μετωπικών Οργανώσεων (sic) 19.

ι) Βιβλία εκδιδόμενα εις το Σιδερούν Παραπέτασμα (σ.σ. φράση προσφιλής στους χουντικούς) που εισάγονται στην Ελλάδα 72. Μερικοί συγγραφείς της κατηγορίας αυτής είναι οι Βουρνάς, Χατζής, Σκάρος, Βάρναλης, Χατζηδάκη, Ραυτόπουλος. Στην κατηγορία αυτή υπάρχει και ο τίτλος «Η Αρκτική όπως είναι» (σ.σ. ίσως την κατοικούσαν αναρχικοί κάποτε γι' αυτό απαγορεύθηκε).

ια) Φιλοκινεζικά 58.

ιβ) Διάφορα 59, μεταξύ των οποίων τα «Κινέζικα παραμύθια».

Περιοδικά

Το Β' μέρος περιλαμβάνει 44 περιοδικά χωρισμένα σε 7 κατηγορίες:

α) ΕΔΑ 10, με πιο γνωστά τα «Σύγχρονα Θέματα» και την «Επιθεώρηση Τέχνης».

β) Μετωπικών Οργανώσεων 14, στα οποία ξεχωρίζουμε τους «Δρόμους της Ειρήνης» και το «Δελτίο» της Πανελλαδικής Ένωσης Γυναικών.

γ) ΚΚΕ 1, «Νέος Κόσμος».

δ) Αντιηγετικά (;) 7, όπου περιλαμβάνεται και το περιοδικό «Λαϊκός Λόγος» του Β. Ρώτα.

ε) Φιλοκινεζικά 8.

στ) Διεθνούς Κομμουνισμού 2.

ζ) Και δύο εκδιδόμενα στην Κύπρο, «Νέα Εποχή», και «Νέος Δημοκράτης».

Εφημερίδες

Τέλος στο Γ' μέρος προσδιορίζονται οι απαγορευμένες εφημερίδες που κατατάσσονται σε έξι κατηγορίες:

α) Αθηνών, 9 στον αριθμό με προεξέχουσες την ΑΥΓΗ και τη ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, τον 15μερο ΛΑΙΚΟ ΔΡΟΜΟ, τη ΜΑΘΗΤΙΚΗ (ανήκει στους εργα-

ζόμενους μαθητές), την ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΗ (Φοιτητική), ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ, Η ΓΕΝΙΑ ΜΑΣ, ΠΑΤΡΙΔΑ και ΡΟΥΜΕΛΗ.

β) Προαστείων Αθηνών, 4: ΑΛΗΘΕΙΑ, (Ηλιούπολης), ΒΗΜΑ, (Πετρούπολης), ΙΩΝΙΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΥΛΑ (Καματερό).

γ) Πειραιά, 5: ΛΑΪΚΟ ΒΗΜΑ, ΑΙΓΙΝΙΤΙΚΑ ΝΕΑ, ΠΕΡΑΜΑΤΙΚΑ ΝΕΑ, ΝΑΥΤΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ, ΠΑΡΑΜΑΤΙΚΟ ΜΕΛΛΟΝ.

δ) Επαρχιακός τύπος, 30: ΑΛΛΑΓΗ Καβάλας, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ Ιωαννίνων, ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ Άρτας, ΝΕΑ ΠΡΕΒΕΖΑ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ Λευκάδας, ΛΑΪΚΗ ΦΩΝΗ Κέρκυρας, ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ Θηβών, ΑΤΤΙΚΗ ΗΧΩ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ Χαλκίδας, ΡΟΥΜΕΛΗ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ Πάτρας, ΦΩΝΗ ΗΛΕΙΑΣ Πύργου, ΧΑΡΑΥΓΗ Κεφαλληνίας, ΣΚΟΠΟΣ Ζακύνθου, ΑΛΗΘΕΙΑ Χανίων, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΛΕΣΒΟΣ Μυτιλήνης, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ Σάμου, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Ηρακλείου, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΦΩΝΗ Λάρισας, ΦΩΝΗ ΛΑΚΩΝΙΑΣ, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΩΡΑ Θεσσαλονίκης, ΦΩΝΗ ΛΑΟΥ Τρικάλων, ΦΩΝΗ Καρδίτσας, ΜΑΓΝΗΣΙΑ Βόλου, ΑΛΛΑΓΗ Φλώρινας, ΚΡΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ Λασηθίου, ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ, ΝΕΑ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ, ΣΠΙΘΑ Κιλκίς.

ε) Εκδιδόμενες στο εξωτερικό που κυκλοφορούν στην Ελλάδα, 8: ΧΑΡΑΥΓΗ, ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΒΗΜΑ, ΝΕΟΣ ΚΟΣΜΟΣ κ.ά.

στ) Εφημερίδες που εκδίδονται εις το «Σιδερούν Παραπέτασμα» 27: ΔΗΜΟΚΡΑΤΗΣ Πολωνίας, ΛΑΪΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ Ουγγαρίας, ΛΕΥΤΕΡΙΑ Βουλγαρίας, ΑΓΩΝΙΣΤΗΣ Τσεχοσλοβαχίας, ΝΕΟΣ ΔΡΟΜΟΣ Τασκένδης, ΝΕΑ ΖΩΗ Ρουμανίας, ΛΑΪΚΟ ΒΗΜΑ Αλβανίας.

Αυτά ήταν τα έντυπα που απαγόρευσε η χούντα και οι συγγραφείς που ήταν στις «μαύρες λίστες». Ήταν η πρώτη απόφαση της Χούντας (Μάιος του 1967) αμέσως μετά το πραξικόπημα η οποία αφορούσε το «γύψο» στην Ελευθερία των ιδεών. Ακολούθησαν κι άλλες και ο κατάλογος των απαγορευμένων συγγραφέων, βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών συμπληρώθηκε.

Στον αστερισμό και της οικονομικής κρίσης

Παράλληλα με την αναβίωση και την υπόθαλψη των εθνικιστικών έριδων μια νέα πηγή έντασης εμφανίζεται στις χώρες της Βαλκανικής, που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο ακολουθούσαν το μοντέλο του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Η δεινή οικονομική κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οι χώρες αυτές εξαναγκάζει τις κυβερνήσεις να ακολουθήσουν την δοκιμαζόμενη και αλλού «θεραπεία - σοκ» και οδηγεί σημαντικά τμήματα του πληθυσμού στα όρια της ανέχειας με απρόβλεπτες συνέπειες.

του Νίκου Χίου

ΑΛΒΑΝΙΑ

Με τον 2ο γύρο των πρώτων ελεύθερων εκλογών στην Αλβανία το *Κόμμα Εργασίας* (το ΚΚ) συγκέντρωσε την απαιτούμενη πλειοψηφία των 2/3 που του επιτρέπει να ψηφίσει το νέο Σύνταγμα. Εκτός απροόπτου ο Ραμίζ Αλία θα είναι ο νέος πρόεδρος της χώρας με ισχυρότατες εξουσίες που θα του δίνει το νέο Σύνταγμα.

Ωστόσο, παρά την έντονη ακόμη παρουσία του σταλινισμού στους θεσμούς, τα πράγματα θα είναι πολύ διαφορετικά σε σχέση με το κομμουνιστικό πολιτικό παρελθόν. Μπορεί το καθεστώς να νομιμοποιήθηκε με τις εκλογές, αλλά ταυτόχρονα θα έχει αντιπολίτευση, θα είναι πιο προσεκτικό απέναντι στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες και περισσότερο ευάλωτο στις πιέσεις για ουσιαστικότερες μεταρρυθμίσεις. Το *Δημοκρατικό Κόμμα* της αξιωματικής αντιπολίτευσης, του οποίου οι ελπίδες για συντριπτική νίκη στις εκλογές διαφεύστηκαν, σίγουρα θα κάνει τη ζωή δύσκολη στον Αλία. Αλλά τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στον τομέα της οικονομίας, που βρίσκεται σε οικτρή κατάσταση. Λόγω

της τραγικής κατάστασης οι Αλβανοί εξακολουθούν να φεύγουν από τη χώρα τους αναζητώντας μια καλύτερη ζωή στην Δύση, εφόσον δεν πιστεύουν ότι τα πράγματα θα βελτιωθούν σύντομα και δεν μπορούν να περιμένουν άλλο. Στο πεδίο της οικονομίας θα κριθεί και η νέα εξουσία. Γιατί η πίστωση χρόνου δεν θα είναι απεριόριστη κι όταν υπάρχει άλλη επιλογή και εναλλακτική λύση τα πράγματα μπορούν να αλλάξουν.

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

Παρά τις συνεχείς κλιμακώσεις και αποκλιμακώσεις των εντάσεων, η κρίση που ταλανίζει τη χώρα δεν φαίνεται να βρίσκει κάποια διέξοδο. Οι συμβιβαστικές φόρμουλες στις οποίες καταλήγουν είτε οι ηγέτες των Δημοκρατιών είτε το συλλογικό προεδρείο της χώρας απλώς μεταθέτουν την κορύφωση της σύγκρουσης ή και της διάλυσης της ομοσπονδιακής δομής του γιουγκοσλαβικού κράτους. Χωρίς βέβαια να αποκλείεται και

νοντας παράλληλα να στρέφει τις όποιες διαμαρτυρίες είτε εναντίον της Σλοβενίας και κυρίως της Κροατίας (των «πλουσιών του Βορρά») είτε εναντίον της ομοσπονδιακής κυβέρνησης του Άντε Μάρκοβιτς.

Σήμερα όμως, οι 700.000 απεργοί στους κλάδους της μεταλλουργίας και της κλωστοϋφαντουργίας, ζητούν τα δεδουλευμένα των δύο μηνών, που αδυνατούν να τους καταβάλουν οι επιχειρήσεις όπου εργάζονται, από την κυβέρνηση της Σερβίας. Πλην όμως, σέρβοι αξιωματούχοι δηλώνουν ότι «τα ταμεία είναι άδεια» και επιρρίπτουν τις ευθύνες στο πρόγραμμα λιτότητας που ακολουθεί με μεγάλη ευλάβεια η κυβέρνηση του Άντε Μάρκοβιτς.

Ο τελευταίος φρόντισε να καταστήσει σαφές ότι το πρόγραμμά του έχει την πλήρη υποστήριξη της Δύσης. Και πράγματι, ο Άντε Μάρκοβιτς, ο μόνος ένθερμος θιασώτης της ομοσπονδιακής δομής του γιουγκοσλαβικού κράτους τυγχάνει της υποστήριξης του αμερικανού προέδρου Τζώρτζ Μπους, της

το ενδεχόμενο οι εθνικιστικές έριδες να καταλήξουν σε εμφύλιο πόλεμο με ανεξέλεγκτες πλέον επιπλοκές στο σύνολο της Βαλκανικής χερσονήσου.

Πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι, πλέον, οι εθνικιστικές συγκρούσεις διαπλέκονται με την πολιτική αντιπαράθεση που συγκλονίζει το Βελιγράδι το πρώτο δεκαήμερο του Μαρτίου και το τεράστιο απεργιακό κύμα που έχει επεκταθεί τις ημέρες αυτές σε ολόκληρη τη Σερβία. Και είναι σημαντικό διότι μέχρι τώρα ο πρόεδρος της Σερβίας Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς θεωρούνταν ότι εξέφραζε το σύνολο των Σέρβων επιτυχά-

Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της ΕΣΣΔ. Αρκεί βέβαια οι προσπάθειές του να τύχουν υποστήριξης και στην ίδια τη χώρα του.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Ο βαρύς χειμώνας παρήλθε και οι διαδηλωτές επανέρχονται σιγά-σιγά στους δρόμους των σημαντικότερων πόλεων από τις οποίες δόθηκε το έναυσμα για την ανατροπή του Τσαουσέσκου τον Δεκέμβριο του 1989. Ήδη κοντεύει ένας χρόνος από την εκλογική αναμέτρηση του περασμένου Μαΐου όταν

ο **Ι. Ιλιέσκου** αναδειχθηκε πρόεδρος της χώρας με ποσοστό 86% και το **Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας** κατέλαβε το 66% των βουλευτικών εδρών.

Στο διάστημα αυτό ως νέος ισχυρός πολιτικός παράγοντας αναδεικνύεται ο πρωθυπουργός **Πέτερ Ρομάν**, ο οποίος κατέχει ταυτόχρονα και την προεδρία του Μετώπου. Ο Π. Ρομάν φρόντισε επιμελώς να απέχει από τα δραματικά γεγονότα του Ιουνίου όταν ο Ιλιέσκου απέστειλε τους ανθρακωρύχους να εκδιώξουν δια της βίας τους φοιτητές από το κέντρο του Βουκουρεστίου. Απέχει επίσης από ό,τι σχετίζεται με τον εκδημοκρατισμό της ρουμανικής κοινωνίας και τη ρήξη με το βαρύ πολιτικό της παρελθόν.

Αποκλειστική ενασχόληση του Π. Ρομάν συνιστά η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στον χώρο της οικονομίας προς την κατεύθυνση της οικονομίας της αγοράς· στην προσπάθειά του αυτή επικουρείται από ένα επιτελείο υπουργών - τεχνοκρατών. Βασική επιλογή αποτελεί η «θεραπεία - σοκ» και πρόσφατα η κυβέρνηση προχώρησε και σε νέα αύξηση του τιμάριθμου διπλασιάζοντας τις τιμές όλων των βασικών ειδών διατροφής. Η απόφαση αυτή συνάντησε αντιδράσεις ένθεν και ένθεν. Δυο μέλη της κυβέρνησης από οικονομικά υπουργεία με αφορμή την εφαρμογή του δεύτερου σταδίου απελευθέρωσης των τιμών που προβλεπόταν για την 1η Απριλίου, υπέβαλαν την παραίτησή τους εμμένοντας στην πλήρη κατάργηση των κρατικών επιδοτήσεων στα βασικά είδη διατροφής. Παράλληλα, 12 βουλευτές απεχώρησαν από το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας, ενώ διαγράφηκε από το Μέτωπο ο πρόεδρος του κοινοβουλίου **Αλ. Μπιρλενετάνου** διότι διαφώνησαν με τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που προωθεί η κυβέρνηση. Σημειωτέον ότι η οικονομική πολιτική της ρουμανικής κυβέρνησης εκτιμάται ιδιαίτερα στις Βρυξέλλες, κάτι που διαφάνηκε άλλωστε από την επίσκεψη του αντιπροέδρου της Κομισιόν **Φρανς Άντερσεν** στο Βουκουρέστι ο οποίος και δήλωσε ότι η Κοινότητα θα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τη στάση της απέναντι στις Ανατολικές χώρες προς όφελος της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας.

Κατά τα άλλα, η πλειονότητα του δικτύου της Σεκουριτάτε παραμένει άθικτη παρά το γεγονός ότι από τον Μάρτιο μετονομάστηκε σε «Ρουμανική Υπηρεσία Πληροφοριών» και το στρατιωτικό της τμήμα «μεταποιήθηκε» σε ένα είδος χωροφυλακής με αρχηγό τον **Β. Μαγκουρμάνου**.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

«Για έναν ακόμη διάστημα 12-18 μηνών η Βουλγαρία δεν θα είναι σε θέση να αρχίσει την αποπληρωμή του εξωτερικού της χρέους» δήλωνε ο **Εμίλ Χέρσεβ** αντιπρόεδρος της Βουλγαρικής Τράπεζας μετά την επιστροφή του από το Λονδίνο, στο τέλος Φεβρουαρίου, όπου είχε μεταβεί για την διεξαγωγή συνομιλιών γύρω από το θέμα αυτό, υπονοώντας την έλλειψη εμπιστοσύνης για την πορεία των οικονομικών μεταρρυθμίσεων στην χώρα του.

Αντίθετα, ο αντιπρόεδρος της Κομισιόν **Φρ. Άντερσεν** επισκεπτόμενος τη Σόφια δεν έκρυβε τον ενθουσιασμό του για τη «θέληση των Βουλγάρων υπευθύνων να οδηγήσουν την χώρα τους προς την οικονομία της αγοράς». Επιπλέον κατέστησε σαφές ότι θα ζητήσει από την ευρωπαϊκή επιτροπή να χορηγήσει οικονομική βοήθεια προς τη Βουλγαρία ύψους 400 εκατ. δολαρίων. Αντίστοιχο ποσό πρόκειται να λάβει η Βουλγαρία και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

Η κατάρρευση της βουλγαρικής οικονομίας λόγω της πλήρους αποδιάθρωσης και αναποτελεσματικότητας του προηγούμενου πλαισίου οικονομικών σχέσεων, η έλλειψη καυσίμων και πρώτων υλών σε συνδυασμό με το τεράστιο για τα οικονομικά δεδομένα της χώρας εξωτερικό χρέος (14 δισ. δολάρια) οδήγησαν τους πολίτες αυτής της χώρας να βιώσουν έναν ανυπόφορο χειμώνα. Η απελπιστική οικονομική κατάσταση και η αδυναμία της κυβέρνησης του **Α. Λουκάνωφ** —παρά την απόλυτη πλειοψηφία εδρών που διέθετε το Β.Σ.Κ. στο νέο κοινοβούλιο— να προχωρήσει στην υλοποίηση οποιασδήποτε πολιτικής, οδήγησαν τελικά στην παραίτησή της. Σε αυτό συνέβαλαν η παρατεταμένη πολιτική κινητοποίηση της αντιπολίτευσης και οι απεργίες των συνδικάτων. Με πρωτοβουλία του προέδρου **Ζ. Ζέλεφ** η νέα κυβέρνηση στηρίχθηκε στην υποστήριξη των 3 κομμάτων που συμμετέχουν στο Κοινοβούλιο (εκτός του μειονοτικού - μουσουλμανικού) υπό την πρωθυπουργία του **Ντ. Ποπώφ**.

Η νέα κυβέρνηση έδωσε το πράσινο φως για την απελευθέρωση των τιμών σε όλα τα είδη με αποτέλεσμα να επικρατήσει πλήρης αυθαιρεσία στη διαμόρφωσή τους. Το γεγονός αυτό εξανάγκασε τον πρωθυπουργό να απευθύνει έκκληση στους πολίτες να μην αγοράζουν ακριβά προϊόντα. Βέβαια, ανάμεσα στο χάος των τιμών και στην έλλειψη

των προϊόντων είναι προς έρευνα τι σημαίνει «ακριβό προϊόν» με δεδομένη μάλιστα τη δραστική μείωση του βιοτικού επιπέδου και σε συνδυασμό με την ανεξέλεγκτη πορεία του πληθωρισμού.

Ωστόσο, οι περίφημες ουρές στα μαγαζιά σιγά-σιγά περιορίζονται εφόσον οι παραγωγοί αποφάσισαν να ανασύρουν από τις αποθήκες τα προϊόντα που έκρυβαν και να αρχίσουν να τα διαθέτουν στην αγορά λόγω του υψηλού ποσοστού κέρδους που έχουν πλέον. Πλην όμως, αναζητούνται πελάτες.

Είναι ενδεικτικό ότι ενώ πριν μερικά χρόνια ο μέσος μισθός του Βούλγαρου εργαζομένου ανερχόταν στα 200 λέβα —ποσόν που εξασφάλιζε μια ανεκτή επιβίωση σε συνδυασμό με τις κρατικές παροχές— σήμερα, το όριο επιβίωσης, όπως το ορίζει η κυβέρνηση, ανέρχεται στα 283 λέβα. Το ποσόν αυτό αντιστοιχεί στο 65% του κατώτατου μισθού και στο όριο αυτό βρίσκονται 805.641 άτομα σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία.

Μακρύς και επώδυνος και εδώ ο δρόμος των οικονομικών μεταρρυθμίσεων.

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΣΕΩΝ

Οι δρόμοι του πετρελαίου
Α. Αλτουσέρ (1918-1990)

Της Σύνταξης: Άνεργοι στη χώρα των θαυμάτων

Ηλίας Ιωακείμογλου και Γιάννης Μηλός: Οι δρόμοι του πετρελαίου: Αντιθέσεις και συγκλίσεις

Τάσος Κυπριανίδης: Τα σημάδια μιας νέας αυγής (Σημειώσεις για την κρίση στον Κόλπο)

Λουί Αλτουσέρ: Για τον Μαρξ και τον Φρόυντ

Ετιέν Μπαλιμπάρ: Λουί Αλτουσέρ: μια βιογραφική σημείωση

Ανδριάννα Βλάχου: Επαναπροσδιορίζοντας τη διαδικασία της εκπαίδευσης στον καπιταλισμό

Γιάννης Μηλός και Ηλίας Ιωακείμογλου: Το ελληνικό εφοπλιστικό κεφάλαιο (Η θέση και ο ρόλος του στην ελληνική και τη διεθνή οικονομία)

Ανέστης Ταρπάγκος: Αντικαπιταλιστική Αριστερά και εργατικό κίνημα

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1991

Το δημοκρατικό Κόμμα της Αριστεράς διανύει τις πρώτες εκατό μέρες της ιστορίας του. Από τις 1.200.000 μέλη του πρώην Ιταλικού ΙΚΚ, πέρασαν μέχρι τώρα στο νέο κόμμα 612 χιλιάδες, ενώ 126 χιλιάδες προτίμησαν το νεοκομμουνιστικό κόμμα των Κοσούτα - Γκαραβίνι - Λιμπερτίνι που παραμένουν προσδεμένοι στην παλιά κομμουνιστική ιδεολογία. Οι υπόλοιποι είναι ακόμα αναποφάσιστοι και μόλις 2 χιλιάδες είναι εκείνοι που για πρώτη φορά γράφτηκαν στο ΔΚΑ.

Οι δρόμοι του Οκέτο

του Αντόνιο Σολάρο

Η στάση αυτή των αναποφάσιστων πρώην κομμουνιστών, που για πάρα πολλούς η ανανέωση κάθε χρόνο του κομματικού βιβλιαρίου αποτελούσε μια σχεδόν φυσιολογική ανάγκη επιβεβαίωσης της κομματικής τους πίστης και της ιδεολογικής τους ταυτότητας, είναι ένα σημάδι βαθύτατα ανησυχητικό για την ηγεσία του ΔΚΑ. Όπως λέει ο οικονομολόγος Μικέλε Σαλβάτι, ένας από τους πιο αξιόλογους συμβούλους του γραμματέα του ΔΚΑ Οκέτο, «το ΙΚΚ ήταν ένα κόμμα περισσότερο κομμουνιστικό από ό,τι πολλοί υπέθεταν, αλλά και πολύ πιο δημοκρατικό. Τα μέλη του που έζησαν ανάμεσα την πρωτοφανή εμπειρία της γέννησης ενός νέου κόμματος, μέσα από τις ψηφοφορίες και τις αντιπαραθέσεις, αποτελούν μια πολύτιμη κληρονομιά. Τώρα, το μεγάλο πρόβλημα είναι το πώς η ηθική τους φόρτιση θα περάσει στο πολύ πιο σοβαρό πλαίσιο που θα πρέπει να αποκτήσει το ΔΚΑ».

Το πιο φλέγον πρόβλημα της ηγεσίας του ΔΚΑ είναι ο τερματισμός των εσωκομματικών διενέξεων και η κατάκτηση των ταλαντευόμενων και των αμφιρεπών, ώστε να αρχίσει επιτέλους το νέο κόμμα να ασκεί πολιτική. Στις 16 Ιουνίου θα διεξαχθούν στη Σικελία εκλογές για την ανανέωση της τοπικής βουλής της μεγαλονήσου. Θα είναι η πρώτη εκλογική δοκιμασία του νέου κόμματος. Από το αποτέλεσμα της θα εξαρτη-

θεί, σε μεγάλο βαθμό, η διατήρηση της εκλογικής επιρροής του πρώην ΙΚΚ σε εθνική πλέον κλίμακα, ενώ, το αργότερο μέσα στο 1992, θα διεξαχθούν οι κοινοβουλευτικές εκλογές.

Αν και αριθμητικά περιορισμένη, η διαρροή μελών του πρώην ΙΚΚ προς τους νεοκομμουνιστές, αποτελεί υπολογίσιμη απειλή για το κόμμα του Οκέτο. Λέει ένας από τους επικριτές του, ο Αντόνιο Μπασολίνο, επικεφαλής ενός από τα ρεύματα που διαμορφώθηκαν μέσα στο ΔΚΑ: «τώρα επείγει να αναδειχθούμε σε κόμμα της εργασίας και των καταπατημένων δικαιωμάτων, σε κόμμα ικανό να ασκεί αντιπολίτευση. Διαφορετικά, θα παραμείνουμε μονάχα το κόμμα των παλιών "κόκκινων" περιοχών, σχεδόν ανύπαρκτο από τη Ρώμη και κάτω».

Πράγματι, αν το ΔΚΑ ασκεί μεγάλη επιρροή στις παραδοσιακές «κόκκινες» περιοχές και έχει ήδη 208 χιλιάδες μέλη στην Εμίλια και 63 χιλιάδες στην Μπολώνια, στο Τορίνο από τα 24 χιλιάδες μέλη του πρώην ΙΚΚ, το 60% πέρασε στο ΔΚΑ, ενώ στη Ρώμη έχει μόνο 9.600 μέλη, λιγότερα από το 40% των μελών του ΙΚΚ στα 1990.

Εκτός από τις δεκάδες χιλιάδες μέλη του ΙΚΚ, πέρασαν στους νεοκομμουνιστές 7 βουλευτές και 12 γερουσιαστές και αρκετοί δημοτικοί άρχοντες του πρώην ΙΚΚ. Οι

νεο-κομμουνιστές διακηρύσσουν ότι θέλουν να παραμείνουν κομμουνιστές και με αυτή τους την ιδιότητα δικαιούνται να διατηρήσουν όχι μόνο την ονομασία του «κομμουνιστικού κόμματος», αλλά και τα σύμβολά του, την κόκκινη σημαία και το σφυροδρέπανο. Ο Οκέτο τους αμφισβητεί αυτό το δικαίωμα και η υπόθεση κατέληξε στα δικαστήρια.

Η διένεξη αφορά και τα περιουσιακά στοιχεία του πρώην ΙΚΚ. Σε πολλές περιπτώσεις επήλθε κάποιος συμβιβασμός: ή μοιράστηκαν τα κτίρια των 8 χιλιάδων κομματικών οργανώσεων του πρώην ΙΚΚ, ή στεγάζονται στα ίδια κτίρια εναλλάξ. Ακόμα και οι νεκροί του αγώνα περνούν από το κόμμα του Οκέτο στο κόμμα του Κοσούτα. Σε ένα χωριό κοντά στη Μπολώνια, οι οικογένειες δυο παρτιζάνων κομμουνιστών που είχαν εκτελεστεί από τους χιτλερικούς το 1944, απαγόρεψαν στο ΔΚΑ να ονομάσει δύο από τις οργανώσεις του με τα ονόματα των πεσόντων, «γιατί αυτό θα αποτελούσε προδοσία των ιδανικών για τα οποία έπεσαν».

Νεο-κομμουνιστές και αριστεροί διαφωνούντες

Οι νεο-κομμουνιστές έχουν αναγγείλει για τις 5 Μαΐου την πρώτη εθνική τους συνδιάσκεψη στη Ρώμη η οποία θα συγκαλέσει

το πρώτο συνέδριο του νέου κομμουνιστικού κόμματος τον προσεχή Οκτώβριο. Στο νέο κόμμα αποφάσισαν να προσχωρήσουν όλα σχεδόν τα μέλη του πρώην Δημοκρατικού Κόμματος Προλεταριακής Ενότητας καθώς και το Κόμμα της Προλεταριακής Δημοκρατίας.

Ο Λούτσιο Μάγκρι, πρώην μέλος της Γραμματείας του ΙΚΚ και η ευρωβουλευτής Λουτσιάνα Καστελλίνα, που ανήκουν και οι δύο στην αριστερή παράταξη του Ινγκράο, αποφάσισαν και αυτοί να αποχωρήσουν από το ΔΚΑ, για να ιδρύσουν όμως ένα κέντρο πολιτικής πρωτοβουλίας και να εκδόσουν ένα περιοδικό που θα απηχεί τις απόψεις της αριστερής αντιπολίτευσης προς τον Οκέτο. Η αριστερή αντιπολίτευση, όπως και οι νεο-κομμουνιστές, επικρίνουν τον Οκέτο όχι μόνο για τη χλιαρή και αντιφατική στάση του στον πόλεμο του Κόλπου, αλλά και για την χλιαρή του αντιπολίτευση στα εσωτερικά της Ιταλίας, και ιδίως για τις ανεπιτυχείς προσπάθειές του, κατά την πρόσφατη κυβερνητική κρίση, να γίνει δεκτή η πρότασή του για τη συγκρότηση μιας «οικουμενικής» κυβέρνησης που θα είχε σαν μοναδικό σκοπό της την αναθεώρηση του ι-

ταλικού Συντάγματος.

Τα πράγματα είναι πολύ πιο μπερδεμένα από ό,τι εκ πρώτης όψεως φαίνονται. Ο Οκέτο και η παράταξή του μέσα στο ΔΚΑ κατηγορούνται ότι επιδίωκαν να συμμαχήσουν με τη χριστιανοδημοκρατία σε βάρος των σοσιαλιστών, ώστε οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις να οδηγήσουν στην επιβολή πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος, που θα ευνοούσε αποκλειστικά τα μεγάλα κόμματα. Ενώ οι σοσιαλιστές θέλουν θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την επιβολή προεδρικής δημοκρατίας, με την ελπίδα ότι έτσι θα αναδειχθούν σε πρώτο κόμμα, εφόσον ο αρχηγός του κόμματός τους Μπ. Κράξι εκλεγεί πρόεδρος της Δημοκρατίας. Μέσα στο ΔΚΑ το ρεύμα του Ναπολιτάνο ζητεί συμπαράταξη με τους σοσιαλιστές, με επιδίωξη την συγχώνευση των δύο κομμάτων σε ένα μοναδικό και μεγάλο κόμμα της αριστεράς, κατά τα σοσιαλδημοκρατικά πρότυπα.

Η αριστερή παράταξη του παλαιμάχου κομμουνιστή Πιέτρο Ινγκράο δεν συμφωνεί με καμιά από τις δύο αυτές απόψεις και αγωνίζεται για ένα κόμμα που θα ασκεί πραγματική και αποτελεσματική αντιπολίτευση. Γι' αυτό και δείχνει μεγάλη κατα-

νόηση για κείνους που βγαίνουν από το ΔΚΑ, παρ' όλο που ο ίδιος εντάχθηκε στο νέο κόμμα για να μη χαθεί με τη διάσπαση η μεγάλη κληρονομιά του ΙΚΚ, του μεγαλύτερου κομμουνιστικού κόμματος της Δύσης. «Παραδέχομαι, λέει ότι οι σύντροφοι που δεν προσχώρησαν στο ΔΚΑ ήταν πολύ περισσότεροι από ό,τι νομίζαμε». Και ο Άλντο Τορτορέλα, τελευταίος πρόεδρος του ΙΚΚ, τον συμπληρώνει: «Είναι σύντροφοι γενναιόδωροι, που κάνουν εκείνο που σκέφτονται. Και που είναι ίσως της ίδιας γνώμης με σένα και με μένα».

Το ερώτημα είναι αν μέσα από τόσες διαφορετικότητες και αντιπαραθέσεις, θα μπορέσει τελικά η ιταλική αριστερά να επιβληθεί όχι μόνο σαν αντιπολίτευση, αλλά και σαν δύναμη ικανή να κυβερνήσει, τώρα που έληξε ο ψυχρός πόλεμος και γκρεμίστηκαν τα τείχη.

«Δεν ξέρω τι άλλο πρέπει να κάνουμε —λέει ο Οκέτο— για να μην μας αποκαλούν αντιδημοκρατικούς. Το δημοκρατικό πάθος που διαπνέει τους συντρόφους μας ούτε κατά διάνοια δεν υπάρχει στα άλλα κόμματα. Είναι δυνατόν να μην το βλέπουν»;

Κυκλοφορούν από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις «Κομμούνα»

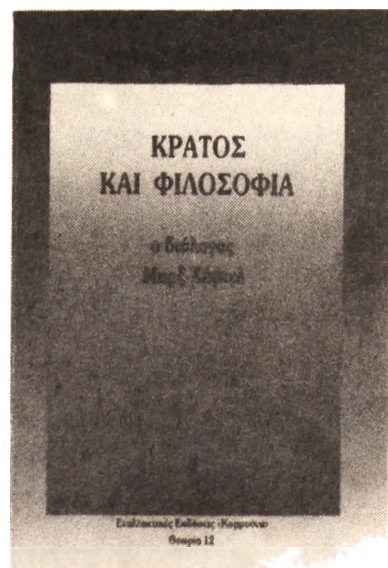
Μπ. Σούγκαρμαν – Φ. Ζαφειρίδης
ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ:
ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
(από το Daytop στην «Ιθάκη»)

Το βιβλίο αποτελεί μια προσπάθεια σφαιρικής παρουσίασης της εμπειρίας των θεραπευτικών κοινοτήτων αποτοξίνωσης από τα ναρκωτικά. Περιλαμβάνει μια εκτεταμένη εισαγωγή, τη μελέτη του Μπ. Σούγκαρμαν για τη θεραπευτική κοινότητα Daytop στις ΗΠΑ και ένα εκτεταμένο κείμενο του εμπνευστή του κινήματος των θεραπευτικών κοινοτήτων στην Ελλάδα, Φοίβου Ζαφειρίδη, που εξετάζει την ελληνική εμπειρία και τα συμπεράσματά της από το 1983, που ιδρύθηκε η «Ιθάκη», μέχρι σήμερα.

Κώστας Παπαϊωάννου
ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
(ο διάλογος Μαρξ-Χέγκελ)

Το βιβλίο αποτελεί το δεύτερο τόμο των «Θεμελίων του μαρξισμού», του σημαντικότερου έργου για τον μαρξισμό που γράφτηκε ποτέ στα ελληνικά — και μάλιστα σε ανύποπτο χρόνο — στη δεκαετία του 1950. Ο Κ. Παπαϊωάννου παρουσιάζει όλη τη μαρξιστική θεωρία για το κράτος, τόσο στις κατακτήσεις όσο και στις αντιφάσεις της σε ένα διαρκή διάλογο-αντιπαράθεση με τη σκέψη του μεγάλου δασκάλου του Μαρξ, του Χέγκελ.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «Κομμούνα», Θεμιστοκλέους 37, Αθήνα, τηλ. 3602644
Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «Πράξη», Αρμενοπούλου 24, Θεσσ/νίκη, τηλ. 202349.

ΤΡΕΙΣ ΜΙΚΡΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ (ΚΙ ΕΝΑΣ ΑΓΝΟΣΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ)...

Το δράμα
του κουρδικού λαού

Οι μύχιες σκέψεις του Οζάλ

Ενώσω συνεχιζόταν ο πόλεμος στο Κουβέιτ, πολὺς λόγος γινόταν για την πιθανότητα προσάρτησης από την Τουρκία ενός τμήματος του Βορείου Ιράκ (περιοχή Κιρκούκ - Μοσούλης) στην περίπτωση που το κράτος αυτό μεταπολεμικά θα διαμελιζόταν. Όπως αποκαλύπτει το περιοδικό 2000'e Dogm (Μάρτιος 1988 - βλ. και ANTI τχ. 446) οι Ηνωμένες Πολιτείες συζητούσαν με την τουρκική κυβέρνηση το ανεχόμενο αυτό και κατά τη διάρκεια του ιρανο-ιρακινού πολέμου. Θεωρήθηκε μάλιστα ότι οι αξιώσεις αυτές της Τουρκίας μπορούσαν να στηριχθούν εθνολογικά: κατά τον Τουργκούτ Οζάλ ο πληθυσμός των Τουρκμενίων στην περιοχή ανέρχεται στο ένα εκατομμύριο (οι ίδιοι οι Τουρκμένοι ισχυρίζονται ότι πλησιάζουν τα δύο εκατομμύρια). Συγκεκριμένα, όταν, κατά τη διάρκεια του πολέμου στο Κουβέιτ, ο Οζάλ δήλωνε ότι η Τουρκία είναι ένα κράτος που αποτελείται από Τούρκους και Κούρδους και προσπαθούσε να διασκεδάσει την παγκόσμια κοινή γνώμη εξαγγέλοντας την περίφημη του «απελευθέρωση της κουρδικής γλώσσας», πολλοί έσπευσαν να συνδέσουν τις δηλώσεις του αυτές με την πιθανή προσάρτηση του πάλαι ποτέ βιλαετιού της Μοσούλης όπου βέβαια —εκτός από τους Τουρκμένους και τους λιγοστούς Άραβες— ζουν κατά κύριο λόγο Κούρδοι: σύμφωνα με την ερμηνεία αυτή των δηλώσεών του, ο Οζάλ αποσκοπούσε στην πραγματικότητα να περιγράφει το εθνικό προφίλ της Τουρκίας κατά τρόπο ώστε να ταιριάζει με τον εθνικό χαρακτήρα των περιοχών που μελλοντικά θα προσαρτούσε. Η προθυμία άλλωστε με την οποία η τουρκική κυβέρνηση έσπευσε να διευκολύνει και να υποστηρίξει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Αμερικανών και των συμμάχων τους ανησύχησε και προκάλεσε την τουρκική κοινή γνώμη ενώ το μεγάλο πολιτικό κόστος αυτής της ιστορίας αναμενόταν πως θα εξισορροπούνταν από τα αναμενόμενα μεταπολεμικά κέρδη σε εδάφη με πλούσια κοιτάσματα πετρελαίου.

Όπως όμως ήδη τις ημέρες εκείνες παρήτρουςε ο Τούρκος δημοσιογράφος Μ.Α. Μπιράντζ, η Συρία και το Ιράν, την καλή διαγωγή και τις υπηρεσίες των οποίων δεν θα ξεχνούσαν μεταπολεμικά οι Αμερικανοί, θα εμπόδιζαν την εφαρμογή του σχεδίου αυτού προσάρτησης, από την Τουρκία του βορείου Ιράκ: αρκεί κανείς να θυμηθεί τις συχνές απειλές των Ιρανών πως θα έσπαγαν την ουδετερότητα και θα υποστήριζαν τον

Σαντάμ Χουσεΐν σε περίπτωση που η Τουρκία εισέβαλε στο Ιράκ και άνοιγε έτσι ένα δεύτερο μέτωπο καθώς επίσης και την προσπάθεια της Τεχεράνης να προσεταιρισθεί τους τουρκμενικούς πληθυσμούς της περιοχής υπονομεύοντας την εθνική επαγρύπνησή τους με τη δημιουργία και την υποστήριξη φανατικών θρησκευτικών οργανώσεων.

Φαίνεται όμως πως και η ίδια η τουρκική κυβέρνηση ουδέποτε αντιμετώπισε στα σο-

Έκκληση Κούρδων της Τουρκίας

Η οργάνωση Ελλάδας του Ρίζγκαρι, ενός από τα κόμματα των Κούρδων της Τουρκίας, εξέδωσε μια κομματική ανακοίνωση σχετικά με τη γενοκτονία των Κούρδων στο Βόρειο Ιράκ - Νότιο Κουρδιστάν. Από έλλειψη χώρου είμαστε δυστυχώς υποχρεωμένοι να δημοσιεύσουμε μέρος μόνο της έκκλησης αυτής:

«Στόχος του Εθνικού - Δημοκρατικού Αγώνα του Κουρδικού Έθνους είναι να ιδρύσει μια ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ - ΕΝΙΑΙΑ - ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΧΩΡΑ. Αυτό το δικαίωμα είναι ένα δικαίωμα νόμιμο και δημοκρατικό. Έχει μεγάλη σημασία ότι το Κουρδικό Έθνος, σήμερα κάτω από την απειλή εξολόθρευσης, βρίσκεται σε φάση ζωής ή θανάτου, ενώ προσπαθεί να κατακτήσει αυτό το δικαίωμά του να εκπληρώσει τους πόθους του για ανεξαρτησία και ελευθερία.

Καλούμε την κοινή γνώμη να αναγνωρίσει και να αποδυναμώσει εκείνους που προσπαθούν να παρεμποδίσουν τα Κουρδικά Εθνικά - Δημοκρατικά Αιτήματα και να αποξενώσουν το Κουρδικό Έθνος.

● Ένα έθνος εξοντώνεται με χημικά όπλα και εκτοπίσεις για τα πολυτελή καταναλωτικά αγαθά του σύγχρονου κόσμου. Αυτοί που διαμαρτύρονται και διαδήλωναν στις πλατείες και τους δρόμους, στο όνομα της Ειρήνης και του Ανθρωπισμού μέχρι πριν λίγες μέρες και καταδίκάζαν τον πόλεμο στον Κόλπο, σήμερα, μπροστά στη νίκη του ιμπεριαλισμού και την εξολόθρευση ενός έθνους, γιατί σιωπούν;

● Αυτοί που διαμαρτύρονταν για τη μόλυνση του περιβάλλοντος εξαιτίας του πολέμου στον Κόλπο και μπαίνανε μπροστά ηρώδεις στους αγώνες για την επιβίωση των φυτών, που στο Νότιο Κουρδιστάν όλο το περιβάλλον έχει μολυνθεί από τα χημικά κατάλοι-

πα, ενώ οι άνθρωποι δεν βρίσκουν ούτε ένα ποτήρι νερό να πουν, γιατί σιωπούν;

● Οι οργανισμοί που δημιουργούσαν ειδικές επιτροπές και κατέβαλλαν προσπάθειες, μέσα από διάφορες διεργασίες, να εξασφαλίσουν για τα παιδιά έναν κόσμο χωρίς πολέμους, σήμερα, που στο Νότιο Κουρδιστάν περισσότερα από 25.000 παιδιά από 0-12 χρόνων δηλητηριάζονται από χημικά αέρια, ενώ όσοι μπορούν να διαφύγουν πεθαίνουν από το κρύο και την αστία στις άσχημες συνθήκες του χειμώνα, γιατί σιωπούν;

● Οργανώσεις και υπερασπιστές των δικαιωμάτων των γυναικών, σας θυμίζουμε ότι στο Νότιο Κουρδιστάν, εκατοντάδες χιλιάδες γυναίκες, νέες και ηλικιωμένες, μέσα σε αντίξοες συνθήκες, δίνουν αγώνα ζωής ή θανάτου. Το αποικιοκρατικό Ιράκ, όπου μπορεί να προσεγγίσει, ακόμα και στις ψηλότερες κορυφές των βουνών, τις δηλητηριάζει με χημικά αέρια.

● Χώρες του "πολιτισμένου" κόσμου, που κατά τη διάρκεια της κρίσης του Κόλπου, για να διαφυλάξετε τη δημοκρατική σας ταυτότητα, δηλώνετε ανοιχτά ότι μένετε ουδέτερες ή ότι παίρνετε το μέρος του ενός ή του άλλου, δεν θα δυσκολευθείτε να εξηγήσετε στις "πολιτισμένες" κοινωνίες σας την ανθρωπινή τραγωδία που σήμερα προκαλεί το αποικιοκρατικό Ιράκ στους Κούρδους του Νότιου Κουρδιστάν;»

**ΡΙΖΓΚΑΡΙ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ
ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ**

*Το «Ρίζγκαρι» (Απελευθέρωση) ιδρύθηκε το 1976. Σκοπός των ιδρυτών του ήταν η δημιουργία ενός κουρδικού κομμουνιστικού κόμματος ανεξάρτητου από την Σοβιετική Ένωση και την Κίνα.

βαρά το ενδεχόμενο της προσάρτησης των εν λόγω περιοχών: όπως ανέφερε ο ηγέτης των Κούρδων του Ιράκ Τζελάλ Ταλαμπανί σε συνέντευξή του, στο ANTI (βλ. τχ. 460) σε μια τέτοια περίπτωση το ήδη μεγάλο ποσοστό των Κούρδων στον πληθυσμό της Τουρκίας (20-25%) θα ενισχυόταν ακόμη περισσότερο —εφόσον οι Κούρδοι στην πε-

ριοχή της Μοσούλης είναι ούτως ή άλλως πολύ περισσότεροι από τους Τουρκμένιους, και η συγκριτικά μεγαλύτερη αυτονομία που απήλαυσαν κατά εποχές υπό το ιρακινό καθεστώς αποτελεί κακό προηγούμενο που θα μπορούσε να εμπνεύσει και να επηρεάσει «αρνητικά» τους πολιτικά και πολιτισμικά περισσότερο καταπιεσμένους Κούρδους της

Τουρκίας με τους οποίους αυτοί θα ενώνονταν.

Η στάση, επομένως, που κράτησε η Τουρκία κατά τη διάρκεια του πολέμου, δεν θα πρέπει να αποδίδεται τόσο στις υποτιθέμενες επεκτατικές της τάσεις όσο κυρίως στο ενδιαφέρον της για την διατήρηση του *status quo* και την αποτροπή της δημιουργίας ενός κουρδικού κράτους, που θα έπρεπε αναγκαστικά να συμπεριλάβει και εδάφη που ανήκουν σήμερα στην Τουρκία, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για περιοχές όπου βρίσκονται οι πηγές του Τίγρη και του Ευφράτη, τα νερά των οποίων αποτελούσαν ανέκαθεν ισχυρό διαπραγματευτικό όπλο για την τουρκική σεκτορική πολιτική.

Οι διαστάσεις που έχει πάρει το κουρδικό πρόβλημα στο εσωτερικό της Τουρκίας εξηγούν και με το παραπάνω την τουρκική πειθηνιότητα στα αμερικανικά κελεύσματα. Δεν είναι γνωστό εάν και κατά πόσον το ενδεχόμενο της ίδρυσης μεταπολεμικά κουρδικού κράτους στην περιοχή χρησιμοποιήθηκε από τους Αμερικανούς ως φόβητρο για να εκβιάσουν την τουρκική κυβέρνηση να τους παραχωρήσει το δικαίωμα χρησιμοποίησης των βάσεων παραβλέποντας τις έντονες αντιδράσεις της τουρκικής κοινής γνώμης και επιδεικνύοντας ακόμη μια φορά την αυταρχικότητά της φιμώνοντας όσους τάχθηκαν κατά της εμπλοκής της Τουρκίας στον πόλεμο.

Όμως η συχνότητα και η επιμονή με την οποία ο Τουργκούτ Οζάλ δήλωνε ότι δεν θα επιτρέψει με κανένα τρόπο την ίδρυση κουρδικού κράτους μετά τον πόλεμο μας επιτρέπει να το υποθέσουμε. Ενδεικτικός είναι ο τρόπος με τον οποίο το *New Spoi*, επίσημο όργανο του υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας παρουσιάζει την πρόσφατη συνάντηση Μπους-Οζάλ στο Καμπ Ντέιβιντ. Το σχετικό άρθρο αρχίζει έτσι: (Αγκυρα, 28/3/1991). «Ο Πρόεδρος Τουργκούτ Οζάλ που αναχώρησε για την Ουάσιγκτον την Παρασκευή για να επισκεφθεί τις ΗΠΑ δήλωσε ότι η Τουρκία δεν θα επιτρέψει την ίδρυση κουρδικού κράτους στο Ιράκ».

Οι Ηνωμένες Πολιτείες φαίνονται αποφασισμένες να υιοθετήσουν την τουρκική αυτή θέση και επιτρέπουν στον Σαντάμ Χουσεϊν να σφαγιάζει τους Κούρδους του Ιράκ: προφασιζόμενες δηλαδή την αρχή της μη επέμβασης στα εσωτερικά του Ιράκ στην ουσία ξεπληρώνουν τη συμμαχική οφειλή τους προς την Τουρκία που τόσο πειθήνια τους υπηρέτησε κατά την διάρκεια του πολέμου στο Κουβέιτ.

Ο Αμπού Αντέρ του KDP μιλά στο ANTI

Περαστικός από την Αθήνα, ο εκπρόσωπος Ευρώπης του KDP (Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος) του Ιράκ κ. *Abu Anter*, μας μίλησε για τα σοβαρά προβλήματα επιβίωσης που αντιμετωπίζει ο κουρδικός λαός και την επείγουσα ανάγκη για συνδρομή σε υλική βοήθεια και πολιτική υποστήριξη.

Ζητήσαμε την άποψή του για την πρόταση της ΕΟΚ σχετικά με τη δημιουργία θυλάκων προστασίας των Κούρδων —πρόταση που απέρριψαν οι ΗΠΑ, η ΕΣΣΔ και η Κίνα για διαφορετικούς λόγους η κάθε μία. «Το KDP συμφωνεί με την πρόταση αυτή αλλά αυτό δεν αρκεί» μας απάντησε. «Οι μεγάλες δυνάμεις θέλουν την αλλαγή μέσω στρατιωτικής λύσης, με την αντικατάσταση του Σαντάμ από κάποιον άλλο στρατηγό. Αλλά πρέπει να αντιμετωπιστεί η κρίση στην Μ. Ανατολή με διαφορετικό πνεύμα. Αν δεν λυθεί λ.χ. το κουρδικό με γνώμονα τη δημοκρατία και την αυτονομία δεν υπάρχει λύση στο Μεσανατολικό.» Η συζήτηση προχώρησε:

ΕΡ: Και το Παλαιστινιακό; Και η στάση της PLO για το Κουρδικό;

ΑΠ: Ελπίζουμε ότι το πρόβλημα της Παλαιστίνης θα προχωρήσει σύμφωνα με τις επιθυμίες των Παλαιστινίων. Αλλά δεν θέλουμε να μιλήσουμε τώρα για ηγεσίες και ονόματα όπως Αραφάτ κλπ...

ΕΡ: Ποια είναι η κατάσταση στο εσωτερικό της ιρακινής αντιπολίτευσης σήμερα;

ΑΠ: Μετά τη σύνοδο της Βηρυττού, ξεκινήσαμε τον αγώνα στη χώρα μας συμφωνώντας να παλέψουμε για την ανατροπή του Σαντάμ. Ο Μπαρζανί κάλεσε τους άλλους ηγέτες να πάνε στο εσωτερικό της χώρας για να σχηματίσουν μια προσωρινή επιτροπή. Ο Ταλαμπανί και άλλοι ηγέτες ανταποκρίθηκαν. Δεν είναι το πρόβλημα μόνον των Κούρδων —είναι ολόκληρου του ιρακινού έθνους, όλων των εθνοτήτων και όλων των θρησκευτικών ομάδων. Δεν υπάρχουν προβλήματα στην αντιπολίτευση σήμερα.

ΕΡ: Τι συνέβη και πήρε αυτή την πορεία ο αγώνας σας;

ΑΠ: Δεν μπορέσαμε να συντονιστούμε. Στην αρχή της εξέγερσης, ο καιρός, οι βροχές, το χιόνι επιβράδυναν τη δράση μας. Άρχισαν στο νότο και μεις καθυστερούσαμε...

ΕΡ: Στο νότο δρουν οι ισλαμιστές...

ΑΠ: Λάθος μεγάλο. Στο νότο μαζί με τους ισλαμιστές δρουν και οι κομμουνιστές που εκεί είναι ισχυροί. Όμως τα μέσα ενημέρωσης μιλούν συνέχεια για φανατισμένους ισλαμιστές και για ισλαμικό κίνδυνο. Ο κίνδυνος είναι ο Σαντάμ. Πότε θα γίνει κατανοητό αυτό; Κίνδυνος για όλους τους λαούς...

ΕΡ: Ποια είναι η θέση της Τουρκίας για το Κουρδικό;

ΑΠ: Η πολιτική δεν έχει ούτε μητέρα ούτε πατέρα. Ο Οζάλ λέει πολλά. Την μία μέρα λέει το ένα και την άλλη το άλλο. Όσο για τους Κούρδους της Τουρκίας αυτοί ξέρουν καλύτερα από μας τα προβλήματά τους. Όταν αυτοί λένε «απελευθέρωση» ξέρουν τι εννοούν. Όμως εμείς μιλάμε για αυτονομία. Είναι άλλο οι στρατηγικοί στόχοι...

Το ιστορικό υπόβαθρο της κρίσης στον Κόλπο

του Τάκη Φωτόπουλου

Μολονότι η ιστορική διάσταση της κρίσης στον Κόλπο, όσον αφορά τις εδαφικές διεκδικήσεις του Ιράκ πάνω στο Κουβέιτ, αποτελεί, όπως προσπάθησα να δείξω αλλού¹, μόνο μια πλευρά της πολυ-επίπεδης σύγκρουσης που οδήγησε στη γνωστή σφαγή την οποία εξαπέλυσε η Αμερικανική ηγεσία, νομίζω ότι η ανάλυση του ιστορικού υπόβαθρου έχει σήμερα ιδιαίτερη σημασία. Όχι μόνο γιατί, σε όλη την διάρκεια της κρίσης, το υπόβαθρο αυτό αγνοήθηκε (κατά μερικές πληροφορίες, εσκεμμένα) από τα δυτικά μαζικά μέσα επικοινωνίας που επιδόθηκαν σε μια συστηματική προσπάθεια παραπληροφόρησης της κοινής γνώμης. Αλλά και γιατί, ακόμα και όταν έγιναν προσπάθειες ιστορικής ανάλυσης², οι αναλύσεις αυτές ήταν συνήθως ελλιπείς και εξέταζαν το θέμα από τη στενά νομικίστικη οπτική του βásiμου των ιρακινών διεκδικήσεων παραβλέποντας το γενικότερο πρόβλημα του τεμαχισμού του Αραβικού έθνους και δικαιώνοντας έτσι, υποκειμενικά ή αντικειμενικά, την δυτική εκστρατεία.

Θα μπορούσαμε να ταξινομήσουμε τα προβλήματα που θέτει η ανάλυση του ιστορικού υπόβαθρου της κρίσης ως εξής. Το πρώτο, το γενικότερο πρόβλημα, αναφέρεται στην ιστορική διαδικασία που οδήγησε στην συγκεκριμένη «διεθνή νομιμότητα», δηλαδή στην τεχνητή διαίρεση των Αραβικών λαών στην περιοχή του Κόλπου που αποτελεί την απώτερη αιτία της σημερινής κρίσης. Το δεύτερο, στενότερα νομικό, πρόβλημα αναφέρεται στη νομική βάση των ιρακινών ισχυρισμών για την ύπαρξη συνοριακών διαφορών με το Κουβέιτ. Στο άρθρο αυτό θα συγκεντρώσω την ανάλυση στο πρώτο πρόβλημα γιατί, όσον αφορά το δεύτερο, νομίζω ότι η νομική βάση του ιρακινού αιτήματος για την ύπαρξη συνοριακών διαφορών δεν μπορεί να εκτιμηθεί παρά μόνο από το Διεθνές Δικαστήριο με βάση όλα τα υπάρχοντα αποδεικτικά στοιχεία και όχι από αναλυτές που βγάζουν φετβάδες για το «παντελώς αβάσιμο» των ιρακινών ισχυρισμών, στηριζόμενοι, αναγκαστικά, σε ελλιπή στοιχεία.

Όπως παρατηρεί ένας μελετητής της

Μέσης Ανατολής από αυτούς που, «από τα αριστερά», υποστήριξαν τη σφαγή μέχρι το τέλος, «ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της Μ. Ανατολής είναι η ελάχιστη σημασία που αποδίδεται (από τα κράτη της περιοχής) στα σύνορα. Οι Άραβες εθνικιστές ισχυρίζονται ότι τα σύνορα της περιοχής είναι προσωρινά και τεχνητά κατασκευάσματα. Και αυτό είναι φυσικά σωστό, αφού τα περισσότερα από τα σύνορα αυτά καθορίστηκαν με διοικητική απόφαση και, συνήθως, κάτω από αποικιοκρατικό καθεστώς, στο πρώτο μισό του αιώνα μας... το πρόβλημα επομένως δεν είναι απλώς θέμα καθορισμού των συνόρων αλλά αν τα σύνορα θα πρέπει να είναι αντικείμενο σεβασμού ή όχι και εκείνο που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα τη Μ. Ανατολή είναι η άρνηση κρατών στην περιοχή να δεχθούν τα ιστορικά σύνορα³. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσαμε να εξετάσουμε την ιστορική διαδικασία που οδήγησε στη σημερινή «διεθνή νομιμότητα» στην περιοχή.

Δεν αμφισβητείται ότι οι επαρχίες της Βαγδάτης, της Μοσούλης και της Βασόρας, με τις οποίες οι Βρεττανοί δημιούργησαν το κράτος του Ιράκ, αποτελούσαν τμήμα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από τον 16ο αιώνα. Εκείνο που αμφισβητείται είναι εάν το Κουβέιτ ήταν επίσης μια επαρχία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας που τεχνητά χωρίστηκε από το νέο κράτος που συνέστησαν οι Βρεττανοί. Για τους Ιρακινούς, το Κουβέιτ ήταν πάντοτε τμήμα της ευρύτερης περιοχής κάτω από Οθωμανικό έλεγχο που αποτέλεσε το Ιρακινό κράτος. Επομένως, μετά την αποσύνθεση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, που σήμανε το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, το Κουβέιτ θα έπρεπε να ακολουθήσει την τύχη του Ιράκ. Το καθεστώς άλλωστε που διέπει τις σχέσεις Κουβέιτ - Οθωμανών, όπου η οικογένεια των Σάμπα (που άρχισε να κυβερνά το εμιράτο από τον 18ο αιώνα) πλήρωνε στο τέλος του περασμένου αιώνα φόρο υποτέλειας στον οθωμανό κυβερνήτη της Βασόρας, δεν είναι ασυνήθιστο. Και σε άλλες ημι-αυτόνομες επαρχίες της Οθωμανικής αυτοκρατορίας οι τοπικές δυναστείες κυβερνού-

σαν με οθωμανική συναίνεση, στο πλαίσιο ποικίλων βαθμών ανεξαρτησίας. Αντίθετα, για τους Κουβεϊτιανούς, η κυβερνώσα δυναστεία δεν αποδέχθηκε ποτέ την οθωμανική κυριαρχία και η χώρα αποτελούσε πάντα ένα ξεχωριστό εμιράτο του οποίου η (περιορισμένη) ανεξαρτησία αναγνωρίστηκε επίσημα το 1914 —προηγούμενη ιστορικά της Ιρακινής ανεξαρτησίας— με την ανακήρυξη του κρατιδίου ως βρεττανικού προτεκτοράτου.

Το γεγονός επομένως που δεν μπορεί να αμφισβητηθεί είναι ότι το εμιράτο του Κουβέιτ δεν απέκτησε πλήρη ανεξαρτησία από τους Οθωμανούς παρά μόνο το 1899, και αυτή ανεπίσημα, όταν οι Άγγλοι συνήψαν μυστική συμφωνία με τον εμίρη η οποία τους παραχωρούσε τον έλεγχο των εξωτερικών υποθέσεων του Κουβέιτ. Η συμφωνία αυτή ουσιαστικά στόχευε στην αποτροπή της ενίσχυσης της γερμανικής επιρροής στην Οθωμανική αυτοκρατορία την οποία σηματοδοτούσε η νέα σιδηροδρομική γραμμή Βερολίνου - Βαγδάτης που οι Γερμανοί ήθελαν να επεκτείνουν μέχρι το Κουβέιτ. Εξίσου αμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι τόσο το Κουβέιτ, όσο και οι άλλες επαρχίες που συναπάρτισαν το Ιράκ, βρέθηκαν συγχρόνως, με το τέλος του πολέμου, κάτω από τον έμμεσο ή άμεσο αγγλικό έλεγχο, ακριβώς όπως προηγούμενα βρίσκονταν κάτω από τον έμμεσο ή άμεσο οθωμανικό έλεγχο. Ο αγγλικός έλεγχος πάνω στο Ιράκ είχε προκαθοριστεί από τη μυστική συμφωνία μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας (συμφωνία Sykes-Picot του 1916) που είχε μοιράσει την περιοχή στις αποικιοκρατικές δυνάμεις. Και αυτό, σε κατάφωρη παραβίαση της υπόσχεσης που είχαν δώσει οι Βρεττανοί στον Χουσεΐν, πατέρα του Φαϊζάλ, μετέπειτα βασιλιά του Ιράκ, (για να δελεάσουν τους Άραβες να επαναστατήσουν εναντίον των Τούρκων) ότι το Αραβικό έθνος θα ήταν ελεύθερο μεταπολεμικά να εγκαθιδρύσει ένα ενωμένο και ανεξάρτητο κράτος «από τον Κόλπο μέχρι τη Μεσόγειο».

Η απόφαση της Κοινωνίας των Εθνών, τον Απρίλη του 1920, που επισήμοποιήσει τη γαλλική «εντολή» πάνω στην Συρία και

το Λίβανο και την αντίστοιχη αγγλική πά-
νω στην Παλαιστίνη και την τότε Μεσοπο-
ταμία, έθεσε σε κίνηση δυο παράλληλες δια-
δικασίες. Από τη μια μεριά οδήγησε σε μια
εθνικιστική έκρηξη με αίτημα την αυτοδιά-
θεση, πράγμα που κατέληξε στην βίαιη αγ-
γλική καταστολή της, με την άφθονη χρήση
χημικών, για τα οποία οι δυτικοί αποικιο-
κράτες δεν είχαν τότε ηθικούς ενδοιασμούς.

Από την άλλη οδήγησε, τον Μάρτη του
1921, στην υπό την προεδρία του Τσώρτσιλ
Διάσκεψη του Καΐρου όπου αποφασίστηκε η
εγκατάσταση μοναρχικού καθεστώτος στο
Ιράκ υπό τον Φαϊζάλ. Συγχρόνως, ο Τσώρ-
τσιλ αναθέτει στον αποικιακό κυβερνήτη
Persy Cox να καθορίσει τα σύνορα του νέου
κράτους. Δυο μήνες αργότερα ο *Cox* «δια-
πραγματεύθηκε» τα σύνορα του Ιράκ με τον
Ibn Saud, τον κατοπινό βασιλιά της Σαου-
δικής Αραβίας. Η διαπραγματευτική διαδι-
κασία είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική του
τρόπου με τον οποίο χαράχθηκε ο χάρτης
της Μ. Ανατολής. Σύμφωνα με τη μαρτυ-
ρία του άγγλου στρατιωτικού ακόλουθου
«στην παρατήρηση του *Cox* ότι αυτός θα
καθόριζε τον τύπο και τη γενική γραμμή
των συνόρων, ο *Saud* απάντησε ότι «θα έ-
δινε και το μισό βασίλειό του, αν το διέτα-
ζε ο βρεττανός κυβερνήτης»... οπότε ο *Cox*
πήρε έναν χάρτη και ένα μολύβι και χάρα-
ξε τα σύνορα με τη Σ. Αραβία». Παρόμοια
χάραξε και τα σύνορα με το Κουβέιτ όπου
μάλιστα, για να τιμωρήσει τον εμίρη για

τους δισταγμούς που είχε στην αρχή του
παγκόσμιου πολέμου σχετικά με την πλευ-
ρά που θα υποστήριζε (τους Άγγλους προ-
στάτες ή τους Τούρκους), υποχρέωσε το
Κουβέιτ να χάσει σημαντικό τμήμα της εν-
δοχώρας του προς όφελος της Σ. Αραβίας.
Συγχρόνως, φρόντισε η χάραξη των συνό-
ρων να αποκλείει οποιαδήποτε διέξοδο του
Ιράκ στον Κόλπο. Τον διακανονισμό αυτό
των συνόρων επισημοποίησε αργότερα
(1922) η συνθήκη της *Uqair*.

Είναι λοιπόν φανερό ότι οι Βρεττανοί στο
τέλος του πολέμου ήταν σε θέση να καθορί-
σουν την τύχη των λαών της περιοχής και
ότι η απόφασή τους να μη συμπεριλάβουν το
Κουβέιτ στις επαρχίες που συναπάρτισαν το
Ιράκ δεν οφειλόταν σε αποικιοκρατικό σεβα-
σμό προς την «ανεξαρτησία» του Κουβέιτ
αλλά σε στρατηγικούς λόγους. Το γεγονός
μάλιστα ότι πριν την ανακάλυψη πετρελαίου
στο Κουβέιτ ο λαός στο κρατίδιο αυτό ήταν
υπέρ της ένωσης με το Ιράκ που τότε ήταν
σχετικά πιο αναπτυγμένο (στη δεκαετία του
'30 είχαν σημειωθεί ακόμα και αιματηρές
συγκρούσεις με τον σείχη *Ahmad* στο Κου-
βέιτ που απέρριπτε την ένωση) επιβεβαιώ-
νει τον ιμπεριαλιστικό χαρακτήρα της αγ-
γλικής απόφασης.

Έτσι, οι Βρεττανοί αποικιοκράτες, επι-
καλούμενοι την τυπική ανεξαρτησία του
Κουβέιτ (δηλαδή τη μετατροπή του από ο-
θωμανικό, ουσιαστικά, προτεκτοράτο σε
αγγλικό), επαναχαράζουν την Οθωμανική
αυτοκρατορία με στόχο τους να εξασφαλί-

σουν ότι κανένα αραβικό ή τουρκικό κράτος
δεν θα είχε τη δυνατότητα να ελέγχει συγ-
χρόνως τον Κόλπο, την Αραβική θάλασσα
και το κανάλι του Σουέζ και επομένως τις
θαλάσσιες και χερσαίες οδούς προς τις ασια-
τικές αποικίες. Για τους Βρεττανούς, κάθε
κίνημα αραβικής ένωσης και αυτοδιάθεσης
απειλούσε την πολιτική σταθερότητα στην
κρίσιμη αυτή γεωπολιτικά περιοχή, σταθε-
ρότητα που είχε προηγούμενα εξασφαλίσει η
Οθωμανική αυτοκρατορία. Ακόμα, η (τό-
τε) πιθανή ύπαρξη πλούσιων κοιτασμάτων
πετρελαίου στον Κόλπο ήταν πρόσθετος οι-
κονομικός λόγος που επέβαλε την παγίωση
του τεμαχισμού του Αραβικού έθνους γενικά
και τον χωρισμό του Ιράκ από το Κουβέιτ
ειδικότερα. Χαρακτηριστικά ο τότε Άγ-
γλος πρωθυπουργός *Lloyd George* δήλωνε
«αν φύγουμε μπορεί να ανακαλύψουμε
μετά από ένα-δυο χρόνια ότι παραδώσαμε
στους Γάλλους και τους Αμερικανούς με-
ρικές από τις πλουσιότερες πετρελαιοπη-
γές στον κόσμο»⁴.

Δεν είναι λοιπόν εκπληκτικό ότι όταν τον
Ιούλη του 1958 εθνικιστικά ρεύματα στον ι-
ρακινό στρατό υπό τον *Κασέμ*, ανατρέπουν
την υπό βρεττανικό έλεγχο μοναρχία, μετά
από επανειλημμένες λαϊκές εξεγέρσεις εθνι-
κιστικού χαρακτήρα, οι Αμερικανοί αποβι-
βάζουν πεζοναύτες στο Λίβανο με εξουσιο-
δότηση από τον αμερικανό πρόεδρο να χρη-
σιμοποιήσουν ακόμα και πυρηνικά όπλα
«για να εμποδίσουν τη κίνηση εχθρικών
δυνάμεων προς το Κουβέιτ». Και αυτό
γιατί, όπως αποκαλύπτουν τα αρχεία του
Στέιτ Ντηπάρτμεντ, «είναι ουσιώδες για
τη συνέχιση της οικονομικής ζωτικότητας
της δύσης» να εξασφαλισθούν οι ροές από το
Κουβέιτ τόσο του πετρελαίου, «σε λογικούς
όρους», όσο και των επενδύσεων προς τη
Δύση⁵.

Για την επίδειξη του στρατηγικού στόχου
που εύγλωττα περιγράφουν τα μόλις δημο-
σιευθέντα αρχεία του Φόρεϊν Όφφισ για το
1960 «το ανυποχώρητο βρεττανικό συμφέ-
ρον επιβάλλει ότι το Κουβέιτ θα παραμεί-
νει ανεξάρτητο κράτος με ανεξάρτητη από
άλλους παραγωγούς στη Μ. Ανατολή (ή
τους περισσότερους από αυτούς) πετρελαιο-
κή πολιτική»⁶ οι Βρεττανοί αποφάσισαν
την παραχώρηση πλήρους ανεξαρτησίας στο
Κουβέιτ (1961). Πράγμα που οδήγησε τον
τότε Ιρακινό ηγέτη (*Κασέμ*) να απαιτήσει
την ενσωμάτωση του Κουβέιτ στο Ιράκ δε-
δομένου ότι «εθνικά, γεωγραφικά και κοι-
νωνικά το Ιράκ και το Κουβέιτ ήταν πάν-
τα μια χώρα που είχε τεχνητά διαιρεθεί α-
πό την Βρετανία». Η τότε κυβερνώσα οι-

ογένεια του Κουβέιτ κατέφυγε στους δυτικούς προστάτες της και ζήτησε αγγλική σήθεια για να αντιμετωπίσει το Ιράκ και έ-
πι, με την αποβίβαση βρετανικών στρα-
τευμάτων στο Κουβέιτ, αποτράπηκε η ιρα-
νή εισβολή και εγκαθιδρύθηκε η ανεξαρτη-
α του εμιράτου.

Η συνέχεια που συνήθως παραλείπεται α-
ό τις ιστορικές αναλύσεις της κρίσης είναι
κρως ενδιαφέρουσα. Τον Φεβρουάριο του
963, στρατιωτικό πραξικόπημα στο Ιράκ,
ε την ενεργό βοήθεια της CIA⁷ και της βα-
λικής οικογένειας του Κουβέιτ, καθώς και
ε την υποστήριξη της ηγεσίας του Μπαάθ
που μετά από μερικούς μήνες εκδιώκεται
πό την κυβέρνηση και συλλαμβάνεται από
ους στρατιωτικούς, λόγω της επιμονής της
α τη λήψη άμεσων μέτρων στην κατεύθυν-
η του αραβικού σοσιαλισμού) ανατρέπει το
χθεστώς του Κασέμ. Η πρώτη δουλειά του
ου καθεστώτος ήταν να αποκαταστήσει
μονικές σχέσεις με τις δυτικές εταιρείες
ετρελαίου που είχαν διαταραχθεί μετά την
ερση απαίτησης από τον Κασέμ, το 1961,
ια μεγαλύτερα δικαιώματα στο πετρέλαιο.
χόμα, τον Οκτώβρη του 1963, σε εκπλή-
ωση ανειλημμένης υποχρέωσης προς την
ουβείτιανή βασιλική οικογένεια, που σύμ-
ωνα με ορισμένες πληροφορίες είχε χρημα-
δοτήσει το πραξικόπημα⁸, το νέο καθε-
ώς συνάπτει συμφωνία αναγνώρισης της
νεξαρτησίας του Κουβέιτ, συμφωνία που
εωρείται άκυρη από τους Ιρακινούς γιατί
εν εγχρίθηκε ποτέ από το ανώτατο όργανο
ης χώρας τους, το Επαναστατικό Συμβού-
ιο.

Παράλληλα, η βασιλική οικογένεια του
Κουβέιτ επιδίδεται σε ένα όργιο εξαγοράς
ήφων για την αναγνώριση του κρατιδίου
ης που με τη βοήθεια των πετροδολαρίων
ποδίδει γρήγορα καρπούς. Σε αντάλλαγ-
α, για παράδειγμα, σημαντικών δανείων
ρος την Ρουμανία, την Ουγγαρία και την
Γσεχοσλοβακία, εξασφαλίζεται η διπλωμα-
ική αναγνώριση του Κουβέιτ. Συγχρόνως,
η πολιτική της βασιλικής οικογένειας για
την μαζική επένδυση των πετροδολαρίων
στην Δύση σήμερα οι επενδύσεις αυτές υπο-
ιογίζονται μεταξύ 150 και 180 δισ. δολ.)
ξασφαλίζει τόσο τη δυτική ανοχή στις απο-
ράσεις του καρτέλ πετρελαίου στην δεκαετία
ου '70 όσο και την αμέριστη δυτική υπο-
στήριξη του καθεστώτος του εμίρη.

Μια έμπρακτη εκδήλωση της υποστήρι-
ής αυτής είναι η δυτική στάση στο θέμα
των συνοριακών διαφορών Ιράκ-Κουβέιτ. Η
δυτική προπαγάνδα χρησιμοποίησε συχνά,
κατά την διάρκεια της κρίσης, τον ισχυρισμό

ότι το Ιράκ τορπίλλισε τις διαπραγματεύ-
σεις με το Κουβέιτ στο θέμα των συνορια-
κών διαφορών για να χρησιμοποιήσει την α-
ποτυχία των διαπραγματεύσεων σαν αφορ-
μή για να εισβάλει στο Κουβέιτ. Σύμφωνα
όμως με έκθεση των μυστικών υπηρεσιών
του Κουβέιτ που μόλις δημοσιεύτηκε, τον
Οκτώβρη του 1989 ο διευθυντής της CIA
(William Webster) συμφώνησε με τον αρ-
χηγό των μυστικών υπηρεσιών του Κουβέιτ
(Fahd Ahmad al-Fahd) «ότι ήταν σημαν-
τικό να εκμεταλλευθούν την χειροτερεύου-
σα οικονομική κατάσταση στο Ιράκ (εξαι-
τίας του πολύχρονου πολέμου με το Ιράν
που μόλις είχε λήξει) ώστε να εξασκηθεί
πίεση στην ιρακινή κυβέρνηση για την χά-
ραξη των κοινών συνόρων». Δεν είναι, ε-
πομένως, εκπληκτικό ότι, όπως πρόσφατα
αποκαλύφθηκε, ήταν η βασιλική οικογένεια
του Κουβέιτ εκείνη που τορπίλλισε τις δια-
πραγματεύσεις για τις συνοριακές διαφορές
με το Ιράκ¹⁰. Η απροθυμία, άλλωστε, των
Κουβείτιανών για οποιεσδήποτε διαπραγ-
ματεύσεις πάνω στο θέμα επιβεβαιώθηκε με
το ψήφισμα του Σ.Α. του ΟΗΕ για την ορι-
στική κατάπαυση του πυρός (4/4/1991).
Ενώ δηλαδή τα προηγούμενα ψηφίσματα α-
παιτούσαν «εντατικές διαπραγματεύσεις»
μεταξύ Ιράκ και Κουβέιτ για την επίλυση
των συνοριακών διαφορών τους, το τελικό
ψήφισμα, κατά αμερικανική επιταγή και
παρά τις αντιρρήσεις των Σοβιετικών και
άλλων μελών του Σ.Α., αποκλείει τις δια-
πραγματεύσεις και επιβάλλει τα αμφισβη-
τούμενα σύνορα του 1963, πράγμα που ση-
μαίνει ότι το Ιράκ θα πρέπει τώρα να υπο-
χωρήσει πίσω από την γραμμή που κατείχε
πριν την εισβολή!

1. Βλ. την κατά την διάρκεια της κρίσης αρθρο-
γραφία μου στην «Ελευθεροτυπία» και ιδιαίτερα
τα άρθρα της 27/8, 8/9/90 και 23/2, 9 και
23/3/91.

2. Βλ. τελευταίο παράδειγμα, ANTI, 22 Μαρ-
τίου 1991, σ. 30-31.

3. Fred Halliday, *The crisis of the Arab World: the false answers of Saddam Hussein*, New Left Review, Νοέμβρης - Δεκέμβρης 1990, σ. 70.

4. Observer, 17/2/1991.

5. Βλ. Noam Chomsky, Guardian 10/1/1991.

6. Guardian 1/1/1991.

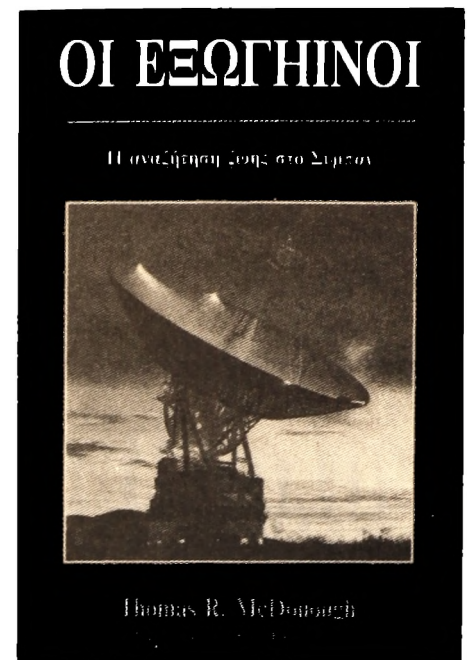
7. Observer, 17/2/1991.

8. Guardian, 26/2/1991.

9. Guardian, 4/4/1991.

10. Σε γραπτή εντολή του Εμίρη προς τον πρω-
θυπουργό του που διεξήγαγε τις διαπραγματεύ-
σεις με το Ιράκ αναφέρεται ότι «η γνώμη των φί-
λων μας στην Ουάσιγκτον, το Λονδίνο και την
Αίγυπτο είναι να μην κάνουμε υποχωρήσεις στις
διαπραγματεύσεις μας», Guardian, 15/2/1991.

Ένας θαυμάσιος εκλαϊκευτής
της επιστήμης μεταφράζεται
τώρα και στην
Ελλάδα

Thomas McDonough

ΟΙ ΕΞΩΓΗΙΝΟΙ

Η αναζήτηση ζωής στο Σύμπαν

- «Μια θαυμάσια παρουσίαση του συ-
ναρπαστικότερου ίσως ενδεχομένου
στη σύγχρονη επιστήμη.»
Carl Sagan
- «Δεν κυκλοφορεί σήμερα καλύτερο βι-
βλίο για το θέμα που διαπραγματεύεται.»
The New Scientist
- «Ο McDonough παρουσιάζει την τολ-
μηρότερη επιχείρηση του ανθρώπου σ'
ένα κεφάλαιο και ελκυστικό βιβλίο.»
The New York Times

Επί δύο δεκαετίες τουλάχιστον, μια
μικρή αλλά αφοσιωμένη ομάδα επι-
στημόνων αναζητά «νοήμονα» εξωγή-
ινα όντα. Γνωρίζει καλά ότι σήματα
από έναν άλλο πολιτισμό μπορεί αυτή
τη στιγμή να πέφτουν πάνω μας... Και
αν καταφέρει να τα αναγνωρίσει, η α-
νακάλυψή τους θα είναι η σημαντικό-
τερη στην ιστορία του ανθρώπινου
είδους.

Ένα βιβλίο που παρουσιάζει την
επιστημονική άποψη για τους «εξω-
γήινους», τα UFO, τα διάφορα «τρίγω-
να των Βερμούδων» και όλη τη σχετι-
κή παραφιλολογία.

σελ. 369, 2800 δρχ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **κάτοπτρο**

Ισαύρων 10 και Δαφνομήλη
114 71 - Αθήνα, τηλ. 3643272, fax 3641864

Κι αν μας τα πάρουν οι κομμουνιστές;

του Στέλιου Κούλογλου

Το ανέκδοτο είναι λίγο πολύ γνωστό. Υπερήφανος, ο Μπρέζνιεφ ξεναγεί με ένα ελικόπτερο τη μητέρα του πάνω από την Μόσχα και της δείχνει τι διαφεντεύει: τα παλάτια του Κρεμλίνου, τις ντάτσες, τα γιωτ στο ποτάμι. Απορημένος, ο Λεονίντ ρωτάει την μητέρα του που παραμένει συνοφρυωμένη:

— Μαμά, όλα είναι δικά μας. Τι σε απασχολεί;

— Κι αν έρθουν παιδί μου οι κομμουνιστές και μας τα πάρουν;

Σε μια ΕΣΣΔ που καταρρέει, το ανέκδοτο τείνει να μεταβληθεί σε πραγματικότητα. Έντρομη μπροστά στο ενδεχόμενο να χάσει τα προνόμιά της, η σοβιετική εξουσία έχει καταφύγει τελευταία σε έναν πολιτικό λόγο, που θυμίζει τις πιο αντιδραστικές στιγμές της ελληνικής δεξιάς μετά τον εμφύλιο πόλεμο. Κρύβοντας δύσκολα τον φόβο της η «Πράβδα» θυμίζει με αφορμή τις πρόσφατες ελλείψεις του ψωμιού, ότι η επανάσταση του 1917 «ξεκίνησε όταν παρουσιάστηκαν ελλείψεις στο ψωμί», και το παράδειγμα δεν είναι το μοναδικό.

Οι απεργίες

Είναι λίγο περίεργο για κόμμα της εργατικής τάξης, αλλά το ΚΚΣΕ έδειξε μια βαθιά δυσφορία για τις πρόσφατες απεργίες των ανθρακωρύχων. Το Ανώτατο Σοβιέτ απαγόρευσε τις απεργίες στα ορυχεία για 2 μήνες (χωρίς κανένα αποτέλεσμα είναι αλήθεια) ενώ οι πιο ορθόδοξοι κομμουνιστές βουλευτές πρότειναν «να απολύονται οι εργάτες που συνεχίζουν την απεργία... και οι οργανωτές να δικασθούν για εγκληματικές

πράξεις σε δύο χρόνια καταναγκαστικά έργα»¹. Την ίδια μέρα, ο πολύ κομμουνιστής πρωθυπουργός Βαλεντίν Παβλόφ, κατήγγειλε από την τηλεόραση τους οργανωτές των απεργιών ότι «ξεγελούν το λαό με εγκληματικό τρόπο»².

Τραγουδώντας τον γνωστό καπιταλιστικό σκοπό, τα επίσημα σοβιετικά μέσα ενημέρωσης άρχισαν την χορωδία των υποκινούμενων απεργιών. «Οι εξτρεμιστές ηγέτες» εξηγούσε η «Πράβδα», «θέλουν να δημιουργήσουν ένα μεγάλο πολιτικό κόμμα και να χρησιμοποιήσουν το κίνημα των ανθρακωρύχων για να πάρουν την εξουσία, ανατρέποντας τον πρόεδρο και το επιτελείο του και διώχνοντας το ΚΚ από την πολιτική αρένα»³! «Καταλαβαίνουν» (οι απεργοί και οι διαδηλωτές —σ.σ.) προσέθετε σε ένα άλλο σχόλιό της η ίδια εφημερίδα, «ότι μετατρέπονται σε μαριονέττες στα χέρια αυτών που θέλουν να πάρουν την εξουσία»⁴.

«Το ξεδίπλωμα από την αντιπολίτευση ενός ξεδιάντροπου αντικομμουνισμού και αντιλενινισμού», συνέχιζε η «Πράβδα», «δημιουργεί μια ατμόσφαιρα τρόμου για όλα τα μέλη του κόμματος, και απομονώνει (τους εξτρεμιστές —σ.σ.) όχι μόνο από τον συνηθισμένο κόσμο, αλλά και από ευρύτατους

κύκλους των δημοκρατικά σκεπτόμενων διανοούμενων»⁵.

Οι διαδηλώσεις

Θα περίμενε κανείς ότι οι αρχές θα αφήναν τους «εξτρεμιστές» να απομονώνονται συνεχώς από τους «συνοδοιπόρους» διανοούμενους, αλλά αυτές άρχισαν να απαγορεύουν και τις διαδηλώσεις. Εκείνη την εποχή, ο υποστράτητος Λεβ Μπελνάνσκονιζ έδειξε ότι οι διαδηλωτές «δεν θα περάσουν», και γι' αυτό τον σκοπό, «θα χρησιμοποιηθούν όλα τα νόμιμα μέσα». Παρ' ότι οι ανά τον κόσμο κομμουνιστές δεν κουράζονται να υποστηρίζουν ότι «νόμος είναι το δικαιο του εργάτη», η καθημερινή του ΚΚΣΕ πλασάρουν ως υπερασπίστρια του νόμου και της τάξης, επιδεικνύοντας προς το «πλήθος» μια απέχθεια που θα ζήλευαν και Άγγλοι Λόρδοι: «με άλλα λόγια ο Γιέλτσιν και οι υποστηρικτές του δεν στηρίζονται στην δύναμη του νόμου, αλλά στην δύναμη και στο νόμο του πλήθους»⁶.

Η πιο πρωτόγονη προπαγάνδα της... μπουρζουαζίας, ήθελε τους αναρχικούς να μπλέκονται με εγκληματικά στοιχεία, του υποκόσμου. Για να μην ξεφύγει από τον κανόνα, ο προαναφερθείς στρατηγός «εξηγού-

ε» ότι η κατάσταση στην Μόσχα είναι κρυμμένη. Τις τελευταίες 10 μέρες, συλλάβαμε 10 οπλισμένες συμμορίες. Στις 20 Ιανουαρίου βρήκαμε 4 οπλοπολυβόλα και 85 πλα συνολικά... Η εμπειρία δείχνει ότι μετά από κάθε διαδήλωση η εγκληματικότητα νεβαίνει κατά 50-60 %»⁷.

Ο ξένος δάκτυλος

Όλη αυτή η αναταραχή, που θα συνέβαινε αν δεν υπήρχε ο... ξένος δάκτυλος. Πράκτορες δυτικών μυστικών υπηρεσιών, εταμφισμένοι σε διπλωμάτες, δημοσιογράφους και τουρίστες», απεκαλύπτει ο τρατηγός Τίτοβ, επικεφαλής της σοβιετικής αντικατασκοπείας «δημιουργούν δεμούς με ριζοσπάστες πολιτικούς και εθνικιστές, προκαλώντας απεργίες και αναταραχές». Απώτερος σκοπός της όλης επιχείρησης, «μια αδυνατισμένη Σοβιετική Ένωση, ηγή φτηνής ενέργειας και φτηνού εργατικού δυναμικού»⁸. Το Π.Γ. του ΚΚΣΕ κατηγορούσε «ορισμένες δυτικές οργανώσεις που προσπαθούν να επηρεάσουν την κοινή γνώμη»⁹ και ο γραμματέας του Λένιν-κραντ πλειοδοτούσε θυμίζοντας τις ψυχρό-ερες εποχές του ψυχρού πολέμου: «είναι αιρός να πούμε ανοιχτά ότι οι δυνάμεις της ιεθνούς αντίδρασης είδαν στην περεστρόικα ην ευκαιρία να πάρουν την ρεβάνς για την ττα τους στην οκτωβριανή επανάσταση το 917¹⁰. Σήμερα η πατρίδα μας αντιμετωίζει την μεγαλύτερη απειλή μετά το τέλος ου Β' Παγκοσμίου Πολέμου» επαναλάμβανε σαν ηχώ ο αρχηγός της αντικατασκοπείας.

Πατρίς, θρησκεία, οικογένεια

Χιλιοειπωμένα καθώς είναι, τα προηγούμενα επιχειρήματα δεν πείθουν. Γι' αυτό η πίσημη προπαγάνδα και οι θιασώτες του «νόμου και της τάξης» αναγκάζονται να καταφύγουν στα θεμέλια του κράτους: πατρίς, θρησκεία, οικογένεια. «Δεν βλέπετε ότι οι διαδηλώσεις και οι απεργίες διατάραξαν την ειρήνη κάθε σοβιετικής οικογένειας, την εμπιστοσύνη πολλών στο μέλλον τους;», ρωτούσε μια ανακοίνωση της συντηρητικής κομμουνιστικής ομάδας «Σογιούζ»¹¹.

Σε ένα σύνθημά του από την τηλεόραση, ο πρωθυπουργός Παβλόφ υπεραμύνονταν βωμών, εστιών και θρησκείας (δες μαρξισμίου λενινισμού): «καλούν (οι οργανωτές —σ.σ.) να μεταβάλλουμε το πιο ιερό μέρος της χώρας, την κόκκινη πλατεία, σε χώρο συγκεντρώσεων... Απευθύνομαι σε κάθε υπεύθυνο πολίτη που εμφορείται από την κοινή λογική να υπολογίσει την απειλή, να συ-

νειδητοποιήσει την ευθύνη του για το μέλλον της χώρας και του λαού, για το καλό της κάθε οικογένειας, για το μέλλον των παιδιών μας¹²». Λίγο καιρό πριν, και η «Πράβδα» καλούσε τους «νομοταγείς» πολίτες να διαχωρίσουν την θέση τους από αυτούς «που επιδίωκαν ανεύθυνα τη σύγκρουση, για την διάλυση του κράτους, την όξυνση της κρίσης και την πρόκληση απρόβλεπτων κοινωνικών κατακλυσμών»¹³.

Όπου δεν πίπτει λόγος...

Φυσικά η υπομονή έχει και τα όριά της, κι όταν όλα τα επιχειρήματα εξαντλούνται δεν απομένει παρά ο στρατιωτικός νόμος. «Σε μια κατάσταση όπου η χώρα διαλύεται, είναι καιρός να μιλήσουμε ανοιχτά για την κύρηξη κατάστασης πολιορκίας σε όλη την χώρα»¹⁴ τόνιζε σε μια ανακοίνωσή της η «Σογιούζ». Αυτές «οι προσπάθειες των ριζοσπαστών να καταλάβουν με κάθε τρόπο την εξουσία, ίσως οδηγήσουν στην επιβολή του στρατιωτικού νόμου», παπαγάλιζε το Τας¹⁵, το οποίο σε ένα άλλο σχόλιό του ανέλυε τις πιθανότητες εμφυλίου πολέμου στην Σοβιετική Ένωση¹⁶.

Γιατί όπως εξηγούσε η Πράβδα, με τις διαδηλώσεις οι «αναρχικοί» επιδιώκουν «να φτάσουν μέχρι τα τείχη του Κρεμλίνου»¹⁷. Ίσως για να αποδείξει ότι το ανέκδοτο με την μητέρα του Μπρέζνιεφ έχει γίνει πραγματικότητα, ο συνταγματάρχης Βίκτορ Άλσκις εκ των ηγετών της συντηρητικο-κομμουνιστικής «Σογιούζ» προειδοποιούσε σε μια συνεδρίαση του Ανώτατου Σοβιέτ: «εάν επιτρέψουμε την διαδήλωση σήμερα, αύριο οι διαδηλωτές θα εισβάλλουν στο Κρεμλίνο και σε μια εβδομάδα θα φθάσουν μέχρι αυτήν την αίθουσα»¹⁸. □

1. ΤΑΣ, 27/3/91
2. «Πράβδα», 27/3/91.
3. «Πράβδα», 26/3/91.
4. Στην ίδια εφημερίδα 26/3/91.
5. Στην ίδια 26/3/91.
6. «Πράβδα», 29/3/91.
7. Δηλώσεις στο πρακτορείο PAST-FACTUM 26/3/91.
8. «Ραμιτόναγια Τριμπούνα» 30/3/91.
9. ΤΑΣ 31/3
10. «Σοβιέτσαγια Ρωσία» 23/3/91.
11. ΤΑΣ 23/3/91.
12. ΤΑΣ 25/3/91.
13. «Πράβδα», 20/2/91.
14. ΤΑΣ 20/2/91.
15. ΤΑΣ 26/3/91.
16. «Οι προοπτικές ενός εμφυλίου πολέμου στην ΕΣΣΔ», σχόλιο στις 20/3
17. «Πράβδα», 26/3/91.
18. ΤΑΣ 28/3/91.

Γραφτείτε συνδρομητές στο ANTI

Νέα Οικολογία

Τεύχος 78, Απρίλιος 1991

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36.19.837

Πολιτικά κείμενα των: Γ. Παρασκευόπουλου, Γ. Σακιώτη, Α. Παππά, Θ. Παπακωνσταντίνου

Μιχάλης Παπαγιαννάκης: Ευρωοικολογικά

Θ. Παπακωνσταντίνου: Το σκοτεινό μέλλον των αστικών συγκοινωνιών

ΦΑΚΕΛΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Συνέντευξη του Διοικητή της ΔΕΗ κ. Θ. Ξανθόπουλου

Στέλιος Ψωμάς: Η ανάδυση του ηλιακού μας μέλλοντος

Ε. Φωλτερμάγιερ: Νέες προφυλάξεις για την πυρηνική ενέργεια

Κρ. Φλέβιν: Εξακολουθεί να είναι επικίνδυνο εγχείρημα

Νίκος Βασιλάκος: Η παραγωγή βιοαερίου από τις χωματερές

Η Greenpeace στην Ελλάδα: Συνέντευξη του Ηλία Ευθυμιόπουλου

Α. Γαβριλάκη - Ζ. Κόλλια: Οι καρχαρίες κινδυνεύουν

Γρηγόρης Τσούνης: Η ελληνική ορνιθοπανίδα

Μαρία Γανωτή: Ο άλλος πόλεμος

Μιχάλης Μοδινός: Η Πάρος είναι ένα ελληνικό νησί

Μπ. Γραντιέ: Προλεταριακές συνοικίες του Μεξικού

Γιώργος Ριτζούλης: Νέα πραγματικότητα και νέα πολιτική αντίληψη

Λιθουανοί και μειονοτικοί θέλουν ανεξάρτητη την χώρα μου...

Αποκλειστική συνέντευξη στο
«ANTI» του προέδρου του
Κοινοβουλίου της Λιθουανίας
Βιτάουτας Λάντσμπεργκας.

ANTI: Στα μέσα Γενάρη η Μόσχα έστειλε τα τανκς στο Βίλνιους κρύβοντας ίσως μ' αυτό τον τρόπο την αδυναμία της να καθήσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και να συζητήσει το θέμα της αποχώρησης της Λιθουανίας από την ΕΣΣΔ. Σήμερα υπάρχουν πιθανότητες να καθήσετε στο ίδιο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τους απεσταλμένους της Μόσχας;

ΛΑΝΤΣΜΠΕΡΓΚΙΣ: Θα ήθελα αρχικά να τονίσω ότι η αποστολή στρατιωτικών δυνάμεων για την επίλυση πολιτικών διαφορών αντιβαίνει όχι μόνο τους λιθουανικούς νόμους αλλά και το ίδιο το σύνταγμα της ΕΣΣΔ. Αν λοιπόν βρεθούν και τιμωρηθούν οι ένοχοι —ηθικοί και φυσικοί αυτουργοί— της αιματοχυσίας του Βίλνιους τότε ίσως εξετάσουμε την πιθανότητα να καθήσουμε στο ίδιο τραπέζι με την σοβιετική ηγεσία. Όχι όμως για να συζητήσουμε το θέμα της απόσχισής της Λιθουανίας. Η Λιθουανία ποτέ δεν συμμετείχε με την θέλησή της στην ΕΣΣΔ, γι' αυτό οι συνομιλίες θα γίνουν μεταξύ εκπροσώπων δύο διαφορετικών κρατών. Υπάρχουν ζητήματα που αφορούν και τα δύο κράτη και θα πρέπει να τα συζητήσουμε.

ΕΡ: Είστε ικανοποιημένος από τα αποτελέσματα της πρόσφατης δημοσκοπήσης στην Λιθουανία;

ΑΠ: Φυσικά αφού το 90% του πληθυσμού εκφράστηκε υπέρ της ανεξάρτητης και δημοκρατικής Λιθουανίας. Αυτό όμως που με χαροποίησε ιδιαίτερα είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εθνικών μειονοτήτων που ζουν στην Λιθουανία και κατά κύριο λόγο οι Ρώσοι, οι Πολωνοί και οι Λευκορώσοι

ψήφισαν κι αυτοί υπέρ μιας ανεξάρτητης Λιθουανίας.

ΕΡ: Η Μόσχα διακηρύσσει σε όλους τους τόνους ότι οι ηγεσίες των δημοκρατιών που αρνήθηκαν να διοργανώσουν στις 17 Μάρτη το δημοψήφισμα φέρουν μεγάλη ευθύνη. Η Λιθουανία είναι μια από τις δημοκρατίες στις οποίες δεν έγινε το πανενωσιακό δημοψήφισμα. Γιατί;

ΑΠ: Το δημοψήφισμα αυτό δεν μας αφορούσε γιατί η Λιθουανία δεν ανήκει στην ΕΣΣΔ. Θα ήταν όμως πιο λογικό αν η Μόσχα διοργάνωνε δημοψήφισμα και έθετε το ερώτημα αν ο λαός θέλει τον σοσιαλισμό. Ή για παράδειγμα αν εγκρίνει τον Γκορμπατσώφ για πρόεδρο της Σοβιετικής Ένωσης, γιατί όπως είναι γνωστό ο λαός της χώρας αυτής δεν ρωτήθηκε για κάτι τέτοιο.

ΕΡ: Ο πρόεδρος της Επιτροπής των Εθνοτήτων του Ανωτάτου Σοβιέτ Ραφίκ Νισάνοφ έχει δηλώσει ότι αν οι κάτοικοι κάποιας δημοκρατίας κατά το δημοψήφισμα ψηφίσουν ενάντια στην Ενωσιακή Συνθήκη τότε η Δημοκρατία αυτή, για να αποχωρήσει από την ΕΣΣΔ, θα πρέπει εκτός των άλλων να πληρώσει και μια μεγάλη αποζημίωση στην κεντρική κυβέρνηση για τα έργα που έγιναν κατά την διάρκεια τόσων χρόνων στην συγκεκριμένη δημοκρατία. Πώς το σχολιάζετε;

ΑΠ: Θα πρέπει τότε να καθήσουμε στο τραπέζι και να αρχίσουμε τους υπολογισμούς για να δούμε ποιος έχασε και ποιος κέρδισε από το γεγονός ότι ηθελημένα ή με τη βία ανήκε στην ΕΣΣΔ. Κι ας μην θεωρεί η Μόσχα ότι μας έδωσε περισσότερα από αυτά που μας πήρε. Πήραν πίσω και με το παραπάνω όλα όσα επένδυσαν στην Λιθουανία. Ας υπολογίσουν όμως και τις καταστροφές που επέφεραν στο έδαφος και το περιβάλλον της Λιθουανίας. Θα πρέπει να υπολογίσουμε και τον πλούτο της Λιθουανίας που με νόμιμο ή και παράνομο τρόπο διέφυγε σε άλλα μέρη της ΕΣΣΔ. Να υπολογίσουμε και τις δεκάδες χιλιάδες Λιθουανών που πέθαναν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και να δούμε τότε ποιος θα ξεπληρώσει αυτές τις ζωές. Μήπως ο σύντροφος Νισάνοφ;

Αποστολή στο Βίλνιους:
Παναγιώτης Λυπημένος

Φωτογραφία: Γιούρα Ριντιάκιν

ΕΡ: Ας περάσουμε σε ένα άλλο θέμα. Αρκετά συχνά παραπονιέστε ότι οι δυτικές χώρες δεν σας υποστηρίζουν όσο πρέπει στην διαμάχη σας με την Μόσχα. Πιστεύετε ότι πίσω από μια τέτοια αντιμετώπιση κρύβονται μήπως κάποιες πιέσεις της Μόσχας προς την Δύση;

ΑΠ: Φυσικά σήμερα οι σχέσεις της Μόσχας με την πλειοψηφία των δυτικών κρατών είναι πολύ καλές μέχρι άριστες και οι δυτικοί δεν θα ήθελαν να χαλάσουν αυτές τις σχέσεις χάριν της Λιθουανίας. Αυτό φάνηκε καθαρά και στην διάσκεψη κορυφής στο Παρίσι, όπου μετά το σχετικό βέτο του Γκορμπατσώφ για να μην συζητηθεί το Λιθουανικό, οι υπόλοιποι ηγέτες δεν επέμειναν σε κάτι τέτοιο. Πάντως μετά τα αιματηρά γεγονότα του Γενάρη παρατηρούμε μια κάποια στροφή και έχουμε καλύτερη κατανόηση από τις δυτικές κυβερνήσεις.

ΕΡ: Ποιον από τους πολιτικούς σας αντιπάλους φοβάστε περισσότερο;

ΑΠ: Δεν φοβάμαι κανέναν, αλλά ξέρω ότι πιο επικίνδυνος αντίπαλός μου δεν είναι κάποιο πολιτικό πρόσωπο ή κόμμα, αλλά εκείνοι που έχουν σήμερα στα χέρια τους όπλα, δηλαδή οι στρατιωτικοί.

Βίλνιους - Μόσχα

Όλοι μαζί —εργολάβοι και ΥΠΠΟ— εναντίον της παράδοσης

Ο Αγρίνιο είναι μια πόλη εμπορευμα-
τική, σχετικά καινούρια. Παρ' όλα
αυτά στις αρχές του αιώνα, οικονομι-
κές και κοινωνικές συγκυρίες όπως η ανά-
πτυξη της καλλιέργειας του καπνού, η σιδη-
οδρομική σύνδεση με την Πάτρα και η εμ-
άνιση προοδευτικών εμπορών και δημάρ-
ων, οδήγησαν σε άνθιση την πόλη.
Ισοιόντα αυτής της ανάπτυξης ήταν και με-
γικές δεκάδες αξιόλογα κτίρια. Παρ' όλες
ις προσπάθειες που έχουν γίνει κατά και-
ρούς ελάχιστα από αυτά γλύτωσαν από την
εολληνηκή μανία της αντιπαροχής και της
ερδοσκοπίας.

Τα τελευταία χρόνια κάναμε μια συνολι-
κή εργασία - μελέτη και προτείνουμε την
ιατήρηση των πιο αξιόλογων και αντιπρο-
ωπευτικών κτιρίων της πόλης, πιστεύον-
ας ότι η εξέλιξη του πολιτισμού προϋποθέ-
ει τη μνήμη των ανθρώπων, τη διατήρηση
της παράδοσης και των έργων του πολιτι-
μού.

Δυστυχώς τούτο το αξίωμα δεν έχει γίνει
αταναοητό ούτε καν από τον φορέα εκείνο
ου είναι —υποτίθεται— ταγμένος στην
ιατήρηση της παράδοσης: το υπουργείο
Πολιτισμού.

Η αρμόδια επιτροπή κρίσεων του ΥΠΠΟ
ιπεφάσισε τον περασμένο Νοέμβριο ότι από
την πρώτη ομάδα κτιρίων που έκρινε δεν α-
ίξει να σωθεί κανένα, εκτός από κείνα που
χουν ήδη κριθεί διατηρητέα παλιότερα ή εί-
αι δημόσια, δηλαδή τις ανώδυνες περιπτώ-
εις.

Μεταξύ αυτών που απορρίφθηκαν οι αι-
ήσεις για διατήρησή τους συμπεριλαμβά-
ονται εξαιρετικά δείγματα της αρχιτεκτο-
ικής του μεσοπολέμου —Art Deco (οδός
Παπαστράτου 47) και αξιόλογα νεοκλασι-
κά αρχοντόσπιτα (οδός Μπαϊμπά 28, χτι-
μένο το 1905). Το τελευταίο μάλιστα έχει
ε όλα τα δωμάτιά του θαυμάσιες ζωγρα-

φιές στα ταβάνια (οροφोगραφίες) που από
μόνες τους αποτελούν σπάνια έργα τέχνης*.

Αυτά συμβαίνουν σε μια εποχή που το Α-
γρίνιο, όπως και οι περισσότερες πόλεις
μας, κατάντησε μια αόρητη και απρόσωπη
τσιμεντούπολη.

Όμως ακόμη και την τελευταία στιγμή
αυτά τα λίγα αξιόλογα κτίρια που έμειναν
μπορούν να παραμείνουν και να στολίζουν
την πόλη εντασσόμενα συγχρόνως λειτουρ-
γικά μέσα στον ιστό της. Τότε, η καρδιά
της πόλης σ' αυτά τα σπίτια θα χτυπά και ε-
κεί θα ακούγεται η κρυφή της ανάσα. Στην
αντίθετη περίπτωση και με συνεχιζόμενο
τον ρυθμό καταστροφής, το Αγρίνιο θα είναι
ίσως η μόνη πόλη στην Ελλάδα που δεν θα
έχει ούτε ένα δείγμα από το παλιό της πρό-
σωπο. Ντροπή για τους κατοίκους του!

Και όταν θεριέψει αυτό το κύμα της κερ-
δοσκοπίας και του καταναλωτισμού και πνί-
ξει όλη την χώρα, θα είναι πια αργά για να
«μετανοήσουμε».

Έχοντας διαπιστώσει ότι οι απόψεις αυ-
τές απηχούν τη γνώμη πολλών συμπολιτών
μας και πιστεύοντας ότι τα παραπάνω κτί-
ρια κινδυνεύουν άμεσα να κατεδαφιστούν
διατυπώσαμε τα ακόλουθα αιτήματα:

- Ζητούμε από το υπουργείο Πολιτισμού
να επανεξετάσει τις περιπτώσεις αυτές με
αίσθημα ευθύνης και σεβασμού για την πα-
ράδοση μιας ολόκληρης πόλης.

- Ζητούμε από τη Δημοτική αρχή και
τους άλλους φορείς να πάρουν επιτέλους σα-
φή θέση στο πρόβλημα αυτό που χρονίζει,
για να μη χαρακτηριστούν αργότερα από
την ιστορία σαν νεκροθάφτες αυτής της πό-

Οδός Παπαστράτου 47

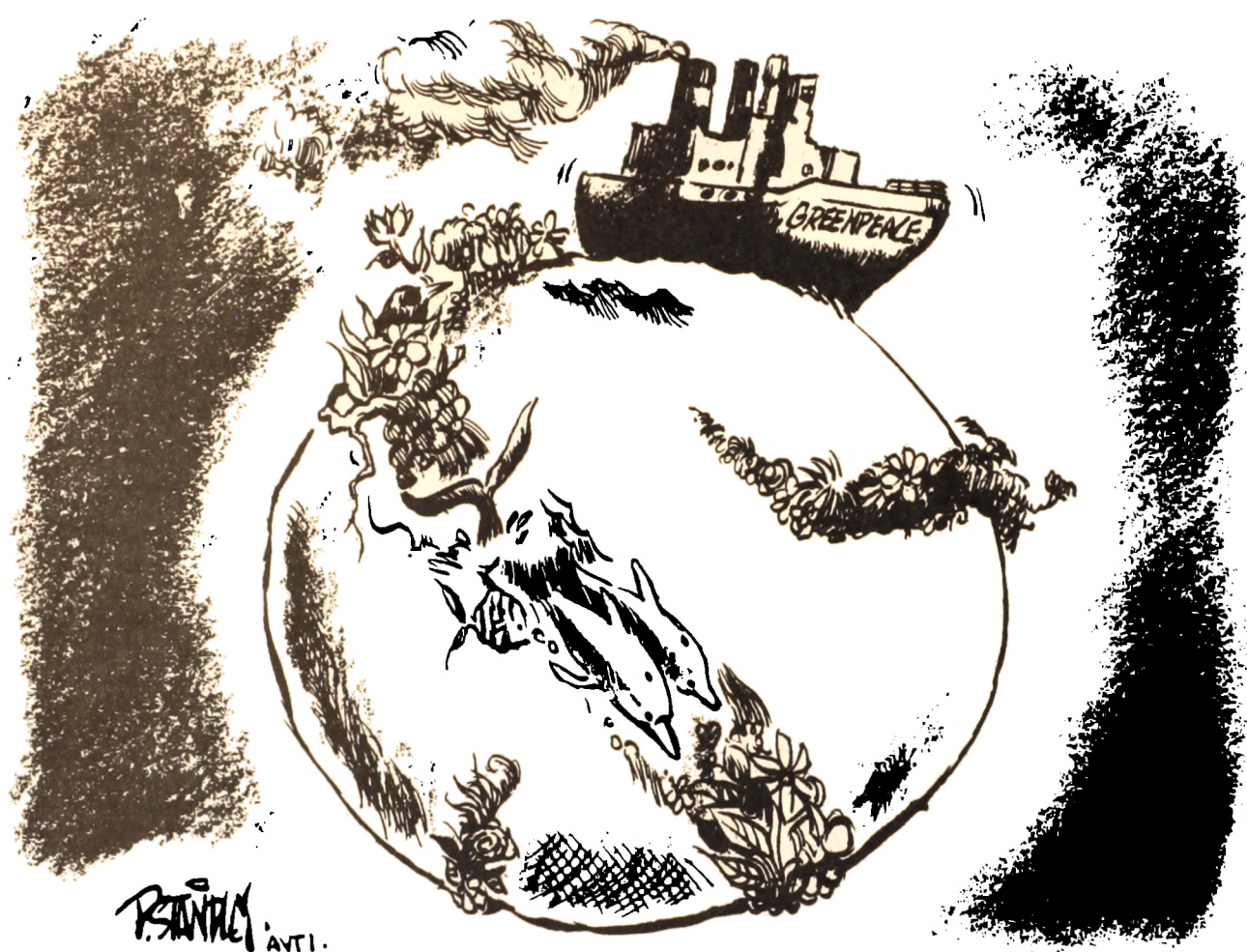
λης. Καλούμε κάθε ενεργό πολίτη που αγα-
πά το Αγρίνιο να συμπαρασταθεί στην προ-
σπάθεια αυτή.

- Τέλος, δηλώνουμε ότι αν συνεχιστεί η
αδιαφορία του κράτους και της τοπικής αυ-
τοδιοίκησης, θα καταφύγουμε στην ΕΟΚ
και σε διεθνείς οργανισμούς που, δυστυχώς
για μας, δείχνουν μεγαλύτερη ευαισθησία
σε θέματα που πρωτίστως αφορούν εμάς
τους ίδιους.

Κώστας Πατρώνης
ΑΓΡΙΝΙΟ 2/4/1991

* Αριθμός απόφασης μη χαρακτηρισμού για
την παραπάνω περίπτωση: ΥΠΠΟ / ΔΙΛΑΠ / Γ /
3506 / 50469 / 22-11-1990.

Ο Πόλεμος της Greenpeace

Διάρκει χιλιάδες χρόνια η ανησυχία των ανθρώπων —ή έστω και σωφρόνων του είδους— για την ειρήνη. Πάνε όμως μόλις μερικά χρόνια από τότε που η ανησυχία αυτή συμπεριέλαβε και τις διαπιστώσεις πως από μόνη της η ειρήνη δεν είναι αρκετή. Χωρίς την «πράσινη» ειρήνη. Την ειρήνευση με το ίδιο το περιβάλλον ζωής μας. Το περιβάλλον μας.

Έχτοτε, οι οικολογικές οργανώσεις δεν έπαφان να γεννιούνται, ακόμα και στο εσωτερικό των πολιτικών οργανισμών που στο παρελθόν είχαν σοβαρές ευθύνες για μεγάλες οικολογικές καταστροφές. Ανεξάρτητα από τις πολιτικές σκοπιμότητες, αυτό το γεγονός, φανερώνει πως πλέον το τέλος του αιώνα μας σχετίζεται με μια σοβαρή αρχή: τη δημιουργία μιας ευρείας, κοινωνικής οικολογικής συνείδησης.

Η υπεράσπιση της «πράσινης» ειρήνης όμως από τα επιμέρους οικολογικά κινήματα

δεν κατάφερε να αποκτήσει τα στοιχεία μιας αδιάλειπτης συνέχειας και πολύ περισσότερο την ανεξάρτησή της από τις γενικές καταγγελικές λογικές και τον απαισιόδοξο ντετερμινισμό. Η άνοδος και η πτώση άλλωστε των πρασίνων στην Δυτική Ευρώπη απέδειξε πως κάλλιστα ένας μύθος μπορεί να αποκτήσει τον Σίσυφό του.

Πρωτοτυπία και επαγγελματισμός

Η ιστορία πάντως της *Greenpeace*, της οργάνωσης που έκανε το όνομά της σκοπό, αποτελεί μια πραγματικότητα που πολλές φορές παρακολούθησαμε από την τηλεόραση και τις εφημερίδες. Η πρωτότυπη έως και ανορθόδοξη αυτή οργάνωση, κλείνει φέτος 20 χρόνια ζωής και δράσης. Κοινή ομολογία είναι πως δεν μοιάζει με καμιά άλλη οικολογική οργάνωση ακόμα και τώρα που η

πάροδος τόσων χρόνων θα επέτρεπε τις απομιμήσεις. Σημαντικά χαρακτηριστικά της δράσης της είναι ο επαγγελματισμός, οι επιχειρήσεις που στηρίζονται σε καλές πληροφορίες και βέβαια στην πρόκληση. Πρόκληση των μέσων ενημέρωσης, της εφησυχασμένης συνείδησης και των υπεύθυνων για τις οικολογικές καταστροφές.

Επιχειρήσεις σαν αυτή της εμπόδισης των πυρηνικών δοκιμών στην *Amchitka* της Αλάσκας με την εισαγωγή μελών της *Greenpeace* στο πεδίο δοκιμών (1972) ή της σωτηρίας της φώκιας, σίγουρα δεν συγκαταλέγονται στις δραστηριότητες του κλασικού οικολογικού κινήματος ενώ αποτελούν σταθερό τρόπο δράσης για την οργάνωση όλα τα χρόνια της ζωής της.

«Η *Greenpeace* διακρίνεται για έναν επαγγελματισμό σε ό,τι αφορά την επεξεργασία των θεμάτων της και των μεθόδων δράσης. Οι θεαματικές ενέργειες και μια σχετική πρωτοτυπία είναι ένας παράγοντας που επιτρέπει στην *Greenpeace* να διαφοροποιείται από άλλες οικολογικές προσεγγίσεις και να προκαλεί ακόμα και τις συγκυρίες και τα γεγονότα» λέει στο ANTI ο διευθυντής του νεοσύστατου γραφείου της Οργάνωσης στην Ελλάδα Ηλίας Ευθυμιόπουλος.

Μέχρι σήμερα η δράση της *Greenpeace* την έχει κατοχυρώσει όχι μόνο στη συνείδηση του κόσμου αλλά και των κυβερνήσεων. Πλείστες κυβερνητικές αποφάσεις ή ανάλογες υπερεθνικών οργάνων έχουν ληφθεί ή ματαιωθεί λόγω της ύπαρξης της *Greenpeace*. Πόσο αποτελεσματική όμως είναι αυτή η δράση στη δημιουργία οικολογικής συνείδησης; Μήπως οι θεαματικές της ενέργειες και οι δικτυώσεις της έχουν διαμορφώσει την *Greenpeace* σε έναν κλειστό οργανισμό ελιτίστικης οικολογικής πολιτικής κορυφής που μπορεί να παζαρεύει με κυβερνήσεις;

Να τι απαντά ο Ηλίας Ευθυμιόπουλος:

«Αν η οργάνωση έμενε σε αυτές μόνο τις ενέργειες, ναι, θα υπήρχε πρόβλημα. Όμως κάνει και μια αξιόλογη επιστημονι-

δουλειά. Έχει αναπτύξει ακόμα έναν μαντικό, συστηματικό τομέα ενημέρωσης και εκλαΐκευσης του προβληματισμού. Η δράση της έχει έναν ουσιαστικό χαρακτήρα και μια σοβαρή απήχηση στον κόσμο».

Greenpeace στην Ελλάδα

Τα εικοσάχρονα γενέθλια της Greenpeace βρίσκουν με γραφεία σε 25 χώρες του κόσμου, με 7 πλοία πλήρως εξοπλισμένα και τις εκστρατείες της, με προσωπικό 960 όμων και 7,5 εκατομμύρια υποστηρικτές. Η ίδρυση Εθνικού Γραφείου της στην Ελλάδα συνοδεύτηκε από μια πρόσφατη εκστρατεία στη χώρα μας ενάντια στη ρύπανση από το πετρέλαιο, στην οποία πήρε μέρος και το πλοίο «Σείριος». Αποτελέσε μια από τις εκστρατείες παρουσίας της Greenpeace και όχι αποτρεπτική επιχείρηση. Σύντομα, όπως πιστεύει το γραφείο της στην Ελλάδα, η συμβολή της θα επεκταθεί και στην αποτροπή των οικολογικών καταστροφών στον Ελλαδικό χώρο.

Όροι και απορίες

Ένα από τα πρώτα ερωτήματα που συλλέξε την δημιουργία της Greenpeace και

ετίθετο άλλοτε καλοπροαίρετα και άλλοτε όχι, ήταν αυτό των οικονομικών της πόρων. Μια οργάνωση με δικό της στόλο, σύγχρονο εξοπλισμό, μεγάλη καμπάνια που αγκαλιάζει όλο το φάσμα των μέσων μαζικής ενημέρωσης και πολυδάπανες επιχειρήσεις, δεν μπορεί να στηρίζεται μόνο στην καλή διάθεση.

Κατά καιρούς η Greenpeace, όπως και άλλες οικολογικές οργανώσεις, έχει κατηγορηθεί ότι σχετίζεται με τη δράση της και τους πόρους της με τα συμφέροντα επιχειρήσεων περιβαλλοντολογικών κυρίως δραστηριοτήτων. Ο διευθυντής της Greenpeace στην Ελλάδα χαρακτηρίζει ανυπόστατες τις κατηγορίες. «Κάθε πετυχημένος οργανισμός —πιστεύει— δημιουργεί αντιζηλίες. Έτσι και η Greenpeace. Όσο για τους πόρους, νομίζω ότι τα 4,5 εκατομμύρια των υποστηρικτών της, δεν είναι μικρή υπόθεση. Είναι μάλιστα μια συνδρομή που επιχειρείται να συνδεθεί με την δραστηριοποίηση του κόσμου».

Βραβείο και από το «Ωνάση»

Ανεξάρτητα από τα των οικονομικών πόρων, το σίγουρο και αδιαμφισβήτητο για την Greenpeace, είναι ότι έρχεται πολλές

φορές σε ρήξη με συμφέροντα ισχυρών οικονομικών κύκλων και επιχειρήσεων. Είναι άλλωστε σχετικά πρόσφατο το περιστατικό της βύθισης του πλοίου της Rainbow Warrior (1985) από τις Γαλλικές Μυστικές Υπηρεσίες. Αυτό είναι το ένα από τα στοιχεία που δημιουργεί έκπληξη αν όχι απορία, για την απόφαση του Ιδρύματος Ωνάση να βραβεύσει μεθαύριο, την Greenpeace, με το βραβείο «Δελφοί» για την προσφορά της.

Το δεύτερο στοιχείο, εξίσου αξιοπρόσεκτο, είναι η καινοτομία του Ιδρύματος να βραβεύσει μια ασυνήθιστη μορφή διαμαρτυρίας όπως είναι η δράση της Greenpeace.

Πάντως πρέπει να θεωρείται σίγουρο ότι η όλη διαδικασία απονομής του βραβείου προς τον ιδρυτή και πρόεδρο της οργάνωσης David Mc Taggart, όπως και η διάθεση του αντίστοιχου χρηματικού ποσού, δεν θα γίνει κατά τρόπο που ορίζει η μέχρι σήμερα καθεστηκυία τάξη του Ιδρύματος.

Μία μη κατεστημένη οργάνωση, μη κατεστημένων τρόπων δράσης, δεν μπορεί ούτε και να βραβευθεί κατά το κατεστημένο...

Κώστας Βαξεβάνης

Οι βλαβερές πιπτώσεις των... ολωμάτων

Την αφίσα αυτή μας έστειλε ο αναγνώστης του περιοδικού που βρέθηκε στο Κιάτο.

Με μεγάλη μας έκπληξη πληροφορηθήκαμε ότι τα «ε-βλαβή», για την εξόντωση των οποίων φροντίζει ο τοπικός Κυνηγετικός Σύλλογος, είναι οι αλεπούδες.

Εμείς απλώς αναρωτιόμαστε αν οι αλεπούδες, που φροντίζουν να μας απαλλάξουν από τα ποντίκια και τις κρίδες, είναι πιο βλαβερές από τους κυνηγούς που φροντίζουν να μας «απαλλάσσουν» από κάθε είδους ζώο του δάσους, προστατευόμενο ή μη, από λαγούς μέχρι κι αρπακτικά πουλιά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μια αλεπού τρώει περίπου 20-30 ποντίκια την ημέρα και 1 λαγό κάθε 10 περίπου μέρες.

Σύμφωνα με το υπουργείο

ΚΥΝ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΙΑΤΟΥ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ
ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΑ ΜΕΧΡΙ 20 ΙΟΥΛΙΟΥ

ΘΑ ΤΟΠΟΘΕΤΗΘΟΥΝ
ΔΟΛΩΜΑΤΑ

ΣΕ ΟΛΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΤΟΥ ΚΥΝ. ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΚΙΑΤΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΩΝ ΕΠΙΒΛΑΒΩΝ.

ΜΕΧΡΙ 27 ΜΑΡΤΙΟΥ 1991 ΔΕΚΤΕΣ

ΑΙΤΗΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΔΟΛΩΜΑΤΩΝ.
ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Γεωργίας οι κυνηγοί στην Ελλάδα είναι περίπου 350.000.

Αν υποθέσουμε ότι ο κάθε κυνηγός σκοτώνει 3 ζώα το χρόνο (αριθμός πολύ μικρότερος βέβαια από τον πραγματικό) τότε μπορούμε να καταλάβουμε ότι οι κυνηγοί είναι περισσότερο βλαβεροί από τις αλεπούδες.

Και τέλος, πώς ένας Κυνηγετικός Σύλλογος μπορεί να κρίνει και να αποφασίσει για τη χρησιμότητα ενός ζώου;

Συντεχνίες δασοκτόνων, συνέχεια...

Νεότερα από το μέτωπο των δασοκτόνων, όσων τελospάντων δασικών περιοχών έχουν απομείνει. Ως γνωστόν, με σύντονες ενέργειες του Οικοδομικού Συνεταιρισμού των Δημοσιογράφων, δασική έκταση στο Νταού Πεντέλης που ανήκε στην εκκλησία, διεκδικούνταν προς οικοπεδοποίηση από τους δημοσιογράφους. Ήδη η έκταση έχει αποχαρακτηρισθεί ενώ την Τετάρτη η Ιερά Σύνοδος προσυπέγραψε την παραχώρηση της έκτασης.

Κάποιοι, ωστόσο, ευαίσθητοι πολίτες, με προσφυγή τους στο Συμβούλιο Επικρατείας, προσέβαλαν την πράξη αποχαρακτηρισμού της συγκεκριμένης έκτασης. Η προσφυγή επρόκειτο να συζητηθεί, ωστόσο πληροφορίες του ANTI (που επιβεβαιώνονται από τους Οικολόγους - Εναλλακτικούς) λένε ότι ασκούνται ισχυρές πιέσεις ώστε το αποτέλεσμα να είναι απορριπτικό.

Εξάλλου, σύμφωνα με καταγγελίες από τη Θεσσαλονίκη, χθες Πέμπτη είχε κληθεί σε απολογία από το σωματείο του, για αντισυναδελφική συμπεριφορά, ο μηχανικός Γιάννης Τζιόλας. Ο εγκαλούμενος, υποψήφιος δήμαρχος της Θεσσαλονίκης στις τελευταίες δημοτικές εκλογές από την εκτός ΣΥΝ Αριστερά, έκανε το «ατόπημα» να αντιταχθεί στον Οικοδομικό Συνεταιρισμό των μηχανικών της Θεσσαλονίκης που διεκδικούσε δασική έκταση στον Χορτιάτη —για να τον «αξιοποιήσει» βεβαίως βεβαίως...

Μάθημα και χαριστική βολή

Η συνεχιζόμενη οικολογική καταστροφή στον Περσικό Κόλπο, την πιο επιβαρυνμένη πλέον περιοχή στον κόσμο, μας ωθεί σε μία σειρά από σκέψεις. Ξεκινώντας από το αυαίσθητο αυτό κομμάτι γης και θάλασσας, το οποίο φιλοξένησε τον πρώτο πολιτισμό της ιστορίας, διαπιστώνουμε ότι οι μεταβολές που υπέστη το περιβάλλον στην ιστορία συνδέονται άμεσα με την ανθρώπινη δραστηριότητα διαμέσου των αιώνων. Ανάλογες επεμβάσεις στο περιβάλλον κατά τους ιστορικούς χρόνους σε διάφορες περιοχές της γης, συνεχίζονται μέχρι σήμερα με μεγάλη ένταση, κυρίως στα δάση των τροπικών.

Οι φωτιές μετατρέπουν τα δάση σε βοσκές και καλλιέργειες. Τα φτωχά εδάφη που προκύπτουν, όμως, αποδεικνύονται ακατάλληλα γι' αυτόν το σκοπό.

Υπάρχει η κοινή αντίληψη ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα απασχολούν μόνο τις σύγχρονες κοινωνίες. Αυτό είναι εν μέρει σωστό, εάν για παράδειγμα σκεφτούμε τα χημικά ή πυρηνικά απόβλητα και τα πάσης φύσεως εντομοκτόνα και ζιζανιοκτόνα που έ-

χουν συμβάλει σημαντικά στην περιβαλλοντική ρύπανση τα τελευταία σαράντα χρόνια.

Σήμερα αντιμετωπίζουμε το εξαιρετικά σοβαρό πρόβλημα της αποφύλωσης των τροπικών δασών το οποίο αναμένεται να έχει δραματικές επιπτώσεις με αφετηρία το τοπικό και παγκό-

σμιο κλίμα, και τις χημικές διεργασίες της ατμόσφαιρας. Πώς, όμως, μπορεί κανείς να θεωρήσει τις προοπτικές από την καταστροφική αποφύλωση του Αμαζονίου χωρίς να θυμηθεί τι συνέβη, χιλιετίες πριν, στην Μεσοποταμία, την Κίνα, την Ευρώπη και την Αμερικανική Ήπειρο; Πώς αλλιώς οι άνθρωποι θα διδαχτούν, αν όχι από τις δικές τους πράξεις και επεμβάσεις;

Επί δυο εκατομμύρια χρόνια οι άνθρωποι ζούσαν σε μικρές ομάδες έως 25 ατόμων, και αναμφίβολα αυτός ήταν ο πλέον μακρός και προσαρμοστικός τρόπος ζωής της ιστορίας. Ήταν επίσης περίοδος μεγάλης οικολογικής σταθερότητας. Όμως, πριν από 10.000 χρόνια οι αυξημένες ανάγκες για τροφή, με την ανάπτυξη της γεωργίας στη νοτιοδυτική Ασία, την Κίνα και κεντρική Αμερική οδήγησε στις πρώτες οργανωμένες κοινωνίες. Την εποχή που ο πληθυσμός της γης δεν ξεπερνούσε τα πέντε εκατομμύρια, ξεκίνησε μια διαδικασία κυρίως με την καλλιέργεια των εδαφών που υπέβαλε τα ευαίσθητα οικοσυστήματα σε μεγάλη ένταση.

Η παρακμή της Μεσοποταμίας

Στη νότια Μεσοποταμία του 3.000 π.Χ., όπου άνθισαν οι Σουμεριακές πόλεις Ουρούκ, Κίς και Ουρ, ο Τίγρης και ο Ευφράτης ποταμός δεν αποτελούσαν το ιδανικό περιβάλλον για τις οργανωμένες κοινωνίες της εποχής. Σε αντίθεση με τα δάση των βορείων περιοχών, στο νότο, όπου τα γυμνά εδάφη ήταν από τα πλέον εύφορα στον κόσμο λόγω της ιλύος των ποταμών, η στάθμη των νερών ήταν πολύ χαμηλή μεταξύ Αυ-

γούστου και Οκτωβρίου λόγω των σπανίων βροχών αυτή τη περίοδο. Οι άνθρωποι σύντομα συνειδητοποίησαν την ανάγκη της άρδευσης και της αποθήκευσης νερού, γεγονός που έδωσε ώθηση στις καλλιέργειες. Το έργο στη συσσώρευση πλούτου και ισχύος ήταν άμεσα εμφανές, ενώ τα προβλήματα μόνο μακροπρόθεσμα διαφάνηκαν. Οι υψηλές θερμοκρασίες το καλοκαίρι προκάλεσαν έντονη εξάτμιση του νερού και εντόπιση αλάτων στο έδαφος. Ο υπόγειος υδάτινος ορίζοντας στους αιώνες έφθασε πλησιέστερα στην επιφάνεια του εδάφους εντείνοντας το φαινόμενο της αναλάτωσης των χωμάτων.

Ένα δείκτη του φαινομένου μπορούμε να πάρουμε από τις καλλιέργειες και της αρχαίας Μεσοποταμίας. Η ισχύς των πόλεων - κρατών της περιοχής εξαρτήθηκε από την μαζική παραγωγή δύο προϊόντων. Ο σίτος μπορεί να καλλιεργηθεί σε εδάφη με ανώτερο ποσοστό 0.5% σε άλατα ενώ η κριθή πιο ανθεκτική, μέχρι 1.0%. Το 3.500 π.Χ., περίπου ίσα ποσά σίτου και κριθής καλλιεργούνταν στα εδάφη της Μεσοποταμίας. Το 2.500 π.Χ. ο σίτος απάρτιζε μόνο το 15% της παραγωγής δημητριακών. Το 2300 π.Χ. η πόλη των Αγάδων εγκατέλειψε τελείως την παραγωγή σίτου, ενώ το 2.100 π.Χ. ακολούθησε και η πόλη Ουρ. Το 1700 π.Χ. το ποσοστό αλάτων στα εδάφη της Μεσοποταμίας ήταν τόσο υψηλό που ο σίτος έπαψε να καλλιεργείται. Οι επιπτώσεις για μια κοινωνία τόσο εξαρτώμενη από τα αποθέματα τροφής ήταν προφανείς. Οι πόλεις έχασαν την ισχύ τους και έγιναν ευάλωτες σε κάθε είδους επιδρομές. Αξιοσημείωτη είναι η πιστότη-

με την οποία η πολιτική ι-
ρία των Σουμερίων ακο-
θεί την εξασθένιση της γε-
μικής βάσης.

ιστορία της παρακμής κναλαμβάνεται

Η επέμβαση στα περιβάλ-
τα της αρχαιότητας συνεχι-
κε με συνεχώς αυξανόμενη
αση και κατά τους ιστορι-
ς χρόνους. Το αδιάκοπο αυ-
φαινόμενο σημάδεψε κάθε
ιοχή της Μεσογείου και της
σης Ανατολής. Υπολογίζε-
ότι λιγότερο από 10% των
ών που υπήρχαν το 2000
Χ. από το Μαρόκο μέχρι το
γανιστάν έχουν διασωθεί
ς ημέρες μας. Το φαινόμενο
αποφίλωσης, εκτός από την

καλλιέργεια του εδάφους, εξυ-
πηρέτησε και την επέκταση των
πόλεων και καταυλισμών προς
όφελος των ραγδαία αυξανόμε-
νων πληθυσμών στην αρχαία
Ελλάδα και τη Ρωμαϊκή αυτο-
κρατορία. Παράλληλη πορεία
προς την παρακμή ακολούθησε
και η κοινωνία των Μάγια στην
κεντρική Αμερική. Τα παραπά-
νω, θέτουν το ερώτημα κατά
πόσον οι σύγχρονες κοινωνίες
είναι καλύτερες από τις αρ-
χαίες στον έλεγχο της αυξανό-
μενης χρήσης των γήινων πό-
ρων και της πίεσης στο περι-
βάλλον.

Η ανθρώπινη ιστορία είναι,
από μία άποψη, ιστορία των
αυξανόμενων αριθμών και με-
γαλύτερων πιέσεων στο περι-

βάλλον. Εκεί που η σύγχρονη
ιστορία διαφέρει είναι στην κλι-
μακα και στους ρυθμούς. Οι
περιβαλλοντικές καταστροφές
και οι επιπτώσεις τους δεν εκ-
δηλώνονται πλέον τοπικά, ούτε
σε ανεκτά χρονικά διαστήματα
που θα έδιναν την ευκαιρία στα
οικοσυστήματα να προσαρμο-
στούν. Οι μαζικές επιχειρήσεις
στον πόλεμο του Κόλπου προ-
κάλεσαν επίσης μαζικές κατα-
στροφές (βλ. παραπλεύρως
πλαίσιο), στη γη όπου παρή-
χμασε ο πρώτος πολιτισμός της
ιστορίας εξαιτίας της πίεσης που
αυτός επέβαλε στο περιβάλλον
του.

Η πανάρχαια χρήση της φω-
τιάς στην αποφίλωση, σήμερα
γίνεται σε τεράστια γεωγραφι-

κή κλίμακα καίοντας την βιο-
μάζα του πλανήτη και εξυπρε-
τώντας ένα πλήθος σκοπών ό-
πως η γεωργική εκμετάλλευση,
ο έλεγχος των ζιζανίων, παρα-
σίτων και εντόμων, η προστα-
σία των βοσκοτόπων, η μετακί-
νηση των θρεπτικών στοιχείων
του εδάφους, η παραγωγή άν-
θρακα για καύση, η παραγωγή
ενέργειας καθώς και λόγους αι-
σθητικής και θρησκευτικής ση-
μασίας.

Από την ίδια χρήση της φω-
τιάς στα τροπικά δάση, όμως,
γνωρίζουμε ότι προκαλούνται
καταστροφές όπως η εξαφάνιση
ειδών του φυτικού και ζωικού
βασιλείου, η απώλεια των θρε-
πτικών στοιχείων και η διά-
βρωση της γης και τελικά η ε-
ρημοποίηση των εδαφών. Η
καύση εκλύει μεγάλες ποσότη-
τες καπνού, διοξειδίου και μο-
νοξειδίου του άνθρακα, μεθά-
νιο, χλωροφόρμιο, οξείδια του
αζώτου, κυανιούχες ενώσεις και
αμμωνία. Τέλος, οι πιθανότη-
τες μεταβολής του τοπικού και
παγκόσμιου κλίματος με πολ-
λαπλούς μηχανισμούς είναι ε-
ξαιρετικά μεγάλες.

Είμαστε σε θέση να γνωρί-
ζουμε ότι οι καταστροφικές επι-
πτώσεις από την καύση 1.8 έως
4.7 δισεκατομμυρίων τόννων ε-
τησίως, οργανικού άνθρακα
των τροπικών δασών, είναι α-
σύγκριτα πιο σοβαρές από τα
περιστασιακά οφέλη, σε σημείο
να θέτουν τον πλανήτη σε κατά-
σταση συναγερμού. Ίσως δεν
είμαστε ακόμη σε θέση να κατα-
νοούμε σε ποσοτική βάση τις
μεταβολές που συμβαίνουν και
αυτή είναι η προτεραιότητα
πολλών ερευνών σε παγκόσμιο
επίπεδο. Γνωρίζουμε όμως την
ύπαρξη των μεταβολών και
πολλών από τις αιτίες τους, και
ίσως είναι καιρός οι άνθρωποι
σε πολλές περιπτώσεις να ανα-
θεωρήσουν τις ιδέες τους περί ε-
θνικών ή τοπικών θεμάτων, α-
κόμη και σε καιρούς κρίσης και
πολέμων, έχοντας υπ' όψη ότι
η καταστροφή που θα προκαλέ-
σουν θα είναι πιο γενικευμένη
και φυσικά θα αφορά και τους ι-
δίους. Το ποσό της γνώσης εί-
ναι ήδη αρκετό για να τροφοδο-
τήσει μια τέτοια αναθεώρηση.

Άκης Μπογιατζής

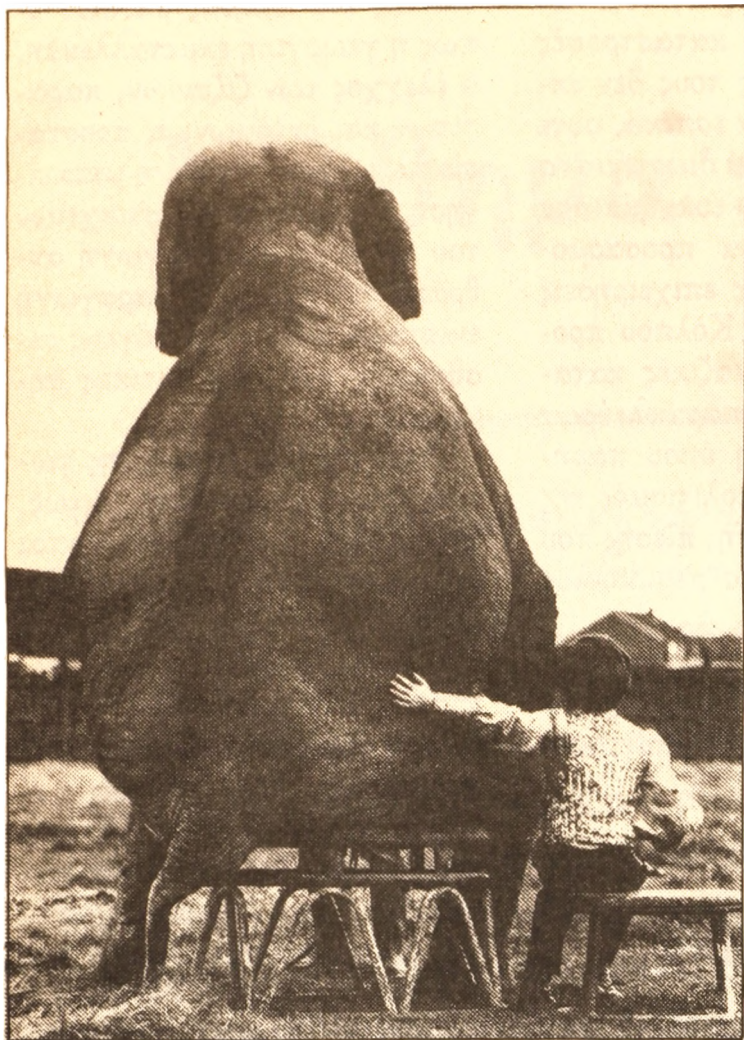
Ο οικολογικός εφιάλτης από τον πόλεμο στον Κόλπο

Η σημερινή εικόνα της κοιλάδας του Τίγρη και του Ευφράτη, και ιδίως του
νοτίου τμήματος που περιλαμβάνει το Σατ - αλ - Αράμπ, εκεί όπου δεν υπάρχουν
αστικές περιοχές, παρουσιάζει μια έρημο με συχνές συστάδες από φοινικιές. Ο
πόλεμος του Κόλπου έδωσε τη χαριστική βολή στο οικοσύστημα που μεταβάλλε-
ται επί χιλιετίες.

Αρχικά ήταν η μεγάλη πετρελαιοκηλίδα των 10 περίπου εκατομμυρίων βα-
ρελιών αργού πετρελαίου (η πετρελαιοκηλίδα στον κόλπο του Μεξικού το 1980
είχε ποσότητα 3,4 εκατομμυρίων βαρελιών, ενώ στην πρόσφατη καταστροφή
του *Exxon Valdez* στην Αλάσκα, χύθηκαν 250.000 βαρέλια). Η κηλίδα κάλυψε
αρχικά μια έκταση 500 τετραγωνικών χιλιομέτρων στις ακτές του Νότιου Κου-
βέιτ και της Σαουδικής Αραβίας και κατόπιν διασκορπίστηκε δυσχεραίνοντας
τον έλεγχο της. Στον αποκλεισμένο Περσικό Κόλπο με μόλις 35 μέτρα μέσου
βάθους, και θερμοκρασίες μεταξύ 10° και 40° C, η ανανέωση των νερών γίνε-
ται με τον πολύ αργό ρυθμό των 3 έως 5 χρόνων! Για σύγκριση, στην περιοχή
της Αλάσκας του περίφημου ναυαγίου *Exxon Valdez* τα νερά ανανεώνονται κάθε
28 ημέρες. Στον κόλπο κινδυνεύει τεράστιος αριθμός μεταναστευτικών πουλιών
και υδρόβιων οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου και του σπάνιου είδους ντουγ-
κόνγκ (ή θαλάσσια αγελάδα), συγγενικού με το μανατή της Φλώριδας των ΗΠΑ.

Στη συνέχεια ήταν οι φωτιές στις 600 από τις 1000 πετρελαιοπηγές του Κου-
βέιτ που προκαλούν ορατό καπνό σε απόσταση 1500 χιλιομέτρων, και απαιτούν
έως 18 μήνες για να κατασβεστούν. Πολλοί φοβούνται τις συνθήκες πυρηνικού
χειμώνα από τον καπνό που θα εκλυθεί. Στην έκθεση του *John Cox*, χημικού μη-
χανικού, αντιπροέδρου της Καμπάνιας για τον Πυρηνικό Αφοπλισμό (CND) υπο-
λογίζεται ότι σχεδόν 3 εκατομμύρια βαρέλια αργού πετρελαίου καίγονται καθη-
μερινά, ενώ ο καπνός που ελευθερώνεται στην ατμόσφαιρα ανέρχεται στις
500.000 τόννους το μήνα. Ας αναλογιστούμε μάλιστα ότι μόλις 4-6% του καιό-
μενου πετρελαίου δημιουργεί καπνό, ενώ το υπόλοιπο ελευθερώνει αέρια όπως
το διοξείδιο και μονοξείδιο του άνθρακα, το διοξείδιο του θείου και πλήθος τοξι-
κών υδρογονανθράκων. Για τις κλιματολογικές επιπτώσεις, μια αναλογία μπο-
ρούμε να πάρουμε από τη μεγάλη καταστροφή των δασών της Σιβηρίας το
1915, όπου τα 20 έως 40 εκατομμύρια τόννων συνολικού καπνού ελάττωσαν τη
θερμοκρασία της ημέρας κατά 2-5° C.

ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΛΕΦΑΝΤΕΣ

Ένας χρόνος Νέα Δημοκρατία —ένας χρόνος ψεύτικα λόγια, μεγάλα. Ο λαϊκισμός, οποθενδήποτε προέρχεται, σηκώνει ξανά κεφάλι. Οι Κούρδοι εξολοθρεύονται. Η διεθνής κοινότητα στη νέα τάξη που υποσχόταν περιλάμβανε και τον «χασάπη της Βαγδάτης» —αυτό μας το φύλαγαν για εκπλήξη. Το Κυπριακό περιπλέκεται. Οι συντεχνίες και ο κορπορατισμός εξολοθρεύουν τα τελευταία δάση που απέμειναν. Κι εμείς, εδώ στο ANTI, επιμένουμε. Δεν αρκεί το ότι «δεν είμαστε ελέφαντες». Οφείλουμε και να το δείχνουμε.

ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ

● Στο προηγούμενο τχ. του ANTI (463 της 5/4/91) στο άρθρο για τον Ελαιώνα έγινε αναφορά σε «πρόταση» του αρχιτέκτονα - πολεοδόμου και Συμβούλου του Δημάρχου Πειραιά, με την οποία «εκτελωνίζεται» η πρόταση Μάνου για την περιοχή, με

«προοδευτικό» καρύκευμα. Σχετικά μας γράφει αναγνώστης —το όνομά του στη διάθεση του περιοδικού— όσα ενδιαφέροντα ακολουθούν και εικονογραφούν ένα πορτραίτο. Τα δημοσιεύουμε γιατί κρίνουμε ότι αφορούν κατηγορίες και ομάδες νεοελλήνων και όχι αποκλειστικά προσωπικές περιπτώσεις:

Αγαπητό ANTI, Θέλω να αναφερθώ στην περίπτωση Τσαγκαράτου, που είναι από τις χαρακτηριστικότερες της «Ανοιξης» της τελευταίας περιόδου του ΠΑΣΟΚ-κυβέρνησης. Ενωώ «Ανοιξης» με την έννοια του ότι άνθισαν διάφορα νεαρά άτομα, με ακαθόριστο φωτοστέφανο σπουδών, εξοπλισμένα με θράσος που σάλταραν, κυριολεκτικά, σε θέσεις κατά προτίμηση συμβούλων, κάνοντας τον εαυτό τους δώρο, με το αζημίωτο εννοείται, στην «αναμόρφωση» της χώρας.

Ο κ. Σπ. Τσαγκαράτος εμφανίζεται στο ημισκηνίο (δηλαδή όχι ακριβώς στο προσκήνιο ούτε και στο παρασκήνιο) από το Παρίσι, όπου κάνει μεταπτυχιακές σπουδές με καθηγητή —(όπως επαιρείται)— τον Κοκρύ. Είναι άγνωστο ποιες ειδικότερες εργασίες συνέταξε. Αλλά είναι πασίγνωστο ότι διετέλεσε υπεύθυνος την ΚΝΕ Παρισίου, στις «ένδοξες» μέρες της.

Γυρίζοντας στην Ελλάδα, επανεμφανίζεται «δυναμικά» ως σύμβουλος του νέου υπουργού ΧΟΠ κ. Ευ. Κουλουμπή, ευθύς με την αποπομπή Τρίτση και με την εγκατάσταση εκείνου. Αμέσως διακρίνεται ως δεινός «εκαθαριστής». Είναι γνωστό ότι τα «διατηρητέα» αποτελούσαν

κάρφος στον οφθαλμό Κουλουμπή. Ο κ. Τσαγκαράτος ανέλαβε, περιόρισε και, στην ουσία, αποδιοργάνωσε τη σχετική Διεύθυνση του υπουργείου («Γ7»). Διευθυντής και Τμηματάρχης της μπήκαν στο «ψυγείο». Διευθυντής μάλιστα, ήταν ο κ. Ευ. Τρεπεκλής, θείος του νεαρού ομώνυμου και νυν συμβούλου του κ. Τρίτση. Τμηματάρχης, υπηρεσιακό στέλεχος γνωστό για την εργατικότητα και την τυπικότητά του, ο κ. Κ. Παυλόπουλος. Μετά λίγους μήνες ο κ. Τρεπεκλής περνάει στη σύνταξη, ενώ ο κ. Παυλόπουλος τοποθετείται στη «Δ/ση Προδιαγραφών και Προτύπων» (μη γνωστή δραστηριότητας). Σήμερα είναι Γεν. Διευθυντής στο ΥΠΕΧΩ.ΔΕ.

Παράλληλα, επτά από του καλύτερους και ειδικευμένους αρχιτέκτονες της Δ/σης Γ7 αποσπώνται και διασπείρονται σε Πολεοδομικά Γραφεία και σε άλλες Διευθύνσεις ενώ ταυτόχρονα απολύεται και ο δικηγόρος της Διεύθυνσης. Ο κ. Τσαγκαράτος παίρνει και άλλες δραστηριότητες πρωτοβουλίες, ως υπ' αριθμ. 1 σύμβουλος του υπουργού: οποιοδήποτε νομοθετικού χαρακτήρα κείμενο προωθείται προς το γραφείο υπουργού, πρέπει πρώτα να περνάει από το δικό του. Οι μελετητές προτάσεων και ρυθμίσεων παραμερίζονται. Ο ίδιος ενεργεί πάσαν αλχημείαν, πριν παρουσιάσει τα κείμενα στον υπουργό. Εξάλλου εφευρίσκει το σύστημα των κηρύξεων διατηρητέων περίπτωση κατά περίπτωση, δηλαδή στο εξής δεν χαρακτηρίζονται σύνολα και νησίδες, αλλά μεμονωμένα κτίρια, κατά την τελική κρίση του υπουργού, που σταματάει και προχωρεί ό,τι θέλει. Σταματάει, έτσι,

● Ευχαριστούμε πολύ τους φίλους από την Ανδρίτσα για το πολύ καλό κρασί που μας «εμφύχωσε» κατά το κλείσιμο αυτού του τεύχους. Ιδιαίτερως ευχαριστεί ο (μη εξαιρετικός) δαίμων του τυπογραφείου, ο οποίος πάντα επιζητεί να δικαιολογήσει τα —όποια— λάθη του στη «γλυκιά μέθη».

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Κυκλοφόρησε

ΓΕΒΓΕΝΙ ΠΛΙΜΑΚ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΕΝΙΝ

Μια μελέτη βασισμένη στα τελευταία γράμματα και άρθρα του Βλαντιμίρ Λένιν (23./12./1922-22./3./1923) για το μέλλον της Επανάστασης, για το Κόμμα και την ηγεσία του, για τα καθήκοντα κατά την οικοδόμηση του σοσιαλισμού, για τις προοπτικές του παγκόσμιου επαναστατικού κινήματος.

Στα βιβλιοπωλεία Σύγχρονη Εποχή τηλ. 36.40.713, 36.29.835 και ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ην ουσία κάθε συνολική πολιτική προστασίας της πολιτισμικής κληρονομιάς.

Εκτός από αυτά, ο κ. Τσαγκαράτος εμφανίζεται να καλύψει κάποιες περιέργες και μη οβλεπόμενες από το Νόμο ερωπές «διαλογής διατηρητέων» από τις οποίες «έλαμψαν» των Χανίων και του Πειραιά. Οι επιτροπές αυτές «κοινοποιούνται» αυθαίρετα και παράνομα.

Σε διαμαρτυρίες μελετητών για το ανυπόστατο των επιτροπών αυτών, ο κ. Τσαγκαράτος δήλωνε πάγια «αφήστε να υπάρχουν». Το γεγονός είναι ότι όσο διετελέσε ο κ. Τσαγκαράτος σύμβουλος του κ. Κουλουμπή δεν πέρασαν τα προεδρικά διατάγματα προστασίας των Χανίων, της Σητείας και του Αγ. Νικολάου Κρήτης, ενώ για τον Πειραιά πέρασε, αλλά «δραστικά» κουτσουρεμένο.

Τώρα, ο νέος δήμαρχος Πειραιά διαμαρτύρεται για αποχαράκτηρισμούς...

Ο κ. Τσαγκαράτος συνόδευσε τον κ. Κουλουμπή μέχρι το τέλος της θητείας του, αλλά στο μεταξύ είχε συνάψει στενή φιλία με τον σύζυγο Τουρλουμούση, τον γνωστό πάντως κ. Νάκο Κοτοπούλη, άλλον ανερχόμενο τότε, αστέρα. Σε δεδομένη στιγμή, ο κ. Κοτοπούλης ονομαζόταν σύμβουλος του πρωθυ-

πουργού για... χωροταξιακά προβλήματα, ενώ ο κ. Τσαγκαράτος μετεπήδησε στον Οργανισμό Αθήνας, ως Γενικός Διευθυντής του. Με την ιδιότητα αυτή ετοίμασε την είσοδο του κ. Κοτοπούλη σε αυτόν, ως Αντιπροέδρου του (οι υπάλληλοι θυμούνται την «γύρα» των γραφείων τους από τις δυο αυτές προσωπικότητες). Λέγεται ότι οι δυο τους σχεδίασαν και τη βίλα υψηλών κυριών...

ΥΓΕΙΑΝ ΕΧΟΜΕΝ

Την ερώτηση του 15ημέρου απευθύναμε στην Αναστασία Ανδρεαδάκη, βουλευτή των Οικολόγων - Εναλλακτικών. Ζητήσαμε από την κ. Ανδρεαδάκη να τοποθετηθεί επί της τροπολογίας Μάνου-Παλαιοκρασσά, που έφεραν προς ψήφιση στη Βουλή έναν δασοφάγο νόμο.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗΣ:

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΕΧΩΔΕ σκοπεύει, με τις ρυθμίσεις που, στην προοπτική να πάρει για τη γή που βρίσκεται εκτός ορεινού πόλεως. Για να ελατρώσει το περιεχόμενο των ρυθμίσεων, προσέχεται ότι το 30% των εκτάσεων που θα οικοδομηθούν θα αποτελέσει κοινόχρηστους και κοινωφελείς χώρους των νέων οικισμών.

Σήμερα, στην γκρίζα ορεινή ουσία, το 22% της έκτασης του Λεκανοπεδίου και δρόμοι, το 3% είναι ασφάλτος και ένα 2% περίπου αποτελούν οι εκκλησίες, τα σχολεία, τα στρατόπεδα και άλλα κοινωφελή κτίσματα. Με άλλα λόγια το ΥΠΕΧΩΔΕ μας προτείνει καινούριες οδοί, που απλώς θα έχουν

μικρότερο συντελεστή δόμησης.

Ένα σοβαρότερο πρόβλημα προκύπτει από τα «ιδιωτικά πολεοδομικά σχέδια» και όχι επειδή θα είναι ιδιωτικά. Τα σχέδια αυτά αναφέρονται μόνο στις προκύπτουσες οικοδομήσιμες εκτάσεις και όχι στον ευρύτερο περιβάλλοντα χώρο. Έτσι δεν αποκλείεται ένας οικοδομικός συνεταιρισμός να προβλέψει στο πολεοδομικό σχέδιό του δρόμους μικρού πλάτους, που πιθανώς να καλύπτουν τις μεταφορικές ανάγκες των οικιστών, πλην όμως σε γειτονική έκταση μπορεί να εδρεύει δραστηριότητα που «απαιτεί» κυκλοφοριακό φόρτο. Καταργεί δηλαδή, με άλλα λόγια, κάθε έννοια ρυθμιστικού σχεδίου σε επίπεδο νομού. Ένα άλλο θέμα, που έχει σχέση με την επιχειρηματολογία των

υπουργών που υπογράφουν τις τροπολογίες, είναι τα «δημόσια έσοδα». Οι δύο πρώτες τροπολογίες περιέχουν εκποίηση δασικών εκτάσεων· η τρίτη, όμως, αφορά ιδιωτικές. Οι υπουργοί δεν εξήγησαν πώς θα εισπράξουν από αυτές τις συναλλαγές. Άρα το επιχειρημά τους είναι έωλο. Απλώς αυτή η τροπολογία είναι φωτογραφία για 400.000 οικοπέδα, όπως γράφει χαρακτηριστικά συμπολιτευόμενη εφημερίδα. Πέρα, όμως, από την προστασία του αδόμητου και δασικού χώρου, ίσως, όπως προδιαγράφεται η κατάσταση, να επείγει περισσότερο η προστασία των υπολήψεων. Και πρώτα απ' όλα των δημοσιογράφων που άνοιξαν τον χορό των ευνοηθέντων από τις τροπολογίες. Εδώ αποδεικνύεται η μαεστρία του πολιτικαντισμού της ΝΔ. Προικοδοτεί αφειδώς όλες εκείνες τις συντεχνίες, από τις οποίες επιδιώκει να επιβάλλουν τη σιωπή. Όποιος κοιτάει τον Τύπο το τελευταίο διάστημα, θα αντιληφθεί ότι όποιο θέμα αναφέρεται στις τροπολογίες, στην καταπάτηση δασικών εκτάσεων, εξοβελίζεται παραδειγματικά. Γιατί συνένοχοι είναι και οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι. Ο κ. Μάνος απέφυγε ως τώρα να απαντήσει στις καταγγελίες μου.

Αλλά δεν φθάνει μόνο η σιωπή της ΕΣΗΕΑ. Δύναμη έχουν και τα κόμματα, και οι βουλευτές, οι δικαστικοί, που θα «νομιμοποιήσουν» τις καταπατήσεις, οι μηχανικοί

που θα υπογράψουν τα πολεοδομικά σχέδια, οι δικηγόροι που θα καταστήσουν αυτού του είδους τις συναλλαγές «σύννομες», οι δασικοί υπάλληλοι. Σε όλες αυτές τις συντεχνίες υπάρχει έτοιμη προίκα: οι καλύτερες δασικές εκτάσεις της χώρας, για τον απλούστατο λόγο ότι είναι οι πιο ακριβές από πλευράς αξίας γης εκποιούνται σε αυτές τις συντεχνίες. Η μόνη λύση που μας απέμεινε, μια και τα τρία κόμματα ενεχόμενα στις συναλλαγές κάνουν ότι δεν άκουσαν το παραμικρό, είναι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ήδη έστειλα επιστολή σε όλους τους Ευρωβουλευτές, στους υπουργούς Περιβάλλοντος των χωρών της ΕΟΚ και στον Κοινοτικό Επίτροπο Περιβάλλοντος, στην οποία τους εξηγώ, όσο γίνεται αναλυτικότερα, τα καθήκαστα. Τρεις ευρωπαϊκές κοινοβουλευτικές ομάδες έδειξαν ήδη ενδιαφέρον. Το αυτό συνέβη και με γαλλική εφημερίδα. Πιστεύω ότι σύντομα θα διεθνοποιηθεί το θέμα.

Ακόμη κι αν έχει δίκαιο ο σχολιογράφος της «Ελευθεροτυπίας» ότι οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί δεν πρόκειται να γίνουν ποτέ μεγάλο κόμμα, απορρίπτοντας το νόμο της συνωμοσίας σιωπής, η ουσία είναι ότι δεν μπορούμε να αφήσουμε τις τύχες μας στον όποιο κ. Μάνο και τις συνεργαζόμενες κατά καιρούς συντεχνίες μαζί του.

Α. Ανδρεαδάκη

Μετά τις εκλογές του Απριλίου 1989 ο κ. Τσαγκαράτος υπέβαλε την παραίτησή του, αλλά και... έχοφε το παχύ μου-

στάχι του. Έτσι, μη αναγνωρίσιμος, καθώς φαίνεται, πλέον εισήλθε στο γραφείο του «οικουμενικού» υπουργού Εσωτε-

Η πεζογραφική μας παράδοση

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *Τό βιβλίο της αυτοκρατείας*
Έλισάβετ, Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ *Φθινόπωρο*,
Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ *Θάναος Βλέκας*, Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ *Τό*
Τάξιμον, ΨΥΧΑΡΗΣ *Τό Ταξίδι μου*,
Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ *Πρώτη αγάπη*, *Όταν ήμουν δάσκαλος*,
Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ *Τό βυσσινί τριαντάφυλλο*,
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ *Διηγήματα Α', Διηγήματα Β'*,
Μ. ΜΗΤΣΑΚΗΣ *Άφηγήματα*, Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ
Τό πέραςμα τοῦ Θεοῦ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ
Οί νεκροί τῆς ζωῆς, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ
Η Πάπισσα Ίωάννα, *Άφηγήματα*,
Κ. ΡΑΔΟΣ *Ό πειρατής τῆς Γραμβούσης*,
ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΑΣ *Διηγήματα*, ΑΝΔΡΕΑΣ
ΜΕΤΑΞΑΣ *ΒΟΣΠΟΡΙΤΗΣ Σκηναί τῆς ἐρήμου*,
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ *Λουκῆς Λάρας*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Η φόνισσα*,
Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *Η κερένια κούκλα*,
ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ *Διηγήματα τῆς στάνης*,
ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ *Ό ζητιάνος*,
Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ *Ό Πατούχας*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Η νοσταλγός*
καί ἄλλα διηγήματα, ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ
Νησιώτικες ιστορίες, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ
Ό πολυπαθής, *Ό ζωγράφος*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Ρεμβασμός*
τοῦ Δεκαπενταυγούστου, ΚΩΣΤΑΣ
ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ *Πεζογραφήματα*,
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ *Διηγήματα*, ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ *Τρελά διηγήματα*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Ναυαγίων Ναυάγια*,
ΔΗΜ. ΒΙΚΕΛΑΣ *Διηγήματα*, ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ
Διηγήματα, ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
Τά διηγήματα, ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
Βαρδιάνος στά σπόρκα, ΚΩΝ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ
Ό Κατάδικος, ΚΩΝ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ
Η ζωή καί ό θάνατος τοῦ Καραβέλα,
ΑΝΤΩΝΗΣ ΤΡΑΥΛΑΝΤΩΝΗΣ *Η ἐξαδέλφη*
καί ἄλλα διηγήματα, ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ
Οί Κρήτες μου, ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ
Ιστορίες τοῦ Γιάννου Έπαχτίτη
καί ἄλλα διηγήματα,
ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ *Τό όνειρο*
τῆς Κλάρας καί ἄλλα διηγήματα,
Ό πύργος τοῦ Άκροπόταμου

Σύμβουλος έκδοσης: Μανόλης Άναγνωστάκης
Η σειρά συνεχίζεται

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ρικών κ. Κατριβάνου, πάλι σαν βασικός σύμβουλός του. Με την λήξη της Οικουμενικής, ο κ. Τσαγκαράτος μπαίνει σε αναπτυξιακή εταιρεία των δήμων Πειραιά και γειτονικών, αναδεικνύεται πρόσφατα διευθύνων σύμβουλός της και τώρα που κατά σύμπτωση εκείνη βρίσκεται σε μέγιστη δυσκολία (άρχισαν απολύσεις υπαλλήλων), εμφανίζεται ως σύμβουλος του νέου δημάρχου Πειραιά, κ. Λογοθέτη.

Η πρώτη νέα, δημόσια εμφάνισή του γίνεται όταν η μέχρι σήμερα αργούσα Επιτροπή Οικολογίας του Συνασπισμού οργανώνει εκδήλωση για τα κτηματικά ομόλογα, τον Ελαιώνα και το Ελληνικό. Είχαν αναγγείλει συμμετοχή Μάνου και Τρίτση. Αντ' αυτών, εμφανίζεται ως πρώτος ομιλητής ο κ. Τσαγκαράτος, που ανακαλύπτει τα αυτονόητα: διατυπώνει για πρώτη φορά την πρωτότυπη σκέψη ότι το Ελληνικό πρέπει να γίνει πνεύμονας πρασίνου.

Δημοσιεύσαμε μόνον όσα αφορούν την πάνω από τη θάλασσα κορυφή του παγόβουνου. Για όλα τα άλλα μπορείτε να απευθυνθείτε σε συναδέλφους, αρχιτέκτονες - πολεοδόμους και ιδιαίτερα σε κάποια έντιμα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, που είχαν σχέση με το ΥΠΕΧΩΔΕ, αλλά και σε κάποια βαθέως αηδιάσαντα στελέχη του ΚΚΕ.

Φιλικά
Αναγνώστης σας

● Το ANTI δημοσιεύει επιστολές αναγνωστών που είτε αναφέρονται σε δημοσιεύματά του είτε αφορούν γενικότερα προβλήματα της πολιτικοκοινωνικοοικονομικής μας ζωής. Δεν δημοσιεύει επιστολές που έρχονται ανώνυμα, διαφυλάσσει ωστόσο την ανωνυμία όσων επιθυμούν φτάνει να το ζητήσουν.

● Ο «δαίμων του τυπογραφείου» δημιούργησε ιστορικές ανακρίβειες για την περίπτωση του Λοχία Δημήτρη Ίτσιου (τχ. 463):

Ο Γιώργος Α.Β. σημειώνει σχετικά:

Πριν 50 χρόνια ακριβώς, η ναζιστική Γερμανία εισέβαλε στην Ελλάδα προκειμένου να ανατρέψει την προέλαση του Ελληνικού στρατού στην Αλβανία. Τα πρώτα οχυρά που αντιστάθηκαν στη γερμανική εισβολή ήταν το Ρούπελ και απέναντι από τον Στρυμώνα, απάνω στο Μπέλλες, το Ιστίμπετη με μια σειρά στηριγμάτων, που ήταν ανατολικά του ως το Κιζ-Μπουνάρ. Εκεί στο πολυβολείο 8 (Π8) πρωτοστάτησε με τη θυσία του ο Λοχίας Δημήτρης Ίτσιος.

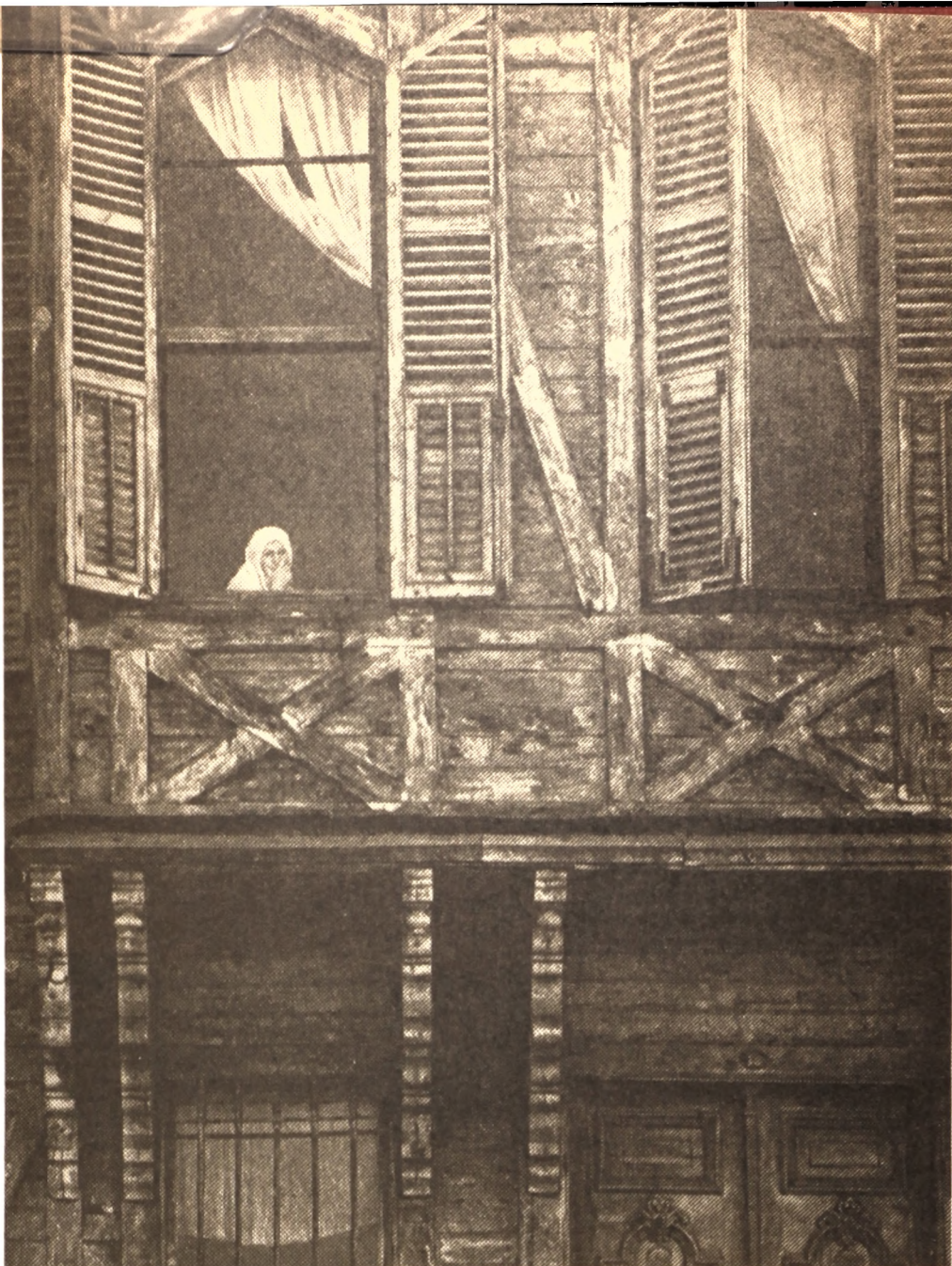
ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Από τυπογραφική αβλεψία παραλείφθηκε μια παράγραφος από σημείωμα που αφορούσε τη θεατρική παράσταση του «1843» του Α. Σταϊκόν. Προς αποκατάσταση της νοηματικής συνέχειας, θα πρέπει μετά τον 16ο στίχο να παρεμβληθούν τα ακόλουθα:

Κι όμως, ο Α.Σ. προτίμησε στο δεύτερο εγχείρημά του να αναλάβει αυτός από κοινού με τους ηθοποιούς την «εν θερμώ» ενορχήστρωση, μέχρι την κειμενική παραλλαγή. Έτσι, προτείνει ένα ολοκληρωμα στο αρχικό κείμενο - μήτρα που ερωτοτροπεί με τη δισημία των λέξεων παίζοντας με τη χωρο-χρο-

νική σχετικότητα εννοιών και αισθημάτων. Συνακόλουθα, η οποιαδήποτε αποφαντική κρίση για πιθανούς ευτυχέστερους συνδυασμούς μάλλον αρνείται στο σύνολο των συντελεστών της παράστασης το δημιουργικό τους ρόλο όπως από «χιμαρικά όντα» αναβαθμίζονται σε πάσχοντα υποκείμενα.

Πηγαίνετε στα μουσεία; Αν ναι, μπράβο σας. Διότι, εκτός από την παιδεία σας, την καλαισθησία σας, την έφεσή σας για μάθηση αποδεικνύετε και το έμπρακτο ενδιαφέρον σας για την οικονομία μας. Πώς αλλιώς άλλωστε θα ανορθωνόταν το δημόσιο λογιστικό αν όλοι εμείς δεν πηγαίναμε σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους πληρώνοντας το εισιτήριο που μας αντιστοιχεί; Τώρα, αν οι πολλοί δεν δίνουν δεκάρα για να ανεβούν, στην Ακρόπολη, π.χ., γιατί να σκοτιστούν που, Έλληνες όντες, καλούνται να καταβάλουν 1.500 δρχ. για να κοινωνήσουν της πατρώας κληρονομιάς; Αυτοί δεν θα πήγαιναν ποτέ τους... Εισιτήριο, λοιπόν, και για τους Έλληνες στα μουσεία. Από την Πρωταπριλιά και μετά. Δεν ξεκίνησε σαν πρωταπριλιάτικο αστείο...

ΤΟΥΡΚΙΑ 1991

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟ ΒΑΖΕΙ ΣΤΑ ΠΟΔΙΑ

Τεχνοκράτες, κήρυκες της τεχνολογικής ανάπτυξης, απομακρύνουν το κοινό από τα γράμματα και τις τέχνες. Φανατικοί ισλαμιστές κηρύσσουν τον δικό τους σκοταδισμό. Και το πολιτικό κλίμα κάνει ακόμα δυσκολότερα τα πράγματα. Ο Αλή Ταρτάνογλου γράφει για την πνευματική Τουρκία του σήμερα. Κι ένα απόσπασμα από το «Μαύρο Βιβλίο» του Ορχάν Παμούκ, το περσινό μπεστ-σέλερ *Εύλινο σπίτι στο Βόσπορο* (φωτογραφία του Φούλβιο Ρώιτερ). Σελ. 50-53.

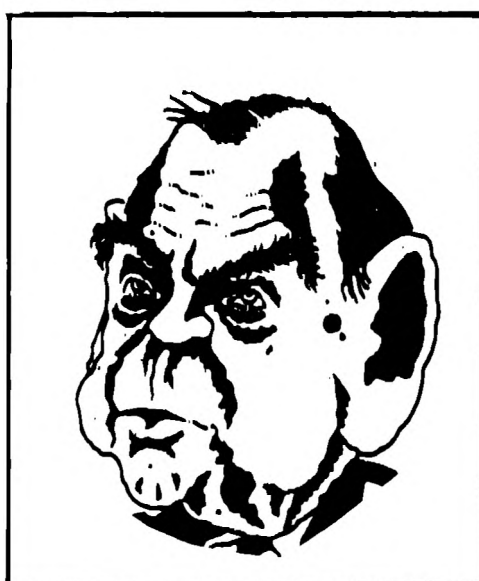
ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Το υπουργείο Παιδείας «πериκόπτει» το βιβλίο της Ιστορίας της Γ' Γυμνασίου. Η Π Κουνενάκη φωτίζει την απαράδεκτη «εν κρυπτώ» ενέργεια

ΣΕΛ. 54-55

ΓΚΡ. ΓΚΡΗΝ

Ο συγγραφέας του «Τρίτου ανθρώπου» πέθανε σε ηλικία 87 χρόνων. Ο Δημήτρης Φιλιππής γράφει για τους «δυνατούς αλλά αμαρτωλούς» ήρωές του.

ΣΕΛ. 56

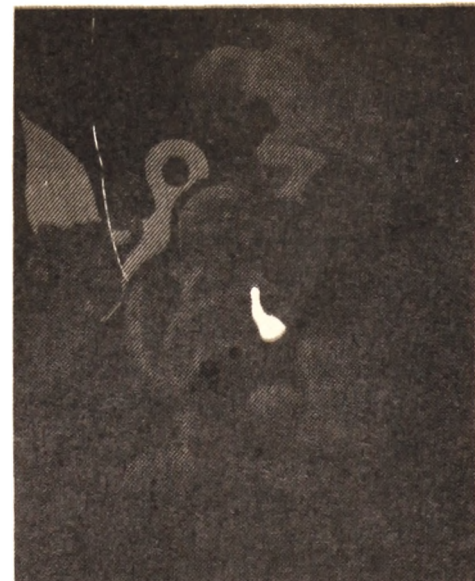
ΓΡΑΦΟΥΝ:

Μ. ΘΕΟΔΟΣΟΠΟΥΛΟΥ
Β. ΚΑΠΕΤΑΝΓΙΑΝΝΗΣ
Π. ΚΟΥΝΕΝΑΚΗ
Ν. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΣΤ. ΜΠΟΓΙΑΤΖΗΣ
ΑΛ. ΕΥΔΗΣ
ΟΡΧΑΝ ΠΑΜΟΥΚ
ΑΛΗ ΤΑΡΤΑΝΟΓΛΟΥ
ΧΡ. ΤΣΑΝΑΚΑΣ
Δ. ΦΙΛΙΠΠΗΣ
ΑΝΤ. ΦΡΑΝΤΖΗ
Β. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΑΚΟΜΗ:

- ΤΣΕΛΙΔΕΣ ΒΙΒΛΙΟ
- ΝΕΟΙ Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΚΩΣΤΑΣ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΔΙΣΚΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΥ ΡΕΠΕΡΤΟΡΙΟΥ
- ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΔΑ ΕΠΙΜΕΝΟΥΜΕ

ΜΑΞ ΕΡΝΣΤ

100 χρόνια από τη γέννηση του Μαξ Ερνστ διοργανώθηκε στο Λονδίνο μία μεγάλη αναδρομική έκθεση. Ο Αλέξανδρος Ευδής γράφει για τον παρορμητικό, λυρικό Ευρωπαίο ζωγράφο

ΣΕΛ. 57

Η τέχνη το βάζει στα πόδια

Το πρόσωπο του πολιτισμού στη σημερινή Τουρκία του Οζάλ δεν είναι και τόσο αισιόδοξο. Το κοινωνικό και το πολιτικό κλίμα στη χώρα έχουν αναγκάσει την τέχνη να ...το βάζει στα πόδια.

του Αλή Ταρτάνογλου

Η *Ayla Kuitlu*, μια πολύ γνωστή συγγραφέας, λέει: «Εδώ και τρία χρόνια δεν έχω πιάσει το μολύβι στο χέρι μου. Δεν θέλω να γράψω. Γιατί ξέρω πολύ καλά ότι θα είναι πολύ δύσκολο να βρω εκδοτικό οίκο. Γιατί μπορούν πολύ εύκολα να βρουν ένα σωρό βιβλία - σαπουνόπερες για να εκδώσουν, που θα πουλήσουν εκατό φορές περισσότερο από τα βιβλία μου».

Πράγματι, η καλλιτεχνική παραγωγή, η παραγωγή καλλιτεχνικής σκέψης μειώθηκε

στην Τουρκία. Ειδικά σε τομείς όπως η λογοτεχνία και η μουσική. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν και σήμερα αρκετοί συγγραφείς και ποιητές στην Τουρκία. Μολονότι δεν γράφουν τόσο όσο παλιά, ο *Fazıl Hüsnü Dâglarca* είναι ένας από αυτούς τους ποιητές και ο *Yasar Kemal* ένας από αυτούς τους μυθιστοριογράφους. Ο *Aziz Nesin* είναι ένας ακόμη. Αλλά μπορείς να διαβάσεις μόνο παλιότερα βιβλία τους. Ίσως γιατί είναι αρκετά μεγάλοι σε ηλικία.

Δυστυχώς όμως δεν υπάρχει κάποιος *Nazım Hikmet*.

Γενικώς, στις μέρες μας, δημοσιεύονται στην Τουρκία μεταφρασμένα έργα. Ο δημοφιλέστερος είναι ο Μίλαν Κούντερα. Η «Αβάσταχτη Ελαφρότητα του Είναι» προκάλεσε έντονες συζητήσεις όταν πρωτοδημοσιεύτηκε στην Τουρκία.

Οι τούρκοι συγγραφείς γράφουν πλέον σαν τον Κούντερα. Οι τούρκοι διανοούμενοι τώρα σκέφτονται όπως αυτός. Ιδιαίτερα πολλοί αριστεροί υπό την επίδραση των εξελίξεων στις σοσιαλιστικές χώρες, διακατέχονται από αυτοκριτική υστερία.

Το πλέον έμπρακτο παράδειγμα αυτής της υστερίας είναι το "*Kara Kitap*" («Μαύ-

ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ ΤΟΥ ΑΛΑΝΤΙΝ

Απόσπασμα από το μπεστ-σέλερ του Ορχάν Παμούκ «Καρά-κιτάπ».

● Από τα πιο πετυχημένα βιβλία, αυτόν τον καιρό, στην Τουρκία είναι το «Μαύρο βιβλίο» του Ορχάν Παμούκ —ένα βιβλίο που αναφέρεται στην αυτοκριτική ενός Τούρκου αριστερού διανοούμενου. Κύριο πρόσωπο είναι ο Γκαλίπ, ένας νέος δικηγόρος, παντρεμένος με την ξαδέλφη του Ρουγιά, που αγαπά από παιδί. Πριν τον εγκαταλείψει, η Ρουγιά συνήθιζε να περνά τον καιρό της στο σπίτι καπνίζοντας και διαβάζοντας στα αγγλικά αστυνομικά μυθιστορήματα, σχεδιάζοντας πάντα κάποια μετάφραση. Αναζητώντας τη γυναίκα του ο Γκαλίπ τριγυρνά την Ισταμπούλ και επισκέπτεται φίλους και γνωστούς ρωτώντας εμμέσως εάν την έχουν δει. Η αφήγηση της περιπλάνησης του Γκαλίπ, που δίνει στον συγγραφέα την ευκαιρία να περιγράψει και να σχολιάσει

εμμέσως τους πολύ διαφορετικούς τύπους και χαρακτήρες, τρόπους και στάσεις ζωής, που μπορεί κανείς να συναντήσει σε μια τέτοια πόλη, διακόπτεται κάθε τόσο από την παρεμβολή επιφυλλίδων γραμμένων από τον μοναχικό και δυστυχή Τζελάλ, ετεροθαλή αδελφό της Ρουγιά, τον δημοφιλέστερο και πιο προικισμένο επιφυλλιδογράφο της χώρας. Όπως ο Γκαλίπ που αναζητά διαβάζοντάς τες το μυστικό της τέχνης του Τζελάλ, τα υπονοούμενα και τις κρυμμένες ενδείξεις που θα τον οδηγήσουν στη γυναίκα του, έτσι και οι χιλιάδες θαυμαστές και φανατικοί αναγνώστες του προσμένουν από τον Τζελάλ, σαν από έναν Μεσσία, ή έστω έναν εξαιρετικά χαρισματικό πολιτικό και θρησκευτικό ηγέτη, λύσεις και απαντήσεις που ξεπερνούν τις δυνάμεις του.

Απογοητευμένος ένας από αυτούς δολοφονεί τον Τζελάλ και την αδελφή του Ρουγιά, που αποτραβηγμένοι σε κάποιο απόμερο διαμέρισμα προσπαθούσαν να καταγράψουν και να περισώσουν μερικές ακόμη από τις αναμνήσεις του Τζελάλ, που είχε αρχίσει να ξεχνά:

Είμαι ένας «πιτορέσκ» συγγραφέας. Έφαξα στα λεξικά χωρίς να τα καταφέρω να καταλάβω τι ακριβώς σημαίνει αυτή η λέξη ηχητικά όμως μου αρέσει. Ονειρεύομαι να περιγράψω εντελώς διαφορετικά πράγματα: οπλισμένους καβαλάρηδες, στρατούς παραταγμένους στις παρυφές μιας κοιλάδας, καθώς μέσα στην πρωινή πάχνη ετοιμάζονται να επιτεθούν, δυστυχείς πελάτες μιας τα-

ρο βιβλίο») ενός νεαρού συγγραφέα, του *Orhan Pamuk*. Το κύριο μήνυμα του βιβλίου είναι η αυτοκριτική του αριστερού διανοούμενου —αλλά και η κριτική της πρακτικής των αριστερών, εν γένει.

Όλα έχουν τις ρίζες τους στην εκπαίδευση

Η στρατιωτική διακυβέρνηση δημιούργησε το αίσθημα μιας βαριάς καταπίεσης. Αυτή η καταπίεση έγινε αισθητή ιδιαίτερα στα πανεπιστήμια, ειδικά στους τομείς των κοινωνικών επιστημών. Ο Τομέας Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Άγκυρας γεύθηκε ιδιαίτερα έντονα τα επιχειρήματα

αυτού του αυταρχισμού. Πολλοί καθηγητές εκδιώχθηκαν και πολλοί άλλοι εξωθήθηκαν σε παραίτηση.

Εντούτοις, αυτός ο Τομέας Πολιτικών Επιστημών ήταν ένα κέντρο που είχε σπουδαία επίδραση και θετική βαρύτητα στην τουρκική πολιτική και κοινωνική ζωή και σκέψη.

Αλλά το στρατιωτικό πραξικόπημα προγραμμάτισε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως το Πανεπιστήμιο με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργήσει μονολιθικές, στρατιωτικού τύπου γενιές. Άλλαξαν τη μορφή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με τους κοσμήτορες και τους πρυτάνεις τους, διορισμένους από

τον Πρόεδρο, χάνοντας όλη αυτή την αυτονομία που είχε πριν από το 1980. Νέοι που δεν σκέφτονται, δεν ερευνούν, μακριά από τις πραγματικότητες του ζωντανού κόσμου, άρχισαν να αποφοιτούν από τα Πανεπιστήμια. Ξέρουν από επιχειρήσεις, εξαγωγές, εισαγωγές, κομπιούτερ, εν ολίγοις ξέρουν πολύ καλά πώς να βγάλουν χρήματα... Από κει και πέρα, τα ενδιαφέροντά τους είναι περιορισμένα κι οι πνευματικοί τους ορίζοντες κλειστοί...

Και ως επιστέγασμα όλων αυτών, ήρθε ο Οζάλ. Η οικονομική και κοινωνική πολιτική του ενίσχυσε τις κοινωνικές συνθήκες που ήθελαν να διαμορφώσουν οι στρατηγοί.

Τώρα, οι δημοφιλέστεροι κλάδοι των πανεπιστημίων είναι: κομπιούτερ, διοίκηση επιχειρήσεων, οικονομικά, τουρισμός.

Τώρα πολλοί άνθρωποι λένε: «Μπορούμε να εξελιχθούμε μέσω του καπιταλισμού. Γιατί όχι;»... Και πολλοί αριστεροί θεωρούν τον Τουργκούτ Οζάλ ως αυτόν που κατέστρεψε πολλά ταμπού!...

Σε συνθήκες σαν κι αυτές, δεν είναι φυσικό που δεν υπάρχουν νέοι ποιητές, συγγραφείς ή που οι παλιοί δεν γράφουν;

Τι διαβάζουν σήμερα στην Τουρκία;

Οι περισσότερες από τις καινούριες εκδόσεις είναι μεταφρασμένα δοκίμια. Και, αν εξαιρέσεις ορισμένες περιπτώσεις που μετριούνται στα δάχτυλα, δεν μεταφράζεται ούτε γραμμή ποίηση.

Τα περισσότερα από τα μη μεταφρασμένα έργα είναι σχετικά με την ιστορία, τις

Όλα ξεκινούν απ' την εκπαίδευση. Στη φωτογραφία, η τάξη ενός ισλαμικού σχολείου θηλέων στην Κωνσταντινούπολη. Με τουρμπάνι στο κεφάλι τους.

έρνας που διηγούνται ιστορίες αγάπης τις αλοκαιριάτικες νύχτες, τις ατέλειωτες πεπιπέτες των ερωτευμένων που ξεχνιούνται υνηγώντας κάποιο μυστικό σε πολιτείες υθισμένες στο σκοτάδι. Ο Θεός όμως μαζί με τούτη εδώ τη στήλη, που μου επιβάλλει να διηγούμαι εντελώς διαφορετικές ιστορίες, μου έδωσε μονάχα εσάς, τους αναγνώτες μου: Ανεχόμαστε ο ένας τον άλλο.

Δεν θα παραπονιόμουν καθόλου για την ατάσταση αυτή εάν δεν είχε ήδη αρχίσει να βραίνεται ο κήπος με τις αναμνήσεις μου. Ίαθε φορά όμως που πιάνω το μολύβι στα χέρια μου, εμφανίζονται μπροστά στα μάτια μου και πάλι τα απαιτητικά πρόσωπά σας και τα ίχνη των αναμνήσεων που σβήνουν μια αφήνοντας τον κήπο μου ξερό. Το να συναντά κανείς τα ίχνη των αναμνήσεων του αντί γι' αυτές τις ίδιες είναι σαν να αντιρρύνει βουρκωμένος το περίγραμμα πάνω

στην πολυθρόνα της αγαπημένης του που τον εγκατέλειψε.

Έτσι λοιπόν πήρα την απόφαση να συζητήσω με τον Αλαντίν. Όταν άκουσε ότι θα γράψω γι' αυτόν στην εφημερίδα και ότι θέλω πιο πριν να μιλήσω μαζί του γούρλωσε τα μάτια του και είπε: «Αδελφέ μου θα είναι μήπως κάτι εναντίον μου;».

Του είπα πως όχι. Του εξήγησα τη θέση που έχει στη ζωή μας το μαγαζί του στο Νισάντασι. Του εξήγησα πως χρώματα - χρώματα μυρωδιές - μυρωδιές έχουν ολοζώντανα μείνει στη μνήμη όλων μας τα χιλιάδες είδη που πουλά στο μικρό μαγαζί του με ποιά ανυπομονησία περιμένουν στο σπίτι κουκουλωμένα στα κρεβάτια τους τα άρρωστα παιδιά την επιστροφή της μητέρας τους που βγήκε να φέρει κάποιο δώρο από το μαγαζί του Αλαντίν: ένα παιχνίδι (μολυβένιο στρατιωτάκι) ή ένα βιβλίο (το παιδί

με τα κόκκινα μαλλιά) ή ένα μυθιστόρημα με εικόνες: πώς στα σχολεία της περιοχής περίμεναν χιλιάδες μαθητές να χτυπήσει το κουδούνι για σχολάσμα και πως μετά το κουδούνι που στη φαντασία τους είχε ήδη πολύ νωρίτερα χτυπήσει, έρχονταν στο μαγαζί και αγόραζαν γκοφρέτες με χαρτάκια: φωτογραφίες ποδοσφαιριστών (του Μετίν της Γαλατάσαραι) παλαιστών (τον Χαμίτ Καπλάν) ή ηθοποιών (του Τζέρρυ Λιούις)· πως τα κορίτσια —που λίγο πριν πάνε στο βραδυνό τεχνικό λύκειο αγόραζαν ένα μικρό μπουκαλάκι ασετόν για να βγάλουν το ξεφτισμένο βερνίκι από τα νύχια τους— χρόνια μετά, στην άνοστη κουζίνα ενός άνοστου νοικοκυριού ανάμεσα στα παιδιά και τα εγγόνια τους μελαγχολούσαν στην ανάμνηση των πρώτων τους νεανικών ερώτων και ονειρεύονταν το μαγαζί του Αλαντίν σαν σε παραμύθι.

πολιτικές επιστήμες και, σύμφωνα με τις σημερινές συνθήκες, τα θέματα είναι η κοσμοτικότητα, ο Αττατούρκ, η εξωτερική πολιτική. Αλλά αυτά δεν πουλάν πολύ.

Έτσι τώρα οι βασιλιάδες της αγοράς του βιβλίου είναι πρώτον τα βιβλία που είναι βασισμένα στο πολιτικό κουτσομπολιό και τις φήμες, με ανέκδοτα σχετικά με τον πρωθυπουργό και τα λίγο καλύτερα από αυτά απομνημονεύματα.

Τα βιβλία με ανέκδοτα για τον πρωθυπουργό Γιλντιρίμ Αχμπουλούτ είναι σχεδόν μπεστ σέλερς.

Παύση και στη μουσική

Ο Μπετόβεν έλεγε: «Και η παύση είναι μουσική». Στη σημερινή Τουρκία, μουσική έχει ...παύσει, σχεδόν, να παράγεται. Οι παλιοί, δυνατοί συνθέτες κλασικής πολυφωνικής μουσικής εξαφανίζονται, ίσως όχι οριστικά, μα εξαφανίζονται. Πολλοί από αυτούς έχουν πεθάνει. Δεν υπάρχουν νέοι. Συγγνώμη! Φυσικά και υπάρχουν. Όμως... Είναι κάτι διαφορετικό... Η παραδοσιακή μουσική είναι κι αυτή ανεπαρκής... κουτός λαϊκισμός, εκμετάλλευση συναισθημάτων...

Μπορούμε να πούμε ότι υπάρχουν μερικές ήπιες, ανεπαισθητες κινήσεις μόνο στο πεδίο της λαϊκής μουσικής. Μεγάλη επιτυχία, σε αυτόν τον τομέα, κάνει και ο γνωστός στην Ελλάδα Ζουλφί Λιβανελί. Γνωστός, επίσης, στην Ελλάδα είναι και ο *Ibrahim Tatlıses* —που, εκτός των άλλων, έχει ασχοληθεί και με το αραμπέσκ («τρυ-

φερή» μουσική που στηρίζεται πάντα στην πίκρα της αγάπης). Οι διάσημοι εκπρόσωποι του αραμπέσκ είναι οι *Orhan Gencebay* και *Ferdi Tayfur*. Όμως, κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα χρόνων, υπάρχει ένας νέος άνθρωπος, ο *Küçük Emrah*, που είναι ο βασιλιάς της σκηνης. Γκρεμίζει (!) τις αίθουσες συναυλιών.

Κινηματογράφος: Αμέρικα - Αμέρικα

Ο κινηματογράφος στην Τουρκία ποτέ δεν τρόμαξε το κράτος. Χρόνια και χρόνια, με μόνο κίνητρο το κέρδος, γυρίζονταν απλές, κακοφτιαγμένες ταινίες (μελοδράματα, όπως ο έρωτας μεταξύ του πλούσιου νέου και της φτωχής τυφλής κοπέλας ή το αντίστροφο). Έτσι, με αυτού του είδους τις ταινίες που εύκολα ανταποκρίνονταν στα γούστα ενός κοινού μέσου θεατή, πολλοί κινηματογράφοι ήταν πάντα γεμάτοι.

Παραγωγοί, σκηνοθέτες, ηθοποιοί και αιθουσάρχες κέρδιζαν πολλά λεφτά. Επειδή κανένας δεν αναζητούσε την ποιότητα, ένας ηθοποιός μπορούσε να παίξει σε 10, 15 ακόμα και σε 20 ταινίες το χρόνο!

Αλλά μετά τον ερχομό της τηλεόρασης, ο κινηματογράφος άρχισε κι αυτός να αντιμετωπίζει προβλήματα. Στην αρχή προσπάθησε να αντισταθεί με ταινίες πορνό για κάποιο διάστημα. Αλλά οι θεατές τους τελείωσαν.

Η υψηλή ποιότητα, οι καλές ταινίες απαιτούσαν πολλά λεφτά και δεν απέδιδαν αρκετά όπως τα φτηνά μελοδράματα. Και

φυσικά, οι περισσότερες από αυτές προκαλούσαν φόβο στο κράτος. Για παράδειγμα, ο Γιλμάζ Γκουνέι· οι ταινίες του είναι ακόμα απαγορευμένες στην Τουρκία. Μολαταύτα, ο τουρκικός κινηματογράφος βρίσκεται σε άνθιση τα τελευταία χρόνια. Πολλές καλές ταινίες γυρίστηκαν. Ντοκυμαντέρ άλλες, πολλές από αυτές κέρδισαν βραβεία σε διεθνείς διαγωνισμούς. Η τουλάχιστο προσέλκυσαν την προσοχή και την εκτίμησή.

Ωστόσο, το μέλλον του κινηματογράφου στην Τουρκία ανήκει στους ...Αμερικανούς. Οι τούρκοι εισαγωγείς ταινιών, τα τελευταία χρόνια, έχουν δεσμευτεί απόλυτα να παίζουν στις αίθουσες μόνο αμερικανικές ταινίες. Έτσι, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τουρκικές ταινίες δεν βρίσκουν αίθουσες για να προβληθούν.

Το πικρότερο όλων όμως, ιδιαίτερα ως αποτέλεσμα της κρίσης και του σοκ των τελευταίων δέκα χρόνων, είναι ότι πολλές αίθουσες κατεδαφίστηκαν, σε όλες σχεδόν τις πόλεις. Μετατράπηκαν σε αίθουσες γαμιλιών δεξιώσεων, ή έδωσαν τη θέση τους εμπορικά κέντρα. Με άλλα λόγια, ο αριθμός των κινηματογραφικών αιθουσών μειώθηκε κατά πενήντα τοις εκατό.

Θέατρο, τηλεόραση...

Το θέατρο, αντίθετα από τον κινηματογράφο, είχε ποιοτική παράδοση. Από τις δεκαετίες του '30 και του '40 πολλά και ποικίλα έργα —τουρκικά ή μεταφρασμένα— ανεβάζονταν από ένα πλήθος θιάσων

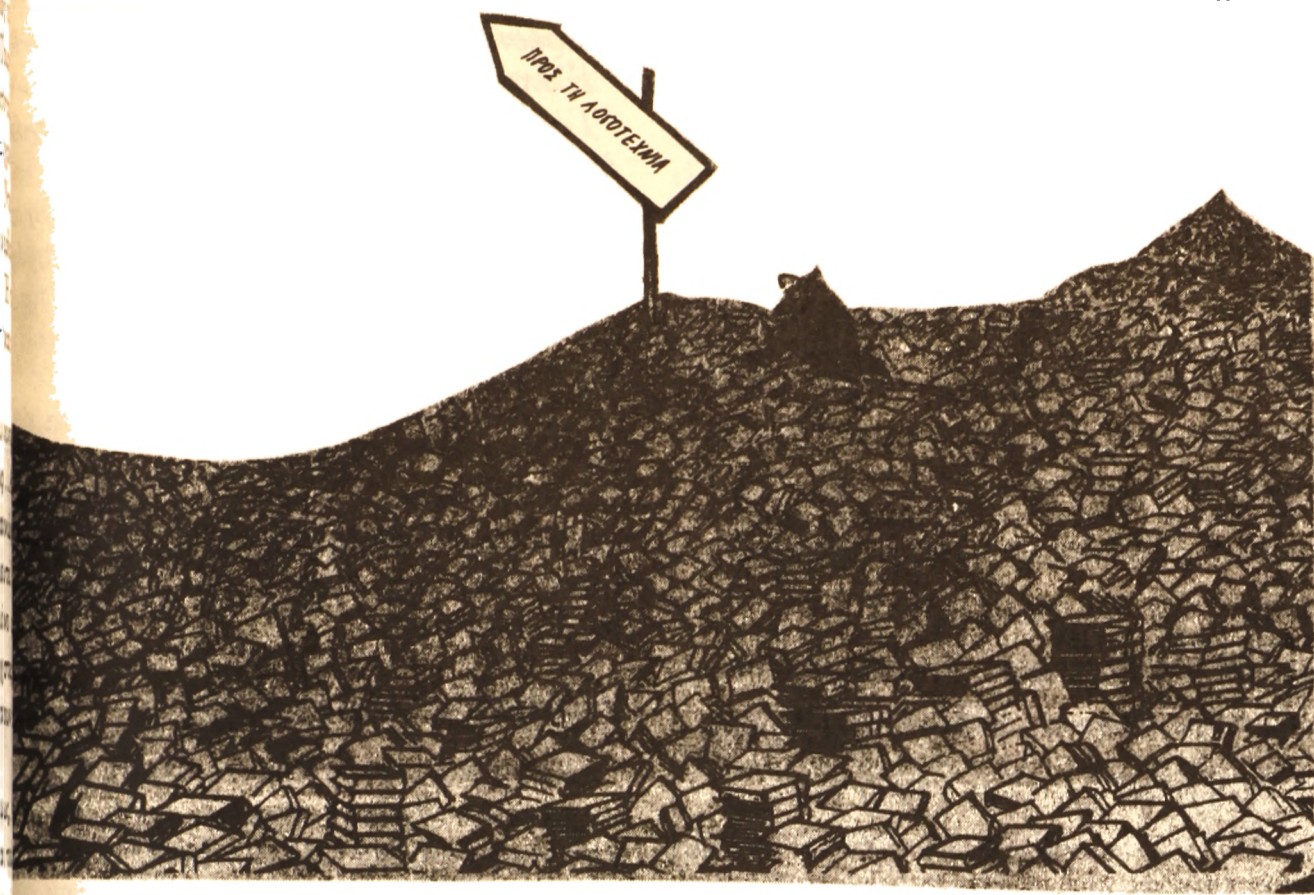
...|. Ο Αλαντίν δήλωσε πως είναι ευχαριστημένος από το ενδιαφέρον που δείχνει ο τύπος για το μαγαζί του. Τριάντα χρόνια τώρα δουλεύει καθημερινά δεκατέσσερις ώρες στο γωνιακό του ψιλικατζιδικού, έξω τις Κυριακές το απόγευμα, την ώρα που όλοι παρακολουθούν το ματς, από τα ραδιόφωνα τους, αυτός, μεταξύ μιάμιση και τέσσερις είναι στο σπίτι του και κοιμάται. Μου είπε πως το πραγματικό του όνομα είναι άλλο και πως κανείς από τους πελάτες δεν το γνωρίζει. Είπε πως διαβάζει μόνο την Χουριέτ. Είπε ακόμα ότι στο μαγαζί του δεν γίνονται συναντήσεις πολιτικές γιατί ακριβώς απέναντι βρίσκεται το αστυνομικό τμήμα της Τεσφίκιγιε, και πως ο ίδιος δεν ενδιαφέρεται για την πολιτική. Δεν είναι αλήθεια ότι μετρά τα περιοδικά σαλιώνοντας το δάχτυλό του, ούτε πως το μαγαζί του είναι μύθος. Παραπονέθηκε μάλιστα και για τέ-

τοιου είδους σφάλματα: Απένταροι γέροι εκπλήσσονται με την χαμηλή τιμή των πλαστικών ψεύτικων ρολογιών που τα νομίζουν για αληθινά και μπαίνουν με ενθουσιασμό στο μαγαζί για να αγοράσουν. Άλλοι πάλι που παίζουν στον ιππόδρομο ή έχουν με τα ίδια τους τα χέρια διαλέξει κάποιο λαχείο και δεν κερδίζουν και πάλι τίποτε, εκνευρίζονται και κάνουν φασαρίες σαν να ήταν εφεύρεση του Αλαντίν αυτά τα παιχνίδια. Γυναίκες που τους έφυγε ο πόντος στο καλτσόν, μητέρες παιδιών που γέμισαν σπυράκια επειδή έφαγαν κάποια τουρκική σοκολάτα, αναγνώστες που δεν έμειναν ευχαριστημένοι από την ανάλυση της εφημερίδας που διάβασαν κατηγορούσαν μαζί με αυτούς που παρήγαν τα προϊόντα και τον Αλαντίν που τα πουλούσε. Δεν έφταιγε όμως εκείνος για τα πακέττα που αντί για καφέ περιείχαν καφέ μπογιά για παπούτσια· ούτε και για τις

τουρκικές μπαταρίες που κατέστρεφαν το τρανζίστορ βγάζοντας ένα μαύρο υγρό σε πίσσα μετά το πρώτο τραγούδι της Εμί Σαγίν με την παθιαρική φωνή· ούτε και για τις πυξίδες, που η βελόνα τους δείχνει τώρα το αστυνομικό τμήμα της Τεσφίκιγιε και θ δείχνει πάντα το Βήτα του Βοριά, ανεξάρτητα από το αν θα τους αλλάξεις θέση· ούτε βέβαια για το πακέτο με τα τσιγάρα όπου να τσιράκι ασπριτζή ανακάλυψε το ραβασόκι της φαντασμένης εργάτριας και ήρθε τρίζοντας τρισευτυχισμένος να φιλήσει τα χέρια του Αλαντίν, να του ζητήσει να γίνει κουμπάρος του και να ρωτήσει το όνομα κοίτη διεύθυνση της κοπέλας.

Το μαγαζί του βρισκόταν σε μια γειτονιά της Ισταμπούλ που παλιότερα θεωρούνταν από τις καλύτερες, οι πελάτες ωστόσο το έκαναν κάθε φορά να σαστίσει. Ξαφνιαζόταν με τους καλοντυμένους κυρίους που δεν εί-

Σκίτσο από την
ημερήσια
εφημερίδα
«Τζουμχουριέτ»

Πάντως, τα τελευταία χρόνια τα πράγματα είναι κάπως καλύτερα. Κι η κυβέρνηση έχει αρχίσει να δίνει οικονομικές ενισχύσεις σε ιδιωτικούς θιάσους. Αλλά το μεγαλύτερο πρόβλημα αυτών των θιάσων είναι ο ανταγωνισμός της τηλεόρασης. Τα πέντε κανάλια της κρατικής τηλεόρασης κρατούν τους ανθρώπους «δεμένους» στα σπίτια τους. Για παράδειγμα το πιο παλιό και με μεγαλύτερο κύρος θέατρο της Άγκυρας, ST (Ankara Sanat Tiyatrosu = Θέατρο Πόλης της Άγκυρας) χρησιμοποιεί τα τε-

λευταία δέκα χρόνια την αίθουσά του ως κινηματογραφική αίθουσα για το μεγαλύτερο διάστημα του έτους.

Ο άλλος πιθανός λόγος γι' αυτό ίσως είναι. Ωστόσο το κράτος παρενέβαινε πάντα ενεργά υπέρ του κλασικού θεάτρου —οι θιάσοι που πειραματιζόνταν νεωτεριστικά ή, ακόμα χειρότερο, ανέβαζαν παραστάσεις με έμφαση στα κοινωνικά - πολιτικά προβλήματα της χώρας έχουν γνωρίσει απαγορεύσεις, τα μέλη τους συλλήφεις και καταδικές, πολλά θέατρα έχουν κλείσει.

Αν μάθει τι θα πει σειρά, και έβαζε τις φώτες επειδή δεν μπορούσε να αντέξει εκείνους που δεν περίμεναν, αν και ήξεραν ότι προηγουμένως άλλοι. Σταμάτησε να πουλά εισιτήρια για το λεωφορείο επειδή τον αποσπούσαν όσοι, βλέποντάς το από τη γωνία να έρχεται, έμπαιναν φουριόζοι στο μαγαζί φωνάζοντας με τον ενθουσιασμό άγριου Μογγόλου εισβολέα «εισιτήριο, εισιτήριο, αμάν ήγορα εισιτήριο». Είχε δει αντρόγυνα σαντάρηδων που τσακώνονταν διαλέγοντας χέριο, φτιασιδωμένες γυναίκες που για να αγοράσουν ένα σαπούνι έπρεπε πρώτα να ορίσουν και τις τριάντα διαφορετικές μάρκες, συνταξιούχους αξιωματικούς που πριν αλέξουν μια σφυρίχτρα, τις δοκίμαζαν μια α σφυρίζοντας όσες βρίσκονταν στο πακέτο. Είχε πια συνηθήσει, δεν τον ένοιαζε. Κι είτε πια θύμωνε με τη νοικοκυρά, που έφαγε κάποιο παλιό τεύχος ενός φωτορομάν-

τζου, που η έκδοσή του είχε σταματήσει ήδη πριν έντεκα χρόνια, ούτε με τον χοντρό κύριο που πριν αγοράσει γραμματόσημο δοκίμαζε την κόλλα του σαλιώνοντάς το από πίσω με τη γλώσσα του, ούτε και με την γυναίκα του χασάπη, που επέστρεφε την επομένη το τούλικο γαρύφαλλο λέγοντας ότι δεν μυρίζει.

Με νύχια και με δόντια είχε κρατήσει αυτό το μαγαζί. Χρόνια έδενε σε τόμους τα παλιά τεύχη του «Τέξας» και του «Τόμμιξ», τα πρωινά κι ενώ η πόλη ακόμη κοιμόταν, άνοιγε το μαγαζί και το καθάριζε, κρεμούσε τα περιοδικά και τις εφημερίδες με μανταλάκια στην πόρτα και την καστανιά του πεζοδρομίου τοποθετούσε, στην βιτρίνα τα πιο τελευταία του εμπορεύματα, και με τη σκέψη ότι θα τα ζητήσουν αλώνιζε την Ισταμπούλ χρόνια τώρα, ψάχνοντας πόρτα πόρτα τα πιο περίεργα αντικείμενα

● Το γνωστότερο παράδειγμα βιβλίων με κουτσομπολιά που κυκλοφορούν στην Τουρκία είναι το «Turgut Nereden Kosuyor?». (Από που πηγάζει ο Τουργκούτ;) του Emin Cölasan, ενός δημοσιογράφου που τώρα γράφει στην ημερήσια «Χουριέτ». Το βιβλίο έκανε 50 εκδόσεις! Ως τότε και η μεγαλύτερη επιτυχία δεν ξεπερνούσε τις 12-15 εκδόσεις.

Το πραγματικό επάγγελμα του Cölasan είναι ο σχεδιασμός. Μετά το πανεπιστήμιο, εργάστηκε ως ειδικός στον Οργανισμό Κρατικού Σχεδιασμού όταν ο κ. Οζάλ ήταν υφυπουργός του Οργανισμού στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Διώχτηκε από τον Οζάλ, λόγω των πολιτικών ιδεών του.

Το «Από που πηγάζει ο Τουργκούτ», διηγείται το ιστορικό της απρόβλεπτης ανόδου του Τουργκούτ Οζάλ με τις πλέον άγνωστες πτυχές της.

Ο Τουργκούτ Οζάλ κατέφυγε στο δικαστήριο εναντίον του Cölasan. Το δικαστήριο καταδίκασε τον Cölasan να πληρώσει 200 εκατομμύρια τουρκικές λίρες (70 χιλιάδες δολάρια) στον Οζάλ. Ενάντια σε αυτό οι αναγνώστες του Cölasan δημιούργησαν ένα κεφάλαιο, από χρήματα που συγκέντρωσαν μεταξύ τους.

ναι το ότι οι περισσότεροι ηθοποιοί δουλεύουν στην τηλεόραση ντουμπλάροντας τις φωνές για τα σήριαλ. Με αυτό τον τρόπο κερδίζουν σεβαστά ποσά.

Με αυτά και με αυτά, η γενική διαπίστωση δεν είναι ευχάριστη. Στην Τουρκία, η τέχνη το βάζει στα πόδια. Αυτό είναι το πικρό φινάλε... □

για να μπορέσει να τα διαθέσει στους πελάτες του: μαγνητικές μπαλαρίνες που χόρευαν μπροστά σε μαγνητικούς μικρούς καθρέφτες τρίχρωμα κορδόνια παπουτσιών, μικρά γήψινα αγαλματάκια του Αττατούρκ με μπλε λαμπάκια που άναβαν στις κόγχες των ματιών, ξύστρες-ελβετικούς ανεμόμυλους, ταμπέλες «ενοικιάζεται» και «εις το όνομα του οικτίρκονος και ελεήμονος Θεού», τσικλέττες δυόσμου με χαρτάκια πουλιών αριθμημένα από το ένα έως το εκατό, ροζ ζάρια του τάβλι που μπορούσε κανείς να αγοράσει μόνο στο Καπάλι Τσαρσί, ομοιώματα του Ταρζάν και του Κόναν του Βάρβαρου, σκουφάκια με τα χρώματα ποδοσφαιρικών ομάδων —ο ίδιος φορούσε δέκα χρόνια ένα μπλε σκουφί— σιδερένια εργαλεία με την μια άκρη κόκκαλο για τα παπούτσια και την άλλη ανοιχτήρι κονσέρβας...

Νεοδημοκρατικές παρεμβάσεις στην... Ιστορία

Με αυταρχικό τρόπο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο που ανήκει στο υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφάσισε να περικόψει σημαντικά κεφάλαια από το βιβλίο του ιστορικού Βασίλη Κρεμμυδά, «Ιστορία Νεότερη — Σύγχρονη, Ελληνική — Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια», το οποίο διδάσκεται από το 1984 στην Γ' τάξη Γυμνασίου. Το εισαγωγικό σημείωμα που συνοδεύει την 39/1990 πράξη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στηρίζει την απόφαση περικοπής αυτών των σελίδων ως εξής:

«Επειδή στην όλη συγγραφή οι αναφορές στην ελληνική ιστορία κρίνονται ανεπαρκείς, επιβάλλονται κάποιες περικοπές ύλης, ώστε να δοθεί περισσότερη έμφαση στην ελληνική ιστορία». Ωστόσο, περικοπές γίνονται και στις σελίδες που αναφέρονται στον εμφύλιο, την χούντα, το Πολυτεχνείο...

της Πέγκυ Κουνενάκη

Μια ιδεολογικού τύπου παρέμβαση επιχείρησε πρόσφατα το υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στη διδακτέα ύλη μερικών σχολικών βιβλίων, η οποία αντικατοπτρίζει και το πνεύμα των νέων ιδεών που εισάγει η Νέα Δημοκρατία σε όλους τους τομείς της δημόσιας ζωής. Συγκεκριμένα, με την απόφαση αυτή του υπουργείου, η οποία εκπορεύεται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, απαλείφονται από την φετινή διδακτέα ύλη κάποια κεφάλαια και υποκεφάλαια από μερικά σχολικά βιβλία, ανάμεσα στα οποία και εκείνο του ιστορικού και καθηγητή του Πανεπιστημίου Βασίλη Κρεμμυδά, που έχει τίτλο «Ιστορία Νεότερη - Σύγχρονη, Ελληνική - Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια», το οποίο διδάσκεται από το 1984 στην Γ' τάξη Γυμνασίου και έχει εκδοθεί από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων.

Αν το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στο συγκεκριμένο βιβλίο είναι γιατί σ' αυτό γίνονται ουσιαστικές παρεμβάσεις - απαλείψεις - εξαίρεση η οποία βοηθά τους μαθητές να εξελίξουν την σκέψη τους, να κα-

τανοήσουν τις επιπτώσεις των ιστορικών γεγονότων στην πολιτική και κοινωνική ζωή των διαφόρων λαών. Όπως θα διαπιστώσει παρακάτω ο αναγνώστης, πρόκειται, πραγματικά, για κεφάλαια τα οποία οδηγούν τους μαθητές στην κατανόηση της κοινωνικής και οικονομικής διάρθρωσης της σύγχρονης κοινωνίας, που τους εισάγουν στο πνεύμα των καιρών: το οποίο, πολύ απέχει από τη νεοφιλελεύθερη δομή της κοινωνίας την οποία θέλει να πρεσβεύει η Νέα Δημοκρατία...

Συγκεκριμένα: το υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σε έγγραφό του το οποίο εξεδόθη από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και φέρει την ένδειξη «Συμπληρωματικές οδηγίες για την διδασκαλία μαθημάτων» (απεστάλη στις 22/11/1990 προς τις νομαρχίες του κράτους, τις διευθύνσεις Δημόσιας Εκπαίδευσης, και τους σχολικούς συμβούλους των κλάδων ΠΕ2, ΠΕ1, ΠΕ9), καταγράφονται τα εξής:

«Υστερα από την 39/1990 πράξη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, σας στέλνουμε συμπληρωματικές οδηγίες για την δι-

δασκαλία των μαθημάτων: "Στοιχεία Δημοκρατικού Πολιτεύματος" Γ' Γυμνασίου, "Ιστορίας" γυμνασίου - λυκείου, "Πολιτικής Οικονομίας", "Φιλοσοφίας", "Θρησκευτικών" γυμνασίου - λυκείου, "Ελληνικής Οικονομίας" Β' ΕΛΠ και "Γεωγραφίας Γ' γυμνασίου" για το σχολ. έτος 1990-91.

Οι οδηγίες αυτές θα ληφθούν υπόψη σε συνδυασμό με τις προηγούμενες οδηγίες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ως προς τα σημεία που αυτές δεν διαφοροποιούνται από τις καινούριες ρυθμίσεις.

Παρακαλούμε να στείλετε από ένα (1) αντίγραφο συμπληρωματικών οδηγιών σε κάθε γυμνάσιο, λύκειο της δικαιοδοσίας σας, ώστε να ενημερωθούν ενυπόγραφα οι καθηγητές που διδάσκουν τα αντίστοιχα μαθήματα».

Ανεπαρκείς αναφορές...

Χαρακτηριστικό είναι το εισαγωγικό σημείωμα πριν από τις παραλείψεις των κεφαλαίων στην «Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία» της Γ' Γυμνασίου: «Επειδή στην όλη συγγραφή οι αναφορές στην Ελληνική Ιστορία κρίνονται ανεπαρκείς, επιβάλλονται κάποιες περικοπές άλλης ύλης, ώστε να δοθεί περισσότερη έμφαση στην Ελληνική Ιστορία».

Φαρισαϊκά λοιπόν φερόμενο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, στο Α' Κεφάλαιο της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας, που έχει τίτλο «Προς μια ανανεωμένη Ευρώπη» (15ος και 16ος αιώνας), απαλείφει το καταληκτικό υποκεφάλαιο «Οικονομία και κοινωνία», στο οποίο ο συγγραφέας του βιβλίου αναφέρει πώς μεταβλήθηκαν οι όροι της διεξαγωγής του εμπορίου, πότε αρχίζει η εποχή του καπιταλισμού, πώς αυξήθηκε ο οικονομικός και κοινωνικός ρόλος των εμπόρων (σύνολο διδακτέας ύλης δύο σελίδες...). Στη συνέχεια, στο υποκεφάλαιο για τις θρησκευτικές μεταρρυθμίσεις, το οποίο εντάσσεται στο μεγάλο κεφάλαιο της Αναγέννησης, οι σοφοί εγκέφαλοι του υπουργείου αφαιρούν μισή σελίδα, που έχει υπότιτλο: *Νέος άνθρωπος και νέα πίστη: τα όρια των ανανεώσεων*. Όπου, βέβαια, ο ιστορικός Β. Κρεμμυδάς γράφει: «...Η βασικότερη διαπίστωση από ολόκληρη αυτή την υπόθεση, που περισσότερο από οτιδήποτε άλλο την εποχή εκείνη συγκλόνισε την Ευρώπη, είναι ότι έλειπε η τόλμη, ότι τελικά η θρησκευτική Μεταρρύθμιση δεν ήταν μια επανάσταση. Οι προτάσεις των μεταρρυθμιστών σπάνια άγγιζαν κοινωνικά προβλήματα και ποτέ δεν έφτασαν σε δύναμη έξαρσης το πνεύμα της Αναγέννησης...». Και παρακάτω: «...Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι η καθολική εκκλησία πολεμώντας σε όλα τα μέτωπα (ιδεολογικό, θρησκευτικό - εκκλησιαστικό, πο-

ιτικό, κοινωνικό), κατόρθωσε να νικήσει κόμη και την αναγεννησιακή τέχνη και α επιβάλλει το ρυθμό μπαρόκ, που με την ακαμψία και το φόβο που επέβαλλε, έφρασε για έναν αιώνα την αδιαλλαξία αι την σκληρότητα της παπικής εκκλησίας».

Ο συγγραφέας απλά και μόνο κάνει μια ροοδευτική ανάγνωση των ιστορικών γεγονότων, αναγνωρισμένη από όλα σχεδόν εκπαιδευτικά συστήματα του κόσμου, όμως και από τους παράγοντες του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Μήπως αλήθεια, αυτή ακριβώς η μισή σελίδα θα βάρυνε την διδακτέα ύλη των μαθητών;

Επιστήμη, τέχνη, επανάσταση κτός διδακτέας ύλης!

Οι εξαιρέσεις όμως της τάξης μιας με δύο ελίδων συνεχίζονται: Στο κεφάλαιο που έχει τίτλο «Στην Ευρώπη των Εθνικών Πολέμων. Αποικιακοί ανταγωνισμοί και αργές εξελίξεις (16ος και 17ος αιώνες)» εκαιρούνται οι σελίδες που αναφέρονται τόσο την μη συμμετοχή της Βαλκανικής Χερσονήσου, της Πολωνίας και της Ρωσίας στις αγκόσμιες εξελίξεις αλλά και η παράγραφος εκείνη η οποία μιλάει για τις αργές εξελίξεις στην ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνία και αναφέρεται στο σπουδαίο για την ενοχή ζήτημα της περίφραξης των αγρών στην Αγγλία, στοιχείο που σταδιακά επηρέσε την ευρωπαϊκή οικονομία και οδήγησε την αστυφιλία, με όλα τα οικονομικά επαόλουθα.

Στη συνέχεια, οι αρμόδιοι του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ενοχλούνται προφανώς από την σύνδεση της ιδεολογίας με την τέχνη αι την σταθεροποίηση των πολιτευμάτων (17ος αιώνας), όπως και από τις κοινωνικές ανακατατάξεις που συνδέονται άμεσα με την εξέλιξη της σκέψης και της επιστήμης.

Ό,τι δηλαδή ερευνάται και αναζητάται στις μέρες μας από όλους σχεδόν τους επιστήμονες...

Στο επόμενο κεφάλαιο που έχει τίτλο «Ο 18ος αιώνας: προς την ωρίμανση της ευρωπαϊκής αστικής τάξης», αφαιρούνται οι σελίδες εκείνες που μιλούν για την εμπορική εξαπλώση, τον εμπορικό ανταγωνισμό και τους πολέμους, τα οποία σαφώς και επιβάλλουν ποσοτική και ποιοτική αλλαγή της κοινωνίας. Στο ίδιο κεφάλαιο υπάρχει το υποκεφάλαιο «Ο πόλεμος της αμερικανικής ανεξαρτησίας», στο οποίο, αφ' ενός μεν εξαιρείται η παράγραφος για την φυσιογνωμία των αγγλικών αποικιών της Αμερικής, αφ' ετέρου απαλείφεται και ό,τι αναφέρεται στην γαλλική επανάσταση και την κατάργηση της βασιλείας!

Στο έκτο κεφάλαιο με τίτλο «Η Ευρώπη του 19ου αιώνα: Η οργάνωση του καπιταλισμού (1800-1914)», αφαιρείται ό,τι έχει να κάνει με την ανάπτυξη της βιομηχανίας, εξαιτίας της οποίας θα αλλάξει η μορφή του κόσμου κατά τον 20ό αιώνα...

Βέβαια, από το επόμενο κεφάλαιο με τίτλο «Από τα μέσα του 19ου στα μέσα του 20ού αιώνα: Ένας αιώνας αλμάτων στην επιστήμη, στη σκέψη, στην τέχνη», αφαιρούνται οι σελίδες που αναφέρονται στις επαναστατικές αλλαγές στην επιστήμη, ειδικότερα στην Φυσική και τη Χημεία, αλλά και σε ό,τι γέμιζε αισιοδοξία τους ανθρώπους έως την εποχή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτά που επακολούθησαν έκαναν τον άνθρωπο να ανησυχήσει, έχασε την εμπιστοσύνη του στον ορθολογισμό και η τέχνη έγινε πιο «ανήσυχη».

Περιοχές και στην Ελληνική Ιστορία

Και βεβαίως, όταν το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο αποφασίζει να αφαιρέσει κάποια

κεφάλαια της Παγκόσμιας Ιστορίας, για να εξοικονομηθεί χρόνος για την ελληνική, ποιος αλήθεια πιστεύει ότι το εννοεί και στην πραγματικότητα. Γιατί, ενώ αφήνει στην διδακτέα ύλη ό,τι αναφέρεται στην δικτατορία του Μεταξά, στον πόλεμο και την κατοχή, στο μεγαλείο της αντίστασης, παρεμβάινει και αφαιρεί την παράγραφο εκείνη που αναφέρεται στον εμφύλιο πόλεμο! Αλήθεια, δεν υπήρξε εμφύλιος στην Ελλάδα, ή μήπως αναιρείται επειδή εκφράζεται η άποψη ενός διανοούμενου της Αριστεράς, ο οποίος μάλιστα δεν επεκτείνεται σε κρίσεις αλλά παραθέτει γεγονότα, τα οποία μάλιστα από ό,τι ξέρουμε έχουν δεχτεί πολύ πρόσφατα όλες οι πολιτικές παρατάξεις, μηδέ της Νέας Δημοκρατίας εξαιρουμένης...

Επίσης, όσον αφορά την σύγχρονη ελληνική ιστορία, αφαιρείται η παράγραφος που αναφέρεται στην πορεία της οικονομίας από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και έως την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, αλλά και εκείνη που μιλάει για τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις κατά την ίδια χρονική περίοδο (Χούντα, Πολυτεχνείο, κλπ.).

Με άλλα λόγια το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στερεί από τις νεότερες γενιές τη δυνατότητα να μάθουν την σύγχρονη ιστορία του τόπου τους, να έχουν άποψη για ό,τι ταλάνισε αυτή τη χώρα τα τελευταία χρόνια...

Ας σημειωθεί τέλος, πως στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπάρχει οικονομικό όφελος για τον συγγραφέα του βιβλίου, ο οποίος πληρώνεται εφ' άπαξ, με αμοιβή μάλιστα ελάχιστη σε σχέση με τον όγκο και το μόχθο της δουλειάς. Είναι επίσης γνωστό, ότι μετά από πενταετή χρήση του βιβλίου, ο συγγραφέας δικαιούται το 1/5 της αρχικής αμοιβής.

Ένα τελευταίο στοιχείο που πιστεύουμε ότι δεν είναι άσχετο με την όλη υπόθεση είναι το εξής: Το 1978, πάλι επί κυβερνήσεως Νέας Δημοκρατίας είχε ανατεθεί στον ιστορικό κ. Κρεμμυδά η συγγραφή του βιβλίου Ιστορίας για την Γ' τάξη του Λυκείου. Το βιβλίο γράφτηκε, παραδόθηκε και όπως προβλέπει ο νόμος προβλήθηκε στην Επιτροπή Κρίσης, στην οποία συμμετείχαν οι: Στ. Παπαδόπουλος, Αχ. Λαζάρου —του οποίου το βιβλίο θα αποσυρόταν— ο καθηγητής της Θεολογικής Σχολής κ. Φειδάς και δύο ακόμα γενικοί επιθεωρητές Μέσης Εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, στην Επιτροπή συμμετείχε ένας μόνο ιστορικός. Και βέβαια το βιβλίο αυτό απορρίφθηκε!

Ποιος θέλει να πιστεύει λοιπόν ότι η Νέα Δημοκρατία έχει αλλάξει, ότι έχουν πείσει οι διαχωριστικές γραμμές του παρελθόντος, όπως διατείνεται ο κ. Μητσοτάκης; Τα παραπάνω γεγονότα είναι ενδεικτικά ενός πνεύματος, το οποίο επιβιώνει και κυριαρχεί...

Το βιβλίο αυτό δεν είναι η πρώτη φορά που δέχεται επίθεση. Κατ' αρχήν, δύο περίπου χρόνια από τη στιγμή που κυκλοφόρησε στα σχολεία, δέχτηκε τα πυρά του ακαδημαϊκού κ. Κωνσταντίνου Τρυπάνη αλλά και του κ. Σαράντου Καργάκου —μέσα από τις στήλες της Καθημερινής— φροντιστή στο επάγγελμα, αλλά ταυτόχρονα και στενού φίλου του πρώην υπουργού Παιδείας κ. Βασίλη Κοντογιαννόπουλου.

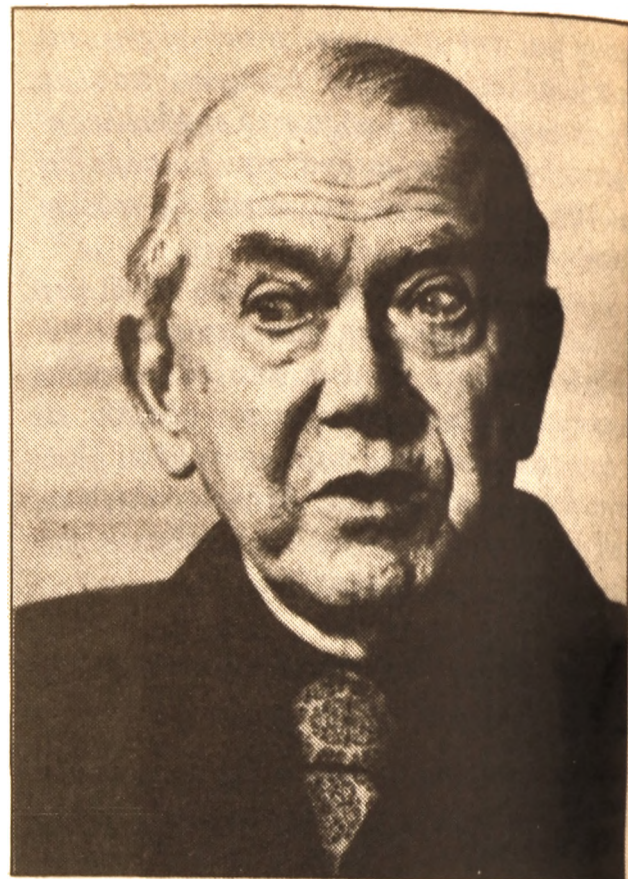
Επιθέσεις βέβαια χωρίς επιχειρήματα, αφού κανείς από τους δύο δεν είναι ιστορικός. Ωστόσο, λίγο πριν φύγει από το υπουργείο Παιδείας ο κ. Κοντογιαννόπουλος, δημιούργησε μίαν επιτροπή στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο με στόχο το ξανακοίταγμα των σχολικών βιβλίων ιστορίας. Στην επιτροπή αυτή, εκτός από τον κ. Στέφανο Παπαδόπουλο ο οποίος είναι καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο των Ιωαννίνων, υπάρχει άραγε και άλλος ιστορικός; Περισσότερο βέβαια να αναφερθεί ότι σε αυτήν συμμετέχει και ο κ. Καργάκος! Φυλλομετρώντας κανείς και μόνο το βιβλίο, θα διαπιστώσει πως το επιχείρημα της επιτροπής που λέει ότι «οι αναφορές στην ελληνική ιστορία είναι ανεπαρκείς» είναι τουλάχιστον ψευδές. Αντίθετα, γίνεται κατανοητό ότι η ιστορία δεν έχει γραφτεί όπως θα την ήθελε η Νέα Δημοκρατία.

Ερώτημα πάντως που ζητάει απάντηση αποτελεί το γεγονός του πως γίνονται αυτές οι παρεμβάσεις χωρίς να ερωτηθεί ο συγγραφέας του βιβλίου. Κι ακόμα: Υπάρχει αλήθεια κάποιος νόμος, ο οποίος επιτρέπει παρεμβάσεις στο πνευματικό έργο ενός ανθρώπου; Ποια είναι επίσης η θέση της ΟΛΜΕ και της ΟΙΕΛΕ στην συγκεκριμένη περίπτωση;

Κατέγραψε τη χρεωκοπία του παραδοσιακού ήρωα

Ο Γκράχαμ Γκρην, ένας ανορθόδοξος «αστυνομικός» συγγραφέας που στηρίχθηκε σε ήρωες αυτοκαταστροφικούς, πέθανε στις αρχές του Απριλίου σε ηλικία 87 χρόνων.

του Δημήτρη Φιλίππη

Ubi nihil vales, ibi nihil veles (=όταν δεν αξίζεις τίποτα, δεν απαιτείς τίποτα)... Οι ήρωες του Γκράχαμ Γκρην, λες και είναι φτιαγμένοι για να ενσαρκώσουν αυτό το πικρό λατινικό απόφθεγμα: άνθρωποι χωρίς συγκεκριμένα σημεία αναφοράς, άβουλοι, σημαδεμένοι από μίαν «ανώνυμη» μοίρα, υποταγμένοι στις καταστάσεις, δίχως μέλλον και αναμνήσεις...

Διαβάζοντας τα βιβλία του Γκράχαμ Γκρην αναρωτιέται κανείς: γιατί, άραγε, ο συγγραφέας επιμένει στους ίδιους λογοτεχνικούς «τύπους», υπάρξεις που κινούνται σε έναν κόσμο εχθρικό, ανθρώπους πληγωμένους, που δεν σταματούν ποτέ να ξύνουν οι ίδιοι τις πληγές τους;

Η πολυτάραχη ζωή του μεγάλου αυτού συγγραφέα δίνει την απάντηση. Έφηβος αναζητούσε μοναξιά και περισυλλογή, πράγματα αδύνατα στο κολλέγιο όπου φοιτούσε. Πολύ αργότερα, 75 χρονών πια, δήλωσε: «Ήταν κάτι φοβερό, η απουσία της μοναξιάς, η έλλειψη προσωπικής ζωής. Ο βραδινός ύπνος στο κολλέγιο ήταν για μένα εφιάλτης. Θόρυβοι, βήχας, κλανιές, τάρανζαν κάθε στιγμή την ησυχία της νύχτας». Ο ευαίσθητος νέος αναζήτησε σε άλλη πίστη, σε άλλους τόπους και χώρους ό,τι ήταν γι' αυτόν ζωτικό. Μετά από μια σύντομη παραμονή σε ψυχιατρείο προσηλυτίστηκε στον καθολικισμό —και σταμάτησαν έκτοτε οι επανειλημμένες πλην αποτυχημένες απόπειρες αυτοκτονίας· ύστερα ταξίδεψε στην Αφρική και στην Κεντρική Αμερική γιατί το

ανεξήγητο, το επικίνδυνο, ο θάνατος, πάντα τον εντυπωσίαζαν. Τριγύριζε στα «υπόπτα» σοκάκια του Λονδίνου για να γνωρίσει ανθρώπους «ταπεινούς», διαφορετικής ψυχολογίας και συμπεριφοράς από τους «αριστοκράτες» της τάξης του.

Ο Γκράχαμ Γκρην είναι χαρακτηριστική περίπτωση λογοτέχνη με βιωματικό έργο, που είχε ως αφετηρία την αναζήτηση της καταστρεπτικής πλευράς της ύπαρξης. Κι αυτό ήταν που τον ανέδειξε σε έναν από τους μεγαλύτερους σύγχρονους Άγγλους συγγραφείς.

Κεντρικό θέμα στο έργο του Γκρην είναι η χρεωκοπία της «καθώς πρέπει» ζωής, η χρεωκοπία του παραδοσιακού ήρωα. Από τα νεανικά του έργα (*Η δύναμη και η δόξα*, 1940), σ' αυτά της ωριμότητας (*Ο τρίτος άνθρωπος*, 1950), μέχρι τα πιο πρόσφατα (*Ανθρώπινος παράγοντας*, 1978), ο Άγγλος συγγραφέας προσπάθησε να φανερώσει

τον πρωταγωνιστικό ρόλο που παίζει στον ψυχισμό και στη μοίρα του ανθρώπου η «ηθική» χρεωκοπία.

Ο Γκρην, με ρεαλιστικές «πινελιές», διηγείται «σκληρές» ιστορίες. Χειρίζεται πρόσωπα και καταστάσεις από απόσταση και με μια δόση ειρωνείας. Οι ήρωές του, θρησκευόμενοι ή όχι, είναι άνθρωποι πληγωμένοι, μετέωροι. Μπροστά στο γκρεμό της ηθικής τους χρεωκοπίας δεν έχουν άλλη επιλογή. Αυτός ο «γκρεμός» είναι συνάμα και η μόνη πόρτα που ανοίγεται για μια επαφή με το Θεό.

Λογοτεχνικά, αυτή η σχέση του ανθρώπου με το Θεό δομείται με έναν μάλλον «ανορθόδοξο» τρόπο που παραπέμπει στο αστυνομικό μυθιστόρημα. Η προσπάθεια υπέρβασης της ηθικής κατάπτωσης έχει απρόβλεπτες συνέπειες, οι οποίες τελικά οδηγούν σε μια επικίνδυνη, ταραγμένη ζωή. Ο Γκρην αντιμετώπισε την κρίση των αξιών σε όλες τις διαστάσεις της: ιδεολογικές, κοινωνικές, θρησκευτικές. Είναι κάτι που ελάχιστα το κατάφεραν...

ΠΙΣΤΕΥΕΙ ΚΑΝΕΙΣ ΟΤΑΝ ΟΙ ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΞΑΣΘΕΝΟΥΝ

● Αποσπάσματα από πρόσφατες συνεντεύξεις του Γκράχαμ Γκρην

«Είμαι θρησκευόμενος, αλλά ξεχωρίζω την πίστη από τις πεποιθήσεις. Συνήθως, όταν γεννάει κανείς, έχει όλο και λιγότερες πεποιθήσεις. Η πίστη όμως τον προειδοποιεί: «πρόσεχε, κάνεις λάθος». Η πεποίθηση είναι κάτι το λογικό. Η πίστη, κάτι το άλογο. Την ακλόνηθεί όμως κανείς από τη στιγμή που οι βεβαιότητές του εξασθενούν»...

«Πέρασα πολλά χρόνια στην Κεντρική Αμερική. Επισκέφθηκα τον Παναμά και τη Νικαράγουα. Διακινδύνευα κοντά στους Σαντινίστας. Υποστήριξα τον Κάστρο. Πρέπει όμως να ομολογήσω πως οι ιδέες μου δεν είχαν διάρκεια. Σήμερα μπορεί να αντισταθώ σε υποθέσεις που άλλοτε υποστήριζα. Οι προθέσεις μου ήταν, νομίζω, ειλικρινείς, αλλά πάντως ευμετάβλητες».

Μαξ Ερνστ, Ευρωπαίος

Παρορμητικός, κινούμενος με άνεση σε έναν κόσμο λυρισμού και φαντασίας, εφευρέτης νέων τεχνικών έκφρασης, ο Μαξ Ερνστ είναι ο τελευταίος μεγάλος Ευρωπαίος ζωγράφος του 20ού αιώνα.

του Αλέξανδρου Ξύδη

Μια βδομάδα στο Λονδίνο προσφέρει πλούτο και ποικιλία εικαστικών βιωμάτων. Δεν είναι ο κόρος, αλλά ο λίγος χώρος του ANTI που με υποχρεώνει να επιλέξω 'ν' απ' αυτά —αλλά λέοντα: τη μεγάλη έκθεση Μαξ Ερνστ στην Τάιτ Γκάλλερυ για την 100ή επέτειο της γέννησής του (Brühl Ρηνανίας 1/4/1891), 254 έργα στον κατάλογο από τα οποία 100 περίπου βρίσκονται σε ιδιωτικές συλλογές από όπου βγαίνουν πρώτη φορά. Από τα υπόλοιπα αρκετά βρίσκονται σε δημόσιες συλλογές και μουσεία μακρινά (Ιαπωνία, Τέξας). Μοαδική λοιπόν ευκαιρία να τα βρεις συγκεντρωμένα εδώ στην μεγαλύτερη έκθεση έργων του Ερνστ από το θάνατό του (1/4/1976). Αν για τον υπόλοιπο κόσμο είναι δύσκολη η απόκτηση ονολικής θεώρησης —τι να πεις για την Ελλάδα που όχι έκθεση, έστω ενός έργου δεν έχει δει, αλλά και τα κείμενα γύρω από την τέχνη του είναι ιγιστά!

Σπουδαγμένος στο Πανεπιστήμιο της Βόννης τη φιλοσοφία, ψυχολογία και ιστορία της τέχνης, ο Ερνστ είναι «ασπούδαχτος» στη ζωγραφική. Όμως από μικρός έχει πολλή όρεξη να ζωγραφίσει, αντίθετα με την επιθυμία του πατέρα του με τον οποίο βρίσκεται σε μόνιμη σύγκρουση. Μαισθητός και ανοιχτός σε όλες τις επιρροές ξεναεί γύρω στο 1912 σαν εξπρεσιονιστής εντυπωσιασμένος από τον Βαν Γκοχ ενθαρρυνόμενος από τον φίλο του ζωγράφο Μάκε, και ακόμα επηρεασμένος από έργα του Καντίνσκι και του Ιαρχ του «Γαλάζιου Καβαλάρη» στο Μόναχο.

Παράλληλα μελετούσε την τέχνη των ψυχοπαθών σε ένα φρενοκομείο της περιοχής, εντυπωσιασμένος από τις έρευνες του Φρόυντ πάνω στο υποσυνείδητο. Έδειξε τα πρώτα του έργα στους Ξπρεσιονιστές της Ρηνανίας» στη Βόννη το 1913. Το 1914 κατατάσσεται στο στρατό «ο κώτος μου θάνατος»² —πληγώνεται δύο φορές στο Δυτικό Μέτωπο και στη Ρωσία. Η επαφή με τον στυγνό γερμανικό милитарισμό, μετά τη σύγκρουση με τον αυταρχικό πατέρα, τον ώθησε σε θέσεις ριζοσπαστικές τόσο κοινωνικά όσο και καλλιτεχνικά.

Με την αποστράτευσή του «την πνευματική του ανάσταση» γύρισε στην Κολωνία κι εντάχθηκε στην εκεί ομάδα του Νταντά, που είχαν ευθεία επαφή με τις αντίστοιχες ομάδες της Ζυρίχης (την ιδρυτική) και του Βερολίνου... Στην Κολωνία και στο Βερολίνο οι Ντανταϊστές συμπλέκουν για λίγο με τον επαναστατικό μαρξισμό αποκαλώντας την τέχνη «απάτη ολκής στην υπηρεσία ταξικών συμφερόντων», μηδέ και του εξπρε-

σιονισμού εξαιρουμένου. Ο Ερνστ πήρε μέρος σε διάφορες αντιεξουσιαστικές εκδηλώσεις αμφισβήτησης της ομάδας της Κολωνίας, και το περιοδικό που έβγαζαν «Ο Ανεμιστήρας» απαγορεύθηκε από τις αγγλικές αρχές κατοχής. Ο Ερνστ συμμετείχε στην άρνηση της «αστικής τέχνης» και του εξπρεσιονισμού φτιάχνοντας κολλάζ. Η τεχνική είχε βέβαια εφευρεθεί από τους Κυβιστές στη Γαλλία σαν ένα καθαρά εικαστικό μέσο, αλλά τη χρησιμοποίησαν αμέσως οι Ιταλοί Φουτουριστές, και το Νταντά στη Γερμανία για πολιτικούς σκοπούς.

Για τον Ερνστ, η πληθώρα των εικόνων στις σελίδες ενός τυπωμένου διαφημιστικού καταλόγου ερέθισαν έντονα την ευαίσθητη ματιά του. Οι διαφημίσεις απεικόνιζαν αντικείμενα σχετικά με την ανθρωπολογική, τη μικροσκοπική, την ψυχολογική, την ορυκτολογική, την παλαιοντολογική έρευνα. Εδώ ανακαλύπτω τα στοιχεία παραστάσεων τόσο εξωφρενικά άσχετων με μένα ώστε να μου προκαλείται ξαφνική ένταση των οπτικών μου ικανοτήτων, μια παραισθητική διάδοχη αντιφατικών εικόνων, διπλών, τριπλών, πολλαπλών, η μια πάνω στην άλλη, με την εμμονή και τη γοργότητα ερωτικών αναμνήσεων και οραμάτων που γεννά η υπνηλία. Οι εικόνες αυτές, με τη σειρά τους, προκαλούν νέα επίπεδα νόησης. Τον ίδιο καιρό ο Ερνστ εντυπωσιάζεται από τον «μεταφυσισμό» του ντε Κίριχο που ανακάλυψε στο Μόναχο.

Ήταν ώριμος ο Ερνστ για το ταξίδι στο Παρίσι που το μελετούσε από καιρό και για τη συνάντησή του με την ομάδα του Νταντά εκεί, τον Μπρετόν και τον Ελύαρ. Μια έκθεση με κολλάζ του το 1921 κάνει μεγάλη εντύπωση στο Παρίσι. Έτσι βρέθηκε ο Ερνστ στην προφυλακή της σουρεαλιστικής τέχνης επιδιώκοντας να δημιουργήσει μια «νέα μυθολογία» τον καιρό ακριβώς που δημοσιευόταν το πρώτο «Μανιφέστο του Σουρεαλισμού» (1924). Τα πρώτα μεγάλα σχήματος έργα του χρονολογούνται από την εποχή εκείνη. Μεταφέροντας τον αυτοματισμό που κήρυττε ο Μπρετόν από τη λογοτεχνία στη ζωγραφική, ο Ερνστ ανακαλύπτει το 1925 την τεχνική του «frottage» = τριψίματος, που δεν είναι άλλο από το παιχνίδι των παιδικών μας χρόνων «ξεπατίκωμα».

Αργότερα μεταφέρει την τεχνική στο λάδι, και την ονομάζει *grattage* = ξύσιμο. Από την εποχή εκείνη έχουμε μια δεύτερη σειρά μεγάλων έργων όπως την «Ορδή» την «Πετρωμένη Πόλη», την «Ευρώπη μετά τη Βροχή» αρχινισμένη στην Γαλλία το 1940, τελειωμένη στην Αμερική το 1942.

Μαξ Ερνστ: Πιετά, ή η Επανάσταση τη Νύχτα, 1923.

Μετά το 1933 είχε παραμείνει ο Ερνστ στη Γαλλία, καταδιωχόμενος από τους Ναζί, όχι ως Εβραίος, που δεν ήταν, αλλά απλώς ως «εκφυλισμένος καλλιτέχνης». Όταν ξέσπασε ο πόλεμος οι Γάλλοι τον έκλεισαν σε στρατόπεδο σαν υπήκοο εχθρικού κράτους και όταν οι Γερμανοί ολοκλήρωσαν την κατοχή τους σε όλη τη Γαλλία, με πολλές περιπέτειες έφτασε στη Νέα Υόρκη το 1941. Έμεινε στις ΗΠΑ ως το 1953 πρώτα στη Νέα Υόρκη (ως το 1946) —πήρε και την αμερικανική υπηκοότητα— κι ύστερα εγκαταστάθηκε στην Αριζόνα με την τέταρτη γυναίκα του Ντοροθέα Τάννινγκ. Στην έρημο της Αριζόνα έχει δημιουργήσει μερικά από τα πιο λυρικά έργα του. Δεν έπαυε να δοκιμάζει νέες τεχνικές, όπως την «ταλάντευση» = *oscillation*, όπου ένας τενεχές με τρύπα στον πάτο γεμάτος μπογιά, κρεμασμένος από έναν σπάγγο, αιωρείται πάνω από τον μουσαμά παράγοντας τυχαίες παραστάσεις. Από εκεί πήραν οι νέοι Αμερικανοί καλλιτέχνες την τεχνική του ντρίππινγκ.

Το 1953 ο Ερνστ επιστρέφει στη Γαλλία, το 1954 του απονέμεται το Μεγάλο Βραβείο της Μπιεννάλε της Βενετίας, γίνεται Γάλλος υπήκοος το 1958. Οργανώνονται μεγάλες αναδρομικές εκθέσεις του σε Παρίσι, Λονδίνο, Κολωνία, Ζυρίχη, Νέα Υόρκη, ακόμα και στη γενέτειρά του, το Brühl.

Αυτή είναι η εγκόσμια σταδιοδρομία του Μαξ Ερνστ. Σημαδεύεται στο Τάιτ Γκάλλερυ με έργα όλων των εποχών, το παλιότερο του 1913, το νεότερο του 1973.

Μέσα στον κόσμο της ζωγραφικής του 20ού αιώνα η τέχνη του είναι από τις πρώτες. Με τον Μαρσέλ Ντυσάν είναι οι δύο οδηγοί της τέχνης του δεύτερου μισού του αιώνα μας, όχι μόνο τεχνικά, αλλά και θεωρητικά. Όλα τα σύγχρονα κινήματα από τον Ερνστ και τον Ντυσάν έχουν την αφετηρία τους.

Στο κίνημα του Νταντά από όπου ξεκίνησαν κι οι δύο, αντιπροσωπεύουν δύο ίσως αντίθετες, μάλλον παραπληρωματικές, θέσεις. Ο Ντυσάν πιο εγκεφαλικός, πιο ψυχραιμότερος υπολογιστής, πιο δογματικός κατασκευαστής, ο Ερνστ πιο παρορμητικός, ζωγράφος και ποιητής, κινούμενος με άνεση σε έναν κόσμο λυρισμού και φαντασίας, εφευρέτης νέων τεχνικών έκφρασης που αποτελούν κοινά κτήματα της σημερινής ζωγραφικής.

Ο Ερνστ είναι και ο τελευταίος μεγάλος Ευρωπαίος ζωγράφος του 20ού αιώνα.

Στην τέχνη δεν υπάρχουν σύνορα

Λευκό περιβάλλον που το «καταστρέφουν» ρωγμές και σκασίματα. Ίχνη ενός γαιώδους χρώματος. Και στη σύνθεση, να δεσπόζει ένα ανθρώπινο προσωπίο, όλο μυστήριο και ανστηρότητα.

Αυτά είναι τα χαρακτηριστικά της δουλειάς που εκθέτει ο Κώστας στην γκαλερί Κρεωνίδης, όλο το Μάιο. Έχοντας εργαστεί για χρόνια πολλά ως καλλιτεχνικός επιμελητής και εικονογράφος στον τύπο, ο Κώστας επιστρέφει στην ζωγραφική με 14 συνθέσεις. Για την παραγωγή του αυτή μιλάει στο ANTI, παρουσιάζοντας παράλληλα τα καλλιτεχνικά του πιστεύω, αλλά και καταθέτοντας τις βαθύτερες προσδοκίες του.

— Εγώ πάντα έκανα αυτό που πίστευα και αυτό που ήθελα. Κατάγομαι από οικογένεια καλλιτεχνών: μεγάλωσα με πίνακες και χρώματα. Δεν μου ήταν ξένη η ζωγραφική —άλλωστε οι σπουδές μου ήταν πάνω στο εικαστικό αντικείμενο.

● Η δουλειά σου δεν είναι διακοσμητική. Στις συνθέσεις σου δεσπόζει ένα προσωπίο, μια μάσκα, ένα λατρευτικό σύμβολο, ένα σύμβολο που αρχετυπικά, συμπυκνώνει τη συλλογική μνήμη.

— Δεν θα ήθελα να δώσω κάποια ερμηνεία στο προσωπίο. Ας τη δώσει ο θεατής. Το προσωπίο, πάντως, αυτό είναι ο πυρήνας, μια μορφή από την οποία εκπηγάζουν ερωτηματικά. Προτιμώ πάντως οι εικόνες που κατασκευάζω να κερδίζουν το θεατή χάρη στη δύναμή τους, παρά χάρη στη διαμεσολαβητική ερμηνεία του κριτικού λόγου.

● Σύμφωνα, λοιπόν, οι λέξεις δεν μπορούν να υποκαταστήσουν την εικόνα. Ωστόσο, στις λέξεις θα πρέπει να προσφύγεις για να περιγράψεις τη δουλειά σου, έτσι δεν είναι;

— Όταν βρίσκομαι μπρος σε κάθε μου πίνακα αναρωτιέμαι τι άραγε μπορώ να περιγράψω. Μπορώ να μιλήσω, π.χ., για ένα στοιχείο που υπάρχει: το λευκό χρώμα που απλώνεται σε όλη σχεδόν την επιφάνεια. Η λευκότητα, για μένα, είναι το

αίνιγμα, είναι η χώρα όλων των χρωμάτων και της μεταμορφωτικής τους συγκατοίκησης. Το λευκό απορροφά το βλέμμα και μόνο όταν το φανταστώ να κινείται σαν μια πολυστροφή δίνη, όπως φαντάζομαι ότι κινείται το μυαλό, η σκέψη, οι μηχανισμοί της φαντασίας, μπορώ να διακρίνω τη μίξη των χρωμάτων. Είναι περισσότερο μια εμπειρία γνώσης που έρχεται σε αντίθεση με την ίδια την αίσθηση —την αίσθηση που θέλει κανείς να βρίσκει στο διάχυτο άσπρο το κενό. Για μένα δεν υπάρχει κενό. Όπως επίσης επιθυμώ το παρελθόν και το μέλλον —ό,τι ζήσαμε, γνωρίσαμε, μάθαμε, ό,τι ελπίζουμε και επιθυμούμε— να συγχλίνει σε ένα διαρκές παρόν.

Προτιμώ, λοιπόν, να εξωτερικεύω ό,τι αισθάνομαι για τη δουλειά μου, για τα συνθετικά της στοιχεία (για το λευκό,

π.χ.) παρά να την περιγράψω.

● Και για να ξανάρθουμε στο θέμα του ρόλου της τέχνης, πώς όλα αυτά τα επιμέρους συνθετικά στοιχεία της έκφρασης μπορούν να πάρουν ένα χαρακτήρα παρέμβασης σε μια κοινωνία;

— Αυτό έχει περισσότερη σχέση με το τι έχει να πει η εποχή μας κι ο πολιτισμός μας. Η τέχνη, πάντως, ψέμματα δεν μπορεί να πει.

● Κι ο καλλιτέχνης; Οφείλει ο καλλιτέχνης να τηρεί μια συγκεκριμένη στάση ζωής —και ποια;

— Ας μιλήσουμε κυρίως για την Ελλάδα. Εμείς, ως χώρα, έχουμε βαριά κληρονομιά —και δεν θέλω να πιστεύω ότι όποιος έχει πολύ παρελθόν δεν έχει μέλλον. Αυτή η κληρονομιά, όμως, αντί να μας δώσει τα εφόδια για να προχωρήσουμε, καμιά φορά μας θέτει εμπόδια. Ίσως γιατί δεν τη γνωρίζουμε, ίσως πάλι γιατί την έχουμε παρερμηνεύσει.

Σήμερα δεν υπάρχουν σύνορα —τουλάχιστον στην τέχνη. Όπως και δεν έχει νόημα η αναφορά στο παρελθόν, αν αυτή η αναφορά δεν σημαίνει κατα-

γραφή των δεδομένων του παρόν, σε ζωή, σε περίσκεψη, σε προβληματισμό... Όλα αυτά έχουν να κάνουν με τις επιλογές που τελικά κάνουμε, σε πώς τις αξιοποιούμε.

Νομίζω πως ο καλλιτέχνης οφείλει να είναι απροκατάλητος και ανοιχτός στα κελύσματα των καιρών. Να εμπιστεύεται τον εαυτό του και τις δυνατότητές του. Να ερευνά. Να αναζητεί. Να επανακαθορίζει.

Τα προσφερόμενα μέσα όχι μόνο της δημιουργίας και της μετάδοσης της εικόνας αλλά και πολλών μηνυμάτων, πολλές φορές αντιφατικών (ίσως και πέρα από αυτήν) αυξάνονται συνεχώς, έτσι ώστε να μας επιβάλλουν μια διαμόρφωση κριτηρίων.

Η γνώση, άσχετη με ό,τι επιβάλλεται ως πληροφορία από τα μέσα, είναι το μεγάλο όπλο του καλλιτέχνη. Μας σπλίζει με κριτήρια, μας βοηθάει να τεκμηριώσουμε την όποια επιλογή μας. Σήμερα, άλλωστε, το ίδιο δυνατό με τις κραυγές μπορούμε να μιλάμε και με φιθύρους. Το ζήτημα είναι να μην αρκούμαστε στην επιφάνεια των πραγμάτων, στη φαινομενικότητά τους, αλλά να τα εξετάζουμε σε βάθος. Μια τέτοια ώριμη ματιά επιβάλλει ακόμη και να μη διστάσουμε να μετακινούμαστε από τη θέση μας αν, για τον ένα ή τον άλλο λόγο (είτε γιατί διαπιστώνουμε ότι είχαμε λάθος, είτε γιατί έχουν αλλάξει τα δεδομένα), επιβάλλεται να το κάνουμε.

Δείγμα της δουλειάς του Κώστα, που παρουσιάζεται στην γκαλερί Κρεωνίδης.

ΣΕ ΝΕΟΥΣ καλλιτέχνες και διανοούμενους έχει ανοίξει τις σελίδες του το ANTI ήδη από το τεύχος 456. Σε ανθρώπους που, στα πρώτα βήματα της δημιουργικής τους πορείας, έχουν καταφέρει να αναπτύξουν φρέσκιες ιδέες, να ανοίξουν πρωτότυπους εκφραστικούς δρόμους, ώστε δικαίως να προσβλέψουμε σε αυτούς για μια εξίσου δημιουργική και ενδιαφέρουσα συνέχεια. Στο σημερινό τεύχος φιλοξενούμε το ζωγράφο Κώστα.

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΕΞΑΙΣΙΕΣ (ΑΛΛΑ ΣΠΑΝΙΩΣ)

**Εταιρείες
δίσκων και άλλοι
φορείς πολιτισμού
αδιαφορούν για την
έντεχνη μουσική.**

ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΠΑΝΤΑ ενδιαφέρον παρακολουθούμε τις λίγες δισκογραφικές εκδόσεις που παρατηρούνται στο χώρο της ελληνικής μουσικής. Σποραδικές κυρίως εκδόσεις που ούτε ενδεικτικά καλύπτουν το μέγεθος και την αξία της σύγχρονης —ή και παλαιότερης— έντεχνης ελληνικής δημιουργίας. Και, κατ' επέκταση, αφήνουν ανεμετάλλευτες σημαντικές ερμηνείες ελλήνων εκτελεστών σε έργα ελληνικά ή και του αγκόσμιου ρεπερτορίου.

Από την μία η εμπορική νοοτροπία των περισσότερων εταιρειών, και η ουσιαστική «αδιαφορία» των υπόλοιπων φορέων πολιτισμού για τον τομέα αυτό, αφήνουν πολλά περιθώρια για παρόμοιες εκδόσεις. Έτσι προσκόμαστε στο σημείο να μένουμε ικανοποιημένοι επειδή, μέσα σε μια ολόκληρη χειμερινή περίοδο (αυτήν που πέρασε), εμφανίζονται ελάχιστοι δίσκοι τέχνης μουσικής που αξίζουν προσοχή μας.

**Αφιέρωμα στο Ελληνικό
χορόδραμα της Ραλλούς
Γιάννου.**

Ανέκδοτες ηχογραφήσεις έργων που είχαν παρουσιαστεί αμέσως μετά το «Ελληνικό Χορόδραμα». Εξαιρείται η μοναδική ηχογράφηση της «Μουσικής του Φοίκα» (1948-49) του πρώτου αυτού ώριμου έργου του Γιάννη Γρηγόρη, με την συμφωνική ορχήστρα του Ε.Ι.Ρ. και διεύθυνση του *Litschauer* που έγινε μετά την επίβλεψη του συνθέτη. Ουλοχρόνως θεωρείται η πρώτη δισκογραφική παρουσία του κοσμοπολίτου αυτού έργου (αλλά και ενδεικτικού της πορείας των ελληνικών αναζητήσεων) του Γ. Γρηγόρη, αφού η αναφερόμενη πρώτη ηχογράφηση με τον

Άλεξ Σέρμαν δεν κυκλοφόρησε ποτέ.

Έργα εξέχοντα όσο και ενδεικτικά των τάσεων των σύγχρονων ελλήνων συνθετών, και της πορείας που ακολουθεί γενικότερα η μουσική έκφραση στον τόπο μας. Μια πορεία ούτε φτωχότερη ούτε αποκομμένη, από την μουσική των προηγμένων του αιώνα μας, που σπάνια όμως κατορθώνει να φτάσει ως τον ακροατή της.

«Η Μαρίκα Παπαϊωάννου, παίζει Σούμαν».

Η Μαρίκα Παπαϊωάννου, γνωστή πιανίστα, που κατ' επανάληψη έχει τιμηθεί για την συμβολή της τόσο στην πρωτοεκτέλεση έργων της σύγχρονης ελληνικής μουσικής, όσο και για το κύρος των ερμηνειών της σε έργα του διεθνούς ρεπερτορίου, «παρουσιάζεται» στην δισκογραφία.

Μέσα από μια επιλογή παλαιότερων ζωντανών ηχογραφήσεων (και στην παρούσα έκδοση σε έργα *Schumann*) «διασώζονται» οι ερμηνείες της που ο *A. Rubinstein* τις είχε χαρακτηρίσει «εκτελέσεις μουσικού και όχι μόνο πιανίστα».

Στον πρώτο αυτό δίσκο μιας σειράς που ετοιμάζεται, η Μ. Παπαϊωάννου ερμηνεύει τα έργα του Σούμαν «*Κομμάτια Φαντασίας*» έργ. 111, τις «*Παιδικές σκηνές*» και το «*Davidsbündlertänze*».

«Λίλα Αδαμάκη - Γιάννης Παπαδόπουλος *Lieder*».

Η ευλύγιστη και εκφραστική φωνή της Λίλας Αδαμάκη που κατέκτησε τους κριτικούς και το κοινό στην Γαλλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες αποτυπώνεται στην δισκογραφία, σε *lieder* συνθετών κυρίως του αιώνα μας. Κάνοντας χρήση των τεχνικών και εκφραστικών δυνατοτήτων της ερμηνεύει «τραγούδια» των Ούγκο Βολφ, Γκαμπριέλ Φωρέ, καθώς και τα «*Δuo τραγούδια της Καστίλλης*» του Ιησού Γκουρίντι και τον «*Κύκλο*» (έξι ελληνικές λαϊκές μελωδίες) του Μίχη Θεοδωράκη.

Ν. Μητρόπουλος

Σημειωματάριο

ΜΟΥΣΙΚΗ

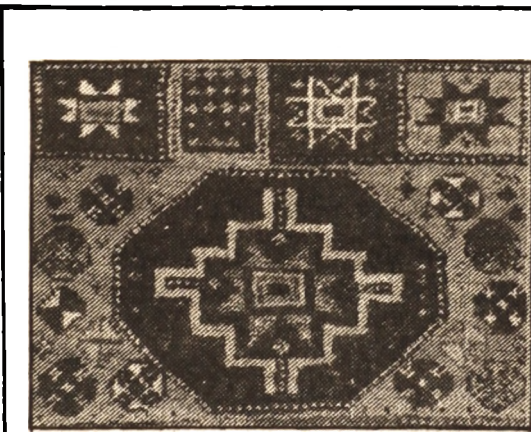
□□□ Σήμερα και αύριο στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών η ορχήστρα «Ρόμπερτ Σούμαν» του Ντύσσελντορφ θα δώσει δύο συναυλίες με έργα Τσαϊκόφσκι, Σούμπερτ, Μότσαρτ, Μέντελσον και, σε πρώτη παρουσίαση, το έργο για ορχήστρα, «*Per aspera ad astra*» του Δημήτρη Τερζάκη. Εισιτήρια: 3.000, 1.500 και φοιτητικά 1000 δρχ.

□□□ Σήμερα, αύριο, την Κυριακή και τη Δευτέρα η Ελένη Βιτάλη συνεχίζει να βρίσκεται στο κλαμπ-Μετρό του Γκάζι μαζί με τη μουσική που αγάπησε: τρα-

γούδια του Ξυδάκη, αλλά και του Χατζιδάκι, του Άσιμου, αλλά και ηπειρώτικα, του Καζαντζήδη αλλά και ρεμπέτικα της φυλακής. Σπονδή σε ένα τραγούδι που ο μικροαστισμός το καταπνίγει, αλλά που δεν παύει να συγκινεί.

□□□ Και τζαζ. Πάλι στο Μέγαρο Μουσικής. Ταξίδι με αυτοσχεδιαζόμενη μουσική στους δρόμους της Ανατολής αλλά και της Δύσης από τους Νίκο Τουλιάτο, Φρέντυ Στούντερ, Νταϊήβιντ Λυντς, Στ. Λογοθέτη και Βίκυ Χουζούρη στο πλαίσιο των εκδηλώσεων του Μουσικού Αναλόγιου. Την Κυριακή 21 Απριλίου.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Αντιπροσωπευτικά δείγματα χαλιών που εδώ και 500 χρόνια κατασκευάζονται με τον ίδιο τρόπο καθώς και ασημικών, κοσμημάτων και σκευών συνδυασμένων με κοράλλια και ημιπολύτιμους λίθους —χαρακτηριστικά δείγματα κούρδικης λαϊκής τέχνης παρουσιάζονται στην έκθεση που διοργανώνεται στο Αλατζά Ιμαρίτ, Κασσάνδρου 91-93, Θεσσαλονίκης.

□□□ Πέτρα, ξύλο, χαλκό, ασημι χρησιμοποιεί ο γλύπτης Χρήστος Παππάς, που με τον τίτλο «Μεταμορφώσεις» εκθέτει την καινούρια του δουλειά στην αίθουσα τέχνης Αέναον (Αντερσεν 18, Ν. Ψυχικό). Διάρκεια, έως 27 Απριλίου.

□□□ Το Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών, σε συνεργασία με το κέντρο εικαστικών τεχνών Αέναον διοργανώνει την πρώτη ατομική έκθεση ζωγραφικής στην Ελλάδα του Λάμπρου —έργα μεικτής τεχνικής και σχέδια. Όλο τον Απρίλιο στην αίθουσα Αέναον, Στουρνάρα 30.

□□□ Στην Πινακοθήκη Πιερίδη (Β. Γεωργίου 29, Γλυφάδα) το λογοτεχνικό περιοδικό «Η λέξη»

οργανώνει, για τη συμπλήρωση δέκα χρόνων κυκλοφορίας, έκθεση με έργα ζωγραφικής, χαρκτηκής, και γλυπτικής των καλλιτεχνών που εικονογράφησαν τα εκατό πρώτα τεύχη του.

□□□ Έκθεση χειροποίητου γυαλιού του Θωμά Χαλβατζή λειτουργεί στο πνευματικό κέντρο του Δήμου Αθηναίων. Διάρκεια, μέχρι τις 30 Απριλίου.

□□□ Αρμακόλας, Γεωργιάδης, Δικέφαλος, Μέγκουλας, Μουστάκας, Παπαγιάννης, Ρόκος, με δείγματα δουλειάς τους, συμμετέχουν στην ομαδική έκθεση γλυπτικής της αίθουσας τέχνης Αστρολάβος (Ανδρούτσου 138, Πειραιάς). Όλο τον Απρίλιο.

ΘΕΑΤΡΟ

□□□ Ό,τι σκηνοθετεί ο Λεωτέρης Βογιατζής πάντα το περιμένουμε με εξαιρετικό ενδιαφέρον. Δικαίως, όπως αποδεικνύει η νέα του παράσταση με το —μπεκετικών αποχρώσεων— «Ρίτερ, Ντέ-

νε, Φος» του Τ. Μπέρνχαρντ. Μαζί με του Βογιατζή παίζουν η Λυδία Κονιόρδου και η Όλια Λαζαρίδου. Στο θέατρο της οδού Κυκλάδων στην Κυψέλη.

Τεκμήριο μιας εποχής

Π. Α. Ζάννας
Πετροκαλαμήθρες
Δοκίμια και άλλα. 1960-1989
(Εκδόσεις «Διάττων»)
Αθήνα 1990

Ο χαρτοκόπτης διαπιστώνει πως όλο και σπανίζουν τα βιβλία που τον χρειάζονται, μιας και μηχανικοί κόφτες φροντίζουν πριν από μας για μας. Όλο και σπανίζουν τα παρθενικά διπλωμένα δεκαεξασέλιδα...

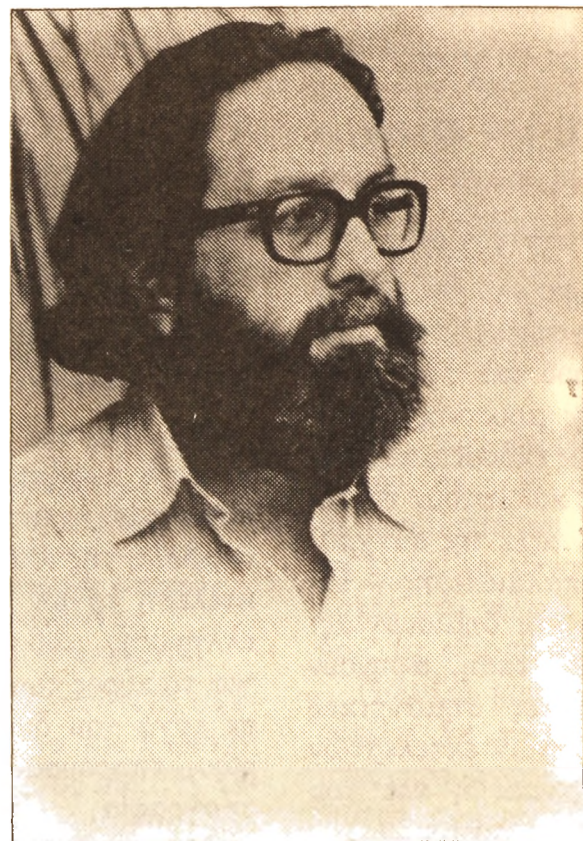
Μελαγχολεί, λοιπόν, καθώς κόβει τα φύλλα ενός νέου εντύπου, πολύ φροντισμένου τυπογραφικά: *Ανθρωποθεωρία*, με υπότιτλο *περιοδικό γενικής ανθρωπολογικής μελέτης και τέχνης*, τχ. 1 (αχαϊκές εκδόσεις, Πάτρα '91). Και νιώθει αμηχανία όταν διαβάζει ότι «Το περιοδικό αυτό είναι μια πρόταση ριζικής και γενικής ανθρωπολογικής μελέτης και πράξης. Προτείνει έναν τρόπο μελέτης που να βασιζέται και να ξεκινάει από την πραγματικότητα της ανθρώπινης οντότητας και των ενεργών πολιτισμικών μορφών κι ένα τρόπο πράξης ανάλογο και οργανικό αυτής της μελέτης.

Ο ριζικός και γενικός χαρακτήρας αυτής της πρότασης προκύπτει από την ανάγκη άμεσης αναφοράς στην πράξη της ζωής και στα ίδια τα πράγματα, πριν και πέρα από διακρίσεις και εξειδικεύσεις γενικά πνευματικές ή ειδικά επιστημονικές». Όποιος κατάλαβε, ας μας γράψει!

Πουπούξιος; «Αυτοεκδοτικός οίκος» του Γλαύκου Κουμίδη, μεταξύ Κολωνίας και Λευκωσίας:

1. Το σκαμπό και του σκαμνού (1987),
2. Λόγω... ΤΕΧΝΗΣ (1989), 3. Οι Δωρητές (1989). Και τα τρία μαζί ευ-μορφη *macédoine de fruits!* Μικτή μορφή ενδιαφέρουσα «εν τη παραδοξότητι» —κάπως έτσι;

Τα δοκίμια και τα άρθρα του Παύλου Ζάννα —καρπός τριακονταετούς δραστηριότητας και για πρώτη φορά συγκεντρωμένα συστηματικά— είχαν σταλεί στο τυπογραφείο λίγες ημέρες πριν από το θάνατό του. Η έκδοση δεν τον πρόλαβε εν ζωή. Τα κείμενα, ωστόσο, όπως ξέρουμε καλά, παραμένουν και κρίνονται: τόσο ως προς την ευθυβολία τους, όσο και ως προς την αντοχή τους στο πέρασμα του χρόνου. Διαβάζοντας κανείς τον ανά χειράς τόμο, διαπιστώνει ότι δύο θέματα απασχόλησαν κατά βάσιν τον συγγραφέα σε όλη τη διάρκεια του βίου του: το μυθιστόρημα και ο κινηματογράφος. Η μετάφραση του «Αναζήτησαν τον χαμένο χρόνο» και η συμβολή του στην προώθηση της ελληνικής κινηματογραφίας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό υπήρξαν οι πρακτικές κατά κάποιο τρόπο προϋποθέσεις για την ερμηνευτική προσέγγιση στα φαινόμενα της έντεχνης γλώσσας και εικόνας του αιώνα μας. Τα δοκίμια του Ζάννα διαθέτουν διαύγεια και πρωτοτυπία σκέψης, είναι επαρκώς τεκμηριωμένα και θεμελιώνονται, όπου και όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις, στις θεωρητικές κατακτήσεις της σύγχρονης κριτικής έρευνας. Ο λόγος του αποδεικνύεται νηφάλιος και οι απόψεις του αιχμηρές. Ο Ζάννας συνδυάζει την κατά θέματα και περιπτώσεις επιχειρηματολογία με την προοδευτική ανάπτυξη μιας θέσης που εντέλει συνέχει το σύνολο του προβληματισμού του: λογοτεχνία και κινηματογράφος αποτελούν δύο σαφώς διακριτές τέχνες οι οποίες, εντούτοις, επικοινωνούν υπογείως και, υπό μία έννοια,

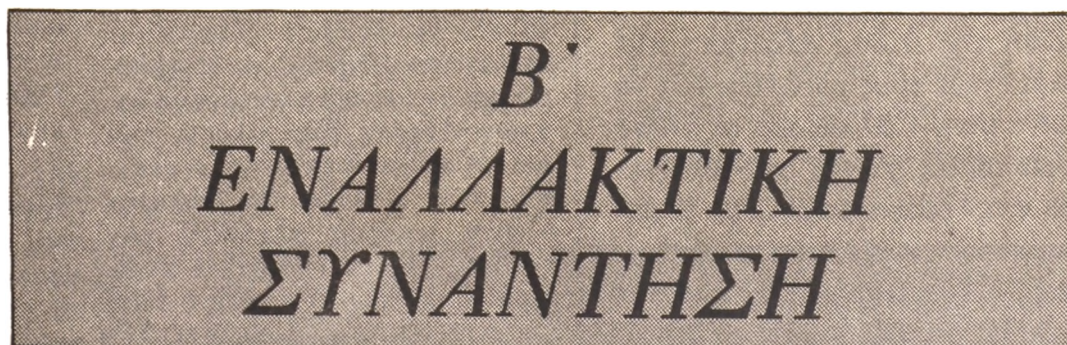

Ο αξίχαστ
Παύλος Ζάννα...

απαιτούν τη συνεξέτασή τους. Ο κριτικός, φυσικά, γνωρίζει —και εδώ βρίσκεται η σημασία των κειμένων του— πότε θα τις ταυτίσει και πότε θα τις ξεχωρίσει, υπενθυμίζοντας πάντοτε στον αναγνώστη βασική κοινή τους παράμετρο, την αφήγηση.

Το βιβλίο του Παύλου Ζάννα είναι το τεκμήριο μιας εποχής (αντιπροσωπευτικό του κλίματος και των καλλιτεχνικών αναζητήσεων τριών συναπτά δεκαετιών) και αντλεί την αξία του από την αναμνηστική του μαζί της: ο συγγραφέας όχι μόνον συνέλαβε εύστοχα το πνεύμα της, αλλά και το επεξεργάστηκε δραστικά ως τις ημέρες μας.

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου

Για μια
εναλλακτική πρόταση
(Εκδόσεις Κομμούνα),
Αθήνα 1990,

Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται δώδεκα εισηγήσεις - προτάσεις από την β' εναλλακτική συνάντη-

ση στον Προυσό Ευρυτανίας το 1989. Όσοι συνέβαλαν στην πραγματοποίηση της συνάντησης και στην έκδοση αυτού του μικρού τόμου πρακτικών, είναι άνθρωποι με ζωντανό το ενδιαφέρον για την καλυτέρευση των συνθηκών της ζωής μας και τη βελτίωση των αν-

θρωπίνων σχέσεων σε κάθε επίπεδο.

Εξεταζόμενος χώρος είναι πάντα η Ελλάδα και γι' αυτό όλες σχεδόν τα θέματα αναφέρονται στον Ελλαδικό χώρο κατ' αντιπαράθεση με τον υπόλοιπο κόσμο (ΕΟΚ, Βαλκάνια, Βορράς, κλπ.). Πολύ ενδιαφέρουσα, αν και ανυ-

Η Τζαζ δεν είναι μόδα

Αν στο σάουντρακ της ζωής σας προσδοχάτε ένα καυτό «ρυθμ-έξιον», η μύηση στη μαγεία της μουσικής TZAZ επιβάλλεται. Αν αυτό έχει ήδη γίνει —ας είναι κα-ά το ραδιόφωνο!— πριν χαθείτε αρασυρμένοι στον ατέλειωτο λα-ύρινθο της σχετικής δισκογρα-ίας, φροντίστε για την ενημέρω-ή σας πάνω στους ιστορικούς ταθμούς, τις συναισθηματικές ε-ρήξεις, τις καλλιτεχνικές απο-ειώσεις και τις ανακυκλωτικές της τροχιές. Η TZAZ δεν είναι μόδα. Είναι (ήταν) κίνημα ζωής. Αφροαμερικάνικη παράδοση και πρωτοπορία, σωματικός παλ-ός, αυτοσχεδιασμός... Η κίνηση της ψυχής έξω: προς τον όχι και τόσο μακρινό «άλλον» και το όχι και τόσο μακρινό «άλλο».

Για όποιον νοιάζεται, ή απλώς ενδιαφέρεται να ανιχνεύσει αυτόν

τον τόσο σαγηνευτικά μοναδικό μουσικό κόσμο, είναι και πάλι κοντά μας ο Κώστας Γιαννουλόπουλος με ένα βιβλίο -μνημείο, που ανατέμνει όχι μόνο την ιστο-ρία αλλά και τον χαρακτήρα της TZAZ μουσικής, ταξινομώντας με τον πλέον έγκυρο, ευανάγνω-στο και εύληπτο τρόπο το έργο χιλίων (1.000) περίπου μουσι-κών και το στυλιστικό στίγμα δέ-κα χιλιάδων (10.000) δίσκων. Το βιβλίο «JAZZ: 1900-1990» αποτελεί όχι μόνο συνέχεια και συμπλήρωμα της προηγούμενης ανάλογης απόπειρας του συγγρα-φέα («TZAZ, Οδηγός Δίσκων», Εκδ. Απόπειρα - 1983) αλλά και ριζική συχνά επανεκτίμηση και αναπροσδιορισμό επιμέρους ιστορι-κών ή στυλιστικών παραμέτρων. Χωρίζεται σε πέντε μεγάλα κεφά-λαια: Οι Ρίζες της Τζαζ, Κλασι-κή Περίοδος, Swing, Μέση Πε-

ρίοδος, Σύγχρονη Εποχή. Για τη δημιουργία του χρησιμοποιήθη-καν πάμπολλες πηγές, συν βε-βαίως το τεράστιο προσωπικό αρ-χείο του Κώστα Γιαννουλόπου-λου, ο οποίος —αξίζει να σημειω-θεί— «ευθύνεται» επίσης για την έκδοση του περιοδικού TZAZ, την οργάνωση και διεύθυνση του φε-στιβάλ τζαζ και σύγχρονης μουσι-κής PRAXIS, την ίδρυση και λει-τουργία της δισκογραφικής εται-ρείας PRAXIS RECORDS, και για μια ολόκληρη σειρά σχετικών ρα-διοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων. Διδάσκει Ιστο-ρία και Αισθητική της Σύγχρονης Μουσικής στο Κολέγιο Αθηνών. Άλλα έργα του: «Ανθολογία Συγκεκριμένης Ποίησης» (1983), μετάφραση ποιημάτων των Γκρέγκορι Κόρσο, Λώρενς Φερλινγκέτι, Ρίτσαρντ Μπρών-τιγκαν. Πιο πρόσφατη είναι η ευ-θύνη της επανέκδοσης ιστορικών ηχογραφήσεων της BLUE NOTE «The Blue Note Tracks», για λο-γαριασμό της EMI. Γιατί η TZAZ υπερβαίνει κάθε χωροχρο-νικό όριο...

Χρήστος Τσανάκας

Κώστας Γιαννουλόπουλος
«Jazz: 1900-1990 (Ιστορικός
και δισκογραφικός οδηγός,
Εκδ. Νέα Σύνορα - Α.Α.
Λιβάνη)», Αθήνα 1991.

ροδος, Σύγχρονη Εποχή. Για τη δημιουργία του χρησιμοποιήθη-καν πάμπολλες πηγές, συν βε-βαίως το τεράστιο προσωπικό αρ-χείο του Κώστα Γιαννουλόπου-λου, ο οποίος —αξίζει να σημειω-θεί— «ευθύνεται» επίσης για την έκδοση του περιοδικού TZAZ, την οργάνωση και διεύθυνση του φε-στιβάλ τζαζ και σύγχρονης μουσι-κής PRAXIS, την ίδρυση και λει-τουργία της δισκογραφικής εται-ρείας PRAXIS RECORDS, και για μια ολόκληρη σειρά σχετικών ρα-διοφωνικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων. Διδάσκει Ιστο-ρία και Αισθητική της Σύγχρονης Μουσικής στο Κολέγιο Αθηνών. Άλλα έργα του: «Ανθολογία Συγκεκριμένης Ποίησης» (1983), μετάφραση ποιημάτων των Γκρέγκορι Κόρσο, Λώρενς Φερλινγκέτι, Ρίτσαρντ Μπρών-τιγκαν. Πιο πρόσφατη είναι η ευ-θύνη της επανέκδοσης ιστορικών ηχογραφήσεων της BLUE NOTE «The Blue Note Tracks», για λο-γαριασμό της EMI. Γιατί η TZAZ υπερβαίνει κάθε χωροχρο-νικό όριο...

Ρομπέρ Μαντράν,
καθηγητής του
πανεπιστημίου της
Προβηγκίας, ένας από
τους καλύτερους ιστορικούς
της οθωμανικής
αυτοκρατορίας: *Η
καθημερινή ζωή στην
Κωνσταντινούπολη τον
αιώνα του Σουλείμάν του
μεγαλοπρεπούς* (μετ.
Γιάννης Αγγέλου, εκδ.
Δημ. Ν. Παπαδήμα,
1991).

Σε έβδομη έκδοση
κυκλοφορεί το έξοχο
μυθιστόρημα της Τατιάνας
Γκρίτση Μιλλιέξ, *Και
ιδού ίππος χλωρός* (εκδ.
Καστανιώτη, 1990) και
σε τέταρτη οι Νουβέλες
της *Σπαράγματα* (εκδ.
Καστανιώτη, 1990).

Τις *Διάφορες εκδοχές
του παιχνιδιού* —του
αιώνιου παιχνιδιού
ανάμεσα στα δύο φύλα—
ερευνά με το μυθιστόρημά
της η Νανά Ησαΐα (εκδ.
βιβλιοπωλείον της
«Εστίας», 1990). Μια
ερωτική ιστορία που εν-
τέλει πραγματεύεται την
αμάχη του καλού με το
κακό.

Υποσημείωση: η Νανά
Ησαΐα είναι μια πολύ
σημαντική ποιήτρια. Γιατί
το ξεχνά;

«Φίλοι του ποδηλάτου»
και το περιοδικό τους
τυπώνεται σε
ανακυκλωμένο χαρτί:
Ποδήλατο 2 (Άνοιξη
1991). Δυστυχώς χάσαμε
την ευκαιρία να πάμε στο
Ροκ-Ραπ-Ρέγγε πάρτυ
που έγινε στο
«απελευθερωμένο»
πάρκινγκ Κωλέττη και
Εμμ. Μπενάκη 50.
Παραμένη ανοιχτή η
πρόσκληση - συνάντηση
στην πλατεία Αγίου
Γεωργίου Κυψέλης, στις
8.30 το βράδυ, κάθε
Τρίτη, πάντα βέβαια με
το ποδήλατό μας. Κλινγκ!
Κλινγκ!

Στ. Μπογιατζής

κτήρα της. Τα θέματα των *Ελλη-
νικών Μεταπολεμικών Μοντέ-
λων Ανάπτυξης* και των *Συνε-
ταιρισμών* αντιμετωπίζονται από
μια μαρξιστική οπτική. Στο *Γυ-
ναικείο Κίνημα* διαβλέπεται η α-
νάγκη συμφιλίωσης και ενοποίη-
σης των φεμινιστικών στρατοπέ-
δων. Δεν λείπουν και γενικού εν-
διαφέροντος θέματα, όπως αυτό
για την *Εναλλακτική Ανάπτυξη*,
όπου επί τροχάδην εκτίθενται οι
απόψεις του εισηγητού επί όλων
των παραγόντων της ανάπτυξης.

Σημαντικό παράγοντα έντασης
αποτελεί η καθημερινή ζωή στις
πόλεις και η προσέγγιση του Γ.

Σχίζα, «Η Κρίση του Δομημένου
Χώρου», είναι τεκμηριωμένη με
προτάσεις εφαρμόσιμες.

Στην «Εναλλακτική Συνάντη-
ση '89» αποφάσισαν οι διάφοροι
Εναλλακτικοί φορείς να κατέλ-
θουν σαν ενιαίο οικολογικό σχήμα
στις εκλογές και το τελευταίο κε-
φάλαιο του βιβλίου λειτουργεί σαν
προγραμματική διακήρυξη του
σχήματος αυτού. Έχουμε ανάγκη
και περιμένουμε περισσότερες συ-
ναντήσεις και βιβλία σαν αυτό στο
μέλλον, παρά τις όποιες διαφορές
στις τάξεις του ενιαίου οικολογι-
κού φορέα.

Δύσκολοι καιροί

Μάρω Δούκα
Είς τον πάτο της εικόνας
(Εκδ. Κέδρος)
Αθήνα 1990

Χταποδάκι μαγειρεμένο
με 13 τρόπους, ρύζι
μαγειρεμένο με 4 τρόπους
—διαλέξτε ολίγη ποίηση
δημώδη και έντεχνη,
ολίγους περιπάτους
περιηγητών στην
Μονεμβασία—
συμπληρώστε με
ακουαρέλες της
Μονεμβασίας! Φοβάμαι
πως πάλι δε θα
καταφέρετε να
δημιουργήσετε αυτό το
τόσο καλόγουστο
αποτέλεσμα, που μας
προσφέρουν ο Αλέξανδρος
και η Χάρις Καλλιγά,
8Χ8 + 8 (εκδ. Ακρόνητον,
Μονεμβασία 230 70).
Την έκδοση αυτή
αναζητείστε την στο
βιβλιοπωλείο της Εστίας».
Δεν θα χάσετε!

Ψώνια μεταπασχαλινά
του χαρτοκόπτη: δύο
χαρτοκόπτες από το
πωλητήριο του Μουσείου
Μπενάκη· ο εις του 1800
περίπου, ο έτερος του
1881. Ωραίοι αν και
ακριβοῦτσικοι λιγάκι
(Κουμπάρη 1, Αθήνα
106 74).

Ωραίο θα μπορούσε να
είναι το αφιέρωμα στην
Αθήνα που ετοίμασε το
περιοδικό νέο επίπεδο 10
(Μάρτιος - Μάιος '91),
αν ακολουθούσε τη
«συμβουλή» του Γιάννη
Βαρβέρη και γινόταν
αληθινό όσο ο «Αχρηστος
οδηγός του κέντρου των
Αθηνών»: Το «ευώδες
φάντασμα του κυρίου
Λουλουδιά» μας
ακολουθεί!

Αυτό είναι μια
πραγματική είδηση! Μετά
από 50 χρόνια η Εθνική
Βιβλιοθήκη
επαναλαμβάνει την έκδοση
της *Ελληνικής Εθνικής
Βιβλιογραφίας*, 1989.
Δηλαδή; Υπάρχει φως!
Και η δουλειά τους αυτή
φαίνεται πως θα
συνεχιστεί. Μαθαίνουμε
πως το πρώτο τεύχος του
1990 είναι ήδη έτοιμο.

Η μυθιστορία της Μ. Δούκα, βρίσκεται συνεχώς
εμβαπτισμένη, σαν μια πολυεπίπεδη κυτταρική μεμ-
βράνη, στην επικαιρότητα. Αλλά αν ο περιβάλλον
χώρος μπορεί να μεταγγίσει ζωοποιά στοιχεία ικανά
να μεταπλασθούν σε αυτοτελή ύπαρξη, ταυτόχρονα
εμπεριέχει τη διαρκή απειλή να διαποτισθεί το λογο-
τεχνικό κύτταρο με αναφομοιώτα ξένα σώματα.

Η συγγραφέας στο καινούριο της βιβλίο, επανα-
λαμβάνει το εγχείρημα του προηγούμενου μυθιστορή-
ματός της, *Οι Λεύκες Ασάλευτες*. Κύριο θέμα παρα-
μένει η ανατομία της γραφής· ο κεντρικός ήρωας τότε
προτιθέτο να γράφει —ενώ τώρα γράφει— ένα μυθι-
στόρημα απομυζώντας τον κοινωνικό του χώρο αλλά
και την προσωπική του ζωή και εμπειρία. Και στα δυο
βιβλία, συνυπάρχουν και εμπλέκονται δύο διαφορετι-
κοί μικρόκοσμοι. Στις «Λεύκες Ασάλευτες», ο μυθι-
στορηματικός ιστός που προσπαθεί να υφάνει η φέρελ-
πης συγγραφέας αποδίδεται σε μια τριτοπρόσωπη συ-
νειρμική αφήγηση, όπου εναλλάσσονται η ενδοσκόπη-
ση με τη φαντασίωση. Αυτές οι αφηγηματικές νησίδες,
επιπλέουν στην εξιστόρηση της καθημερινότητας της
ηρωίδας που συναρμολογείται από τις ποικίλες οπτι-
· ς των προσώπων που την περιβάλλουν.

Στο πρόσφατο μυθιστόρημα η δομή περίπου αντι-
στρέφεται: Ο ήρωας με χειμαρρώδη λόγο και παρα-
λήπτη των γραπτών του κάποια φίλη, ονόματι Ηώ
—πιθανόν, προσωποποίηση του λυκαυγούς στο συγ-
γραφικό του οίστρο— καταγράφει απόψεις, συλλέγει
ιστορίες και επεισόδια· πρωτογενές υλικό για το εκκο-
λαπτόμενο έργο του. Στη σχεδόν υπαρξιακή του ανα-
ζήτηση παρεμβάλλει τα μυθοπλαστικά στοιχεία, έτσι
όπως αποσπασματικά διαμορφώνονται συρράπτοντας
τους μνημονικούς συνειρμούς των ηρώων του, οι ο-
ποίοι καταναλώνονται σε μια φλύαρη αναδρομή στο
παρελθόν τους. Το σύμπαν του αφηγητή - συγγραφέα
εστιάζεται σε έναν διανοούμενο, τριαχονταετή δικηγό-
ρο, πολιτικά ανένταχτο, με περισσή αυτογνωσία. Πέ-
ριξ αυτού κινούνται καμιά εικοσαριά άτομα: η γυναίκα
του, η εξαδέλφη της, όπως και οι ανιόντες και κατιόν-
τες συγγενείς ενός εκάστου. Ορισμένοι ήρωες, έρχον-
ται σχεδόν αυτούσιοι από άλλα μυθιστορήματα της
Μ. Δούκα, αλλά η επεξεργασία, εδώ, παράγει μια α-
ναστροφή της «πραγματικότητας», καθώς μάλιστα α-
νακαλείται ο στοχασμός του εθνικού ποιητή, «εις τον
πάτο της εικόνας βρίσκεται πάντα η Ελλάδα με το

μέλλον της». Εδώ πρωτοστατεί, ένας ταξιτζής από τη
Ρούμελη —με αδελφό αντάρτη— «ανανήψας βασανι-
στής στη Μακρόνησο» που «ματσώθηκε επί Χού-
ντας», πρωτοπαλικάρο του ΠΑΣΟΚ στο σώματείο, α-
ξιώθηκε να μπει «σημαιοστολισμένος το '85 στο χω-
ριό». Γύρω από αυτόν, η γυναίκα, η -ρωμένη, τα παι-
διά μαζί με όλο το συγγενολόι τους. Τα επινοημένα
πρόσωπα βρίσκουν το πρότυπό τους στην πραγματικό-
τητα του αφηγητή που σαν απόλυτος κύριος, ανάλογα
με το θυμικό του, παραλλάσσει βελτιώνοντας ή παρα-
μορφώνοντας.

Η Μ. Δούκα κινεί δύο πολυπληθείς, χαλαρά αρχι-
τεκτονημένους, κόσμους· τον ένα συνάρτηση του άλ-
λου και σε σχέση αληθοφάνειας. Χρησιμοποιεί μια ρέ-
ουσα, χυμώδη γλώσσα που γίνεται πειστική με την α-
μεσότητα ενός σχεδόν προφορικού λόγου. Στην τερά-
στια τοιχογραφία που συνθέτει, προσπαθεί να χωρέσει
την κατακερματισμένη μας πραγματικότητα. Όπως
και στα προηγούμενα βιβλία της, ο χώρος της δεξιάς
μάλλον παραμερίζεται, κυριαρχούν οι χαρακτήρες που
βρήκαν σκέπη στο «σοσιαλιστικό όραμα» και μέσα α-
πό αυτό δημιούργησαν τη νοοτροπία τους, ενώ στο
στόχαστρο παραμένει με εμμονή η διχασμένη και πο-
λύπαθη «Αριστερά».

Στην τριετία 1987-90 που παρεμβάλλεται ανάμεσα
στα δυο βιβλία, η επικαιρότητα στην Ελλάδα αλλά
και διεθνώς πάλλεται επικίνδυνα από γεγονότα. Ιδιαί-
τερα δοκιμάζεται ο αριστερός διανοούμενος, καθώς
κλυδωνίζεται η ιδεολογία του και, πιθανόν, ανάλογα
με την ευαισθησία του, ανατρέπεται. Το τελευταίο μυ-
θιστόρημα της Μ. Δούκα, μάλλον φαίνεται πως δίνει
διέξοδο στην προσωπική της αγανάκτηση. Και πα-
λαιότερα, στην *Αρχαία σκουριά*, είχε μεταγγίσει, και
μάλιστα με επιτυχία, τη συγκίνηση από την εμπειρία
της Δικτατορίας και του Πολυτεχνείου. Όμως οι δυο
εποχές, καθώς και ο τρόπος που τις βίωσε η συγγρα-
φέας, διαφέρουν.

Το μυθιστόρημα, φιλόδοξο σαν σύλληψη, πιθανόν
επηρεάστηκε από την «υψηλή θερμοκρασία» των πρό-
σφατων συμβάντων και νοτίστηκε από το μολυσμένο
κλίμα των ημερών μας. Αν και υπάρχουν οι προϋπο-
θέσεις, μάλλον δεν δόθηκε ο αναγκαίος χρόνος —«η
απόσταση ασφαλείας»— στη μνήμη για να δράσει ως
καταλύτης.

Μάρη Θεοδοσοπούλου

Ανάπτυξη και περιβάλλον

Μια εικονοκλαστική αντιμετώπιση της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας, επιχειρεί στο πο-
λύ ενδιαφέρον αυτό βιβλίο του ο *René Passet*, καθηγητής Οικονομικής του πανεπιστημίου του Παρισιού. Πρόκειται για μια συνολική κριτική, από περιβαλλοντική σκοπιά, της οικονομικής σκέψης, και αποπειράται τον καθορισμό των αληθινών ορίων της ανάπτυξης της ανθρώπινης δραστηριότητας. Απώτερος σκοπός του συγγραφέα φαίνεται να είναι η πρόθεσή του να πείσει τον αναγνώστη ότι η σύγχρονη οικονομική πρέπει να λάβει πλέον υπόψη τις αρχές του περιβάλλοντος στο οποίο όλοι ζούμε.

Ραχοκοκκαλιά του βιβλίου αποτελεί η δήλωση ότι η λογική των νεκρών (άψυχων) πραγμάτων αποτελεί ανώτατο νόμο της οικονομίας. Σαν αποτέλεσμα οι οικονομολόγοι ανακαλύπτουν την εκμετάλλευση της φύσης, μόνο όταν υπερβούν τα όρια αντοχής του περιβάλλοντος, όταν δηλαδή οι φυσικοί μηχανισμοί υπερβούν το σημείο αυτόματης ρύθμισής τους. Για την κατανόηση των ιδεών αυτών ο συγγραφέας κάνει μια σύντομη εισαγωγή στη θεωρία των συστημάτων. Έτσι γίνονται καλύτερα αντιληπτοί οι νόμοι που διέπουν το περιβάλλον ως σύστημα, τόσο στο επίπεδο του αψύχου, όσο και στο επίπεδο της ζωής. Γι-

Rene Passet
Οικονομία και Περιβάλλον (μια βιοοικονομική προσέγγιση)
Επιμέλεια Θεώρησης: Γ.Θ. Χατζηκωνσταντίνου
(εκδόσεις Παρατηρητής)
Θεσσαλονίκη 1990.

νεται φανερό ότι η «συνοικολογία», που ορίζεται ως η αλληλεξάρτηση των στοιχείων του συστήματος, είναι το κλειδί για την επιβίωσή του.

Γραμμένο με εύληπτο τρόπο το βιβλίο αυτό είναι προσιτό και από αυτόν τον αναγνώστη που στερείται ειδικών γνώσεων. Η αναδρομή στις κυριότερες οικονομικές θεωρίες, στις πρώτες σελίδες, απλουστεύει ακόμη περισσότερο την προσέγγιση του ζητήματος, και η μετάφραση είναι υποδειγματική.

Στ. Μπογιατζής

Νεοελληνικά από την Κύπρο

Νίκος Ορφανίδης
Η λογοτεχνία του μυστικού δρόμου και άλλα νεοελληνικά.
Πουδύ σε κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας.
Εκδόσεις «Ακτή»
Αθήνα 1990.

Ο Κύπριος μελετητής εξετάζει γνωστά κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας από μια μάλλον ασυνήθιστη (για τα φιλολογικώς κρατούντα) άποψη: οι έννοιες της μεταφυσικής, του ιερού και της μυστικής εμπειρίας αποτελούν τα σημεία τα οποία αναζητεί δια-
λύζοντας τον Σολωμό, τον Σεφέρη, τον Μακρυγιάννη, τον Καζαντζάκη ή τον Ελύτη. Έννοιες κα-
λόλου αφηρημένες στην ορολογία του και καθ' όλα νόμιμες σε ό,τι αφορά στη θεματολογία ή στη διάταξη των εν λόγω δημιουργών. Έννοιες πολύτιμες επίσης προκειμένου να καταλάβουμε ορισμένες ελευρές του Καβάφη, να κατανοή-

σουμε το έργο του Άγγελου Σικελιανού ή να εξηγήσουμε τις ιδιορρυθμίες του Μακρυγιάννη. Ο Νίκος Ορφανίδης είναι προσεκτικός στις επιστημάνσεις του και συνεπής ως προς τη μέθοδο ανάλυσης που εφαρμόζει. Δεν βιάζει τα συμπεράσματά του, ούτε προσπαθεί να αναγάγει τις ερμηνευτικές του προσεγγίσεις σε κάποιο απυρό-

Πολιτική ιστορία της Θεσσαλονίκης

Γιώργος Αναστασιάδης
Αναζητώντας την σύγχρονη πολιτική ιστορία της Θεσσαλονίκης.
(Εκδ. Παρατηρητής)
Θεσσαλονίκη 1990

Πέντε κείμενα που προσπαθούν να καταγράψουν και να αξιολογήσουν τις πηγές της σύγχρονης ιστορίας της Θεσσαλονίκης. Το «τυπικό» αυτό εγχείρημα δικαιώνεται από την πλούσια πολιτική ιστορία της πόλης, αλλά οι δρόμοι είναι πράγματι δύσβατοι μα ταυτόχρονα και γοητευτικοί για όσους θέλουν να ανιχνεύσουν τα στοιχεία που συγκροτούν την πολιτική φυσιογνωμία της πόλης, τον τεράστιο ρόλο που έπαιξε για τον ελληνισμό και το εργατικό κίνημα.

Βασίλης Καπετανγιάννης

βλητο και τηλεσίδικο σύστημα ιδεών. Τα δοκίμιά του συμβάλλουν στον διάλογο και στην καλόπιστη προώθηση της φιλολογικής έρευνας προς περιοχές οι οποίες δεν έχουν ακόμη αποκαλυφθεί σε όλες τις διαστάσεις τους.

Αλλά η κυριότερη αρετή του βιβλίου είναι οι χαμηλοί τόνοι που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας του. Ο αναγνώστης εξοικειώνεται εύκολα με τον κόσμο τον οποίο του δείχνει ο Ορφανίδης, χωρίς να δυσφορήσει ούτε στιγμή με τις μεγαλοστομίες ή τις κραυγαλέες διακηρύξεις προθέσεων που συχνά συνοδεύουν ανάλογες εργασίες. Εντούτοις, θα κρατούσα τις επιφυλάξεις μου σχετικά με το θέμα του αλυτρωτισμού στην καβαφική ποίηση. Δεν μπόρεσα να πεισθώ ότι υπάρχει τέτοιου τύπου εθνική συνείδηση στον Αλεξανδρινό και, ακόμη περισσότερο, ότι το έργο του συνδέεται με τους ποιητές της «πρώτης γενιάς της αγγλοκρατίας» στην Κύπρο. Αλλά αυτά είναι ζητήματα προσωπικών εκτιμήσεων και δεν μειώνουν τη σημασία της «Λογοτεχνίας του μυστικού δρόμου». Μια ματιά στα πονήματα του τόμου αρκεί, νομίζω, για να το πιστοποιήσει.

Βαγγέλης Χατζηβασιλείου

Βαρελότα τέλος! Παρ' όλα αυτά ο *Πυρετός* του Μιχάλη Δήμου (εκδ. «Εστία», 1990) πυροδοτεί πράγματα και θάματα: παράξενο πυρετό, θαυματουργή ανάσταση πνιγμένου στρατιώτη απ' τη Μικρασία, παραισθήσεις, κ.ά. Ας είναι! υπομονή και όλα περνάνε, ακόμη και ο πυρετός!

Για τις *Μέρες*, που έμοιαζαν με *μανταρίνι* γράφει η Σώτη Τριανταφύλλου (εκδ. Αιγόκερως, 1991) ένα ιδιότυπο «περιηγητικό» κείμενο: «Τέλος, σκέφθηκα, είμαι πολύ - πολύ ευτυχισμένη. Ταξιδεύω αργά και μας παρακολουθώ όλους. Κι εμένα, κανείς δε με παρακολουθεί. Ή, δεν ξέρω. Ταξιδεύοντας, γυρνώντας, ματαιώνοντας, αναβάλλοντας, επιβεβαιώνοντας τη θέση μου στα συγκοινωνιακά μέσα, σκεφτόμουν: Υπάρχω. Με σημειώνουν, με γράφουν, με σβήνουν. Τις μέρες της περιπλάνησης, η βία περνούσε απ' τις χαραμάδες, σαν επικίνδυνη βισκόζη. Περιμένοντας, γνώρισα το αίσθημα της αγωνίας. Αυτό, μόνο, γνώρισα».

Δεν μένει παρά η παράλειψη του χαρτοκόπτη (τχ. 463): *Κήποι στον Παράδεισο* του Θανάση Κ. Κωσταβάρα (εκδ. Καστανιώτη, 1990): «Υπάρχουν δυο όψεις της σιωπής / όπως υπάρχουν και δυο δρόμοι για να διασχίσουμε / το μαύρο δάσος. / Ο ληστής δεν παραμονεύει πάντα στον σκοτεινότερο. / Όμως ο ποιητής πρέπει να ανοίξει τον δικό του δρόμο. / Όχι για να αποφύγει τον κίνδυνο. / Για να γνωρίσει στον κόσμο την άλλη / την απόκρυφη γοητεία του δάσους».

Είπαμε. Να μπει τάξη στις προβληματικές που τις πληρώνει ο Έλληνας φορολογούμενος. Αλλά να θεωρούνται προβληματικές και οι θερινοί κινηματογράφοι, ε, αυτό μόνον άνθρωποι σαν τον κ. Σούρλα θα το σκέφτονταν. Γι αυτό και κείνος σκέφτηκε και αποφάσισε να εντάξει τους θερινούς κινηματογράφους στον υπό ψήφιση νόμο περί επαγγελματικής στέγης και να αναγκάσει τους ιδιοκτήτες τους να πληρώνουν μερικά εκατομμύρια για να έχουν δικαίωμα να λειτουργούν. Ευχαριστούμε τον κ. Σούρλα που μας θυμίζει ότι τα νυχτερινά μας όνειρα έστω και το θέρος, οφείλουμε να τα πληρώνουμε ακριβά. Ποτέ δεν είχαμε φανταστεί ότι μπορεί και τα όνειρα να βγουν κάποτε στο σφυρί...

ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ «Έχετε το μεγάλο καθήκον απέναντι στην ανθρωπότητα και τον πολιτισμό να συγκεντρώνετε, να συνηθίζετε και να παραδίδετε στους επερχόμενους ολόκληρη την οπτικοακουστική μνήμη που συνδέεται με την εφεύρεση της κινούμενης εικόνας», είπε ο γενικός γραμματέας του ΥΠΠΟ κ. Φωτέας χαιρετίζοντας εκ μέρους της κυβέρνησης το συνέδριο για τα κινηματογραφικά αρχεία, που διεξήχθη αυτές τις μέρες στο Ζάππειο, με διοργανώτρια την Ταινιοθήκη της Ελλάδος (ιδιωτικό φορέα, παρακαλώ).

Προφανώς, όλοι έχουμε καθήκον εκτός από το ΥΠΠΟ και την κυβέρνηση

Το σιωπηλό κενό
Η σύγκλητος του πανεπιστημίου Αθηνών και ο πρότανης αισθάνθηκαν την ανάγκη να ...διαολοστείουν από τα προπύλαια τους λογήςπραματεντές που πουλούσαν μικροαντικείμενα και χειροτεχνήματα στους περαστικούς. Αιτία, σύμφωνα με τη σύγκλητο, είναι ότι αφενός ρυπαίνουν το χώρο, αφετέρου ότι το άσυλο δίνει τη δυνατότητα σε κάποιους να μετατρέπουν έναν περίβολο πνευματικού ιδρύματος σε χώρο εμπορίου.

Θα διαφωνήσουμε. Ο χώρος των προπυλαίων δεν μπορεί παρά να είναι ένας ζωντανός χώρος, ανοιχτός στους ανθρώπους, στην ετερότητα, στην πολυχρωμία. Ένας χώρος «της αγοράς». Όπου, το δούναι και λαβείν δεν περιορίζεται μόνο στο «πόσο κάνει;» - «τόσα δίνω». Επεκτείνεται και στο χώρο της ανταλλαγής απόψεων, ιδεών, σκέψεων, προτάσεων. Ο χώρος της αγοράς ποτέ δεν ήταν αποκλειστικά χώρος εμπορίου. Άραγε είναι προτιμότερο το σιωπηλό κενό που θα συναντούν οι διαβάτες εφεξής στα προπύλαια —τόσο ομοιόμορφο και γκριζό όσο η θλιβερή μικρή μας πόλη, που «τελειώνει» οσονούπω;

(όποια κυβέρνηση), μια που αφήνει την Ταινιοθήκη, μοναδικό θεματοφύλακα της οπτικοακουστι-

κής μας κληρονομιάς, να λειτουργεί σε μια ατμόσφαιρα κακομοιριάς (έχετε δει προβολή ταινίας στη μικρή αίθουσα της οδού Κανάρη;) και, επί πλέον, να αδυνατεί να συντηρήσει, να ανατυπώσει, να φυλάξει, να καταγράφει και να συμπληρώσει το αρχείο της με σημαντικές ταινίες που δεν υπάρχει πιθανότητα να βρεθούν αλλού, ενώ η πολλαχόθεν υπεσχημένη δημιουργία ενός σύγχρονου κινηματογραφικού αρχείου παραπέμπεται εσαεί στις καλές.

Όλοι να κάνουμε το καθήκον μας υπερβαίνοντας τις δυνάμεις μας, κύριε Φωτέα. Για να μπορέσετε επιτέλους και εσείς, μαζί με τους προϊσταμένους σας, να ασχοληθείτε με το διαβόητο ΛΟΤΤΟ... ΚΑΤΙ ΚΙΝΕΙΤΑΙ Κι όμως, κάτι κινείται. Αφού υπάρχουν ακόμη θύλακες πολιτισμού και επικοινωνίας που επιμένουν να λειτουργούν σε πείσμα κάθε αντιξοότητας. Στην Κω, για παράδειγμα, μια ομάδα νέων ανθρώπων ανασυγκρότησε την κινηματογραφική λέσχη της πόλης (τη γνωστή ΚΙ.ΛΕ.ΚΩ.) και αρχίζει προβολές σε μια νέα μικρή αίθουσα του ξενοδοχείου ASTOR —μια που η μοναδική κινηματογραφική αίθουσα της πόλης, ιδιοκτησία του Δήμου, δεν τους παραχωρήθηκε.

Σημειώνεται ότι όλο

τον προηγούμενο χειμώνα, η ΚΙ.ΛΕ.ΚΩ. περιόδευε με μια φορητή κινηματογραφική μηχανή προβάλλοντας ταινίες του Τσάρλι Τσάπλιν στα σχολεία, αλλά και στις φυλάκες του νησιού.

ΑΠΟΥΣΙΟΛΟΓΙΟ. Ο Απρίλης είναι ο πιο σκληρός μήνας.

Η Μάρθα Γκράχαμ, ιέρεια του χορού, μας αποχαιρέτισε πλήρης ημερών και προσφοράς. Ο Δημήτρης Λάγιος, αντίθετα, ο Επτανήσιος μουσικός, που έφυγε κι αυτός, είχε πολλά ακόμη να προσφέρει.

Επί του πιεστηρίου, χάθηκε κι ο σκηνοθέτης του «Δόκτορα Ζιβάγχο» Ντাইνβιντ Λυν.

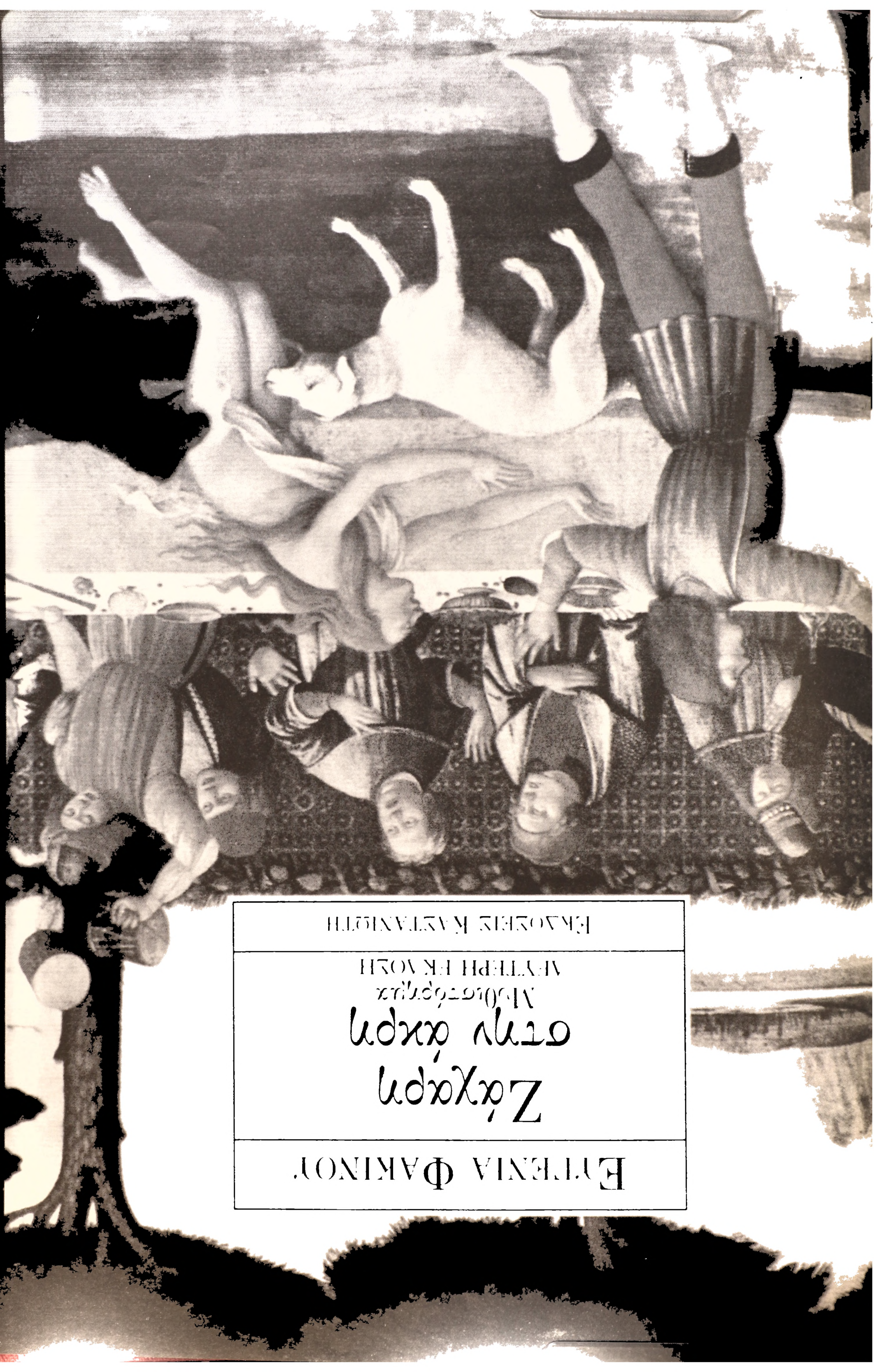
Απουσίες. Τόσο μακρινές... Τόσο δυσαναπλήρωτες...

Τι να πρωτοθαυμάσει κανείς πηγαίνοντας στην Türkiye; Την πιστότητα του πολιτισμού τους που φαίνεται να αρχίζει στην απομίμηση του Δούρειου Ίππου, εξελίσσεται στην ελληνιστική γλυπτική και... καταλήγει στα βυζαντινά ψηφιδωτά; Ή μήπως, να προσθέσουμε κάτι πιο εξωτικό (σε σχέση με τι άραγε;) και πιο πολλή ιστορία, μύθο και παράδοση (από ποιους, δηλαδή;) για να έχουμε την Türkiye της νέας τάξης πραγμάτων; Διαβάζουμε το «προφίλ» του Τουρκκούτ Οζάλ, πασχαλιάτικα (7 Απριλίου), στον Observer και του Θωμά (14 Απριλίου), βρίσκουμε τη διαφημιστική καταχώρηση στην ίδια εφημερίδα (σ. 8 που δεν έχει συνήθως διαφημίσεις). «Τώρα είναι ο καιρός να έρθετε στην Türkiye» τώρα, δηλαδή, που γίναμε υπερδύναμη; Τώρα που ο απορροφητικός εθνικισμός της γείτονος μπορεί να τα θεωρεί όλα δικά της και... Much More! Προσέξατε, μήπως, την επιμονή τους σ' αυτό το Türkiye;

μονόστιμος
υπό Ξ

ΤΟ ΝΕΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΦΑΚΙΝΟΥ

ΕΥΓΕΝΙΑ ΦΑΚΙΝΟΥ

Ζάχαρη
στην άκρη
Μουσική για
Μικτή Φωνή

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΥΤΑΝΙΩΤΗ

...ΤΟ ΑΚΟΥΣΑ
ΣΤΟΝ SKY!

BBDO ATHENS

ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙΤΕ ΜΕ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ*

Στο ραδιόφωνό σας θα βρείτε μέρα-νύχτα τους λόγους που έφεραν τον SKY 100,4 στην πρώτη θέση ακροαματικότητας.

τα τελευταία αποτελέσματα των εταιριών NIELSEN, FOCUS.